

148074

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PIERRE CHARRAS'IN *DLX-NEUF SECONDES* ADLI
YAPITININ ÇEVİRİSİ VE ÇEVİRİ SÜRECİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Sinem Hikmet YENEL

SBE Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Fransızca Mütercim Tercümanlık Bilim Dalı
Programında Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

148074

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR (Yıldız Teknik Üniversitesi)

İSTANBUL, 2004

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimimiz boyunca tüm bilgi ve birikimini bizlerle paylaşan, çalışma yöntemini aşıl原因an, çalışmamın her aşamasında bana yol gösteren, ilgi ve yardımlarıyla beni destekleyen, değerli zamanını harcamaktan çekinmeyen, bu tezin gerçekleşmesinde baştan sona çok büyük emeği olan değerli Hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Sündüz Öztürk KASAR'a teşekkür ederim. Onun deneyimi, özverisi ve yüreklendirmesi olmadan, böyle bir çalışmanın oluşması mümkün olmazdı. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bilgi ve deneyimleriyle bana her konuda yardımcı olan, moral ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli Hocam Doç. Dr. Emine BOGENÇ DEMİREL'e anlayış ve dostluğundan ötürü ayrıca teşekkür ederim. Çalışmamda danıştığım ve çeviri aşamasında bana yol gösterip yardımcı olan Sayın J. DOUMERGUE'e, Sayın Saadet ÖZEN'e, özverilerinden ötürü teşekkür ederim. Bunun yanısıra lisans ve yüksek lisans eğitimimiz boyunca bizi yetiştiren, bugünlere gelmemizde emeği geçen, başta Prof. Dr. Hasan ANAMUR olmak üzere diğer bütün öğretim üyelerimize de teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca çalışmamın her aşamasında bana yardımcı olan anneme ve babama da destek, anlayış ve özverilerinden ötürü teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
I. ÇÖZÜMLEME.....	1
I.1. Söylemin Düzenlenişi.....	1
I.1.1. Romanın içeriği, ana sorunsalı ve temel izlekleri.....	1
I.1.2. Ana bölümler ve alt bölümler.....	5
I.1.3. Bölüm başlıklarının romanın anlam evrenine katkısı.....	7
I.1.4. Kahramanlar / Kurbanlar.....	10
I.1.5. Anlatıcılar ve bakış açıları.....	13
I.1.6. Anlatıcıların dağılımı.....	14
I.1.7. Anlatıcılar ve öyküleri.....	17
I.1.8. Olay akışı ve zaman dilimi.....	22
I.1.9. Romanda söylem zamanıyla öykü zamanının ilişkisi.....	23
I.1.10. Romanda zaman kullanımı.....	24
I.1.11. Anlatıda söylem teknikleri.....	29
I.1.11.a. Okura ipucu verme: “sona olta atma” tekniği.....	29
I.1.11.b. Okuru oyalama: “aldatmaca” tekniği.....	31
I.2. Anlatı Süreci.....	32
I.2.1. Romanın temel anlatı izlenceleri.....	32
I.2.2. Beden-özne kavramı.....	35
I.2.3. Beden-özne olarak Gabriel.....	36
I.2.4. Açık bir yapıt karşısında çevirmen.....	45
II. ÇEVİRİ METİN: <i>Ondokuz saniye</i>	51
SONUÇ Çeviri Sürecinin Değerlendirilmesi.....	137
KAYNAKÇA.....	149

EKLER.....	151
Ek 1: Kapak.....	152
Ek2: İçindekiler.....	153
Ek3: Kaynakça.....	155
Ek4: zgemiş.....	157
Ek5: Tez veri formu rneği.....	158
Ek6: Tez zeti.....	159
Ek7: Abstract.....	160
Ek8: zgn yapıt: <i>Dix-neuf secondes</i>	161
Ek9: Sylesi: Pierre Charras'la <i>Dix-neuf secondes</i> hakkında.....	230

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans Bitirme Tezi konusu olarak yazınsal çeviriyi seçmiş olmamızın en temel nedeni kuşkusuz bu konuya duyduğumuz yakın ilgi ve yıllardır bu alanda çalışıyor olmamızdır. Yüksek Lisans eğitimimiz boyunca aldığımız derslerde yazınsal çevirinin öncesinde gerçekleştirilecek bir anlam ve söylem çözümlemesinin çevirmenin, yazınsal yapıtta yaratılmış olan anlam evrenini daha iyi kavramasına ve metne egemen olmasına olanak sağlayabileceğini gördük. Gerek kuramsal gerek uygulamalı olarak yaptığımız bu çalışmalarda, göstergebilimsel çözümlemenin çevirmenin anlam arayışını temellendirebileceğini ve kuşatabileceğini gördük.

Göstergebilim, herşeyden önce bir anlamlama kuramıdır; tüm anlamlı gösterge dizgelerinde anlamın oluşumunu ve anlamın kavranmasını irdeler. Anlam kavramı yaşantımızın ayrılmaz bir parçasıdır; anlamı olmayan her şeyi reddederiz. Ancak anlamı bileşenlerine ayırmak ve sınırlarını çizmek son derece güçtür. Bu da anlamın çoğul ve değişken niteliğinden ileri gelir.

Yazınsal yapıtlarda anlam oluşumu gündelik yaşantımızdakinden çok daha farklı koşullarda gerçekleşir. Yazınsal göstergebilim kuramlarının ana hedefi, genelgeçer dil yasalarının delinmesi, aşılması üstüne kurulan ve yananamların egemen olduğu yazınsal evrende anlam arayışını sağlam temellere oturtma çabasıdır. Göstergebilimci yazarın anlam evrenini sorgular, metnin anlam katmanlarını ortaya çıkartmaya çalışır. Etkinliği tümüyle yazın çevirmeninin etkinliğiyle örtüşür, çevirmen de yapıtın sunduğu çoğul anlamları yakalamak ve metindeki anlam oluşumunu çözmek durumundadır. İşte bu nedenle, göstergebilim yazın çevirmenine metne nasıl yaklaşması gerektiğini gösterecek bir rehber görevi üstlenebilir. Çeviri öncesi okuma, anlama ve yorumlama aşamasında onun yolunu açacak bir çözümleme tekniği kazandırabilir.

İşte bu inançla çıktık yola. Çalışmamıza konu olacak metin, Pierre Charras'ın *Dix-neuf secondes* adlı romanıydı. Paris'te Mercure de France yayınevi tarafından 2003 yılında yayınlanan bu kitap Fnac Kitabevleri zincirinin her yıl yayınlanan romanlar arasında seçilen bir romana verildiği yılın en iyi romanı ödülünü almış ve okurlardan çok büyük bir ilgi görmüştü.

Dix-neuf secondes adlı roman üzerinde gerçekleştirdiğimiz çözümlemeyi yönlendiren bakış açısının Paris Göstergebilim Okulu'nun kurucularından ve en önemli temsilcilerinden

Prof. Jean-Claude Coquet'nin oluşturmuş olduğu Özne Göstergibilimi olduğunu belirtmemiz gerek. Özne göstergibiliminin kökeninde büyük Fransız dilbilimci Emile Benveniste'in Sözceleme Dilbilimi anlayışıyla Maurice Merleau-Ponty ve Paul Ricœur'ün görüngübilim anlayışı yatıyor. "Dil her şeyden önce yaşamaya yarar" ilkesinden yola çıkan bu kuram *söylem* kavramı üstüne temelleniyor. *Ben, şimdi, burada* oluşturucuları üzerine dokunmuş ve tümce sınırını aşan dil kullanımı olarak tanımlayabileceğimiz *söylem* kavramı kendisini oluşturan öznesinden bağımsız olarak değerlendirilemez bu kurama göre. Çünkü özne söylemin varlık nedenidir. Çünkü özne söyleme kendi bakış açısının damgasını vurur. Her söylem dünyanın ve olayların, belli bir konuşucunun bakış açısıyla yoğrulmuş bir sunumdur. İşte bu nedenle biz de, *Dix-neuf secondes*'ta söylemin düzenlenişini incelerken söylemin öznesi olarak karşımıza çıkan anlatıcılara ve onların bakış açılarına ayrıcalıklı bir yer verdik.

Bakış açılarının değişimi, kesişimi ve kimi zaman birinin ötekini örtmesi durumunda ortaya çıkan söylem tekniklerini irdelerken Roland Barthes'ın *S/Z* adlı çözümlemesinden de esinlendik; "sona olta atma" ve "aldatmaca" düzeneklerini Barthes'ın ışığında değerlendirmekte bir sakınca görmedik çünkü bu kavramlar çözümlememizle bütünlük sağlıyorlardı.

Çözümlememizin *Söylemin düzenlenişi* başlığını taşıyan ilk bölümünde tüm bu sorunların yanı sıra olay akışının zaman dilimlerine dağılımını ve romanda öykü zamanıyla söylem zamanının ilişkisini de ele aldık.

Çözümlemenin *Anlatı Süreci* başlığını taşıyan ikinci bölümünde ise romanın temel anlatı izlencelerini ve romanın baş kahramanı Gabriel'in anlatı süreci içinde geçirdiği dönüşümleri çözmeye çalıştık. Gabriel'in beden-özneye dönüştüğü durumlara mercek tuttuk.

Böylece, Çözümleme bölümü tez çalışmamızın ilk ana bölümünü oluşturdu. Çeviri başlığını taşıyan ikinci ana bölümse, Pierre Charras'ın kısa bir özyaşam öyküsünü ve yapıtlarını içeren listeyi, Pierre Charras'la "Ondokuz Saniye" üzerine Fnac kitabevinde yapılan bir söyleşi ve ilk bölümde sunduğumuz çözümlemenin ardından gerçekleştirdiğimiz çeviriyi içermektedir.

Çalışmamız çeviri sürecini değerlendiren bir Sonuç bölümüyle son bulmaktadır.

Ekler bölümünde, çevirimizin özgün metni olan Pierre Charras'ın *Dix-neuf secondes* adlı romanını ve bu roman hakkında Charras'la yapılan ve çevirimizin öncesinde sunduğumuz söyleşinin aslını bulacaksınız.

Kaynakça bölümünde ise bu çalışmanın kavramsal temelini oluşturmada yolunuzu çizmiş olan yapıtlar yer almaktadır.

PIERRE CHARRAS'IN *DIX-NEUF SECONDES* ADLI YAPITININ ÇEVİRİSİ ve
ÇEVİRİ SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sinem Hikmet YENEL

Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi

Bu çalışma ana hatlarıyla Pierre Charras'ın *Dix-neuf secondes* adlı yapıtını Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmeden önce gerçekleştirilen göstergebilimsel bir çözümlemeden, romanın Fransızca'dan Türkçe'ye çevirisinden ve çeviri aşamasında karşılaşılan sorunları ve bunların ne şekilde aşıldığını aktaran bir sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Yazınsal çeviri öncesinde yapılan çözümlemede, söylemin düzenlenişi, anlatı evreninin kesitlere ayrılışı, anlatıcılar ve bakış açıları, söylem teknikleri, romanın temel anlatı izlenceleri ve öznelerin konumları ve geçirdiği dönüşümler incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda yer alan çeviri sürecinin anlatıldığı bölümde, çeviri aşamasında karşılaşılan dil sorunları, ekinsel bağlama göndermeler, eylem zamanlarının çevirisine ilişkin sorunlar değerlendirilmekte ve bunlarla ilgili verilen örnekler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yazınsal çeviri, göstergebilimsel çözümleme, çeviri sorunları

JÜRİ:

1. 1.	Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR	Kabul tarihi: 05.07.2004
2. 2.	Doç. Dr. Emine Bogenç DEMİREL	Sayfa sayısı: 230
3. 3.	Doç. Dr. Nedret ÖZTOKAT	

THE EVALUATION OF THE TRANSLATION OF *DIX-NEUF SECONDES* BY
PIERRE CHARRAS AND ITS TRANSLATION PROCESS

Sinem Hikmet YENEL

M.S. Thesis

This study contains a semiologic analysis done before the translation of the work from French into Turkish, then the translated body, and a conclusion in which the difficulties that were faced during the translation process and how they have been overcome are stated.

In the analysis before the translation, the organization of discourse, the separation of the narrative into parts, the narrators and the perspectives in the work, discourse techniques, the basic narration modes of the work and the position/situation of subjects, and the changes they underwent have been studied.

At the end of this study where the translation process is explained, difficulties that have been faced while translating, problems relating to cultural context connotations and the translation of active tenses are evaluated, and samples including these difficulties have been reflected.

Keywords: literally translation, semiologic analysis, translation difficulties

JURY:

1. Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR

Date: 05.07.2004

2. Doç. Dr. Emine BOGENÇ DEMİREL

Pages: 230

3. Doç. Dr. Nedret ÖZTOKAT

I. ÇÖZÜMLEME

I.1) SÖYLEMİN DÜZENLENİŞİ

I.1.1.Romanın İçeriği, Ana Sorunsalı ve Temel İzlekleri:

Bu romanda, Paris'te yaşayan, yaklaşık 25 yıldır birlikte olan ancak birtakım olumsuzluklar nedeniyle birbirlerinden ayrılıp ayrılmamayı sorgulayan Sandrine ile Gabriel adlı çiftin (bunlar romanın ana karakterleridir), acı çekmemek adına Gabriel'in kararıyla bu ayrılığı bir oyuna dönüştürmeleri ve bu ayrılık oyununun sonunda başlarına gelen beklenmedik trajik bir olay anlatılıyor.

Sandrine ve Gabriel 25 yıllık birlikteliklerinin kaderini bir oyunla çizmeye karar vermişlerdir. Birbirlerine sıradan bir "hoşça kal" diyerek, terk etme biçiminde bir ayrılık yerine, o gün Paris'teki RER tren istasyonunda buluşmaya karar verirler. Gabriel, eğer ilişkiyi sürdürmek taraftarıysa, plana göre Nation Garının peronunda Vincennes'den gelen treni bekliyor olacaktır. Sandrine de kendi adına eğer ilişkiyi sürdürmek niyetindeyse, Vincennes'den Lyon'a doğru giden trenin 2. vagonuyla, saat tam 17.43'de Nation Garına gelecektir.

Gabriel, kararlaştırıldığı gibi, o gün Nation Garındaki yerini almıştır. Bu arada Gabriel, ilişkilerinin kaderini belirleyecek olan trene ZEUS kod adını takmıştır ve hevesle Sandrine'in trenin 2. vagonundan çıkmasını beklemektedir. Her şey yolunda giderse, yani Sandrine ilişkiye yeniden başlamak taraftarıysa, tren beklenen saatte gara girecek, kapılar açıldığında o da 2. vagonun kapısından perona atlayıp Gabriel'e koşacak ve ilişkileri kaldığı yerden devam edecektir. Ama durum bunun tersiyse, Sandrine orada olmayacaktır. Eğer ikinci seçenek gerçekleşecek olursa, Gabriel eve geri dönmek için gece olmasını bekleyecek, böylelikle Sandrine'e, eşyalarını toplayıp hayatından ebediyen çıkıp gitme süresini vermiş olacaktır. Ne var ki olaylar, her iki koşulda da, Gabriel'in umduğu şekilde gelişmez ve bu sıradan gibi gözükken ayrılık hikâyesi, geri dönüşsüz ve trajik bir sonu beraberinde getirir. Bütün olup bitenler, trenin kapılarının açılıp kapanması arasında geçen ve romana adını veren "19 saniye" içinde gerçekleşir.

Bu romanın hareket noktası, Gabriel ve Sandrine adlı Paris’li orta yaşlı bir çiftin, ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmeleri ve ilişkilerinin kaderini belirlemek için birbirlerine RER İstasyonu’nda randevu vermeleridir. Okur romanı okumaya başladığında, ilk etapta öykünün kahramanı olan Gabriel’in söylem zamanında (yani olan bitenlerin anlatıldığı zamanda) geçmişe dönük konuşmasıyla karşılaşır ve yukarıda belirtilen tüm bu bilgileri onun söyleminden edinir. Ve böylece okur, Gabriel’in asıl öykü olarak roman boyunca can çekişmekte olan bir aşk hikâyesi anlatacağı hissine kapılır ve Gabriel ile Sandrine’in o sözleştikleri gün birbirleriyle buluşmaya gidip gitmeyecekleri, ilişkilerinin sürüp sürmeyeceği, aralarında neler olup biteceği düşüncesine odaklanır. Dolayısıyla bu olay başlangıçta okuyucuya romanın en asıl öyküsüyümüş izlenimi verse de, okur daha sonraki alt bölümlerde, metroda yaşanan bir bombalama olayının romanının akışını değiştirdiğini, ve romanın başlıca iki karakterinin yanı sıra, başka karakterleri de devreye soktuğunu görmektedir. Çünkü bu karakterler de o gün aynı yerde bulunmakla bir anda en az Sandrine ve Gabriel kadar önem kazanmakta ve trende gerçekleşen bombalama olayına kadar romanın figüran karakterleriyken, söz konusu bu bombalama olayının ardından bunun mağdurları olmakla bir anda romanın ikincil karakterlerine dönüşmektedirler. Ayrıca okuyucu, her yerde var olan, her şeyi gören ve bilen bir üst anlatıcı aracılığıyla, metrodaki bombalama olayının mağduru olan bu kişilerin yaşamları, duyguları, düşünceleri, geçmişleri ve amaçları hakkında da ayrıntılı biçimde bilgi sahibi olmakta ve bu durum, bu kişileri romanın ikincil ana karakterlerine dönüştürmektedir. Dolayısıyla bu romanı içeriği bakımında değerlendirecek olursak, karşımıza ilk etapta romanın hareket noktası olan ve Gabriel ile Sandrine adlı bir çiftin ayrılması üzerine kurulu birinci öykü, ve bundan hareketle buluştukları gün metro istasyonunda gerçekleşen bombalama olayı üzerine kurulu ikinci öykü çıkmaktadır. Bunu bir şemayla şöyle özetleyebiliriz.

Romanda anlatılan 1. öykü:

Romanın ana sorunsalı:	Bir çiftin ayrılığı
Romanda anlatılan asıl öykü:	Gabriel ile Sandrine adlı Paris’li bir çiftin ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmeleri ve birbirlerine RER İstasyonu’nda randevu vermeleri ve bunun sonucunda yaşananlar
Romanın ana karakterleri:	Gabriel ile Sandrine

Romanda anlatılan 2. öykü:

Romanın ikincil sorunsalı:	Bombalama olayı
Romanda asıl öyküye zincirlenen ikinci öykü:	Gabriel ve Sandrine'in birbirlerine randevu verdikleri RER metro istasyonunda trene konan bir bombanın patlaması ve bunun sonucunda yaşananlar
Romanın ikincil karakterleri	Gilbert, Christelle, Emmanuel, Sophie, Sarı montlu adam, Gabriel'in 1. kurbanı, Gabriel'in 2. kurbanı

Romanda ana olay çiftin ayrılığı gibi gözükse de aslında kaderin bir cilvesi, Sandrine'in trenini, 19 saniyeye düğümlenen bir dramın içine sürüklemektedir. Bu hikâyede yaşananlar yalnızca bir çiftin (Gabriel ve Sandrine'in) arasında geçiyor gibi gözükse de, RER istasyonunda daha başka yolcular ve bir o kadar da farklı yaşamlar bulunmaktadır. Bunların içinde aynı gün sevgilisiyle buluşmaya giden Sophie adlı 17 yaşında genç, hayat dolu, güler yüzlü bir genç kız; iki erkek arasında bocalayan ve biraz parçalanmış gibi gözükken 40 yaşlarında hüzünlü ve alımlı evli bir genç kadın olan Christelle; kel, gözlüklü, insanlara karşı hoşgörülü Emmanuel adlı bir eşcinsel Fransızca öğretmeni; sevimsiz görünüşlü, gençlerden hoşlanmayan, hoşgörüsüz, esmer kadınlara karşı saplantılı, takıntılı bir adam olan Gilbert adlı bir porno röntgencisi ve trene bir bomba bırakacak olan sarı montlu ve kocaman spor çantalı bir adam da bulunmaktadır. Bu kişilerden her biri, sarı montlu adam dışında, farkında olmaksızın, 19 saniye sonunda gerçekleşecek olan trajik bir sona doğru sürüklenmektedirler.

Tren gara girer, yanaşır ve peronda durur. Kapılar açılır. Sandrine, tıpkı Gabriel'in beklediği gibi, trenin içindedir; ancak Gabriel'in ondan istediği gibi 3. vagona değil de 2. vagona binmiştir. Ne var ki Sandrine Gabriel'e kendini göstermekten kaçınır. Gabriel onu bir an görür gibi olur ancak onun orada olup olmadığından kesin olarak emin olamaz. Derken, trene bir genç kızın binmesiyle birlikte, sarı montlu bir adamın adetâ fırlarcasına kendini trenden dışarı atması bir olur. Ancak adam, kocaman spor çantasını trende bırakmıştır. Bu çanta dalgınlıkla unutulmuş bir çanta değildir. İçinde, treni havaya uçuracak olan bir bomba bulunmaktadır. Trenin kapılarının kapanmasıyla birlikte çantadaki bomba patlayacak ve trenin içinde bulunan kahramanlardan her biri, çok

geçmeden ölümle tanışacaklardır. Bu patlamaya neden olan sarı ceketli adam trenden ansızın atlamakla o an için hayatını kurtarmış olacak, ancak sonrasında o da bu eylemi gerçekleştirmekle üyesi olmaya çalıştığı örgüt tarafından tuzağa düşürülerek ortadan kaldırılacaktır. Böylelikle, Gabriel ile Sandrine'in sonu nasıl biteceği belli olmayan sıradan aşk hikâyesi romanın birinci sorunsalı olmaktan çıkıp, yerini bombalama olayına terk edecektir.

Böylece metrodaki bombalama olayı, çiftin sıradan ayrılık sorunsalını bir anda ikinci plana iter ve romanın başlıca sorunsalına dönüşür. Bunun sonucunda, 19 saniye içinde aktarılan ve dramatik örgünün yapı taşlarını oluşturan diğer yan karakterler de artık figüran durumundan çıkıp, metnin ikinci ana karakterlerine dönüşürler. Bunun yanı sıra, romanda Gabriel ve Sandrine'in ilişkilerinin dışında, her bir figüran karakter aracılığıyla, kadın erkek ilişkisi sürekli olarak sorgulanır. 40 yaşlarında evli ve bir sevgilisi olan Christelle eşiyile sorunlar yaşamakta ve duygusal yakınlığı bir başka erkekte aramaktadır. Aynı şekilde, 17 yaşında genç bir kız olan Sophie'nin de orta yaşlı anne ve babası arasında bir takım sorunlar bulunmaktadır. Sophie'nin babası, fırıncı bir bayanla gizli bir aşk ilişkisi yaşamaktadır. Bu bağlamda, yazar, romanda kadın erkek ilişkisini, diğer öyküler aracılığıyla, sürekli sorgulamaktadır.

Trenin kapılarının açılıp kapanması arasında geçen 19 saniye içinde Sandrine kendini gizler ve trenden inmez. Trenin kapılarının kapanıp hareket etmesiyle birlikte, sarı montlu adamın içerde bırakmış olduğu bomba patlar ve vagona bulunan tüm kahramanlar feci şekilde can verirler.

Gözlerinin önünde gerçekleşen bu olayda Sandrine'i hiç ummadığı bir şekilde yitiren Gabriel, bunun ardından olay anından geri döner ve bombalama olayının, trenden ansızın inen sarı montlu adamla bir bağlantısı olduğunu kavramakta gecikmez. Gabriel, adamın, trenden inerken elinde spor çantasının olmadığını anımsamıştır. Gabriel'in artık tek bir düşüncesi vardır. Sarı montlu adamın, suçlu psikolojisiyle olay yerine yeniden gelmesini beklemek ve onu orada yok etmek.

Romandaki ana sorunsalın Gabriel ile Sandrine adlı orta yaşlı bir çiftin ayrılığı olduğunu biliyoruz, dolayısıyla romanın hareket noktası da kadın erkek ilişkisinde yaşanan sorunlar. Bu roman özünde iki temel izlek üstüne oturuyor. Bunlardan birincisi kadın-erkek iletişimi, ikincisiyse terörün hayatımızdaki yeri. Yazar öncelikle Gabriel ve Sandrine'in ilişkisine değiniyor ve onların aralarındaki sorunları sorguluyor. Yazar aynı sorunlara romanın ileriki bölümlerinde bu kez farklı karakterler aracılığıyla değiniyor.

Dolayısıyla sorgulanan kadın erkek ilişkisi, romanda tekrarlanan 1. izlek oluyor. Romanın Zeus adlı 1. bölümünde yer alan 15 Saniye adlı 6. alt bölümde, biraz örtük bir biçimde Sophie'nin annesi ve babasının sorunlardan ötürü birbirlerinden koştuklarına ve babasının fırıncı bir kadınla yasak bir ilişki yaşadığına değiniliyor. Aynı şekilde, romanın Zeus adlı 1. bölümünde yer alan 7 Saniye adlı 14. alt bölümde, Christelle'in kocasıyla aralarındaki sorunlara ve onun Francis adlı bir sevgilisinin olduğuna değiniliyor. Burada dikkat çekici olan nokta, Sophie'nin annesiyle babasının da, Christelle ile kocasının da, tıpkı Gabriel ve Sandrine gibi, orta yaşlı olmaları ve can çekişen bir ilişki yürütmeleridir. Romanda tekrarlanan 2. izlek ise anne-baba-çocuk ilişkisidir. Yazar öncelikle Gabriel'in anne ve babası ile geçmişteki ilişkisine değiniliyor. Daha sonra romanın Zeus adlı 1. bölümünde yer alan 15 Saniye adlı 6. alt bölümde, Sophie'nin anne ve babasıyla olan ilişkisi; romanın Styx adlı 2. bölümündeyse, sarı montlu adamın babasıyla olan ilişkisi sorgulanıyor.

Romanın diğer temel izleği ise terör izleği. Burada da yazar, metroda yaşanan bir bombalama olayının, her bir karakterin yaşantısını nasıl etkileyip değiştirdiğine değiniliyor. Yaşanan terör, yalnızca o gün trende bulunan insanları kurban etmekle kalmıyor, onların yakın çevresini derinden sarsacak bir etmene dönüşüyor. Örneğin Sandrine bu terörün bir kurbanıyken, yakını, hayat arkadaşı olan Gabriel de onu yitirmekle bu terörden fazlasıyla nasibini alıyor. Ya da bir Sophie, yalnızca terörün kurbanı olmakla kalmıyor, annesi ile babası, kızlarını, Ludo sevgilisini, Sabine arkadaşını yitirmiş oluyor ve bu olay onun yakın çevresini de derinden sarsacak bir etmene dönüşüyor.

I.1.2. Ana Bölümler ve Alt Bölümler:

Pierre CHARRAS'ın "Dix-Neuf Secondes" adlı romanı 3 ana bölümden oluşmaktadır. Kitabın, Zeus adlı 1. Bölümü, isimsiz bir 1. alt bölümden ve bunu izleyen 19 alt bölümden oluşmaktadır. Yani kitabın 1. bölümü, 1. alt bölümü isimsiz olmak üzere toplam 20 alt bölümden oluşmaktadır. Kitabın Styx adlı 2. Bölümü, 1. Bölümü gibi isimli alt bölümler içermemekte, var olan 4 adet bölümçük, yıldız işaretiyle (*) birbirinden ayrılmaktadır. Kitabın Hadès adlı 3. Bölümü de, yine 2. bölüm gibi, isimli birer alt bölüm içermemekte, var olan 13 adet bölümçük, yine yıldız işaretiyle (*) birbirinden ayrılmaktadır. Bunu bir dizin halinde göstermek gerekirse, aşağıdaki gibi bir diziliş ortaya çıkmaktadır:

ROMANIN 1.BÖLÜMÜ ZEUS (Tanrıların Tanrısı)

Alt Bölüm Numarası	Alt Bölüm İsmi
İsimsiz 1. Alt bölüm	---
2. Alt Bölüm	19 Saniye
3. Alt Bölüm	18 Saniye
4. Alt Bölüm	17 Saniye
5. Alt Bölüm	16 Saniye
6. Alt Bölüm	15 Saniye
7. Alt Bölüm	14 Saniye
8. Alt Bölüm	13 Saniye
9. Alt Bölüm	12 Saniye
10. Alt Bölüm	11 Saniye
11. Alt Bölüm	10 Saniye
12. Alt Bölüm	9 Saniye
13. Alt Bölüm	8 Saniye
14. Alt Bölüm	7 Saniye
15. Alt Bölüm	6 Saniye
16. Alt Bölüm	5 Saniye
17. Alt Bölüm	4 Saniye
18. Alt Bölüm	3 Saniye
19. Alt Bölüm	2 Saniye
20. Alt Bölüm	1 Saniye

ROMANIN 2. BÖLÜMÜ STYX (Ölüler Nehri)

Yıldız işaretiyle birbirinden ayrılan 4 bölümcük

ROMANIN 3. BÖLÜMÜ HADES (Ölüler Diyarı)

Yıldız işaretiyle birbirinden ayrılan 13 bölümcük

Bu aşamada, göstergebilimsel çözümlemede kesitlemenin öneminden söz etmek gerekiyor: Göstergebilimsel çözümlemede, kesitleme, çözümlemenin ilk işlemidir. Bu, çeviri için de çok önemli bir işlemdir. Çünkü kesitlemek; anlam kavşaklarına ayırmak demektir. Her bir kesit, bir anlam bütünlüğünü üstlenir.

Ancak birçok iyi yazar gibi, Pierre Charras da bu noktada amatör bir göstergebilimci gibi davranıyor ve onun yapmış olduğu bölümler (yani 3 ana bölüm ve alt bölümler) metnin büyük ölçekli kesitlerini oluşturuyor. Bunların içindeki küçük ölçekli kesitler de kişi, süre, uzam, bakış açısı gibi söylemi belirleyen oluşturuculardan herhangi birinde bir değişiklik olması durumunda bir sonraki kesite geçilmek suretiyle belirleniyor. Anlatıcılar ve anlatıcıların benimsedikleri bakış açılarının değişimi bu romanın eklemelenmesinde en temel ölçütleri oluşturdukları için biz de kesitleme işlemimizi bu ölçütler doğrultusunda yaptık; ulaştığımız sonuçları, ilerdeki “Anlatıcılar ve bakış açıları”, “Anlatıcıların dağılımı” ve “Anlatıcılar ve öyküleri” adlı bölümlerde sunacağız.

I.1.3. Bölüm Başlıklarının Romanın Anlam Evrenine Katkısı:

Pierre Charras'ın *Ondokuz Saniye* adlı romanını 3 ana bölümden oluşuyor. Birinci bölüm “Zeus”, ikinci bölüm “Styx”, üçüncü bölümse “Hadès” adını taşıyor. Bu bölüm adlarının her biri Yunan Mitolojisi'nde yer almaktadır. Yazarın, kitabının bölümlerine mitolojide yer alan bu isimleri vermesi bir tesadüf müdür yoksa bilinçli olarak yapılmış bir tercih midir, bu sorunun yanıtına, bölüm adlarının ne anlama geldiklerini aktardıktan sonra değinilecektir.

Yunan Mitolojisi'nde Zeus'un, Styx'in ve Hadès'in yeri ve önemi:

Zeus: Zeus Yunan mitolojisinde tanrıların tanrısı olarak bilinir. Herkül'ün babası, Cranos'un oğlu, Hera'nın kocası, gökyüzü ve yıldırımlar tanrısı Zeus tanrıların kralı ve aynı zamanda fırtınanın da hakimidir. Zeus'un Hera, Hadès ve Poseidon adlı üç kardeşi vardır. Zeus kardeşleriyle evreni paylaşmış, kendisi gökleri, Poseidon denizleri, Hadès de yer altı (ölüler) dünyasını almıştır. Zeus hükümdar ve babadır. Göğe ve bütün atmosfer olaylarına hükmeder. Diğer bütün tanrıların topundan daha güçlüdür. Zeus adı gün ışığı anlamına gelen Hint Avrupalı bir kökene bağlanır. O, Gök'ü ve hava olaylarını yönetir. Kendisine bazen *Ombrios*, fırtına getiren ya da *Akraios*, en yüksekteki, denmiştir. Nitekim, tapınakları çoğunlukla yükseklerdeydi. Eski Yunan'da Zeus, *Erkeios* niteliğiyle,

yani çevrili yerlerin, evlerin de koruyucusu olarak ortaya çıkar. Koloniler edinme döneminde Zeus, Mısır tanrısı Ammon ile bir tutulmuştur. Sınırsız güçlü Zeus, *Polieus* yani otoritenin ve *polis*'in (site) koruyucusudur. Yüzyıllar geçtikçe diğer bütün tanrıların üstü olan Zeus, filozofların gözünde, dünya düzenini yönlendiren düşünceyi temsil etmiştir.

Styx: Yunan mitolojisinde Styx, ölümler ülkesinde bir ırmaktır. Cehennem nehri ya da ölümler nehri olarak bilinir. Styx deyince Charon'un varlığından da söz etmek gerekir. Charon, Yunan mitolojisinde, ruhları Styx nehrinin karşısına, Hadès diyarına taşıyan bir kayıkçısıdır. Charon ölümleri, Hadès'i çevreleyen Styx ırmağından geçirir. Styx bir halden bir diğer hale geçişi, bir yerde bir kopuşu simgelemektedir. Hadès ölümler diyarının kapısından içeri girmek için, Styx ırmağından geçmek gerekir.

Hadès: Yunan mitolojisinde ölümlerin efendisi ve öteki dünyanın hakimi olarak bilinir. Chronos ve Rhea'nın oğlu olan Hadès, Zeus'un kardeşi, ölümlerin zindancısı, toprağın derinliğindeki zenginliğin sahibidir. Chronos'un üç oğlu (Zeus, Poseidon, Hadès) dünyayı bölüştüklerinde, Hadès kendine aşağı dünyayı seçmiştir. Kardeşleri Zeus ve Poseidon ise sırasıyla yukarı dünyayı ve denizleri seçmişlerdir.

İnanışa göre Hadès tanrılar arasında en korkulmuş ve sevilmeyenidir, diğer tanrılar bile ondan çekinirler. İnsanların, onun dikkatini çekmemek için adını anmaktan kaçındıklarından ve onu yatıştırmak için kara koyunlar kurban ederek koyunların kanlarını derin çukurlara ya da yerdeki yarıklara akıttıklarından ve ona dua ederken de başlarını yere vurduklarından söz edilir.

Hadès aynı zamanda eski Yunan mitolojisinde, ölümlerin ruhlarını barındıran yer altı dünyasına da verilen addır.

Yukarıdaki bu bilgiler ışığında, artık romandaki her bölümün adını Yunan mitolojisinden aldığını ve bu adların bir takım anlamlar ifade ettiğini biliyoruz. Zeus adlı 1. bölümde, Gabriel Sandrine ile ilişkilerinin kaderini belirleyecek olan trene "Zeus" kod adını veriyor. Gabriel, trene Zeus kod adını vermekle, kendini Zeus'un koruması altına almak istediğini belirtiyor. Zeus'un Yunan mitolojisinde göklerin, gökyüzü ve yıldırımların tanrısı olarak adlandırıldığını biliyoruz. İşte o gün Nation garına girecek olan o tren de bir yerde Gabriel'in yazgısını belirleyecektir. Çünkü o tren ona Sandrine'i ya getirecek ya da getirmeyecektir. Trenin ona sevdiği kadını bağışlayıp bağışlamaması, onun

bundan sonraki yaşamını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyecektir. Bu anlamda Yunan mitolojisinde yazgı belirleyen güçlü Zeus, Gabriel'in yaşamında ve kaderinde de etkin ve belirleyici bir rol üstlenmektedir. Gabriel Yunan tanrısı Zeus ile kaderini çizecek olan treni özdeşleştirmiş ve bu yüzden trene Zeus kod adını vermiştir. Gabriel tarafından trene Zeus gibi bir güç simgesinin adının verilmesinin de ayrıca bir önemi vardır. Gabriel o an kendini güçsüz ve etkisiz hissetmekte, sonu gelmeyecekmiş gibi gözükken bir bekleyiş içinde adeta kaybolmaktadır. Bu nedenle kendisini Zeus gibi güçlü bir tanrının korumasına emanet etmeyi düşünmüş, adeta ondan gizli bir destek bir yardım ummuş, kendisini onun ellerine teslim etmekten bir çeşit güven duymuştur. Gabriel'in trene gökyüzünü, yani fırtınaları, yıldırımları, rüzgârı, gök gürültüsünü, şimşekleri vb. temsil eden bir tanrının ismini vermek eğiliminde oluşunun, o anki ruh haliyle de bir bağlantısı olabilir. Gerçi Gabriel trene Zeus adını takışı konusunda çok fazla bir açıklama getirmemekte ve bu eğilimde oluşunu yalnızca şu sözlerle açıklamaktadır: “sf 18: **Dans un premier temps, j'avais penché pour ZARA ou NELY afin d'essayer de rendre Sandrine jalouse, ou au contraire BYLL ou TEDY pour lui montrer combien je pouvais être tolérant, mais j'avais jugé plus loyal, et en même temps plus sûr, de me placer sous la protection de ZEUS** --- İlk etapta Sandrine'i kıskandırmaya çalışmak için ZARA ya da NELY'i uygun görmüştüm, sonra ona ne kadar hoş görülme olabileceğimi göstermek için bunların tersine BYLL ya da TEDY olsun diye düşünmüştüm, ancak daha sonra kendimi ZEUS'un koruması altına almamın daha dürüstçe ve aynı zamanda **daha güvenli olacağına karar vermişim**”. Gabriel o an karmakarışık duygular içindedir. Beyninde şimşekler çakmakta, olasılıkları düşününce içinde fırtınalar kopmaktadır. Onu içinde bulunduğu bu ruh halinden, bu gerilimden, bu sonuçsuz bekleyişten olumlu ya da olumsuz olarak kurtaracak olan treni, Zeus gibi bir güç simgesiyle özdeşleştirmesi, bu yaşadığı karmaşadan da ileri geliyor olabilir. İşte Zeus adı romanın 1. bölümünde bu bağlamda geçiyor ve aynı bölümde tren yazgı belirleyen önemli bir etken olduğundan, bölümün adı da trene adını veren Zeus oluyor.

Styx adlı 2. bölümde, trende bombanın patladığı an yaşananlar ve içinde bulunan yolcuların sayılı saniyeler içinde hayata veda edişleri anlatılıyor. Styx adı Yunan mitolojisinde cehennem nehri ya da ölümler nehri olarak biliniyor. Hadès ölümler diyarının kapısından içeri girmek için Styx ırmağından geçmek gerekir. Romanda da Styx adlı bölümde bir halden bir diğer hale geçiş, bir yerde bir kopuş simgelenmektedir. Yani söz konusu olan bir var oluştan bir diğer var oluşa, yaşam halinden ölüm haline geçiştir. Bu bölümde, trende bombanın patlamasının hemen ardından yolcuların sayılı saniyeler içinde

canlıyken cansız, diriyken ölü oluşları anlatılmaktadır. Styx mitolojide bir nehirdir. Gerek metro hattı gerekse trenin kendisi, düşünüldüğünde, yapıca adeta ince uzun bir nehri andırmakta ve Styx'ın mitolojideki anlamını bilerek bu bölümü okuyan bir okuyucunun imgeleminde adeta bir nehirmiş gibi canlanmaktadır. Yazar Styx nehri ile bu metro ray hattını ya da doğrudan trenin kendisini özdeşleştirmiş olabilir. Çünkü dikkatle bakıldığında ikisi arasında yapıca bir benzerlik, gerçekleşen eylem bakımından bir yakınlık sezilmektedir. Çünkü nasıl ki mitolojide Styx nehri ölmüş insanların ruhlarını Hadès ölüler diyarına taşıyorsa, onların oraya gidişinde bir aracı rolü oynuyorsa, söz konusu metro hattı ya da tren de aynı şekilde yolcuları yaşam halinden ölüm haline kaydıran bir araç rolü üstlenmektedir.

Romanın 3. bölümü Hadès adını taşımaktadır. Hadès Yunan mitolojisinde ölülerin efendisi ve öteki dünyanın hakimi olarak bilinir. Hadès aynı zamanda eski Yunan mitolojisinde, ölülerin ruhlarını barındıran yer altı dünyasına da verilen addır. Hadès'in ayrıca Zeus ile de bir bağlantısı vardır. Hadès Zeus'un kardeşidir. Bu bilgiler ışığında Hadès ile adını verdiği 1. bölümle yine anlamca bir ilişki söz konusudur. Metro istasyonu yerin altında bulunmaktadır. Mitolojideki Hadès ölüler diyarı da yerin altında bulunur. Bu açıdan aralarında çok çarpıcı bir ilişki sezilmektedir. Ayrıca Hadès ölüler diyarında ölü ruhlar bulunmaktadır. Metrodaki patlamada ölenleri düşündüğümüzde, onlar da artık birer ölü ruhtur. Ayrıca mitolojide Hadès'in tanrılar arasında en korkulanı olduğundan, insanların, onun dikkatini çekmemek için adını anmaktan kaçındıklarından ve onu yatıştırmak için kara koyunlar kurban ederek koyunların kanlarını derin çukurlara ya da yerdeki yarıklara akıttıklarından da söz edilir. Burada da yine Hadès'e kurban edilen canlıların kanlarının derin çukurlara ya da yerdeki yarıklara akıtıldığı dikkat çekici bir ögedir. Çünkü düşünüldüğünde yolcuların da kanları bu tür bir yere akmıştır. Çünkü metro da derin çukurlar kazılarak ve yer yarılarak inşa edilmiş bir yapıdır. Bu bakımdan mitolojideki kurbanlarla romandaki kurbanlar arasında uzak da olsa bir ilişki kurulabilir.

I.1.4. Kahramanlar / Kurbanlar:

Bu romanda her bir kahraman, aynı zamanda kurban konumundadır.

Gabriel ile Sandrine: Yaklaşık 25 yıldır Paris'te birlikte yaşayan, birliktelikleri artık can çekişen, orta yaşlı bir çifttir. (Not: Gabriel ile Sandrine evli değillerdir; bunu romanın 64. sayfasında, kahramanın şu sözlerinden anlıyoruz: “Je me voyais frappé

d'une de ces <<mesures d'éloignement>> que la justice impose aux maris violents. Mais violent, je ne l'étais pas. Et mari non plus – *Kendimi, şiddet uygulayan kocalara adaletin verdiği şu <<uzak durma>> cezalarından birine çarptırılmış gibi görüyordum. Ama ben öyle sert biri filan değildim. Koca da değildim.*” Öyküde ikisi de kurban durumundadır. Sandrine, Gabriel'in arzusu üzerine ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmek amacıyla RER tren istasyonunda bulunmakla ve aynı gün aynı yerde gerçekleşen talihsiz bir bombalama olayında, olay yerinde can vermekle öykünün somut kurbanlarından biri olmuştur. Ancak Gabriel'in kurban konumuna geçişi Sandrine'inkinden biraz farklıdır. Gabriel trenin içinde değildir. Ancak hayat arkadaşı olan Sandrine'e, o gün, onun trende olması kendisinin ise istasyonda onun gelişini beklemesi kaydıyla, orada buluşmalarını teklif eden odur. Ancak karısının beklenmedik bir bombalama olayı sonucunda hayatını kaybetmesinden kendini sorumlu tutan Gabriel, o günden sonra büyük bir ruhsal çöküntü içine girer. Duyduğu vicdan azabının yanı sıra, bombalama olayının failini de görmüş olmasından kaynaklanan önlenemez bir intikam ve yok etme duygusu, onu felâkete doğru sürükler. Gabriel artık önlenemez bir şekilde kendi sonuna doğru gitmektedir. Sandrine'in katilini yok etme arzusunun sonu kendini yitirmesine kadar varır. İşte bunlardan ötürü Gabriel'de romanda bir kurban konumundadır.

Sarı montlu genç adam: Sarı montlu genç adam, trene bombayı koyan yani bir anlamda yolcuların ölümüne yol açan kişidir. Alt kültürden gelen bu adam baskılanmış bir tiptir. Babası tarafından ezilerek büyüdüğü için ona karşı sürekli olarak kendini ispatlamak istemekte ve bir şekilde onun gözüne girmeye çalışmaktadır. Her ne olursa olsun bir eylem gerçekleştirmek ve bu sayede adından söz ettirmek çabasıdadır. Bu niyetle, bir örgüte üye olur ve bu örgüt tarafından olay günü trene bombayı koymakla görevlendirilir. Ancak sarı ceketli adam olayı gerçekleştirdikten sonra örgüt tarafından beklediği şekilde ödüllendirilmez ve onlar tarafından o da öldürülür. Dolayısıyla sarı ceketli adam da romanda bir kurban konumundadır.

Sophie: Sophie 17 yaşında canlı, neşeli, güler yüzlü, hayat dolu bir genç kızdır. Olay günü trenle Lyon'a, asker olan sevgilisi Ludo'yu görmeye gitmektedir. Sophie'nin annesi ve babası, 50 yaşlarında, evliliklerinde sorunlar yaşayan bir çifttir. Sophie'nin babasının, fırıncı bir kadınla gizli bir ilişkisi vardır. Her ikisi de Sophie'nin Ludo ile görüşmesine karşı çıkmakta ve kızlarının onunla görüşmesini istememektedirler. Sophie romanda bir kurban konumundadır çünkü trende patlayan bomba onun da ölümüne yol açmıştır.

Christelle: Christelle 40 yaşlarında hüzünlü ve alımlı bir genç kadındır. Evlidir ancak kocası Francis ve sevgilisi Gérard arasında bocalamaktadır. Kocası Francis yetenekli ancak yeteneğinin hakkını veremeyen bir ressamdır. İçki içmekte ve içtiğinde Christelle'e el kaldırmakta ama vurmamaktadır. Christelle ondan duygusal olarak soğumuştur. Sevgilisi Gérard'a (ki onun da bitmiş bir ilişkisi vardır, çünkü adam, biri elinde biri boynunda olmak üzere 2 adet alyans taşımaktadır) aşıktır ve onunla yoğun bir duygusallık yaşamaktadır. İkisi her hafta RER İstasyonu'nun karşısındaki bir otelde buluşmaktadırlar. Christelle de olay günü trendedir ve bombalama olayında o da yaşamını yitirmiştir dolayısıyla o da romanda bir kurban konumundadır.

Emmanuel: Emmanuel kel, gözlüklü, insanlara karşı hoş görülmesi ve eşcinsel bir erkektir. Vincennes Fakültesi'nde Fransızca öğretmenidir. Erkek arkadaşı Benoit'ı kaybetmiş olmaktan ötürü üzgündür. O gün o da o trendedir ve bombalama olayıyla onun da yaşamını son bulur. Dolayısıyla Emmanuel de romanda bir kurban konumundadır.

Gilbert: Gilbert bordo ceketli, sevimsiz, gençlerden hoşlanmayan, hoş görümsüz bir adamdır. Sophie bir ara dengesini kaybedince düşmemek için onu kolundan çekiştirmek zorunda kalır ancak adam bundan hiç hoşnut olmaz ve Sophie'ye düşmanca bakar. Gilbert aynı zamanda esmer kadın saplantısı olan, takıntılı bir pornografi rontgencisidir. O da trendeki yolcular arasındadır ve onun da sonu ölüm olur. Dolayısıyla Gilbert de romanın kurbanlarından bir tanesidir.

Gabriel'in ilk kurbanı: Belli bir süre sonra aynı istasyonda, elinde küçük deri bir bavulla beliren sarı montlu bir adamdır. Gabriel arkadan görünüşüne bakarak bu adamın, o gün trene bombayı koyan sarı montlu adam olduğunu düşünmüş, onu evine kadar izlemiş ve onu orada öldürmüştür. Ancak Gabriel tarafından öldürülen bu adam, o gün trene bombayı koyan sarı montlu adamla aynı kişi değildir ve metrodaki suikastın gerçekleştiği gün o, eğitim için bir yıllığına gittiği A.B.D.'dedir. Dolayısıyla Gabriel tarafından, katil sanılarak öldürülen bu kişi aslında iş arayan genç bir adamdır. Sırf sarı mont giydiği ve günler sonra bir gün RER tren istasyonunda Gabriel'in karşısına çıktığı için sonu ölüm olmuştur. Dolayısıyla sarı ceket giyen ve olaylarla hiçbir bağlantısı olmayan bu adam da sonunda Gabriel tarafından öldürüldüğü için romanda bir kurban konumundadır.

Gabriel'in ikinci kurbanı: Üzerinde bu kez *sarı mont olmayan* (!) genç bir adamdır. O da tıpkı Gabriel'in ilk kurbanı gibi, bir gün RER tren istasyonunda görülmüş olmasından ötürü Gabriel tarafından trenin altına itilecek olan kişidir. Gabriel, bu adamı bu kez bir araç olarak kullanmıştır. Çünkü onun, trene bombayı koyan gerçek sarı montlu adamla aynı kişi olup olmaması, Gabriel için artık çok da önemli değildir. Bunu Gabriel'in romandaki şu sözlerinden anlıyoruz: (sf: 143-144: “...Je le voyais de dos. C'était lui. Il ne boitillait pas. Mais c'était lui. Il ne portait pas de blouson jaune, mais quelle importance? C'était lui, j'en étais sûr. (...) Je ne suis plus vraiment certain non plus que ce jeune homme, là-bas, soit bien celui que j'ai vu descendre de la rame avec son blouson jaune. Et alors? J'ai une conviction. Il est temps d'en finir. Oui, il est temps que cela finisse - Onu arkadan görüyordum. Bu oydu. Topallamıyordu gerçi. Ama yine de oydu. Sarı montu filan da yoktu, ama bunun ne önemi var ki? Bu oydu. Bundan emindim.(...) Orada duran genç adamın, sarı montuyla trenden inerken gördüğüm o adam olduğundan artık hiç de emin değilim aslında. Ne olmuş yani. Ben şuna inanıyorum: Bu işe bir son vermenin tam zamanı. Evet, bu işin artık bir son bulmasının zamanı geldi.” O, vicdan azabını dindirmek ve intikam ateşini söndürmek için kendine bir kurban aramış ve ikinci sefer de sarı montsuz ve raylara çok yakın bir mesafede duran bu adamı seçmiştir. Dolayısıyla sarı montsuz bu ikinci karakter de, Gabriel tarafından öldürülmesi planlandığı için, romanda bir kurban konumundadır.

I.1.5. Anlatıcılar ve Bakış Açıları:

Öyküde 2 tane anlatıcı bulunmaktadır:

1. Romanın ana kahramanlarından biri olan Gabriel.
2. Her şeyi gören ve bilen, her an her yerde bulunan bir üst anlatıcı.

Öyküde üst anlatıcı Gabriel'den daha baskındır. Her şeyi gören ve bilen, her an her yerde bulunan bu üst anlatıcı, romanda adı geçen, ana ve yan, bütün karakterlerin geçmişini, geleceğini, duygu ve düşüncelerini bilmekte; okuyucuya bu insanların yaşamları ve orada bulunma nedenleri hakkında bilgi vermekte, onu bu insanların duygu ve düşüncelerine ortak etmektedir. Üst anlatıcı, bu sayede, okurun geçmişle olay anı ve sonrası arasında bağlantı kurmasına, olup bitenleri daha net görüp derinlemesine değerlendirmesine yardımcı olmaktadır.

Bunun dışında, romandaki diğer karakterler kendi ağızlarından herhangi bir şey anlatmamakta, duygu ve düşünceleri, Gabriel'in ve üst anlatıcının gözlem ve yorumlarıyla aktarılmaktadırlar.

I.1.6 Anlatıcıların Dağılımı:

Zeus adlı 1. Bölüm, ilki isimsiz olmak üzere, 20 alt bölümden oluşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, İsimli 1. Alt Bölümde, sf. 15'den sf. 30'a kadar Gabriel konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 19 Saniye adlı 2. Alt Bölümde sf. 30'dan sf. 34'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 18 Saniye adlı 3. Alt Bölümde, sf. 34'den sf. 36'ya kadar Gabriel konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 17 Saniye adlı 4. Alt Bölümde, sf. 36'dan sf. 38'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 16 Saniye adlı 5. Alt Bölümde, sf. 38.'den sf. 41'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 15 Saniye adlı 6. Alt Bölümde, sf. 41'den sf. 46'ya kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 14 Saniye adlı 7. Alt Bölümün ilk kısmında, sf. 46'dan sf. 47'ye kadar Gabriel; ikinci kısmındaysa sf. 47'den sf. 48'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 13 Saniye adlı 8. Alt Bölümün ilk kısmında, sf. 48'den sf. 51'e kadar Gabriel; ikinci kısmındaysa, sf. 50'nin son 2 paragrafında üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 12 Saniye adlı 9. Alt Bölümde, sf. 51'den sf. 56'ya kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Alt Bölümde, 11 Saniye adlı 10 Alt Bölümde, sf. 56'dan sf. 58'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 10 Saniye adlı 11. Alt Bölümde, sf. 58'den sf. 63'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 9 Saniye adlı 12. Alt Bölümde, sf. 63'den sf. 67'ye kadar Gabriel konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 8 Saniye adlı 13. Alt Bölümde, sf. 67'den sf. 72'ye kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 7 Saniye adlı 14. Alt Bölümde, sf. 72'den sf. 77'ye kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 6 Saniye adlı 15. Alt Bölümde, sf. 77'den sf. 80'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 5 Saniye adlı 16. Alt Bölümde, sf. 80'den sf. 83'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 4 Saniye adlı 17. Alt Bölümde, sf. 83'den sf. 88'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 3 Saniye adlı 18. Alt Bölümde, sf. 88'den sf. 90'a kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 2 Saniye adlı 19. Alt Bölümde, sf. 90'dan sf. 92'ye kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Zeus adlı 1. Bölümde, 1 Saniye adlı 20. Alt Bölümde, sf. 92'den sf. 95'e kadar üst anlatıcı konuşuyor.

Styx adlı 2. Bölüm, yıldız (*) işaretiyle birbirinden ayrılan 4 kısımdan oluşuyor.

Styx adlı 2. Bölümde, sf. 97'den sf. 99'a kadarki 1. kısımda üst anlatıcı konuşuyor.

Styx adlı 2. Bölümde, sf. 99'dan sf. 101'e kadarki 2. kısımda Gabriel konuşuyor.

Styx adlı 2. Bölümde, sf. 101'den sf. 103'e kadarki 3. kısımda üst anlatıcı konuşuyor.

Styx adlı 2. Bölümde, sf. 103'den sf. 113'e kadarki 4. kısımda üst anlatıcı konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölüm, yıldız (*) işaretiyle birbirinden ayrılan 13 kısımdan oluşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 115'den sf. 116'ya kadarki 1. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 116'dan sf. 118'e kadarki 2. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 118'den sf. 121'e kadarki 3. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 121'den sf. 122'ye kadarki 4. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 122'den sf. 124'e kadarki 5. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 124'den sf. 125'e kadarki 6. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 125'den sf. 129'a kadarki 7. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 129'dan sf. 131'e kadarki 8. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 131'den sf. 137'ye kadarki 9. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 137'den sf. 138'e kadarki 10 kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 138'den sf. 141'e kadarki 11. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 141'den sf. 142'ye kadarki 12. kısımda Gabriel konuşuyor.

Hadès adlı 3. Bölümde, sf. 142'den sf. 144'e kadarki 13. kısımda Gabriel konuşuyor.
(Hadès adlı 3. Bölümün tamamında Gabriel konuşuyor.)

Kesitlere göre anlatıcıların konuşma dağılımlarını gösteren şema:

Sf.15 – Sf.30 arası (ZEUS)	Gabriel	(15 sayfa)
Sf.30 – Sf.34 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(4 sayfa)
Sf.34 – Sf.36 arası (ZEUS)	Gabriel	(2 sayfa)
Sf.36 – Sf.38 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.38 – Sf.41 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(3 sayfa)
Sf.41 – Sf.46 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.46 – Sf.47 arası (ZEUS)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.47 – Sf.48 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(1 sayfa)
Sf.48 – Sf.51 arası (ZEUS)	Gabriel	(3 sayfa)
Sf.50 (son 2 paragraf) (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(1 sayfa)
Sf.51 – Sf.56 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.56 – Sf.58 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.58 – Sf.63 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.63 – Sf.67 arası (ZEUS)	Gabriel	(4 sayfa)
Sf.67 – Sf.72 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.72 – Sf.77 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.77 – Sf.80 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(3 sayfa)
Sf.80 – Sf.83 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(3 sayfa)
Sf.83 – Sf.88 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(5 sayfa)
Sf.88 – Sf.90 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.90 – Sf.92 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.92 – Sf.95 arası (ZEUS)	Üst Anlatıcı	(3 sayfa)
Sf.97 – Sf.99 arası (STYX)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.99 – Sf.101 arası (SYYX)	Gabriel	(2 sayfa)
Sf.101 – Sf.103 arası (STYX)	Üst Anlatıcı	(2 sayfa)
Sf.103 – Sf.113 arası (STYX)	Üst Anlatıcı	(10 sayfa)

Sf.115 – Sf.116 arası (HADES)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.116 – Sf.118 arası (HADES)	Gabriel	(2 sayfa)
Sf.118 – Sf.121 arası (HADES)	Gabriel	(3 sayfa)
Sf.121 – Sf.122 arası (HADES)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.122 – Sf.124 arası (HADES)	Gabriel	(2 sayfa)
Sf.124 – Sf.125 arası (HADES)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.125 – Sf.129 arası (HADES)	Gabriel	(4 sayfa)
Sf.129 – Sf.131 arası (HADES)	Gabriel	(2 sayfa)
Sf.131 – Sf.137 arası (HADES)	Gabriel	(6 sayfa)
Sf.137 – Sf.138 arası (HADES)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.138 – Sf.141 arası (HADES)	Gabriel	(3 sayfa)
Sf.141 – Sf.142 arası (HADES)	Gabriel	(1 sayfa)
Sf.142 – Sf.144 arası (HADES)	Gabriel	(2 sayfa)
ROMANDA ANLATICILARIN KONUŞTUĞU SAYFA SAYISI: 126	Gabriel:	56 sayfa
	+Üst Anlatıcı	70 sayfa
	Toplam:	126 sayfa
<p>Bu şemaya göre, Zeus adlı birinci bölümde ve Styx adlı ikinci bölümde, üst anlatıcı büyük oranda baskındır. Hadès adlı üçüncü bölümdeyse, üst anlatıcı sözü bütünüyle Gabriel'e devretmektedir.</p>		

I.1.7. Anlatıcılar ve Öyküleri:

Romandaki anlatıcılar, yani Gabriel ve üst anlatıcı, öykülerini hep okura anlatmaktadırlar. Bu romanda, hiçbir düzlemde öykü içi dinleyici söz konusu değildir.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, isimsiz 1. Alt Bölüm'de, Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatru) konuşuyor. Burada bize, Sandrine ile olan ilişkilerinden, yaşadıkları sorunlardan, ilişkilerinin devam edip etmeyeceği hakkındaki kaygılarından, ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmek için aldıkları RER İstasyonu'ndaki buluşma kararından, ve bu buluşmanın sonunda yaşanacak olumlu ya da olumsuz olasılıklardan bahsediyor. Gabriel ara ara ilişkilerini sorguluyor ayrıca yer yer geçmişinden, ailesinden, annesinden, babasından ve erkek kardeşinden bahsediyor. Nasıl bir yapıya sahip olduğuna, kendisini nasıl bir insan olarak gördüğüne dair ip uçları da veriyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 19 Saniye adlı 2. Alt Bölüm'de, her yerde var olan, her şeyi gören ve bilen üst anlatıcı okuyucuya Gabriel ile buluşmak üzere (trenin 2. vagonunda) Nation Garı'na gelen Sandrine'in ilişkiyi sürdürmek ya da buna bir son vermek adına trenden inip inmemeğe tereddüt edişini ve bunun yanı sıra, Gabriel'i peronda gördüğü sırada yaşadığı iç hesaplaşmaları ve çevresinde yaptığı gözlemleri anlatıyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 18 Saniye adlı 3. Alt Bölüm'de, Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatru), trenin kapılarının açıldığı ve içinden Sandrine'in inmediği o anda hissettiği o boşluk duygusunun onu nasıl etkilediğinden bahsediyor. Gabriel, umutsuz bir şekilde, tıpkı filmlerdeki gibi, Sandrine'in trenden inip de karşı peronda onu bekliyor olmasını düşünüyor ve tren hareket ettikten sonra onu orada bulacağını umuyor. Gabriel burada, Sandrine'in ona geri dönmesini ne kadar istediğini belirtiyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 17 Saniye adlı 4. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sandrine'in Gabriel ile olan yakınlığını anımsamasından, birlikteliklerinin özel ayrıntılarını kafasından geçirmesinden bahsediyor. Üst anlatıcı okuru, Sandrine'in Gabriel'e olan hislerine ortak ediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 16 Saniye adlı 5. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya sarı montlu bir adamın, Nation Garı'nda aynı trenden inmeden önce yapacağı bir eylemle ilgili aklından geçirdiklerini aktarıyor ve bu eylemi gerçekleştirmenin onun için ne kadar önem taşıdığını vurguluyor. Üst anlatıcı ayrıca, adamın olacağı olumlu ya da olumsuz yönden kafasında tartmasından, ancak her iki koşulda da (çünkü sarı montlu o adam o an için trenden vaktinde atlarım-trenden vaktinde atlayamam hesaplaşması içindedir) sonucun onun için değişmeyeceğinden, çünkü adamın, yapacağı eylemle, sonu ne olursa olsun bir şekilde babasının dikkatini çekeceği için heyecan duyduğundan bahsediyor ve okuyucuyu, sarı montlu adamın düşüncelerine ortak ediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 15 Saniye adlı 6. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sophie adlı bir genç kızın portresini çiziyor ve onun o gün orada bulunma nedeni

hakkında bilgi veriyor. Sophie sevgilisi olan Ludo adlı asker bir gençle buluşmak üzere Lyon'a gitmek için oradadır. Üst anlatıcı, okuyucuya Sophie'nin treni yakalamak için sarf ettiği çabadan, bunun onun için taşıdığı önemden bahsediyor, bunun yanı sıra bizi, onun ailesiyle ve sevgilisiyle olan ilişkileri hakkında aydınlatıyor. Üst anlatıcı Sophie'nin ailesinin, yani anne ve babasının birbirleriyle olan ilişkileri hakkında da bilgi veriyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 14 Saniye adlı 7. Alt Bölüm'de, Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatra) trenin kapıları kapanana dek hissettiklerini, o iki kapının onun hayatını nasıl etkileyeceğini ve yaşadığı gerilimi anlatıyor. Aynı Alt Bölüm'de, bu kez üst anlatıcı okuyucuyu soluk soluğa bir genç kızın (Sophie) son anda treni yakalayışına ve sarı montlu bir adamın ona yardım etmek bahanesiyle onu içeri çekip, kendinin trenden dışarı atışına tanık ediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 13 Saniye adlı 8. Alt Bölüm'de, Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatra) Sophie adlı genç kızı gördüğü anda onun hakkında neler düşündüğünden bahsediyor. Daha sonra, henüz çocuk sayılacak bu genç kızın görüntüsü onu, Sandrine ile bir çocukları olabilir miydi sorgulamasına itiyor ve Gabriel bir çocukları olmuş olsaydı durum farklı mı olurdu diye düşünmeye başlıyor. Aynı Alt Bölüm'ün son iki paragrafındaysa bu kez üst anlatıcı söz alıyor ve okuyucuya sarı montlu adamın trenden çıktıktan sonraki yürüyüş tarzından bahsediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 12 Saniye adlı 9. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sophie adlı genç kızın trene bindikten sonra çevresinde yaptığı gözlemlerden, sevgilisi Ludo ve kendisi hakkında aklından geçirdiklerinden bahsediyor. Aynı bölümde üst anlatıcı bu kez okuru Emmanuel adlı homoseksüel bir Fransızca öğretmeni ile tanıştırtıyor ve Sophie ile bu kişinin birbirlerine karşı masum bir sıcaklık hissettiklerinden ve birbirlerine gülmüşediklerinden bahsediyor. Üst anlatıcı daha sonra okura Emmanuel'in yaşamından, insanlar hakkındaki düşüncelerinden, mesleğinden, gençlerle olan olumlu diyalogundan bahsediyor ve onun sevecen ve hoşgörülü bir adam olduğunu vurguluyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 11 Saniye adlı 10. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sophie'nin Paris'te doğmuş olmaktan ve bu şehirde yaşıyor olmaktan ötürü kendini ne kadar mutlu hissettiğinden bahsediyor. Ayrıca Sophie'nin, sevgilisi Ludo'yu düşünürken, onun heyecanıyla bir yere tutunmayı akıl etmediğinden dengesini kaybederek bordo ceketli bir adama tutunmak zorunda kalışını aktarıyor. Bu noktada üst anlatıcı okuyucuyu aynı vagona bulunan bordo ceketli, hoşgörüsüz, sevimsiz, gençlerden hoşlanmayan bir başka adamla tanıştırtıyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 10 Saniye adlı 11. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya bir önceki alt bölümde (11 Saniye adlı 10. Alt Bölüm'de) devreye giren Gilbert adlı hoşgörüsüz adamın daha ayrıntılı bir portresini çiziyor ve okuyucuyu bu adamın, Sophie ve kadınlar hakkında kafasından geçirdiklerine ortak ediyor. Üst anlatıcı, bu adamın esmer kadınlara karşı saplantısı olan bir pornografi röntgencisi olduğundan bahsediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 9 Saniye adlı 12. Alt Bölüm'de, Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatra) Sandrine'in yokluğuna alışmak için o gece neler yapmayı planladığından, bu ayrılığın ilk gecesini nasıl atlatmayı düşündüğünden bahsediyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 8 Saniye adlı 13. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuyu Sandrine'in Gabriel'i peronda gördüğü andaki hislerine ortak ediyor. Burada, Sandrine'in Gabriel ile geçmişteki ilişkilerini sorgulaması ve Gabriel'i orada görmekten duyduğu üzüntü ifade ediliyor. Ayrıca üst anlatıcı, Sandrine'in ani bir kararla bir sonraki Lyon Garı'nda inip, ilk trenle Nation Garı'na geri dönüp, eğer Gabriel halâ orada onu bekliyor olursa, ona ebediyen kavuşmak için ona koşmayı aklından geçirdiğini belirtiyor. Aynı bölümde, karmaşık duygular içindeki Sandrine'in diğer yolcular hakkındaki gözlemleri de aktarılıyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 7 Saniye adlı 14. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuyu bu kez yolculardan Christelle adlı hüzünlü ve düşünceli genç bir kadınla tanıştırtıyor ve okuyucuya onun yaşamı, kocası ile kopmakta olan ilişkileri, bir sevgilisi olduğu ve sevgilisine karşı hissettikleri hakkında bilgi veriyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 6 Saniye adlı 15. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Emmanuel'in yaşam tarzı ve onun kendi hayatıyla ilgili düşünceleri hakkında bilgi veriyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 5 Saniye adlı 16. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sophie'nin Sandrine ile ilgili gözlemlerini aktarıyor ve Sandrine'in ensesinde küçük kahverengi bir lekenin bulunduğundan bahsediyor. Sophie, bu lekenin, kadının kocasının hoşuna gidiyor olduğunu düşünüyor ve sevgilisi Ludo'nun dirseğinde de buna benzer bir izin bulunduğunu anımsıyor. Üst anlatıcı Sophie'nin bu iz ile ilgili anılarını aktarıyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 4 Saniye adlı 17. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Emmanuel'in sarı montlu adam hakkındaki gözlemlerini aktarıyor. Emmanuel adamın trene binerken omzunda bir spor çanta taşıdığından ancak trenden inişte adamın aynı spor çantayı taşımadığını farkına varıyor. Emmanuel adamın aceleyle inerken çantasını trende unutmuş olabileceğini düşünüyor. Derken Emmanuel az ötesinde çantayı fark ediyor, çantayı kendine doğru çekerken, bir yandan da içinde bir bomba mı var acaba diye

şüphelenmeden edemiyor ancak olaya mizah boyutunda yaklaşıyor ve bununla ilgili kafasından çeşitli düşünceler geçiriyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 3 Saniye adlı 18. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sandrine'in aklından Gabriel ile aşklarının tükenmiş olduğunu, ellerinden kayıp giden şeyin çocukluk olduğunu ve birbirlerine yeniden kavuşmaları gerektiğini geçirdiğini aktarıyor. Üst anlatıcı okuyucuya Sandrine'in Gabriel'i sevdiğini, Gabriel'in de onu sevdiğine inandığını aktarıyor. Okuyucu, Sandrine'in bir sonraki trenle geri döndüğünde Gabriel'in onu orada bekliyor olacağına inanmaktan duyduğu mutlulukla ilk kez gözlerinin içinin gülmesine tanık oluyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 2 Saniye adlı 19. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Emmanuel'in gözünden çantayı betimliyor ve onun, çantanın ağırlığından ötürü yaşadığı şaşkınlığı dile getiriyor. Emmanuel çantanın yan ceplerini açıyor ancak içlerinde hiçbir şey bulamıyor. Bunun ardından çantayı açmaya yelteniyor.

Zeus adlı 1. Bölüm'de, 1 Saniye adlı 20. Alt Bölüm'de, üst anlatıcı okuyucuya Sophie'nin Ludo'ya kavuşmak için nasıl sabırsızlandığını ve Ludo'lu bir yaşamın onun için ne demek olduğunu aktarıyor. Sophie, kel ve gözlüklü kibar adamın (Emmanuel) vaktiyle bir Ludo olduğunu düşünüyor ve ensesinde kahverengi lekesi olan kadını da kendisinin yaşlanmış haline benzetiyor. Sophie bunları düşünürken, gözlüklü sempatik genç adamın ayaklarının arasına çektiği çantaya eğildiğini gözlemliyor. Çantanın fermuarı açılmamakta direniyor. Üst anlatıcı Sophie'nin bu adamı gözlemlerken onu Ludo'yla nasıl özdeşleştirdiğinden bahsediyor. Üst anlatıcı okuyucuya Sophie'nin Ludo ile çocuk sahibi olma hayallerini aktarırken Sophie'nin düşünceleri ansızın yarıda kesiliyor.

Styx adlı 2. Bölüm'de, 1. kısımda üst anlatıcı okuyucuya bombanın patlayışını, yolcuların hayata veda edişlerini, 2. kısımda Gabriel'in bombanın patladığı anda ve hemen sonrasında neler hissettiğini, yaşadığı şoku, çevresi hakkındaki gözlemlerini, 3. kısımda Sophie'nin ölürken neler hissettiğini, aklından nelerin geçtiğini, 4. kısımda ise sarı montlu adamın eylemini gerçekleştirdikten sonra takdir beklerken üyesi olduğu örgüt tarafından nasıl tuzağa düşürülüp ortadan kaldırıldığını anlatıyor. Bu kısımda üst anlatıcı ayrıca sarı montlu adamın yaşamına dair bazı ip uçları da veriyor. Babası tarafından takdir görmemiş, ezilmiş ve babasının gözüne girme çabasıyla bu eylemi gerçekleştirmiş olan bu adamın, o güne dek hayatında gurur duyulacak pek bir şey yapmamış biri olduğu da üst anlatıcı tarafından vurgulanıyor.

Hadès adlı 3. Bölüm’de, bütünüyle Gabriel konuşuyor. Gabriel okuyucuya (ya da bir psikiyatra), metroda patlayan bombanın ardından olay yerine gelen yardım ekipleriyle arasında mekanik bir şekilde geçen konuşmaları, ardından hiçbir şey olmamışçasına Sandrine’e telefon edişini, Sandrine’in o gün o trende bulunmadığını ve kendisini terk ettiğini düşündüğünü, bu düşünce içinde eve geldiğini, evi boş bulduğunu, yine mekanik bir şekilde gündelik yaşamına devam ettiğini, ardından polislerin sorgulama amacıyla eve gelmelerini, Sandrine’in o gün o trende olduğunun polis tarafından kesinleştirilmesi üzerine hissettiklerini aktarıyor. Bu bölümde Gabriel’in derin bir ruhsal bozukluk içine girişi, parçalanışı, sarı montlu bir adamı yakalamak için saplantılı bir şekilde sürekli Nation Garı’na gidişi, bu uğurda sarı montlu yanlış bir adamı öldürüşü, her şeyden vazgeçiş, yok etme ve intihar psikozu içine girişi, yine, bu kez sarı montsuz, bir başka adamı öldürme ve peşi sıra intihar etme niyeti kendi ağzından aktarılıyor.

I.1.8. Olay Akışı ve Zaman Dilimi:

Romandaki olayların hangi zaman dilimi içinde geçtiği kesin olarak belirtilmiyor. Gabriel’in, yaşadığı trajik olayın ardından ne kadar süre beklediği, beden-özne’lik durumunun ne kadar sürdüğü, Nation Garı’na saplantılı bir şekilde ne kadar süre gittiği, o şursuz halde kaç gün geçirdiği kesin olarak belirtilmiyor. Bunu Gabriel’in sayfa 129’daki ve sayfa 131’deki şu ifadelerinden anlıyoruz: **“Je suis revenu le lendemain et tous les autres jours. Me retrouver là était une nécessité, comme dormir quand on en a besoin (...) Et ça a duré jusqu’à hier soir. Ça aurait pu durer beaucoup plus. Des années. Mais sans doute fallait-il qu’il y ait un terme, à un moment ou à un autre. C’était hier soir. Un soir comme les autres, pourtant. Comme tous les autres depuis que l’enquête était close(...)**

A force de l’espérer, ce poseur de bombe, je me suis mis à l’attendre. Certain que tôt ou tard il céderait à l’envie de revenir sur le lieu de son crime, jour après jour je suis descendu le guetter sur ce quai. Jour après jour, jusqu’à hier soir. Et hier, hier soir, tout a basculé. - Ertesi gün geri geldim, diğer günler de. İnsanın ihtiyaç duyduğunda uyuması gibi, benim de orada bulunmam bir gereklilikti.(...) Ve bu dün akşama kadar böyle sürüp gitti. Daha da fazla sürebilirdi. Yıllarca. Ama bir son bulması gerekliydi kuşkusuz. Öyle ya da böyle. O da dün akşamdı. Yine de diğerleri gibi bir akşamdı. Soruşturma kapandığından beri geçen diğer bütün akşamlar gibi. (...) Ümit ede ede o bombacıyı beklemeye koyuldum. Er ya da geç suç mahalline geri dönmek arzusuna

boyun eğecekti kuşkusuz, gün be gün onu kollamak üzere bu perona indim. Gün be gün, ta ki düne kadar. Ve dün, dün akşam, her şey rayından çıktı.”

Gabriel polis soruşturmayı kapattıktan sonra her gün gibi sektirmeden aynı gara giderek sarı montlu o adamın izini sürmüştür. Polis soruşturmasının olayın hemen ardından gerçekleştiğini biliyoruz. Ancak polis olayı ne zaman kapattı, Gabriel bunun ardından o gara kaç akşam gitti, aradan kaç gün geçti, bunu bilemiyoruz.

Ayrıca Gabriel'in, kitabın girişindeki söylemini olaydan ve tüm olup bitenlerden ne kadar süre sonra yaptığı da kesin olarak bilinmiyor. Yazar romanda okura bu süreyi belirtmiyor.

Romanda olay kısa bir zaman dilimi içinde olup bitiyor, ancak yankıları ve ardından getirdikleri çok daha uzun bir zaman dilimine yayılıyor. Gabriel Sandrine ile ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmelerinden bahsederken, RER tren istasyonu devreye giriyor ve RER tren istasyonunda bulunma nedenlerinden hareketle, (yer yer üst anlatıcı aracılığıyla) ana olaya, yani bombalama olayına bir geçiş yapılıyor.

Romanda olayların akışı zamanın akışına paralel gitse de, yer yer, her bir karakterin yaşamıyla ilgili geri dönüşler yapıyor.

I.1.9 Romanda Söylem Zamanıyla Öykü Zamanının İlişkisi:

Öykü zamanı:

Öykü zamanı, bir romanda (anlatıda) olayların gerçekleştiği zamandır.

Söylem zamanı:

Söylem zamanı, bir romanda (anlatıda) olup bitenlerin anlatıldığı zamandır.

Romanda iki tür zaman vardır. Bunlardan birincisi, söylem zamanı, ikincisi ise öykü zamanıdır. Söylem zamanında Gabriel'in ya da üst-anlatıcının ağzından yaşanan olaylar anlatılır. Öykü zamanı da olayların ta kendisini içerir.

Öykü zamanı bombalama olayının öncesini, bombalama olayını ve bunun sonrasını içerir. Yani öykü zamanı, Gabriel'le Sandrine'in, ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmek adına RER'de buluşmaya karar vermeleriyle başlayıp, trende bombanın patlamasıyla sürüp, bunun ardından gelen süreçte Gabriel'in, bir beden-özne'ye dönüşerek, 2. kurbanını perona itmeyi ve onun peşi sıra intihar etmeyi düşündüğü ana kadar süren zamandır.

Bunu bir şemayla gösterebiliriz:

ÖYKÜ ZAMANI: Olayların başından sonuna sürdüğü zaman.

<u>BAŞLANGIÇ</u>	<u>GELİŞME</u>	<u>SON</u>
RER'de buluşmaya karar verme	Bombanın patlaması, öncesi ve sonrası. (Karakterler aracılığıyla zamanda geri dönüşler)	Gabriel'in ikinci kurbanını perona itmeye karar verdiği an.

Öykü zamanı çizgisel olarak akıyor. Bunun yanı sıra, her bir karakter aracılığıyla geri dönüşler yaşıyor.

SÖYLEM ZAMANI: Bütün olup bitenlerin anlatıldığı zaman.

<u>SONA OLTA</u> <u>ATMA</u>	<u>BAŞLANGIÇ</u>	<u>GELİŞME</u>	<u>SON</u>
Gabriel'in, olup bitenleri sona gönderme yaparak anlatmaya başlaması	RER'de buluşma kararı	Bombanın patlayışı	Gabriel'in 2. kurbanını perona itmek ve onun peşi sıra intihar etmek kararı

I.1.10. Romanda Zaman Kullanımı :

Romanda Gabriel çokluk passé composé'yi, imparfait'yi ve plusqueparfait'yi, üst anlatıcı ise présent'ı kullanıyor. Çeviride bu zamanları bağlama göre di'li geçmiş zaman, ve miş'li geçmiş zamanın hikayesi ile karşıladım.

Gabriel'in zaman kullanımına örnekler:

Sf: 15

“La dernière fois que j'ai vu Sandrine, je ne l'ai pas vue.”

“Sandrine’i son gördüğümde, onu görmemiştim aslında.”

Sf: 17:

“J’avais échafaudé un scénario. Je nous voulais acteurs.”

“Bir senaryo tasarlamıştım. Oyuncuları bizler olmasını istiyordum.”

Sf: 16

“Nous étions d’accord sur bien des choses, y compris sur le pire.”

“En kötüsü dahil pek çok şeyde anlaşıyorduk.”

Sf: 21

“La station s’était refermée sur moi.”

“İstasyon üstüme kapanmıştı”

Sf: 23

“(…) Depuis combien de temps faisons - nous voiture à part?”

“(…) Biz ne zamandan beri ayrı arabalara biniyorduk?”

Sf: 26

“Ma mère adorait Dieu et mon père adorait ma mère.”

“Annem Tanrı’ya tapardı, babam da anneme.”

Sf: 115

“Quelqu’un d’autre s’est approché et m’a demandé mon nom et mon adresse.”

“Bir başkası yanıma yanaştı ve bana adımı ve adresimi sordu.”

Sf: 121

“Je me disais vaguement que j’avais échappé de justesse à un attentat très meurtrier. Et je refusais de reconnaître qu’en réalité je n’avais échappé à rien du tout.”

“Kendi kendime anlaşılabilir bir biçimde, çok ölümcül bir suikasttan kıl payı kurtulmuş olduğumu söyleyip duruyordum. Ve aslında hiç de bir şeyden kurtulmamış olduğumu kabul etmeyi reddediyordum.”

Sf: 122

“Ils sont restés longtemps. Ils ont dû, je crois, me dire plusieurs fois que Sandrine était morte dans l’attentat, dans l’attentat du métro.”

“Adamlar uzun süre kaldılar. Sandrine’in suikastta, metro suikastında ölmüş olduğunu bana birçok kez yinelemek zorunda kaldılar sanırım.”

Sf: 129

“Je suis revenu le lendemain et tous les autres jours. Me retrouver là était une nécessité, comme dormir quand on en a besoin. “

“Ertesi gün geri geldim. Diğer günler de. İnsanın ihtiyaç duyduğunda uyuması gibi, benim de orada bulunmam bir gereklilikti.”

Sf: 142

“Je me suis réveillé en sursaut, la bouche mauvaise. J’ai regardé ma montre. J’avais dormi près de trois heures. Il était trop tard pour le bureau. Trop tard pour bien des choses. Mon chagrin avait disparu; il ne restait plus que de la fatigue. C’est là que j’ai pensé pour la première fois que je n’irais peut-être plus nulle part, ni au bureau ni chez moi.”

“İrkilerek uyandım, ağzım zehir gibiydi. Saatime baktım. Üç saat kadar uyumuştum. İş için artık vakit çok geçti. Üzüntüm kaybolmuştu, geriye yorgunluktan başka bir şey kalmamıştı. Artık ne işe, ne evime, belki de hiçbir yere gitmeyeceğimi ilkin o an düşündüm işte.”

Sf: 143

“Il était là, devant moi. Au bord du quai. Je le voyais de dos. C’était lui. Il ne boitillait pas, mais c’était lui. Il ne portait pas de blouson jaune, mais quelle importance? C’était lui, j’en étais sûr.”

“O oradaydı, önümde. Peronun kenarında. Onu arkdan görüyordum. Bu oydu. Topallamıyordu gerçi, ama oydu. Sarı montu yoktu gerçi, ama bunun ne önemi vardı ki? Bu oydu. Bundan emindim.”

Üst anlatıcının zaman kullanımına örnekler:

Sf: 30

“Lorsque le train quitte le tunnel et émerge dans les lumières du quai, Sandrine retient son souffle. Elle n’aime pas le rôle qu’elle a choisi de jouer. Elle a un peu honte d’être venue pour ne pas venir.”

“Tren tüneli terk edip de peronun ışıklarının içine dalıverdiğinde Sandrine nefesini tuttu. Oynamayı seçtiği rolü sevmiyordu. Gelmemek için oraya gelmiş olmaktan ötürü biraz utanç duyuyordu.”

Sf: 36

“Sandrine ne voit plus Gabriel. Il n’y a plus que cet épaule jaune.”

“Sandrine artık Gabriel’i görmüyordu. Şu sarı omuzdan başka bir şey yoktu.”

Sf: 41

“Sophie se rue dans l’escalier mécanique. Ce qu’elle entend, tout en bas, à droite, c’est le signal de fermeture des portes. Elle a encore une chance d’attrapper la rame. Elle veut l’attrapper. Elle le doit, presque. Il le faut à tout prix. Elle avale les marches métalliques. Elle lance de loin en loin les mains bien à plat sur les bandeaux noirs, de chaque côté. Elle y prend appui pour se propulser en avant. Le temps d’une demi-seconde, elle décolle. Elle vole. Elle en a mal d’avoir bon.”

“Sophie kendini yürüyen merdivene attı. Tam aşağıda, sağında, duyduğu, kapıların kapanış sinyaliydi. Treni yakalamak için halâ bir şansı vardı. Onu yakalamak istiyordu. Buna neredeyse mecburdu. Her ne pahasına olursa olsun bu gerekliydi. Yürüyen merdivenin basamaklarını birer ikişer indi. Ellerini, iyice açmış bir halde, merdivenin her iki kenarındaki siyah şertilerin üzerinde sektiriyordu. Daha çabuk ilerlemek için bralardan destek alıyordu. Yarım saniyede havalandı. Uçtu. Ucu ucuna yetişmekten ötürü içi bir fena oldu.”

Sf: 52

“Devant le visage hilare de la petite, Emmanuel se met à rire lui aussi. Elle est jolie avec

sa peau d'enfant. Un peu plus jeune que celles qu'il coite tous les jours, mais pas tellement. Enfin il n'en sait rien. Il a beaucoup de mal à classer les adolescents avec précision entre quatorze et dix-neuf ans."

"Kçük hanımın güleç yz karşısında Emmanuel de gülmeye başladı. Kız, o ocuksu teniyle, güzeldi. Kızın yaşı, her gn karşı karşıya geldiği kızlardan biraz daha kçkt, ama o kadar da değil. Sonuçta adam ok da emin değildi. On drt ve on dokuz yaş arası genleri net bir şekilde sınıflandırmakta ok zorlanıyordu."

Sf: 56

"Sophie aime Paris comme un paysan aime son champ. Il lui arrive souvent de prendre un des rares bus à plateforme uniquement pour éprouver la sensation de sillonner les rues."

"Sophie Paris'i, bir köylünün tarlasını sevdiği gibi seviyordu. Sırf sokakları dolaşmanın heyecanını yaşamak için, şu az rastlanan arkası aık otobüslerden birine sıka bindiği oluyordu."

Sf: 58

"Gilbert ne veut rien partager avec cette petite conne qui vient de basculer en lui écrasant sa manche de veste."

"Gilbert az nce ceketinin kolunu ekiştirip ayağına basarak onu itekleyen bu kk aptal kızla hiçbir şey paylaşmak istemedi."

Sf: 83

"Emmanuel relève brusquement la tête. S'est-il assoupi? Il avale sa salive. Il sent qu'il a les lèvres humides. Encore un de ses petits passages à vide."

"Emmanuel aniden başını kaldırdı. Uyuklamış mıydı acaba? Tkrğn yuttu. Dudaklarının nemlendiğini hissetti. O küçük boşluğa düşüşlerden biri daha olmuştu."

Romanda olay kısa bir zaman dilimi içinde olup bitiyor, ancak yankıları ve ardından getirdikleri çok daha uzun bir zaman dilimine yayılıyor. Gabriel Sandrine ile ayrılıklarını bir oyuna dönüştürmelerinden bahsederken, RER tren istasyonu devreye giriyor ve RER tren istasyonunda bulunma nedenlerinden hareketle, (yer yer üst anlatıcı aracılığıyla) ana olaya, yani bombalama olayına bir geçiş yapıyor.

Romanda olayların akışı, zamanın akışına paralel gitse de, yer yer, her bir karakterin yaşamıyla ilgili geri dönüşler yapıyor.

I.1.11. Anlatıda Söylem Teknikleri:

I.1.11.a. Okura ipucu verme: “sona olta atma” tekniği

Sona olta atma nedir?

Sona olta atma, yazarın, anlatı içinde yer yer olayın sonuna yönelik örtük ipuçları vermesidir. Bu romanda, olayın sonuna yönelik örtük ip uçlarına sıkça rastlanmaktadır.

Bunlardan en çarpıcı olanı, kitabın başında, sayfa 15’de yer alan şu cümledir: **“La dernière fois que j’ai vu Sandrine, je ne l’ai pas vue. A peine ai-je eu l’impression fugitive d’apercevoir son visage. Il ne faisait encore que s’esquisser derrière la vitre de la rame quand une épaule jaune l’a mangé. Il s’est dissous. Comme un fantôme déjà. – Sandrine’i son gördüğümde, onu görmemiştim aslında. Olsa olsa yüzünü şöyle bir görür gibi oldum. Trenin camının arkasında öylece duruyordu, ta ki sarı bir omuz onu yutana dek. Eriyip gitti. Tıpkı bir hayalet gibi, apansızın.”** Gabriel’in kullandığı bu ifadeden, daha Sandrine’in kim olduğunu, nasıl biri olduğunu bilmeksizin, onun Gabriel’in hayatından bir şekilde çıkacak olduğunu ve Gabriel’in onu bir daha göremeyeceğini yakalıyoruz. Dolayısıyla bu ifade, bir önceleme niteliği taşımaktadır.

Bunun dışında, Bu incelemelerden birkaç tanesi zaten bölüm adlarının ta kendisidir. Bölüm adları hakkında bir ön araştırma yapıp da romanı okuyan bir okur, bunlarla bölüm arasında gizli, örtük bir takım bağlantılar olduğunu keşfedecektir. (bkz: bölüm adlarının incelenmesi)

Bölüm adlarının dışında, örneğin sayfa 48’de Gabriel: **“Je n’ai pas très bien compris pourquoi, mais dès que la jeune fille est apparue sur le quai, là-bas, à gauche, en face de la deuxième voiture, tout le compte à rebours de fermeture et de départ s’est enrayé, comme si le train venait de tomber amoureux – Nedenini çok iyi anlamadım ama, genç kız o peronda, solda, ikinci vagonun karşısında belirir belirmez trenin kapılarının kapanışı ve hareketi için geriye sayış durduruldu; tren adeta aşık oluvermişti.”** gibi bir cümle kullanıyor. Okur burada, trenin kızı içine almak için adeta direndiğini, onsuz kalkmak istemediğini seziyor ve bu durumun, kızın trende başına herhangi bir olay geleceğinin ön habercisi olduğunu yakalıyor. Nitekim genç kız sonunda o trende ölüyor.

Yine sayfa 48’de: **“...La rame a craché un voyageur avant de repartir. C’était un échange. Une jeune fille contre un grand dadais en blouson jaune – ...tren de yoluna devam etmeden önce bir yolcuyu tükürürcesine dışarı attı. Bu bir değiş tokuştu. Sarı**

montlu irikayım bir avanağa karşılık bir genç kız.” gibi bir ifade geçiyor. Bu ifadeden, sarı montlu bu adamın olay örgüsü içinde alelâde bir karakter olmadığı ve önemli bir rol oynayacağı anlaşılıyor. Trenin teşbih sanatıyla kişileştirilmesinin ardından bu adamı adeta bir pislikmişçesine “tükürerek” içinden atması, bize romanın akışı içerisinde bir kötülüğün öznesi olacağına sinyalini veriyor. Nitekim sarı montlu bu adam, trene bombayı koymakla, o gün o trene binmiş olan yolcuların ölümüne yol açacak olan kişidir.

Ayrıca sayfa 50’de: **“Oui, c’était bien une jeune fille que le train emportait après avoir lâché l’homme au blouson jaune, comme un cargo dégage en mer – Evet, trenin alıp götürdüğü gencecik bir kızdı; sarı montlu adamı, bir şilebin denize atık boşaltması gibi fırlatıp attıktan sonra.”** şeklinde bir ifade kullanılıyor. Yine burada da, sarı montlu adamdan adeta bir atık, bir çöp, kurtulunmak istenen bir pislikmiş gibi bahsediliyor. Buna karşılık, trenin genç kıza alıp götürmesi ifadesindeyse, üstü kapalı bir yanlış, bir hayıflanma seziliyor. Nitekim okur, romanın 2. bölümünde bu kızın, tıpkı diğer yolcular gibi, trajik bir şekilde ölümüne tanık oluyor.

Bunun dışında, sayfa 50’de: **“Le blouson s’en allait lentement, le dos droit (...) Il aurait dû paraître soulagé, délivré, mais il avait l’air courbatu, contraint. Il avançait presque avec peine, les jambes raides. On aurait dit qu’il comptait ses pas, qu’il se retenait pour ne pas courir - Mont başını almış yavaşça oradan uzaklaşıyordu, adamın sırtı dimdikti (...) Hafiflemiş, üstünden bir yük gitmiş gibi gözükmesi gerekirken bitkin ve sıkıntılı bir hali vardı. Bacakları kaskatı kesilmişti, neredeyse güçlüğüle ilerliyordu. Gören de adımlarını sayıyor, koşmamak için kendini zor tutuyor sanırdı.”** şeklinde bir pasaj var. Buradan okur sarı montlu bu adamın trenden inişte adeta bir yükten kurtulmuş olduğunu, ama bunun yanı sıra çelişkili davrandığını ve bir iç karmaşa yaşadığını yakalıyor. Onun güçlüğüle yürüyor olması, bunun yanı sıra halinden tavrından anlaşılan koşarak uzaklaşma arzusu okura bu adamın trenle bağlantılı bir eylem gerçekleştirdiğinin ve bu yüzden hızla olay yerini terk etmek istediğinin sinyallerini veriyor. Nitekim sarı montlu adam trende bir bomba bırakmıştır.

Ayrıca sf: 86’da: **Sur le quai, le jeune homme portait un sac de sport au bout du bras. Un sac de sport qui, lui aussi, soulignait son aspect athlétique et démentait tout ce qu’on pouvait lire de son visage. Eh oui, c’est bien cela, l’étrangeté de sa descente de la rame: le sac, il ne le portait plus – Perundayken, genç adamın elinde spor bir çanta vardı. Çantanın kendisi de adeta onun ne kadar atletik görünümlü bir adam olduğuna dikkat çekiyor ve yüzünden okunabilecek hiçbir şeyi ele vermiyordu. Tamam, adamın trenden inişindeki tuhaflık işte buydu: Çanta. Adam artık onu taşıymıyordu”**

şeklinde bir bölüm bulunuyor. Okur bu bölümden, sarı montlu adamın trende unuttuğu bir spor çantaya odaklanıyor ve bu çantanın, olay örgüsünde önemli bir rol oynayacağını sezinliyor. Okur ayrıca çantanın da adamla adeta işbirliği yaptığını görüyor. Çantanın, adamın birtakım düşüncelerini ele vermeyecek denli masum görünümlü bir spor çanta olarak yansıtılması, bu görünümün altından tehlikeli ve kötü bir şeylerin çıkacağına bir ön habercisi oluyor. Bu bölüm, Roland Barthes'ın S/Z'de "amorce" diye adlandırdığı, yazar tarafından okuyucunun önüne atılan bir yemdir. Nitekim çantanın içinde bomba bulunmaktadır.

Ayrıca, sayfa 64'de Gabriel: **"J'avais l'impression que la baisse de vigilance qui nous avait fait verser dans le fossé, Sandrine et moi, dépassait l'anecdote, l'incident, l'accident même. Que ce n'était pas la fin de notre histoire. Qu'en réalité, c'était la fin de tout – Sandrine ile ikimizi çukura atmış olan basiretimizin bağlanması olmuştur; bu ilginç bir öyküden de, sıradan bir olaydan da hattâ kazanın kendisinden de fazla bir şeydi sanırım. Bu hikâyemizin sonu değildi. Aslında bu, her şeyin sonuydu"** şeklinde bir ifade kullanıyor. Okur buradan, Sandrine ile Gabriel'in birbirlerinden uzaklaşmalarının salt bir ayrılık acısı doğurmayacağını, bunun da ötesinde, bir şeylerin ebedi olarak tükeneceğini, son bulacağını yakalıyor. Burada özellikle "kaza" sözcüğünün geçmesi, gerçekleşecek olan olaya bir ön gönderme niteliği taşıyor. Ayrıca bu sözcük, olayların sonradan anlatıldığının da bir kanıtı. Buradan, olacak olayların, bir ayrılıktan, bir kopuştan, bir aşkın bitişinden çok daha ciddi bir boyut taşıyacağı seziliyor. Bu da yine "önceleme" dediğimiz, daha sonra gerçekleşecek olayların önceden bildirilmesi durumuna bir örnektir. Nitekim Gabriel, trajik bir kaza sonucu Sandrine'i yitirecektir.

I.1.11.b. Okuru oyalama: "aldatmaca" tekniği

Yazarın, okurun aklına başka bir şey getirerek onu oyalamasına, bir anlamda onun gerçeği anlamasını geciktirmesine aldatmaca tekniği denilir. Buna en güzel örnek, romanın 48. sayfasında yer alan şu cümledir:

"Et comme dans les ascenseurs en surcharge, lorsque qu'elqu'un doit renoncer à faire partie du voyage pour le bien de tous, la rame a craché un voyageur avant de repartir. C'était un échange. Une jeune fille contre un grand dadais en blouson jaune. Il était en train de lire ou de rêvasser et il allait oublier de descendre. Heureusement, le coup de foudre du convoi pour la jeune fille lui avait donné le temps de se ressaisir. L'avait-il remerciée? Avait-il seulement compris qu'elle lui

avait évité d'être emporté contre sa volonté vers la gare de Lyon? – Aşırı ağırlık yüklenen astansörlerde, birisinin tutup da diğerlerinin iyiliği için asansöre binmekten vazgeçmek zorunda kalması gibi, tren de yoluna devam etmeden önce bir yolcuyu tükürürcesine dışarı attı. Bu bir değiş tokuştu. Sarı montlu irikıym bir avanağa karşılık bir genç kız. Adam o sırada muhtemelen okumaya ya da olmadık hayallere dalmıştı ve bu yüzden de inmeyi unutmuş olacaktı. Neyse ki trenin kaza olan yıldırım aşkı, adamın kendini toplamasına zaman tanımıştı. Adam ona teşekkür etmiş miydi? Kızın, onu isteği dışında Lyon Garı'na sürüklenme zahmetinden kurtardığını anlamış mıydı bari?"

Burada sarı montlu adam, yazar tarafından, okuru aldatmak ve bir süreliğine oyalamak için sanki dalgınlıktan ötürü trenden inmeyi unutan masum bir yolcu olarak betimlenmiştir. Oysa ki bu adam, trene bombayı koyan kişidir ve trenden inmek için son dakikaya kadar kasıtlı olarak beklemektedir.

1-2) ANLATI SÜRECİ

1.2.1. Romanın Temel Anlatı İzleneleri:

Burada, Gabriel'in, arayış öznesi olarak başlattığı izlenelere değinilmiştir. Gabriel, Sandrine'e yeniden kavuşmak için bir izleneye başlatıyor. Bu hedefine ulaşmak içinse kullandığı araç izleneye metroda buluşma. Gabriel'in bu izleneyi başlatırken hedeflediği şey Sandrine'in aşkına yeniden kavuşmak, onu yeniden elde etmek. Yani hedeflenen nesne Sandrine'in aşkı. Bu durumda Gabriel bir arayış öznesidir. Gabriel Sandrine'e yeniden kavuşmak için ona RER metro istasyonunda bir buluşma teklif ediyor. Sandrine de o da kararlaştırılan gün kararlaştırılan yere geldikleri halde (Sandrine'in kendini Gabriel'e gösterip göstermemesi burada önem taşımamaktadır çünkü belki de bir sonraki istasyonda inmeye ve Gabriel'e koşmaya karar verecektir) , metroda patlayan bir bomba sonucu Sandrine'in ölümü, onu Gabriel'in yaşamından ebediyen çıkartıyor. Bu noktada, metrodaki patlama, dönüştürücü bir edim olarak devreye giriyor. Yani arayış öznesi olan Gabriel'in hedefine ulaşmasında karşıt bir anlatı izlenesi oluşturuyor. Gabriel izlenesini tamamlayamayan yani hedefine kavuşamayan bir özne haline geliyor. Hedeflediği nesneye, yani Sandrine'in aşkına ulaşamıyor. Bu durumu aşağıdaki şemayla şöyle aktarabiliriz:

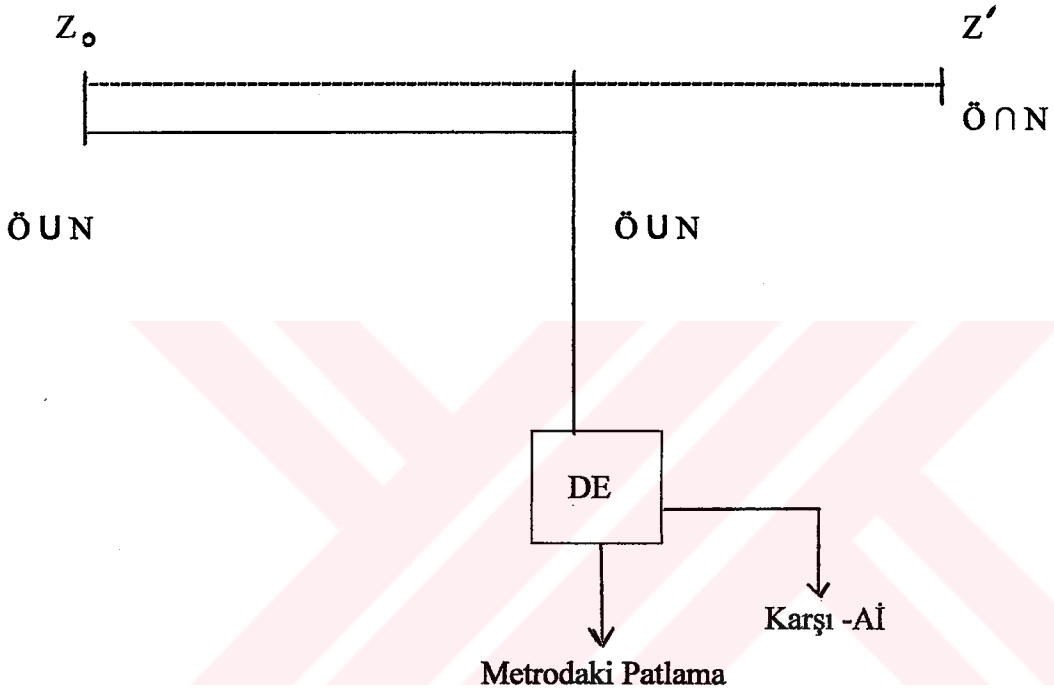
Gabriel'in kavuşma izlencesi:

Ana İzlençe: Kavuşma

Araç İzlençe: Buluşma

Hedeflenen Nesne: Sandrine'in aşkı

Arayış Öznesi: Gabriel

Kısaltmaların anlamı:

N: Nesne

Ö: Özne

Z: Zaman

Karşı Aİ: Karşı Anlatı İzlencesi

—————: Gerçekleşen Anlatı İzlencesi

————— : Güçlül Anlatı İzlencesi

DE: Dönüştürücü Edim

U: Ayrılık

∩: Kavuşma

Başlangıçtaki Durum	Arayış	Hedeflenen Son Durum
ÖUN	Ö → N	Ö∩N

Ö : Özne (Gabriel)

N : Nesne (Şandrine)

ÖUN : Özne nesnesinden ayrı

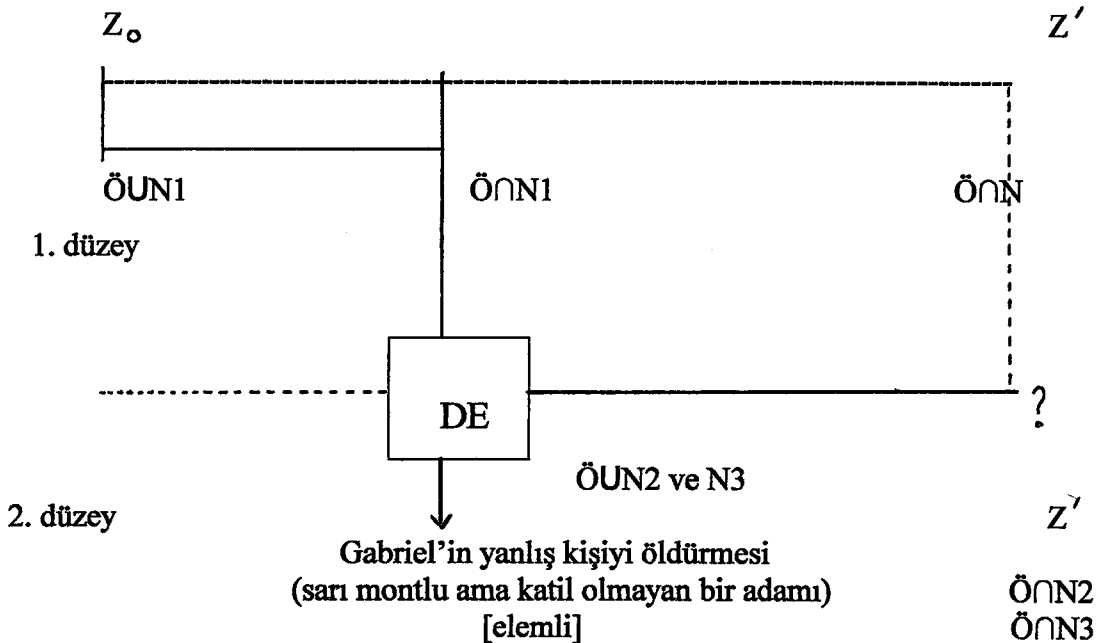
Ö→N: Özne nesnesine yöneliyor

Ö∩N : Özne nesnesine kavuşuyor

Arayış öznesi olan Gabriel, metrodaki patlamanın sonucunda hedeflediği nesneye yani Sandrine'in aşkına kavuşamadığı gibi, onu ebediyen de yitiriyor. Bu aşamadan sonra acı çeken bir beden özneye dönüşüyor, vicdan azabının ve yoksunluk duygusunun verdiği psikolojiyle, kendisine bu acıyı yaşatan kişiden, yani metroya bombayı koyan sarı montlu katilden intikam almak için yeni bir izlence, bir intikam izlencesi başlatıyor. Bu kez hedefi sarı montlu katili öldürmek. Ancak Gabriel bu izlencesini yürütürken, yanlışlıkla sarı montlu ama katil olmayan masum birini öldürüyor. Gabriel'in intikam izlencesinde, sarı montlu ama katil olmayan birini öldürmesi dönüştürücü bir edim olarak devreye giriyor. Bu aşamadan sonra Gabriel, gerçeklik evreninde iyice kopuyor, elemli bir ruh haline giriyor. Bu kez sarı montlu kim olursa olsun öldürme ve peşi sıra kendini de öldürme, yani intikam ve peşi sıra intihar arayışına giriyor.

Ancak dediğini yapıp yapmadığı, adamı öldürüp öldürmediği, peşi sıra kendi yaşamına da son verip vermediği bir sır olarak kalıyor. Bunu bir şemayla şöyle aktarabiliriz:

Gabriel'in intikam izlencesi:

Kısaltmaların anlamı:

Ö: Gabriel

N1: Sarı montlu katili bulup öldürmek

N2: Katil (sarı montlu olup olmaması önemli değil, sf: 143)

N3: Kendini öldürmek (sf: 143)

DE: Dönüştürücü edim

Z: Zaman

Ö	DÖNÜŞTÜRÜM	B-Ö (acı çeken)	DÖNÜŞTÜRÜM	B-O (elemli)
Gerçeklik evreni	Metrodaki patlama	Gerçek-dışılık evreni	Yanlış kişiyi öldürme	Gerçekten tümüyle kopma
Arayış: kavuşma		Arayış: intikam		Arayış: intikam ve intihar (yok etme ve yok olma)

Ö: Özne

B-Ö: Beden Özne

1.2.2. Beden-Özne Kavramı :

Özne göstergibiliminin kurucusu Jean Claude COQUET'ye göre özne dört bileşenden oluşan bir bütün olarak değerlendirilmekte ve bu bileşenlerden her birinin, kişiliğin birer katmanı olduğu vurgulanmaktadır. Jean Claude COQUET'ye göre, öznenin özerklik alanı içinde gerçekleşen iki bileşeni beden ve akıldır

- Beden, yaşam gücü ya da doğa ekseninde yer alan temel "katman", algılama işlevini üstlenen bileşen;
- Akıl, kavramlaştıran bileşendir.

Beden dış dünyadan algılamış olduklarını belli bir süzme işleminden geçirdikten sonra kavramlaştırması için akla sunar. Böylece bu iki bileşen, öznenin özerk, bağımsız alanını oluştururlar.

Öznenin bağımlılık alanı, kişinin içinde ya da üstünde etki gösteren güçler alanıdır.

- İç güçler içkinlik bileşenini oluşturur ve iki değişik türde karşımıza çıkar: itki ve tutku
- Dış güçler aşkınlık bileşenini oluşturur. Dış güçlerin kişinin üstünde yaptırımı bulunur.

Bu bileşende, aşkın gücün bireyselleşmiş biçimlerinin etkisi söz konusudur. Bu biçimler de ikiye ayrılabilirler:

Simgesel bir nitelik taşıyan aşkın güçler: Tanrı, Kader, Sağduyu vb.

Kozmik bir nitelik taşıyan aşkın güçler: Tufan, deprem, ışık vb.”

Doç Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR , “Sözceleme Dilbilimi ve Özne Göstergibilimi” adlı makalesinde, Jean Claude Coquet’ye göre öznenin bu dört bileşeni arasında sıkı bir etkileşimin söz konusu olduğundan bahsediyor. Örneğin aşkınlık bileşeninin, içkinlik bileşenine dönüşerek kendini kabul ettirdiğini; içkinlik bileşeninin de doğa ekseninde yer alan temel bileşen bedenle bütünleşerek, beden-özne’nin ilkil biçimini oluşturduğunu vurguluyor. Beden-özne’nin birçok biçimi vardır; ancak her birinde ortak olan nokta şudur: Söz konusu eyleyen, yaptığı, gerçekleştirdiği eylemin sorumluluğunu üstüne almaktan acizdir. Çünkü bu edimi ya iradesi dışında gerçekleştiriyordur ya da bunu bilinci dışında, yani bilinçsiz bir şekilde gerçekleştiriyordur.

I.2.3. Beden-Özne Olarak Gabriel:

Metrodaki bombalama olayından sonra Gabriel artık saplantılı ve dengesiz bir insan figürü çizmeye başlar. Artık tek amacı, her gün Nation Garına giderek sarı montlu bir adamın oraya geri gelişini kollamaktır. Bu durum bize, Gabriel’in yaşadığı bir travma sonucu nasıl dengesiz, takıntılı ve paranoyak bir insana dönüştüğünü, ne kadar ciddi boyutta bir psikoza sürüklendiğini açıkça gösterir. (Kahramanın yaşadığı bu psikozun ne tür bir ruhsal bozukluk olduğuna, neler sonucunda ortaya çıktığına ve kişiyi nasıl etkilediğine yönelik bilgiler, kahramanın kişiliğiyle de ilişkilendirilerek, ileride ayrıntılı olarak açıklanacaktır.) O, artık bir beden-özne’ye dönüşmüştür.

Gabriel’in bu olayın üstüne kendince her günkü iz sürmesi bir gün sonuç verir. Aynı istasyonda, sarı montlu bir adam, hiç ummadığı bir anda, elinde küçük deri bir bavulla belirir. Gabriel arkadan duruşuna bakarak adamı tanır ve onun, izini sürdüğü o sarı montlu adam olduğuna karar verir. Kafasında, adamın çantanın içinde bu kez bir başka bomba taşıyor olduğuna yönelik bir senaryo geliştirir ve için için insanları bir trajik sondan daha nasıl koruyabileceğinin hesaplarını yapar. Derken tren perona yanaşır. Sarı montlu adam trene biner, Gabriel de onun peşi sıra kendini trene atar. Ne var ki olağanüstü hiçbir gelişme olmaz. Sarı montlu adam Lyon Garı’nda trenden iner ve yoluna devam eder. Ancak Gabriel onun peşini bırakmak niyetinde değildir. Adamı oturduğu eve kadar izler,

peşi sıra apartmanına girer, onunla birlikte asansöre biner ve onunla aynı kata çıkar. O sırada, sanki o katta oturan bir bayanı ziyarete gelmiş olan bir tanıdığı havasına bürünür. Sarı ceketli adamla aralarında sıradan, nazik konuşmalar bile geçer. Ne var ki adam çantasından anahtarlarını çıkartıp da kapısını açtığı sırada Gabriel sarı montlu bu adamın o arkadan görüntüsüne daha fazla tahammül edemez ve içinde bulunduğu bunalımın etkisiyle kendini kaybederek adamın kafasını tuttuğu gibi kapıya vurarak onu etkisiz hale getirir. Adam, adetâ dizlerinin bağı çözülmüşçesine yere yığılır. Gabriel adamı evin içine sürükler, adam kendinde değildir. Bu süre zarfında Gabriel adamın evini keşfe başlar. Ancak ona cezasını vermek için de onun ayılmasını bekler.

Adam kendine geldiğinde Gabriel onu bombalama olayı hakkında sorgular ancak adam onun sözlerinden hiçbir şey anlayamaz ve ona: “*delisiniz siz*”, der. Adam tarafından ciddiye alınmadığına ve dışlandığına sinirlenen Gabriel, mutfaktan saplı bir tencere kapar ve adama bununla vurarak onu yeniden etkisiz hale getirir. Ardından adamı pencereden aşağı iter.

Ancak Gabriel evden hemen ayrılmaz, arkasında delil bırakmamak amacıyla etrafı son bir kez kolağan ederken, öldürdüğü adama ait bazı bilgiler bulur. Adam iş aramaktadır ve metrodaki suikastın gerçekleştiği gün o, eğitim için bir yıllığına gittiği Amerika Birleşik Devletleri’ndedir. Yani Gabriel yanlış adamı öldürmüştür. Böylelikle Gabriel, suçlunun cezasını veren bir adalet sağlayıcı konumundan birden bire katil konumuna geçmiş olur.

Gabriel ertesi gün işe gitmeden önce gözlem yapmak üzere her zamanki gibi istasyondaki yerini alır ve beklemeye başlar. Bir süreliğine oturduğu yerde uyuklar. Uyandığında işe geç kalmıştır. Üzgün değil yalnızca yorgundur. Artık içinden hiçbir şey yapmak gelmemektedir, ne evine ne de işine gitmek ister. Onun için her şey artık önemini yitirmiştir, her şeyden vazgeçmiştir, hattâ artık sonunun metroda dilencililiğe varacağını bile kurgulamaktadır. Her ne olursa olsun, sarı montlu o adamın geri gelişini bekleyecektir. Derken gözlerinin önünde bir adam belirir. Adam, peronun kenarında arkası dönük bir şekilde ayakta durmaktadır. Gabriel’e göre bu adam o adamdır. Hafifçe topallamıyor olsa da, hattâ ve hattâ üzerinde sarı bir mont olmasa da bunun Gabriel için artık bir önemi yoktur. Gabriel çektiği acıya bir son vermeye kararlıdır. Yok etme ve yok olma güdüsü içindedir. Hemen kafasında bir plan kurar. Arkası dönük halde ayakta durmuş treni beklemekte olan bu adama arkadan yaklaşacak ve bekleyecektir. Tren gara girecek peron boyunca ilerlemeye başlayacaktır. Son anda adama bir omuz atacak ve onu rayların üzerine fırlatacaktır. Böylece, sarı montlu adam trenin altında kalarak paramparça olacaktır. Gabriel, adamın peşi sıra kendisi de raylara atlayacaktır. Gabriel kendini hazır

hisseder. Bu onun için Sandrine'e ödeyeceği gecikmiş bir borçtur; böyle düşünmektedir. Trenin istasyona girdiği anons edilir. Gabriel yerinden kalkar.

Bu noktada Gabriel'in adamı itip itmediği, Sandrine'e kavuşmak adına kendisinin de onun arkasından trenin altına atlayıp atlamadığı çok net bir şekilde belirtilmemiş ve okurun imgelemine bırakılmıştır.

Romanın kahramanı Gabriel, yaşadığı üzücü deneyimin sonucunda kişiliğinin bütünlüğünü sarsan, "psikoz" olarak adlandırılan bir ruhsal bozukluk içine girmiştir. Öncelikle psikozun ne olduğuna ve ne şekilde geliştiğine dair ayrıntılı bir şekilde değinelim. (Bu bilgileri, Gelişim Hachette Alfabetik Genel Kültür Ansiklopedisi'nden kısaltarak aktarılmıştır.)

<<Psikoz, çeşitli nedenlerle kişiliğin bütünlüğünü sarsan ve uyum gücünü büyük çapta azaltan ruhsal bozukluk demektir. Psikoz, tıbbi olarak kişinin bedenini ve organlarını etkileyen öbür hastalıklara karşıt olarak, insan yönünü ilgilendiren ruhsal bir bozukluk olarak nitelendirilir. Gerçekten kopma hali, bu hastalığı nevrozdan ayırt etmeye yarayan başlıca özelliktir. Psikiyatri uzmanı Henri Baruk'a göre, sinir sistemindeki hafif dereceli bozukluklar, daha çok kişiye özgü, yani öznel huzursuzluklar biçiminde kendini gösterir ve bu sıkıntı durumları, kişinin ruhsal yaşamını da etkileyebilir (sabit fikir, takınaklar, sürekli endişe vb.) Ancak hasta bu durumların bilincindedir. Bir üst derecedeyse, bunalımlar nesnel olmaya, yani başkaları tarafından fark edilmeye başlarlar. Kendini denetleyememe kaygısı, yerini, denetimin gerçek anlamda yitimine bıraktığı zaman ve kaygının artık söz konusu olmadığı durumlarda psikoz gerçekleşmiş demektir. Psikozlu kişi kendisini böyle görmediği gibi bazı durumlarda psikozluların, durumları konusunda son derece bilinçli oldukları saptanmıştır. Zihnin çalışmasında bazı sağlam ölçütlerin aranması gerekir. Gerçek kavramının yitimi ve sınırsız bir taşkınlık, bir başka deyişle deliliğe kadar varan bir aşırıya kaçma sonucunda farklı bir kişiliğin ortaya çıkmasına yol açar: artık hasta kendine bir yabancısıdır. Bu durumun ardından beden sınırlarının yitimi, dış dünyayla iç dünyanın, yani "ben" ile başkalarının ve nesnelere birbirine karıştırılması, ayrıca zaman kavramından uzaklaşma gelir. Her şeyin bir sinema şeridi gibi geçmesi hissi, hareketsizlik ve sonsuzluk duygusu psikoz deneyiminin özeti olarak tanımlanabilir. Estetik açıdan psikoz deneyimi bazen kişiyi alt üst edebilir, ancak temelde bozuk bir bildirişime ve bütün insan ilişkilerinde başarısızlığa bağlıdır. Tartışmasız olarak, dış etkenlere ya da sinir sistemindeki enfeksiyonlar, zehirlenmeler, kişilik bozukluklarına yol açan beyin ırları gibi sinir sistemi bozunlarına bağlı psikozlar

vardır. Gerçekten de organik rahatsızlıklar (kafa travmaları, beyin ırları, içsalgi bezleriyle ilgili bozukluklar), zihin bulanıklığı, zihinsel işlevde yıpranma, bunama ya da çılgınlık krizleri görülmesine neden olabilir. Daha önemlileri de psikiyatride, iç nedene bağlı psikozlardır. Zihinsel karışıklık, ıvegen, geçici ama yinelenme eğilimi gösteren nöbetler; moral bozukluğunun iki aşırı ucunun (çöktüntü ve taşkınlık) görüldüğü psikozlar (aşırı hareketlilik). Son olarak psikoz dünyasının merkezinde şizofreni, paranoya, parafreni gibi hayal görmeye ilgili ruhsal hastalıklar öbeği de yer alır. İster geçici bilinç bozuklukları olsun, ister kalıcı kişilik bozuklukları, psikozlar kişiyi ruh ve beden olarak sanki bir serüvene sürükleyen “düzen bozma ve yeniden düzenleme” oyunu gibidir. Bu serüvenin sınırları, uyuşturucu maddenin sağladığı kısa süreli yolculuktan süregen deliliğin uzun süren yolculuğuna kadar uzanır. Hayalin günlük gerçekler içine taşması, “O”nun özgürce konuşması, kopmalar, ikiye bölünme yanılgıları, içe yansıma, parçalanma, ayrılma mekanizmaları, yaşanmış psikoz sahnesinin eyleme geçme tehlikesi her zaman vardır: Bunlar skandallar, şiddet hareketleri, korkular, intihar girişimleri biçiminde kendini açığa vurabilir. Nevroz ve psikoz dediğimiz bu türden ruhsal hastalıkların tedavisinde psikoterapi yöntemi etkin olarak kullanılır. Psikoterapi olarak adlandırılan tedavi yöntemi, en geniş anlamıyla ruhsal ya da bedensel düzensizliklerin, ruhsal olanaklardan yararlanılarak tedavi edilmesiyle ilgili yöntemleri ve bunların uygulanması sırasında hekim ile hasta arasında kurulan ilişkiyi kapsar. Psikoterapi yöntemleri, psikiyatri tedavisinin temelini oluştururlar.>>

Bu bilgilerin ışığında, Gabriel, yaşadığı üzücü bir deneyim, duygusal bir şok, bir travma sonucu bir psikoz içine girmiştir diyebiliriz. Bundan hareketle, Gabriel’in içinde bulunduğu ruhsal bozukluk, psikiyatride, iç nedenlere bağlı psikozlar sınıfına girmektedir. Gabriel, gözlerinin önünde gerçekleşen bombalama olayında çok sevdiği eşi Sandrine’i yitirmiş olmanın ve onun ölümünden sorumlu olmanın manevi yükünün yarattığı acı şokla birlikte derin bir moral çöktüntüsünün içine girmiş ve psikozun tanımında da yer alan “gerçekten kopma hali” yaşamıştır. Bu durumu, beden-özne kavramıyla ilişkilendirebiliriz.

Gerçekten kopma hali, yani bilinç ve iradenin yitimi, kişinin gerçeklik evreninden gerçek dışı bir evrene kaymasına ve beden-özne’ye dönüşmesine yol açıyor. Bu açıdan, psikozun, yani herhangi bir nedenden kaynaklanan geçici ya da uzun süreli ruhsal bozukluk durumunun da (gerçekten kopma hali, sabit fikir, takınaklar, kendini denetleyememe kaygısı, denetimin gerçek anlamda yitimi, beden sınırlarının yitimi, farklı bir kişiliğin ortaya çıkması, dış dünyayla iç dünyanın birbirine karıştırılması, zaman

kavramından uzaklaşma, her şeyin bir sinema şeridi gibi geçmesi hissi, hareketsizlik ve sonsuzluk duygusu, hayalin günlük gerçekler içine taşması, kopmalar, parçalanma vb.) kişiyi özne durumundan beden-özne durumuna dönüştürdüğünü söyleyebiliriz. Kahramanımız Gabriel'i ele aldığımızda, yaşadığı trajik olayın ardından, psikozda görülen, yukarıda parantez içinde örnek verilen, ruhsal bozukluk durumlarının çoğunu yaşadığını ve dolayısıyla yavaş yavaş bir beden-özne'ye dönüştüğünü görüyoruz. Gabriel de artık zamanın ve mekânın onun için önemini yitirdiği gerçek dışı bir evrende, gerçeklikten ara ara koparak kendini denetleyemez bir halde, parçalanmış ve hayalin sıkça içine sızdığı iç dünyasında mutluluğunu çalan sarı montlu bir adamı ortadan kaldırma saplantısı içinde yaşayan ve bunun sonucunda, bir öldürme ve peşi sıra bir yok olma psikozu içine girmiş bir beden-özne'dir.

Ayrıca romanın başında bulunan, Louis Aragon'un *Le Roman Inachevé* adlı yapıtından alınan şu özlü söz de duruma güzel bir örnek oluşturmakta. Aragon'un, Fransızca'sı "Et ce n'est que beaucoup plus tard que l'on saura le mal qu'on eut" olan bu özlü sözü, Türkçe'de, "Ancak çok sonraları anlıyorsunuz, başımıza gelen felâketin ne olduğunu" anlamına geliyor.

İşte burada da, biraz örtük bir biçimde, kişinin, başına bir felâket geldikten sonraki süreçte artık yaptıklarının ve gerçekleştirdiklerinin sorumluluğunu üstlenmekten aciz bir özne olduğu, bu noktadan sonra yaptıklarını ya iradesi ya da bilinci dışında gerçekleştirdiği vurgulanıyor. Bu geçici kopma süreci içerisinde kişi, o an için bir travma, duygusal bir şok ya da çok büyük bir üzüntü gibi bir durumun ardından yaşam enerjisini ve uyum gücünü büyük çapta azaltan ruhsal bir bozukluk, bir psikoz içine girdiğinden, kaynağı gerek patolojik olsun, gerek tıbbi olsun, gerekse psikolojik olsun, muhakeme ve idrak gücünü yitirerek söylediği sözü ya da yaptığı eylemi "yüklenemeyen" yani bunun sorumluluğunu üstlenemeyen bir özneye dönüşüyor. O süreçte mekanik olarak bir takım şeyler yapıyor, söylüyor, yaşamına bir şekilde devam ediyor belki. Ama o an bunların hiçbirini idrak edemiyor. Yani bilinç ve irade geçici bir süreliğine devre dışı kalıyor. Dolayısıyla kişi yaptıklarının ya da söylediklerinin sorumluluğunu yüklenemiyor ve özne durumundan, bir beden-özne durumuna kayıyor, yani farkında olmaksızın gerçeklik evreninden, gerçek dışı bir evrene geçiş söz konusu oluyor. Çeşitli nedenlerden kaynaklanan bu geçici süreli gerçekten kopma hali yani öz denetimin bir süreliğine yitimi durumu, çoğu kez gerçek kavramının o an için yitimine yol açıyor ve insanda farklı bir kişiliğin ortaya çıkmasına neden oluyor, kişi bir anlamda kendine ve bazen de çevresine yabancılaşıyor. Daha sonra herhangi bir yolla bilincine ve iradesine yeniden

kavuştuğundaysa, yani bir anlamda “aklı başına geldiğinde”yse, ne söyleyip ne yaptığının, olaylara nasıl tepki verdiğinin asıl o zaman farkına varıyor. Ve gerçeklik evrenine geri döndüğünde kişi, yaptığı eylemleri “aklı başında olmayarak” yaptığının farkına varıyor çoğu kez.

Romanın başında yer alan bu özlü söz, kahramanımız Gabriel’in bilinçli, iradeli yani bir anlamda akli başında bir özneyken, yaşadığı o trajik deneyimin etkisiyle saplantılı, dengesiz ve paranoyak bir beden-özne’ye dönüşmesine, yani geçici bir irade ve bilinç kaybı sonucunda gerçeklik duygusunu yitirerek gerçeklik evreninden gerçek dışı bir evrene kaymasına bir gönderme niteliği taşımaktadır.

Çünkü Gabriel metrodaki o bombalama olayından önce yaptıklarının sorumluluğunu yüklenen bilinçli ve iradeli bir insan figürü çizmektedir. Ancak metrodaki o bombalama olayının sonucunda sevdiği kadın olan Sandrine’i ebediyen yitirir. İşte bu olay onun için duygusal bir şok, ciddi bir travmadır. Gabriel aynı zamanda üstesinden gelmeyi beceremediği bir vicdan azabının da pençesindedir. Çünkü Sandrine’in o gün o trene binmesine neden olan kişi kendisidir. Hissettiği suçluluk duygusunun yanı sıra önlenemez bir yok etme ve yok olma isteği duymaktadır. Yok etmek istediği kişi ondan Sandrine’ini çalan, bir anlamda mutluluğunu çalan o sarı montlu adamdır. Gabriel’in sarı montlu adama karşı duyduğu bu saplantılı hınç, Sandrine’in ölümünün polis tarafından kesinleşmesi üzerine daha da artar ve önüne geçilemez bir tutkuya dönüşür. Burada sırası gelmişken bir diğer noktaya da değinmek yerinde olur. Jean Claude Coquet’nin kuramında, özneyi incelerken bunu oluşturan dört bileşenden bahsetmiştik. Bunlar öznenin özerklik alanı içinde gerçekleşen beden ve akıl ile öznenin bağımlılık alanı içinde gerçekleşen iç ve dış güçlerdi. İç güçler öznenin içkinlik bileşenini oluşturup itki ve tutku olarak karşımıza çıkıyordu. İçkinlik bileşeni de bedenle bütünleşerek beden-özne’nin ilk biçimini oluşturuyordu. İşte Gabriel’in tutku haline dönüşen öldürme isteği de bu iç güçlere bir örnektir. Ayrıca aşırı coşkuyla kendinden geçiş ve gerçeklik evreninden gerçeklik dışı evrene kayış, özneyi bir beden-özne’ye dönüştürmektedir. Bu aşırı coşku hali iki duygu sonucunda gerçekleşir: haz ve elem. Gabriel’in burada yaşadığı dönüşüm, elem sonucunda gerçekleşen bir beden-özne’lik halidir. Sandrine’in ölümünden kendini sorumlu tutması, yaşadığı derin suçluluk duygusu, onun ölümünün onda yarattığı yoksunluk duygusu, Gabriel’i, psikozda, aşırı moral bozukluğunun bir ucu olarak nitelendirilen çöküşe (bir diğer ucu da taşkınlıktır) ve derin bir eleme sürüklemiştir. Gabriel’in yok etmek istediği kişi, onun mutsuzluğuna yol açan o sarı montlu adamdır. Ancak sarı montlu o adamın

kendisi, bir noktadan sonra hedef olmaktan çıkıp, Gabriel'in artık taşıyamadığı yoksunluk ve çaresizlik duygularını da yok etmesine yarayacak bir araca dönüşmüştür .

Gabriel'in bu aşamada sarı montlu her kim olursa olsun yok etmek isteğiyle yanıp tutuşması (sabit fikir-taşkınlık-kendini denetleyememe hali), metroda beklemesini bir gereklilikmiş gibi yorumlaması ve sarı montlu adamı öldürüp peşi sıra kendi hayatına son vermek istemesini Sandrine'e karşı gerçekleştirmek zorunda olduğu gecikmiş bir borç olarak algılaması (sağduyu yitimi), her gün azimle Nation Garı'na giderek sarı montlu bir adamın izini sürmesi ve bunun ne kadar sürdüğünü bilmemesi ya da olayın yaşandığı yerde otururken ne kadar süre orada kaldığını, ne kadar ağladığını anımsamaması (zaman kavramından uzaklaşma), bu uğurda yanlış kişileri hedef alması (gerçekten kopma hali-kişilerin birbirine karıştırılması-dış dünyayla iç dünyanın birbirine karıştırılması), yanlış kişiyi öldürmüş olmaktan ötürü üzüntü ya da suçluluk duymaması, yalnızca yorgunluk hissetmesi (vicdan yitimi), artık ne evine ne de işine gitmek istememesi (zaman ve mekân duygusunun yitimi), zaman zaman ölmüş annesinin sesini duyuyor olması (hayalin günlük gerçekler içine taşması), sonunun metroda dilencilige varacağını düşünmesi, sessiz ve hareketsiz bir başka hayata yelken açma arzusu, kurguladığı böyle bir yazgıya boyun eğişi (kopma-hareketsizlik ve sonsuzluk duygusu), kendisini öldürme isteği (parçalanma-çöküş) ve bunun gibi örnekler, onun artık bir beden-özne'ye dönüştüğünün açık seçik birer göstergesidir.

Gabriel, kişiliğini sarsan ve yaşam enerjisini tüketen bir duygusal sarsıntı yaşar, psikoza girer ve patolojik bilinç yetersizliği sınıfına giren bir beden-özne'ye dönüşür. Yani çok açık bir biçimde, gerçeklik evreninden kopar. Gabriel'in özne'den beden özne'ye kayışında, metrodaki bombalama olayı bir trampen ya da göstergebilimsel terimlerle bir "dönüştürücü edim" oluşturur. Gabriel'in yaşamını iki ayrı düzlemde ele alacak olursak, bombalama olayına kadar o bir özne'dir, bombalama olayından sonraysa yavaş yavaş bir beden-özne'ye dönüşmüştür diyebiliriz.

Gabriel'in beden-özne'ye dönüşümüne bazı örnekler:

Sf: 115

"Adamın ağzından çıkan her bir kelimeyi net bir şekilde işitiyor, bunları bir soru cümlesi, kuşkusuz yerinde bir cümle oluşturmak için mükemmel bir şekilde sıralamış olduğunu gayet iyi ayırımsıyordum, ne var ki cümlenin ne anlama geldiğini hiç mi hiç anlamıyordum."

Sf: 117

“Sandrine’e telefon açmanın hiç de gereği yoktu. Bu bir kaza değildi. Kötü talihin bu işte bir suçu yoktu. Eh bu durumda, bizim de yoktu.”

Sf: 120

“İçimde çelişkili duygular cirit atıyordu. Bir taraftan bu tüyler ürpertici olaydan kıl payı sıyrıldığımı ve korkudan donup kaldığımı, beri taraftansa, bundan utanç duymalıyım gerçi ama, coşku gibi bir şeyin de kanımı kaydattığını hissediyordum. Evet, damarlarımda pekâlâ da coşkuyu andırır bir şey dolaşıyordu.”

Sf: 122

“Ajandasında kaza durumunda haber verilecek kişinin siz olduğumuz yazılı, dedi adam çabuk bir şekilde.

-Kaza durumunda mı?

-İçeri girebilir miyiz bayım?

-Ne kazası?”

Sf: 122

“Adamlar uzun süre kaldılar. Sandrine’in suikastta, metro suikastında ölmüş olduğunu bana birçok kez yinelemek zorunda kaldılar sanırım.”

Sf: 124

“Daha sonra ne olup bittiğini hiç bilmiyorum. Ne de nasıl ve ne zaman gittiklerini. Kendimi yapayalnız buluverdim o kadar. Bir ayrılığa boyun eğmişim. Şimdiyse bir yasın üstesinden gelmem gerekiyordu.”

Sf: 125

“Birkaç dakika sonra, sanırım, hayatım parmaklarımdan arasından kayıp gitmeye başladı. Herşey birbirine karışmaya, rayından çıkmaya başladı.”

Sf: 126

“Ve günler, belki de haftalar boyunca, gözlerimi bilgisayarımın ekranına dikmiş bir halde, önceden yaptığım aynı hesap işlemlerini yapmayı sürdürdüm, titizlikle, adetâ hiçbir şey olmamışçasına. Ve bu durmaksızın böyle sürdü.”

Sf: 129

“Ağladım Uzun süre ağladım. Ta kapanışa kadar, yolcuların gelişlerine, bekleyişlerine, trene binişlerine, trenden inişlerine, gülüşlerine, konuşmalarına bakarak öylece kaldım, sanki Sandrine ölmemişti. Sanki, bir öğleden sonra, sarı montlu bir adam, trene bir bomba koymamıştı. Nefesiyle düşüncelerimi alt üst etmeyi henüz bitirememiş bir bomba.”

Sf: 135

“Adamın kavisli ensesini görüyordum. Sarı sırtını da. Bana öyle geliyor ki tahammül edemediğim işte bu sarı renkli sırtın görüntüsü oldu. Adam kapısını açacak, içeri girecek ve kapısını kapatacağı. Böylece ikinci bir kez daha sıvışmayı başarmış olacaktı. Aklım hoşgörülemez olan bir şeyi kabul edebilirdi belki, ama bedenim değil. Ayrıca, olup biten hiçbir şeyi önceden hesaplamadım. Ve işte hışımla eşige dalan da bedenim oldu.”

Sf: 136

“Ne yapmam gerektiğine bir anda karar vermeye çoktan başlamamış mıydım zaten? Tam olarak değil. Bana öyle geliyor ki kendi dışımda kurulu bir program gerçekleştiriyordum. Ama yine de kendim tarafından. Evet, itaat ettiğim, soğuk bir şekilde beni yöneten, bütünüyle, körü körüne, hür irademden vazgeçerek kendimi teslim ettiğim yine kendimdim.”

Sf: 140

“Saniyelerce ne yaptım anımsamıyorum, hattâ belki de dakikalarca kim bilir? Öyle sanıyorum ki adamı yakalamak ve onu yeniden yukarı çekmek gibi salakça bir niyetle cama koştum. Tabii onun peşi sıra aşağıya atlamaya niyetlenmediysem.”

Sf: 141

*“-Gabichou, orada mısın?
Annemin sesi mi, değil mi ayırt edemiyordum ama benimle konuşan kişinin o olduğunu biliyordum. Bu takma adı o uydurmuştu ve ondan başka da kimse bunu asla kullanmamıştı.”*

Sf: 142

“İrkilerek uyandım, ağzım zehir gibiydi. Saatime baktım. Üç saat kadar uyumuştum. İş için artık vakit çok geçti. Birçok şey için artık vakit çok geçti. Üzüntüüm kaybolmuştu, geriye

yorgunluktan başka bir şey kalmamıştı. Artık ne işe, ne evime, belki de hiçbir yere gitmeyeceğimi ilkin o an düşündüm işte.”

Sf: 143

“Ve günün birinde, bezginliğimin sonunda, artık buraya kadar bile inemeyecek ve dinlenmek için koridorda yere oturacaktım. Yeniden soluk alabilmek için sadece. Ama birisi benim dizlerime bir bozuk para atacaktı ve bu da yeni bir hayatın başlangıcı olacaktı. Hareketsiz, konuşmasız bir hayatın. Verilecek hesabı olmadan yaşanan bir hayatın.”

Sf: 143

“O oradaydı, önümde. Peronun kenarında. Onu arkadan görüyordum. Bu oydu. Topallamıyordu gerçi, ama oydu. Sarı montu yoktu gerçi, ama bunun ne önemi vardı ki. Bu oydu. Bundan emindim.”

Sf: 144

“Bu Sandrine’e ödemem gereken bir borç. Onun o gün o metroda bulunma nedeni bir sır. Ama ben ona kavuşmak istiyorum. Çok geciktim hepsi bu. <<İnsanın gitmeyi bilmesi gerek>>, dedi annem. Orada duran genç adamın sarı montuyla trenden inerken gördüğüm o adam olduğundan artık hiç de emin değilim aslında. Ne olmuş yani? Ben şuna inanıyorum. Bu işe bir son vermenin tam zamanı. Evet, bu işin artık bir son bulmasının zamanı geldi. Genç adamın bana halâ sırtı dönük. Trenin istasyona girdiği anons ediliyor. Yerimden kalkıyorum.”

1.2.4. Açık Bir Yapıt Karşısında Çevirmen:

Açık bir metin, çevirmeni öteki metinlerden daha fazla çözümleme yapmaya teşvik eder. Açık metin bilinmezlik içerir, okuru sonunda bir bilmeceyle baş başa bırakır.

Çevirmen-okur, metin üzerine yapacağı çözümlemeyi bir yorumla sonlandırmak zorunda kalabilir. İşte Pierre Charras’ın *Ondokuz saniye* adlı yapıtı da çevirmeni böyle bir sürece sürüklüyor. Romanın sonunda Gabriel’in intihar edip etmediği bir sır olarak kalıyor.

Gabriel romanın sonunda, sanki adamı itecekmiş ve onun peşi sıra trenin altına kendisi de atlayacakmış gibi bir söylem kullanmaktadır. Ancak kahraman böyle bir söylem kullansa da, bunlar onun o an için, yani trenin gelişini beklediği sırada, trenin gelişine kadarki sürede

kendi kafasında ürettiği bir takım kurgulardır. Gabriel olayı önce kafasında teorik olarak yaşayıp bitirir ancak bunu pratiğe döküp dökmediğine dair açık ve belirgin bir söylem söz konusu değildir. Kahraman romanın sonunda yalnızca “Je me lève”, “Ayağa kalkıyorum” ifadesini kullanır. Ancak ayağa kalkıyor olması, eylemini gerçekleştirdiği anlamına gelmez. Kaldı ki eylemini gerçekleştirmiş bile olsa, intihar edip etmediği kesin bir soru işaretidir. Çünkü romanda öykü zamanıyla söylem zamanı arasındaki ilişkiye baktığımızda, Gabriel’in intihar etmemiş olabileceğine dair bir takım ip uçları yakalıyoruz. Söylemde 19 saniyede yaşanan bu olay, öncesi ve sonrası anlatılıyor. 1. bölümdeki isimsiz 1. alt bölümde, Gabriel’in, sanki karşısındaki bir kişiye, günümüzde, geçmişte yaşadığı bu olayı ve onun yankılarını aktardığını görüyoruz. Yani roman, söylemde günümüzden başlayıp en başa doğru bir sıçrayış göstermekte, bu zaman dilimi içinde asıl yaşanan iki olay, bekleyiş ve bombalama olayı, öykü zamanında baştan sona doğru akmaktadır. Romanın başındaki isimsiz 1. alt bölümde, Gabriel sanki karşısındaki bir kimseyle dertleşiyor ve hayatının herhangi bir bölümünde (ki bu dönemin bombalama olayından sonra hangi zamana rast geldiği, aradan ne kadar süre geçtiği romanda zamansal olarak belirtilmiyor) kendisine sanki Sandrine sorulmuş ya da hatırlatılmış da, o da onunla ilgili duygu ve düşüncelerinden hareketle yaşadıklarını paylaşıyor gibi bir izlenim yaratıyor. Hadès adlı 3. bölümse, olayın ardından Gabriel’in ağzından aktarılanlardan oluşuyor. Gabriel’in, metro istasyonunda 2. kurbanını trenin altına itmek ve onun peşi sıra raylara atlamak istemesi, olayın hemen ardından gerçekleşen ve yine ne kadarlık bir zaman dilimini içerdiği romanda kesin olarak belirtilmeyen bir süreci kapsıyor. Gabriel Hadès adlı bu 3. bölümde de, yer yer bir psikologla konuşur tarzda söylemlerde bulunuyor. Gabriel: “Je crois bien que / sanırım, je me souviens que / öyle anımsıyorum ki, je suis sûr que / eminim ki, je ne sais plus ce qui s’est passé ensuite / daha sonra ne oldu hiç bilmiyorum, il me semble que / bana öyle geliyor ki, je ne me rappelle plus ce que j’ai fait pendant plusieurs secondes / saniyelerce ne yaptığımı hiç anımsamıyorum” şeklinde ifadeler kullanıyor. Bu tarz ifadeler, ancak şimdiki zamanda bir söylem yaparken kullanılır. Bu veriler, Gabriel’in, olayları geçmiş zamanda aktarırken, yer yer şimdiki zamanı kullandığının birer kanıtıdır. Ve bu durum onun, bombalama olayının ardından, belki de bir psikologla, ne kadar süre sonra gerçekleştiği belli olmayan bir görüşme yapıyor olduğu savını güçlendirebilecek nitelikte veriler olarak yorumlanabilir. Ayrıca romanın son sayfasında şu ifadeler yer alıyor: “Je ne suis plus vraiment certain non plus que ce jeune homme, là-bas, soit bien celui que j’ai vu descendre de la rame avec son blouson jaune. Et alors? J’ai une conviction: il est temps d’en finir. Oui, il est temps que cela finisse. Le jeune homme me tourne toujours

le dos, Le train est annoncé. Je me lève - Orada duran genç adamın, sarı montuyla trenden inerken gördüğüm o adam olduğundan artık hiç de emin değilim aslında. Ne olmuş yani? Ben şuna inanıyorum: Bu işe bir son vermenin tam zamanı. Evet, bu işin artık bir son bulmasının zamanı geldi. Genç adamın bana halâ sırtı dönük. Trenin istasyona girdiği anons ediliyor.Yerimden kalkıyorum.” Şimdiki zamanda yer alan bu söylem de, belki de Gabriel’in bir psikologla yaptığı bir görüşme sırasında, geçmişte yaşadığı bu sendromu, şimdiki zamanda, sanki şu an oluyormuşçasına yeniden yaşayarak aktardığının bir kanıtı olabilir.

Bu durumda, eğer Gabriel planladığı gibi adamı raylara ittikten sonra peşi sıra kendisi de atlayıp intihar etmişse, romanın Zeus adlı 1. bölümünde yer alan isimsiz 1. alt bölümde gerçekleştirdiği bir dertleşmeyi, bir sohbeti andırır tarzda bu söylemi kime hangi zaman aralığında aktarıyor? Ya da, romanın Hadès adlı 3. bölümünde yer alan yine kendi ağzından bu söylemi kime ve hangi zaman aralığında aktarıyor? Bu savı zamansal olarak kanıtlamak gerekirse olaya örnekleriyle şöyle bir açıklama getirebiliriz. Roman, Gabriel’in bize geçmiş zamanda Sandrine’den bahsetmesiyle başlıyor. Söylem içinde kullanılan zamanlar “**passé composé**” “**imparfait**”, “**plusque parfait**”, “**présent**” ve “**conditionnel / conditionnel passé**”dir. Bunlar da türkçede bağlama göre “**dili geçmiş**”, “**mişli geçmiş zamanın hikayesi**”, “**şimdiki zaman / geniş zaman**”, “**şimdiki zamanın hikâyesi**” ve “**gelecek zamanın hikayesi**” gibi zamanlarla aktarılmıştır. Aşağıda, bu zaman kullanımlarına yönelik bazı Fransızca tümce örnekleri ve bunların Türkçe çevirisi verilmektedir.

PASSE COMPOSE’YE örnekler : sf: 29, 48

“(…) Les larmes me sont restées toute ma vie en travers de la gorge, comme des arêtes de poisson.” (**passé composé**)

“(…) Gözyaşlarım, bütün hayatım boyunca, tıpkı balık kılçıkları gibi, boğazımda takılıp kaldı.” (**dili geçmiş**)

“Je n’ai pas très bien compris pourquoi, mais dès que la jeune fille est apparue sur le quai, là-bas, à gauche, en face de la deuxième voiture, tout le compte à rebours de fermeture et de départ s’est enrayé, comme si le train venait de tomber amoureux.” (**passé composé**)

“Nedenini çok iyi anlamadım ama genç kız o peronda, solda, ikinci vagonun karşısında belirir belirmez trenin kapılarının kapanışı ve hareketi için geriye sayış durduruldu; tren adeta aşık oluvermişti.” (**dili geçmiş**)

IMPARFAIT'ye örnekler : sf: 15-16-17

“**Il ne faisait** encore que s’**esquisser** derrière la vitre de la rame quand une épaule jaune l’a mangé. (...) Et puis **nous nous aimions** encore, je crois, et **cela nous rassurait** (...) **Il revenait** à Sandrine de refermer la porte que nous avons ouverte entre nous vingt cinq ans plus tôt. (...) **Je m’en remettais** entièrement à elle, par amour ou par courtoisie. Par respect sans doute. Par lacheté un peu aussi, qui sait? (...) **Nous étions d’accord** sur bien des choses, y compris sur le pire. (...)” (imparfait)

“*Trenin camının arkasında öylece duruyordu, ta ki sarı bir omuz onu yutana dek (...) Üstelik birbirimizi halâ seviyorduk, sanırım, ve bu da yüreğimize su serpiyordu (...) Yirmi beş yıl önce aramızda açtığımız kapıyı yalnızca Sandrine’in kapatması geliyordu (...) Kendimi bütünüyle ona bırakıyordum. Sevgiden ya da incelikten olabilir, ama kuşkusuz saygıdandı. Belki biraz da korkaklıktan, kim bilir? (...) En kötüsü dahil, pek çok şeyde anlaşıyorduk. (...)* (şimdiki zamanın hikayesi)

PLUSQUEPARFAIT'ye örnekler : sf: 15-16-17

(...) “Alors **nous avons imaginé** un jeu. (...) Pour dire la vérité, **nous n’avions pas irrévocablement décidé** de rompre. (...) Parce que **nous avons connu**, l’un et l’autre, d’autres histoires, d’autres fins d’histoire, **nous avons perçu** presque ensemble le grattement, dans l’ombre, des bêtes affamées résolues à nous dévorer vivants. C’est de cette agonie que **nous avons voulu faire l’économie**. (...) **Il m’avait fallu** une nuit entière d’insomnie pour programmer la minutieuse démolition à la quelle nous allions nous atteler.” (plusque parfait)

(...) *Böylece, bir oyun tasarlamıştık. (...) İşin aslı, kopmaya kesin olarak karar vermemiştik (...) Çünkü her ikimiz de başka hikâyeler ve başka sonlar görmüştük; karanlıkta bizi diri diri yiyip bitirmeye kararlı o aç hayvanların tırmalanışını neredeyse birlikte fark etmiştik. Sırf bu can çekişmeden kaçınalım istemiştik. (...) Canla başla girişeceğimiz o özenli yıkım işlemi programlamam için bütün bir gece uykusuz kalmam gerekmişti.”* (mişli geçmiş zamanın hikayesi)

PRESENT'a örnekler: sf: 15-17-18

“Et puis, nous nous aimions encore, **je crois**, et cela nous rassurait (...) Parce que moi, **je vais** toujours aux rendez-vous (...) Je suis souvent enclin à ce genre de bouffées de

malhonnêteté (...) **J'aime découvrir** la personne qui **m'attend** ou que **j'attends**. Sa légère inquiétude qui **s'évapore**   la seconde où je parais (...) Oui, **je crois** bien que j'avais choisi RER pour ne pas voir s'avancer le malheur. Pour qu'il me **tombe** sur le dos presque par surprise comme une fatalité, une maladie grave, un pickpocket (...) Elles **entrent** en gare dans un parfum de Résistance, une ambiance de guerre froide (...) On **n'est pas** stupide provisoirement. La B tise **n'est pas** pr caire, elle est mutante." (pr sent)

" stelik birbirimizi halâ seviyorduk, **sanırım**, ve bu da yüreğimize su serpiyordu. (...)  nk  ben randevularıma hep **sadığımdır**. (...) Beklediğim ya da beni bekleyen kişi yi keşfetmeyi severim. Ortaya  ktığım anda **uçup gidiveren** o hafif kaygısını da. (...) Bu tür gelip geçici densizliklere kapılmaya pek **eğilimliyimdir**. (...) Evet, RER'i, felâketin ilerleyişini görmemek için seçmiştim **sanırım**. Hani neredeyse sürpriz bir biçimde bir alınyazısı, ciddi bir hastalık ya da bir yankesici misali sırtıma **biniversin** diye. (...) Bunlar gara, 2. Dünya Savaşındaki Fransız Direniş Hareketi edasıyla, bir soğuk savaş havasında **girerler**. (...) İnsan geçici olarak aptal **değildir**. Budalalık gelip geçici bir Şey **değildir**, geri d n şs z d r." (şimdiki zaman / geniş zaman)

CONDITIONNEL PRESENT VE CONDITIONNEL PASSE'ye örnekler: sf:

16-17-18-19

"Je me **plierais**   son verdict. (...) Nous nous **donnerions** rendez-vous. (...) Moi, **j'y serais** et je laissais   Sandrine la liberté de venir ou de ne pas venir. (...) J'**attendrais** sur le quai de la station Nation le convoi céleste en provenance de Vincennes qui,   17h43, s'arrêterait quelques secondes devant moi, avant de poursuivre sa route ver Gare de Lyon. (...) Elle ne **serait pas** là et cela **signifierait** que c'en était fini de nous." (conditionnel présent)

"Ben onun kararına **boyun eğecektim**. (...) Birbirimize randevu **verecektik**. (...) Ben orada **olacaktım** ve Sandrine'i oraya gelip gelmemekte Özgür bırakacaktım. (...) Nation İstasyonu'nda, Vincennes'den hareket eden ve Lyon Garı'na doğru yoluna devam etmeden önce saat 17.43'de birkaç saniyeliğine benim önümde duracak olan o il h  katarı **bekleyecektim** (...) O orada **olmayacaktı** ve bu da aramızda her Şeyin  ittiğinin göstergesi **olacaktı**." vb. (gelecek zamanın hikayesi)

Gabriel'in, herhangi bir kimseye, içinde yukarıda örnek verilen tümcelerini geçtiği bir söylemi yapabilmesi için yaşadığı psikozun ardından belli bir süre geçmiş olması gerekir. Oysa ki Gabriel, kurbanını trenin altına itmeyi ve onun peşi intihar etmeyi düşündüğü sırada henüz bir beden-özne'dir. Romanda, Hadès adlı 3. bölümde yer alan söylemde, Gabriel'in yalnızca olay yerine gelen kurtarma ekipleriyle ve sonrasında polislerle konuştuğunu görüyoruz. Söz konusu olan bu söylemde, Gabriel, okura, bombalama olayının ardından ne tür bir ruh hali içine girdiğini, olayları nasıl değerlendirdiğini, neler hissedip neler düşündüğünü kendi ağzından aktarıyor. Gabriel, Sandrine'in ölümünü kesin olarak öğrendikten sonra kendini kaybederek saplantılı bir özneye dönüşmüş ve intihara da bu psikoloji içinde karar vermiştir. Ve bu süreç içinde, romanda bize sunulan zaman kullanımları ve verilen ayrıntılar ışığında biliyoruz ki, Gabriel'in, romanın girişinde, Zeus adlı 1. Bölüm'deki isimsiz 1. alt bölümde yer alan ve adeta bir psikoterapiyi andırır tarzdaki bu ayrıntılı söylemi yapacak zamanı ve muhatabı olmamıştır. Bunun yanı sıra, romanın başında yer alan bu ifadeler, şuurlu, akli başında bir öznenin sarfedebileceği türden sözlerdir. Oysa ki Gabriel'de, bombalama olayıyla intihar günü arasındaki zaman dilimi içinde böyle bir söylem gerçekleştirecek güç, enerji, şuur, irade artık kalmamıştır.

Uzman bir psikolog gözüyle Gabriel'in psiko-patolojik durumunun değerlendirilmesi:

Gabriel'in bu ruh durumu, danıştığımız ve çalışmamızı gösterdiğimiz uzman bir psikoloğa göre (Uzman Psikolog Bahar Şenveli) “dissosiyatif bozukluk”, “multiple personality” yani bilinen adıyla “çoğul kişilik” olarak yorumlanmıştır. Uzmanına göre, söz konusu bu durum, birkaç kişiliğe sahip kişilerde, 2. ve 3. kişiliklerin 1. kişilikten haberdar olduğu, ama 1. kişiliğin onlardan haberdar olmadığı bir durumdur. Sonradan oluşan bu kişilikler, aslında birinci kişiliğin yaşadığı travmanın egoya verdiği zararı azaltmak için bilinçaltı gelişmektedir. Gabriel'in, bombalama olayı öncesinde bir özne iken, yaşadığı bir travma sonrasında (metrodaki bombalama olayı) saplantılı, paranoyak, iradesini ve bilincini kullanamaz bir kişilik sergilemesi ve bir beden-özne'ye dönüşmesi, bu duruma bir örnektir. Roman da Gabriel'in henüz bir beden-özne'yken aldığı bu kararlar son bulduğuna göre, bu da bize Gabriel'in en azından intihar etmemiş olduğunu kanıtlar. Bunun dışında, Gabriel'in kurbanını planladığı gibi trenin altına itip itmediği ise bir sır olarak kalır.

II. ÇEVİRİ METİN : *Ondokuz saniye*

PIERRE CHARRAS'IN BİYOGRAFİSİ

Pierre CHARRAS 1945 yılında Saint-Etienne'de doğdu. Çok erken yaşlarda tiyatroya karşı büyük bir ilgi duydu. Edebiyat eğitiminden sonra Haute-Savoie'da bir lisede Fransızca öğretmenliği yapmaya başladı. Pierre CHARRAS tiyatrodaki ve televizyon dizilerinde oyunculuk da yapmıştır. Yazar, yirmi yılı aşkın bir süredir Paris'te yaşıyor ve orada hem oyunculuk hem de İngilizce çevirmenlik yapıyor.

YAZARIN DİĞER YAPITLARI

CHEZ LOUISE, Mercure de France, 1984

ON ETAIT HEUREUX, LES DIMANCHES, Mercure de France, 1987

MEMOIRES D'UN ANGE, Mercure de France, 1991

MARTHE JUSQU'AU SOIR, Mercure de France, 1993

MONSIEUR HENRI, Mercure de France, 1994, **Des Deux Magots Ödülü**

JUSTE AVANT LA NUIT, Mercure de France, 1998

COMEDIEN, Mercure de France, 2000, **Valery Larbaud Ödülü**

DEUX OU TROIS RENDEZ-VOUS, Slatkine, 1982

FRANCOIS BACON, LE RING DE LA DOULEUR, Ramsa /Archimbaud, 1996

(Yeniden basımı): Le Dilettante, 2004

DIMANCHE PROCHAIN (tiyatro), L'Avant Scène, 1997, **CIC Ödülü**

LA CRISE DE FOI(E), Arléa, 1999

RAMEAU LE FOU, d'après Diderot (tiyatro), Séguier/Archimbaud, 2001

FIGURE, (tiyatro), L'Avant Scène, 2003

PIERRE CHARRAS İLE *ONDOKUZ SANİYE* ÜZERİNE FNAC KİTABEVİNDE YAPILAN BİR SÖYLEŞİ

Fnac Roman Ödülü'nü almak sizin için ne ifade ediyor?

Bu konuda son derece duyarlıyım, çünkü Fnac bir dükkân olduğu kadar bir okuma yeri de. Burada insanların, açtıkları kitapların karşısında saatlerce kaldığını; çocukların, yerlere oturarak çizgi romanları bir çırpıda okuduklarını götürtüz. Bu bana gençliğimi, cebimde metelik olmadığı zamanlarda kitapçıya gidişimi anımsatıyor. O zamanlar Fnac yoktu ama beni idare eden bir kitapçım vardı. Kalabalık bir şekilde oraya her gün gelir, bir saat kadar kalır ve satın alamadığımızdan, kitapları orada okurduk. Bazıları durumu abartır ve okurken kaldıkları sayfaya, ertesi gün için işaret koyardı... İşte Fnac da biraz bu tarz bir şey, okumanın sembolü. Bu benim için esas olan şey.

Bu ödül yayın dünyasına ait olmayan bir jüri tarafından verildiği için mi bu denli duyarlısınız?

Bu önemli, çünkü bazı jürilerin aksine bu jüri yalnızca okurlardan oluşuyor. Onların bu işten hiçbir çıkarları olmadığı için, bu da ödüle bambaşka bir tad katıyor.

***Ondokuz saniye*'nin çıkış noktası nedir? Özellikle suikast temasına mı bağlı kaldınız?**

Suikast temasına değil, yas temasına bağlı kaldım. Benim kitaplarım yoksunluk, eksiklik, yas teması üzerine kurulu. Şu bir gerçek ki bir kitap yazdığımızda, orada genelde yıllarca öncesinden kalma bir ürkü, bir korku ya da bir yürek sıkıntısı söz konusudur. *Ondokuz saniye*, RER Saint Michel istasyonundaki suikastlardan esinlenmiştir. Ben işte o ölümü düşündüm, kendiminkini değil, bir başkasının ölümünü. İnsanın artık içinden bir şey geçirmeye zamanının olmadığındaki durumunu. Benim kitabım yaşanacak on dokuz saniyeleri kalan ve onu yaşamayan insanları anlatıyor. Onlar önceyi anımsıyorlar, sonrayı düşünüyorlar, ama şimdiyi yaşamıyorlar. Bu benim için yeni bir şey diyebilirim. Eski zamanlarda, can çekişme vardı, hastalık ya da yaşlılık vardı ama insanların zamanı vardı. Buradaysa sizi hazırlıksız yakalayiveren bir şiddet var. İşte bunun üzerine, yaşamayan bu insanlar üzerine bir şeyler yazmak bana ilginç geliyordu. Şu bir gerçek ki son yıllarda birçok arkadaşımı kaybettim; bu arkadaşlarım hastaydılar ama yaşamayı biliyorlardı. O zamanlar altı aylık, bir senelik ömürleri kalmıştı ama yine de bunu dolu dolu yaşıyorlardı. Benim karakterlerim, ki şiddetin dışında en büyük adaletsizlik de zaten bu, hayatlarını

sonuna kadar yaşamıyorlar. Ölmek korkunç bir şey, ama eğer ölüm önceden bilinirse, en azından insanın kendini ona göre ayarlaması, hayatının bir bilançosunu yapması mümkün. Bir yazar için de aynı şey geçerli, o da eserinin bir bilançosunu yapabilir.

Okuyucularınızda uyandırmaya çalıştığınız en temel düşünce bu mu?

Evet, onlarla paylaşmayı arzu ettiğim şey işte bu. Bu çok yeni bir tür endişeyi, zaman kaybetmemek gerektiği endişesini paylaşmak istiyorum. Aslında gelecek diye bir şey olmadığını düşünüyorum. Belki de bir tane vardır, ama belki de yoktur. Hayatı başka türlü görmeye başlamak gerek.

Çeviren: Sinem Yenel

Pierre Charras

ONDOKUZ SANIYE

ROMAN

Mercure de France, 2003

Hayatımdaki iki kadın için

“Ancak çok sonraları anlarız, başımıza gelen felâketin ne olduğunu.”
Louis ARAGON / Le Roman Înachevé

I

ZEUS
(Tanruların Tanrısı)

Sandrine’i son gördüğümde, onu görmemiştim aslında. Olsa olsa yüzünü şöyle bir görür gibi olmuşum. Trenin camının arkasında öylece duruyordu, ta ki sarı bir omuz onu yutana dek. Eriyip gitti. Tıpkı bir hayalet gibi, apansızın.

Bu bir aşka veda buluşmasıydı. Aşka düşüren yıldırımın ters darbesiydi. Bir elvedaydı belki de.

Fakat biz olaya daha esnek yaklaşmak ve bir dram havasından kaçınmak istiyorduk. Böylece, bir oyun tasarlamıştık. Çocuklar gibi davranıyor idiysek bu, alnımızda şişliklerden ve dizlerimizde yarıklardan öte bir yaramız olmasın diye düşündüğümüzden kuşkusuz. Üstelik birbirimizi halâ seviyorduk, sanırım, ve bu da yüreğimize su serpiyordu. Sabırsızlıklarımızı, düş kırıklıklarımızı, ilgisizliklerimizi kolluyorduk. Ortada acil bir durum yoktu, bu öyle tehdit edici büyük bir tufan filan değildi, bir fırtına bile değildi; daha çok bir sis, inceden bastıran bir yağmurdu. Kendi kendimizin alacakaranlığında idik, ama böylesi akşamlar sonsuza dek sürebilirdi. İşin aslı, kopmaya kesin olarak karar vermemiştik. Yirmi beş yıl önce aramızda açtığımız kapıyı yalnızca Sandrine’in kapatması geliyordu. Gidebilecek ya da kalabilecek olan yalnızca oydu. Ben onun kararına boyun eğecektim. Kendimi bütünüyle ona bırakıyordum. Sevgiden ya da incelikten olabilir, ama kuşkusuz saygıydı. Belki biraz da korkaklıktan, kim bilir?

En kötüsü dahil, pek çok şeyde anlaşıyorduk. Çünkü her ikimiz de başka hikâyeler ve başka sonlar görmüştük; karanlıkta bizi diri diri yiyip bitirmeye kararlı o aç hayvanların içimizi kazıyışını neredeyse birlikte fark etmiştik. Sırf bu can çekişmeden kaçınalım istemiştik. Böylelikle kendi isteğimizle kendimizi batırmayı, eziyetsizce öldürülmeyi kabullenmeyi yeğlemiştik. İşkenceden kurtulmak için intihar eden bir ölüm mahkûmunun o içinden çıkılmaz durumu içindeydik.

Canla başla girişeceğimiz o özenli yıkım işlemini programlamam için bütün bir gece uykusuz kalmam gerekmişti. Odanın karanlığında, sırtüstü yatmış, örtünün üzerinden birbirimizin elini tutuyorduk. Ben, gözlerim fal taşı gibi açık bir halde, sokak lâmbalarının tavana yansıttığı çiçekli dantelleri andıran gölgeleri çözerken; o, uyuduğuna beni inandırırın diye, gözleri kapalı ve dudakları yarı aralık bir halde, derin derin soluyordu.

-Bak ne yapabiliriz, dedim ertesi sabah mutfakta.

Aynı ölçüde şaşkındık. Halâ orada bulunmaktan ötürü. Ve bu denli sakin olmaktan ötürü. Konuşmamı sürdürmeden önce başımı kaldırıp ona baktım. Yapmamalıydım bunu. Sabahları Sandrine hep güzel olurdu. Neredeyse akşamları kadar. İçimden ona doğru

ilerlemek, onu bağıma basmak, ona devam etmeyi, yeniden başlamayı teklif etmek geldi. Bu tür gelip geçici densizliklere kapılmaya pek eğilimliyimdir. Kendimi, bir daha konuşacak bir şey kalmaması diye, ağzıma gelen ne yalan olsa savurmaya hazır hissettim. Ama bu uzun sürmedi. Kafamı çevirmeyi başardım. Gözüm, buzdolabının üstündeki rengârenk mıknaatlı süslere ilişti. Gören bunların askeri madalyalar olduklarını sanırdı. Aklımdan savaşları, katliamları, gözleri fal taşı gibi açılmış cesetleri geçirdim.

Kafamda bir senaryo tasarlamıştım. Oyuncuların bizler olmasını istiyordum. Gibi yapacağımız yanılması sürdürmek için olsa gerek. Birbirimize randevu verecektik. Ben orada olacaktım ve Sandrine'i oraya gelip gelmemekte özgür bırakacaktım. Bu benim gösterdiğim bir özendi, ama aynı zamanda ne durumda olduğumuzu gerçekten öğrenmenin de tek yoluydu. Çünkü ben randevularıma hep sadığımdır. Hayatım boyunca birini bile kaçırmadım. Beklediğim ya da beni bekleyen kişiyi keşfetmeyi severim. Onun, ben ortaya çıktığım anda uçup gidiveren o hafif kaygısını da. Hayatta hiçbir şey için bir kaygının uçup gidişini kaçırmazdım herhalde.

Yerin de önemi vardı tabi. Bir kafe? Çok lâubali. Bir gar? Çok fotoroman işi. Önce metroya göz koymuştum, sonunda da RER'i önerdim. Olur da Sandrine gelmezse-ki gelmeyecekti elbette- RER'deki peron bana olduğundan daha ferah, tavan olduğundan daha yüksek gözükecek ve mat olmuşluğum daha bir gizli kalacak gibime geliyordu, içimden öyle geçirmiştim. Bu sınamada bana müttefikler gerekliydi; sürgülü kapılar bir parça yaşamın yüzüne, ikimizin omuz omuza tutmuş olduğumuz ve bundan böyle yalnız başıma topallayarak ilerlemeye çalışacağım bu yolun yüzüne çarparak kapandıklarında, ben kalabalığa, ışıklı tabelâlara, yeniden soluk almaya çalıştığımda havanın hacmine bel bağlayabilmeyi umuyordum. Bir de, katarların, peron boyunca ilerledikleri sırada, beni hep gafil avladıklarını anımsamıştım sanırım; aslında bunlar trenler gibi sağdan geliyorlardı, oysa ben onları, metro kollar gibi soldan kolluyordum. Evet, RER'i, felâketin ilerleyişini görmemek için seçmiştim sanırım. Hani neredeyse sürpriz bir biçimde, bir alinyazısı, ciddi bir hastalık ya da bir yankesici misali sırtıma biniversin diye.

Şu demiryolu hatlarında trenlerin çoğu zaman esrarlı, ama bazen neredeyse insan adı olabilecek, dört harfli birer kod adlarının olması da beni ayrıca cezbetmişti. Bunlar, gara, 2. Dünya Savaşındaki Fransız Direniş Hareketi edasıyla, bir soğuk savaş havasında girerler. İlk etapta Sandrine'i kışkırtmaya çalışmak için ZARA ya da NELY'i uygun görmüştüm, sonra ona ne kadar hoş görülmesi olabileceğimi göstermek için bunların tersine BYLL ya da TEDY olsun diye düşünmüştüm, ancak daha sonra kendimi ZEUS'un koruması altına almamın daha doğru ve aynı zamanda daha güvenli olacağına karar

vermiştim. Nation İstasyonu'nda, Vincennes'den hareket eden, ve Lyon Garı'na doğru yoluna devam etmeden önce, saat 17.43'de, birkaç saniyeliğine benim önümde duracak olan o ilâhi katarı bekleyecektim. Baştan üçüncü vagonu seçmekte öyle pek fazla tereddüt etmemiştim. Bu, metroda iki mevkinin olduğu dönemden kalma eski bir alışkanlıktı. Önceleri kırmızı, biraz daha sonraları sarı renkli olan birinci mevki vagonu genellikle hep üçüncü sırada yer alırdı ve ben de, tıpkı o zamanki hayatımın bazı yönleri gibi, çözmeye çalışmadığım salakça olabilecek nedenlerden ötürü hep birinci mevkiye binerdim. Böylece, günümüzdeki hayranlıktan çok önceleri, <<marka giysiler>> giydim; yani, markalı bir paçavrayı, rahat ama isimsiz bir polo gömleğe değişmedim. Daha sonra bu vasatlıklarla dalga geçtim durdum, ama bunlara gülmekle hata ettim, çünkü onlar içimde, ta derinlerimde bir yerlerde, halâ kazılı duruyorlar sanırım. İnsan geçici olarak aptal değildir. Budalalık gelip geçici bir şey değildir, geri dönüşüzdür.

Gelip birkaç dakika öncesinden -ki her ikimiz de bu sürenin yaklaşık bir saat demek olduğunu biliyorduk- nöbete durmam ve kendimi bir önceki trene göre ayarlayıp, üçüncü vagonun arka kapısının tam karşısına kurulmam uygun olacaktı. Sandrine'eyse tam karşımda inmek düşüyordu yalnızca. Ya da o, en olası çözüm yolunu seçmiş olacaktı: Orada olmayacaktı ve bu da aramızda her şeyin bittiği anlamına gelecekti. Buluşma saatine denk düşen bu tren, sanki kasıtlı olarak, o an muhtemelen içinde bulunduğum ruh haline bakılarak isimlendirilmişti: adı TRAC'tı. (ç.n.: kaygı)

Dünyanın sonu geldikten sonra neler olup bitmesi gerektiğini de önceden düşünmüştük. Zeus tünelin içinde, solda, gözden kaybolur kaybolmaz, eğer önümüzdeki yirmi ya da otuz yıllığına bana Sandrine'i vermemişse, ben sinemaya, kafeye ya da canım nereye istiyorsa oraya gitmeli, ama ne olursa olsun, eve dönmek için gece olmasını beklemeliydim; çünkü Sandrine valizlerini toplamak, kütüphaneden kitaplarını almak ve kirden çoktan pas tutmuş bir tiyatronun içinde, kendi hayatını kurmasına yardımcı olabilecek bir iki parça eşyayı bize ait olan dekordan söküp almak için bu birkaç saatten faydalanacaktı. Sanırım beni en çok korkutan şey, şu bir şeylerin koparılıp alınması düşüncesiydi. Hayatımın zeminindeki, yerinden kıpırdamaz olduğunu düşündüğüm eksikliklerle, boşluklarla, yırtıklarla yüzleşmekti. Evimize geri dönmek ve kendimi evimde buluvermekti.

Bununla birlikte ayrılığımız çok önceleri başlamıştı. Aslında birlikte oturuyorduk ama o bense onsuzdum. Ne zamandan beri bu böyleydi? İki yıl mı? Üç mü? Bulaşıcı hastalık şu an ateş saçıyordu, peki biz ne zamandır kendi kendimizin hastasıydık? Bu önce bedenlerde başlamıştı. Oynaşmalarımızdan yorgun çıkıyorduk.

Zevkin tütüp gittiğini söylemek gerek, yani bu, arzu edildiği gibi olmuyordu. Bazen yavaşlıklarıyla bizim hakkımızdan geliyordu ve biz de yoksunluklarımızı düşlerimize taşıyorduk. Akşam eve dönüşümüzde artık genellikle okunacak son bir konumuz ya da göz atılacak bir dosyamız oluyordu ve odanın karanlığına gömülür gömülmez de, aslında için için ferahlamamızı duruma üzülüyormuş kisvesine bürüyerek, birbirimizi sevmek için vaktin mantıken çok geç olduğuna karar veriyorduk. Evet, biz, farkında olmaksızın, aşktan mantığa sapmıştık.

Ve bugün artık, mantık bize koşullarını dayatıyordu. Bize, birbirimize uyduruk bir randevu vermemizi, onun da benim de inanmadığımız bir randevu vermemizi buyuruyordu. Göz boyayıcı bir randevu. Bir yalan. Bitirmek için.

Ve o an şimdiydi.

“TRAC” sola doğru tünele sokuluyordu ve on dakikadan az bir süre içinde, bundan böyle nafîle olan geri dönüşsüz bir soruya gerek kalmaksızın, bir yanıt getirecek olan ZEUS’tan, beni artık hiçbir şey korumuyordu.

Trenin uğrayacağı garları gösteren tepemdeki panodaki küçük ışıklar sönmüştü; ve sanki tünelin kocaman ağzı, trenle aynı anda ayı ve yıldızları da yutmuşçasına, gece içimi kaplayıverdi. Güneş yutulmuştu. Umut da. Bu telâfisi olmayan bir durumdu. Kalbim damarlarıma durgun ve kokuşmuş bir su pompalıyordu. Hayatta kalmam mucize eseri idi. Ama yeniden başlamaya, yeniden harekete geçmeye gelince... Sandrine, Zeus’un kucağında ansızın belirseydi bile, onu nasıl karşılayacağımı bilemeyecektim. Onun güvenine karşılık vermeyi başaramayacaktım. Benden ısrarla beklenen sözcükler ve hareketler, kesinlikle benim kendimde baskıladığım türden şeyler olacaktı. Ve onun gözlerinden okuyacak olduğum düş kırıklığı, son zamanlardaki, nasıl dağıtacağımı bir türlü bilemediğim, o hüzünden daha da fazla acıtacaktı içimi. Gelmemesi gerekiyordu. Bu randevu bizi kurtarmak yerine bizi yok edecekti. Bu kez ebediyen yok edecekti. Çekip gitmeliydim. Ayağa kalkmalıydım. O, peronda incek ve karşısında kimseyi bulamayacaktı. Eve dönecekti ve ben ona kapıyı açacaktım. Böylece kendimi toplamaya zamanım olmuş olacaktı. En çok ihtiyacım olan şey buydu: Zaman.

Ama kıpırdayamadım. İstasyon üstüme kapanmıştı. Kadrajın esiriydim. Tıpkı bir tatil günü boş bir tiyatro sahnesinden geçen bir oyuncu gibi. Oyuncu, oradan başka bir yerde duyulmayan o toz, ter, yakıcı rengârenk jelatin ve tutkal kokusuna doymuş bir halde, perde kalktığında, birdenbire çekip gitmeye karar verdi. Salon doluydu. Seyirciler alkışlıyorlardı. Oynamak gerekliydi. Ama neyi? Hangi oyun gösteriliyordu ki? Rol neydi? Ya metin?

Bir suflör bulurum umuduyla çevreme bakındım. Sabırsız sırt silüetlerinden, evrak dolabını andıran bölmeli plastik oturma yerlerinden, bir hazır içecek makinesinden, demir kepengi indirilmiş bir fotoğrafçı dükkânından, hayatımızı temelinden yıkan ve güzellik adına yarınların alıp götüreceklerini önceden haber veren şu kocaman reklâm panolarından başka bir şey görmedim.

Yeni istikametler kavisli tavana yakın bir yerde ışıklarını yaktılar, ama ben koyu karanlığımın içinde kaldım. Uyumuyordum, kendimden geçmemiştim. Ölmemişim de sanırım. Bununla birlikte, beklemeye bir son vermiştim. Daha doğrusu halâ beklüyordum, ama endişesiz ve kararlı bir biçimde. Ayaklarım yerden kesilmiş gibi. Arenadaki bir boğanın, daha dizlerinin üstüne düşmeden çok önce, altın adamın kendisinden daha güçlü olduğunu anladığı andaki o yüce dinginliği içine girmiştim. Bitmişti işte. Beklediğim iyilik reddedilmişti, Zeus boynumdan bileyli koca bir bıçak gibi geçecekti. Genel bir kayıtsızlık içinde. Bu pis bir iş olacaktı, gizli ve utanç verici bir iş.

Bu kestirme infazı engellemenin bir yolu vardı elbet. Ayağa kalkmam, peronun kenarına doğru ilerlemem, ve en kötünün habercisi olan Zeus belirlediği anda, ray hatlarına doğru dengemi yitirip düşmem yeterliydi. İşte gene o, ölümlük ölümü hızlandırma eğilimine kapılmışım. Bu bir üçüncü sayfa haberi olurdu. Öyle çok önemli bir şey değil, bir üçüncü sayfa haberi, ama yine de bir hiç değil. Gazetelerde birkaç satır. Radyoda bir cümle. Bölgesel televizyonda, şebekeden bir anons: <<Bir yolcunun geçirdiği ciddi bir kaza nedeniyle...>> Ve insanlardan aktarma trenlerine binmeleri rica edilirdi. Ve yine gecikme, yine yorgunluk. <<Sevgilim, bugün Nation'da zavallının birinin intiharını gördüm>>, <<Korkunç bir sahneye tanık oldum>>, <<Sana korkunçluğu anlatamam!>> Yok, aslında bunları söylemek bile gereksiz. Yapmak da. Günah çıkarma koltuğumda oturmaya devam ettim ve orada, aydınlık bir günün sonunda, en küçük bir harekette bile bulunmadım.

Gözlerimin önünde koca bir soru baloncuğu şişiyordu: Sandrine ve ben bu sabah her birimiz kendi arabamıza binmeden önce öpüşmüş müydük? Ve ilkinin bağlı ikinci bir soru daha: Biz ne zamandan beri ayrı arabalara biniyorduk? Bizi birbirimizden böylesine ayırabilmiş, böylesine koparabilmiş olan şey neydi? Günlerden bir gün, işime gitmeden önce Sandrine'i işine bırakmamın bana zaman kaybettirecek olması pek pratik gelmemişti bize, hepsi o. <<Pek pratik gelmemişti>>, öyle sanıyorum ki aklımıza gelmiş olan açıklama buydu. Buna dikkat etmemiştik. Yine de, bundan önce, birlikte olmamız, pratik gelip gelmemesine bağlı değildi doğrusu. Sandrine'i bürosuna götürüşümün benim için

zaman kaybı olmadığı, daha ziyade, ikimizin de zamandan birkaç dakika çaldığımız bir dönem de olmuştu elbet.

Benliğimi hapseden duvarlar, peronun girişinde ansızın ortaya çıkıveren Zeus'un olağanüstü görüntüsü karşısında etrafa saçılan çakıllar halinde yıkılıverdi. Kulakları sağır edici bir yıkıntı koptu içimde ve bu ses trenin gürültüsünü bastırdı. Kısaca bu anın asla gelmeyeceğini sanmıştım, şimdiyse işte o andı. Her şey son derece hızla olup bitiyordu. Sandrine'in ancak üçüncüden, tam karşımda duracak olan üçüncü vagonun arka kapısından çıkabileceğini, dolayısıyla da görülecek herhangi bir şey olmadığını gayet iyi bildiğim halde, yine de yavaşlamakta olan kırmızı mavi renkli tırtılın vagonlarının içine bakmaktan kendimi alamıyordum. Yolcuların camların ardındaki donuk yüzleri, tren geçerken suratıma tokat gibi çarpıyordu.

Ve işte olasılık dışı olan şey o an oluverdi. Olanaksız olan şey. Akıl almaz olan şey. İkinci vagonun ön taraflarında bir yerde, sarı montlu iriyarı bir adamın arkasında yarı gizlenmiş bir halde, Sandrine duruyordu. Onu gördüm. Oradaydı. Üçüncü vagonun arka tarafından başka yerde olamayacağı için, ikinci vagonun ön tarafında bulunmasının bir anlamı yoktu elbette. Üstelik randevumuza gelmediği halde. Sandrine'in oraya gelmek gibi bir niyeti hiç olmamıştı. Onun oraya geleceğini bir an olsun düşünmemiştim. Yine de onu görür gibi oldum. Onu gördüm. Bakışlarımızın çarpıştığına, itişip kakıştığına, yemin bile edebilirdim. Belki de bakışlarımız birbirine takılmıştı. Ve hattâ birbirine hafifçe değmiş, birbirini okşamıştı, kim bilir? Evet, onun da beni gördüğüne yemin edebilirdim. Ama aynı zamanda bu olamazdı da. Ben de bir halüsinasyon gördüğümü sandım. Bir mucizeye bile inanabilirdim, eğer ki annem mucizeleri kendisiyle birlikte Soleil Mezarlığı'nın yağlı toprağının içine götürmemiş olsaydı.

Annem ne olursa olsun mucizelere inanırdı. Onlara uzun zaman inandı. Son zamanlarda, anımsıyorum, acıdan inliyordu ve onlara halâ inanıyordu. Tanrıya, eğer kendisini iyileştirme lütfunu bağışlarsa, yerine getirmek üzere bir sürü sözler veriyordu. Ama Tanrı onmaz dertlerin karşısında acımasız olduğunu göstermeyi bilir ve onları asla iyileştirmez. Böyle bir durumda, Tanrının nankörlüğü pek çoktur, ve bu noktada pekâlâ da yetersizlikten bahsetmek gerekir, çünkü annem şimdiye dek verdiği sözleri hep tutmuştu. Ve bütün aile de, hiçbir şey için asla söz vermemiş olsa da, gıkını çıkarmaksızın bu sözleri tutmuştu.

Yeminlerin en görkemli olanı – ve tabi bu ölçüsüz sözün verildiği o dönemde henüz hayatta bile olmayan ben ve erkek kardeşim için en adaletsiz olanı- hiç tartışmasız savaştan kalma olandı. <<Tanrım, eğer bana André'yi sağ salim geri verirseniz, size, her

yıl terhis olduğu gün, fakirler gibi şaşasız bir biçimde, Lalouvesc'e bir hac ziyareti yapacağımıza dair söz veriyorum.>> Uzun süre görünmeyip de hortlak gibi birdenbire ortaya çıkıveren babam, biraz olsun somurtmuş ve bir <<ben>> sözcüğünün yeterli olacağı yerde, gereksiz bir biçimde <<biz>> sözcüğünü kullandığından ötürü anneme sitem etmişse de, geri dönüşünde, yapılan bu sözleşmeye saygı göstermek zorunda kalmıştı elbette.

-Ne yani, benim oraya yalnız gitmemi kabul eder miydin?

Annemin dudakları titriyordu. Gözleri buğulanıyor, yanakları solgunlaşıyor, sedef rengine bürünüyordu. Annem güzeldi. Öyle güzeldi ki.

-Elbette hayır.

Annem Tanrı'ya tapıyordu, babam da anneme. Bu üçlü bir ilişkiydi. Her şeye karşın babama kalsa o, insanı, arabayı garaja bırakmak ve sorgun dalından yapılmış sepetlerin dibinde sıvılaştıran kıyma ve peynir sürülmüş ekmeklerin kokusunun, kaba kumaştan plastik kafalıklı oturma yerlerinin yaydığı daha da acımsı bir kokuyla acımasızca savaştığı hamam gibi bir arabanın içinde dağı tırmanmak zorunda bırakan <<fakirlerin sadeliği>> nden seve seve vazgeçerdi. Gerçek fakirler gibi sandviçlerimizi kendimiz hazırlamıştık. Erkek kardeşim ve ben, her şeye karşın kilise açısından gerekli bütün güvenceleri veriyormuş gibi gözükürken restoranların önünde sızlanmaya kalkıştığımız anda annem bize, bir azizenin sabrıyla, <<bu bir hac yolculuğu, turistik bir gezi değil>> diye yineleyip duruyordu. Hattâ terasın birinde, tek ayaklı bir masaya iştahlı kocaman bir gülümsemeye oturmuş olan Aziz Régis kılığındaki hazır giyimli bir manken, hacılara örnek teşkil ediyordu. Babama gelince, onun öyle ısrarla bir şey istediği yoktu. Alnının terini silerek homurdanıp duruyordu en fazla: <<Savaşta ölseydim daha iyiydi.>> Hemen ardından da anneme doğru eğiliyor ve o hıçkırıklara boğulmadan önce ona sarılıyordu sonra da onu öpüyordu. <<Şaka yapıyorum>>, diyordu çabucak. Sonra da mucizelerle dolu küçük kiliseye tırmanan daracık toprak yolda biraz ayak sürerek yürüyen bize doğru dönüyor ve göz kırparak <<o kadar da değil>> diye fısıldıyordu. Bir gün, o sarp yolda, acıdan mı yoksa inançtan mı bilinmez, yüzüne nur gelmiş bir halde parkuru dizlerinin üstünde tamamlayan bir çiftin yanından geçtik. Birkaç metre yukarda, biraz kenarca bir yerde, babamın kendi kendine şöyle mırıldandığını net bir şekilde işittim: <<İyi ki fakirler gibi dedi de salaklar gibi demedi.>>

Babam, başımıza gelen felâketten, en büyük rakibi olan Tanrıyı sorumlu tuttu kuşkusuz. Ve gömülme ayininden sonra annemin adı ne olursa olsun bizim evde bir daha hiç anılmadı. Soleil Mezarlığı'na, dövme demirden bir parmaklıkla çevrili olan o küçük

toprağa yaptığımız ilk ziyaret sırasında <<annem gökyüzünde mi?>>, diye sormuştum. <<Hayır, o burada>>, diye yanıtlamıştı babam, sanki yerde bir şey arıyormuşçasına başı hep önünde öyle yavaşça yürümeye başladığından beri sahip olduğu, cızırdayan bir plağı andıran o sesle. Oğullarını oraya yalnızca ayda bir Pazar günü getirirdi. Mezarın önüne geldiğimiz anda da bizi büsbütün unutmuş gibi gözükürdü. Güneş, mezarlığın adının neden “Soleil” (ç.n.: güneş) olduğunu kanıtlamak istermişçesine, yerle bir olup da, tepenin ardında batmadan önce bir süre tereddüt ettiğinde, babam, her akşam saat beşe doğru tazelemek üzere geldiği beyaz çiçeklere yüzünü eğmiş bir halde, orada öylece kalırdı. Ben o zaman kederlenmek için çok gençtim, ama bu sıkılmadığım anlamına gelmiyordu. Bıraksalar ağaçlıklı yollarda koşar, mezar taşlarının arkasına saklanırdım; ama bu minyatür kentte bir kilise sessizliği hüküm sürmekteydi ve ben, açık bir şekilde olmasa da, bunun kötü bir şey olduğunu hissederdim. O zaman canım sıkılırdı. Babamın duruşunu taklit eden erkek kardeşim gibi, ellerimi önümde kavuşturarak dimdik durmaya verirdim kendimi. Hareket sinyalini beklerdim. Belirsizlik içinde, annemin neden çıkıp da bizi kucaklamadığını düşündür dururdum. Onu, gri taşın altında, bir koltukta oturmuş, bir abajurun yanında kitap okurken ya da yeni bir elbiseyi denerken, ya da aşağıda, Sylvie'nin yerini alan kıza yarın için ne yemek istediğini söylerken hayal ederdim. Onu özlemezdim aslında, çünkü babam onun burada olduğunu söylemişti ve o burası, ne olursa olsun, gökyüzünden daha yakındı, ama akşamleyin, bazen, öpücük saati geldiğinde, neden olduğunu çok iyi bilmeksizin ağlamaya başlardım. Kısa bir süre sonra beni işiten erkek kardeşim gelip benim yatağıma yatar, ama beni teselli etmek yerine, o da ağlardı. Yine de kimseye imrenmezdim, çünkü annem artık orada olmasa bile, diğer çocukların kaderi bundan daha da beterdi: onların anneleri her an yanlarındaydı belki, ama hiçbirinin annesi, benim annem değildi.

Bu durum o kadar da uzun sürmemişti aslında. Ne kadar sürmüştü? Üç yıl mı? Biraz daha mı az? Derken ziyaretler seyrekleşmiş, kısalmıştı. Gelirken çiçekler alıyor, onları, kapak taşının üstüne, hepten kurumuş ve kararmış olan geçen seferkilerin yerine bırakıyor, sonra da eskilerini, adeta bir kanıtı yok etmek istermişçesine, hızla, girişin yanındaki devasa çer çöp yığınına fırlatıyorduk.

Ve sonra Madeleine ortaya çıktı ve biz oraya, Soleil Mezarlığı'na, bir daha asla gitmedik. Başlangıçta Madeleine arada bir geliyordu ve hep akşam olunca gidiyordu. Akşamları bizi yatıran Sylvie'ydi. Sonra babam ve Madeleine evlendiler, ama ben annemin öldüğünü galiba o sırada anladım. Annem gökyüzünde değildi tamam, ama,

Soleil Mezarlığı'nın demir parmaklıkla çevrili küçük toprağında filan da değildi artık. Beni hiçbir yerde beklemiyordu. Onu bir daha asla görmeyecektim. O ölmüştü.

Ve gerçekten üzüntü duymak için artık çok geçti. Göz yaşlarım, bütün hayatım boyunca, tıpkı balık kılçıkları gibi, boğazımda takılıp kaldı.

İnsan bu koşullar altında nasıl olur da olağanüstü şeylerden kendini sakınmaz, kutsal ve doğüstü olanla arasına mesafe koymaz ki. Ben her zaman için gerçeklerle yetindim. Ve işte gözlerimin önünde, Lourdes Bakiresi, Fatima Bakiresi, Guadalupe Bakiresi misali, ateşli bir günde, Lalouvesc'de, Aziz Gégis'e görünen o tanrıça misali, Zeus'un himayesinde Sandrine beliriyordu. RER'in Azizesi! Hadi bakalım! Bakışlarımı üçüncü vagonun arka kapısına doğru çevirdim. Tam karşımda kapı açıldı, ama içinden inmeye gönüllü bir Sandrine çıkacak gibi gözüküyordu. Mucize falan olmayacaktı.

Ondokuz Saniye...

Tren tüneli terk edip de peronun ışıklarının içine dalıverdiğinde, Sandrine nefesini tuttu. Oynamayı seçtiği rolü sevmiyordu. Gelmemek için oraya gelmiş olmaktan ötürü biraz utanç duyuyordu. Perondan bir Gabriel görüntüsü yakalamak için özellikle ikinci vagona binmişti. Bir bekleyiş görüntüsü, belki de bir umut görüntüsü. Bu hastalıklı arzuya asla boyun eğmemeliydi. Sırsız bir aynanın ardında pusuya yatmış bir röntgenci olmak arzusuydu bu. Önüne geçmek için özür bile dilemeksizin onu iteklemiş olan sarı montlu iri yarı bir adamın omzunun arkasına saklandı. Ama adama kızmadı. Aksine. Adam onun işine yaramıştı.

Önce her şey çok çabuk ilerledi. Kocaman reklâm panoları, hazır içecek makineleri, kırmızı oturma yerleri... Özellikle de hareketsiz yolcular. Renkleri yoktu, yüzlerinde ifade yoktu. Bunlar, tıpkı bir müzenin ardiyelerindeki heykeller gibi, uyum kaygısı olmaksızın gelişigüzel dizilmiş, dimdik duran şekillerdi. Salak salak yürüyen uyusuk penguenlerdi. Sonra tren yavaşladı, reklâm belirginleşti ve insanlar, insan gibi oldular. Bireyselleştiler. Sandrine, hepsinin o denli farklı olduklarını şaşırarak keşfetti. Düşünüldüğünde, bir toplulukta asla birbirine tıpatıp benzeyen iki insanın bulunmayışı tuhaftı. Asla. İçlerinde biraz da tepki uyandıran o birbirine benzer programlara katlanmak için televizyonun karşısında öbeklenecek olan asık suratlı ailelerin içinde eriyip gitmek üzere, aynı telâş içinde standart dairelere dönmeye güdülenmiş, boy boy memurların bulunması gereken buna benzer bir yerde bile birbirine tıpatıp benzeyen iki insan yoktu. İnsanlar, şehir kıyafetlerine bürünmüş devasa genetik izler misali bireyselleşerek birbirlerinden ayrılıyorlardı.

Sandrine, Gabriel'i görmeksizin, tanımaksızın onun önünden geçecekti belki de. Sanki birbirlerinden bu sabah değil de seneler önce ayrılmışlar gibi. Gabriel değişmiş olacaktı. Savaştan dönen bir asker gibi: kapı açıldı ve beklenen gerçekleşmedi. Zaten artık kimse beklenmiyordu. Yokluk kendini kabul ettirmişti. Hayatını kurtarıp da geriye dönen için yer yoktu artık. Kaybedilen kişi yeniden beliriverecekse eğer, anıyı, yası ne yapalım? Hayali kurulan kişi tutup geri döndüğünde, hayali öldürür.

Ve birden, oydu işte. Sandrine içinde bu heyecanı, bu şefkati hissetmekten ötürü neredeyse şaşkındı. Gabriel, sanki bir darbeden korunmaya çalışırcasına, kendini sıkış oturuyordu. Aynı zamanda sevimli ve masum bir hali de vardı. Bir dağ keçisini, türkek bir karacayı andırıyordu. Gabriel alışılmadık bir gürültü duydu, ve hayatı belki de buna bağlıydı. Onun için kaderdi gara giren. Raylardan çıkacak, rıhtımı parçalayacak ve onu

duvara sıkıştırarak ezecek olan bir trene, üzerine saldıran bir trene hayranlık duyan dünyadaki tek insan oydu. Sandrine ona baktı. Her şey bir yana, nasıl da yakışıklıydı. İnsan kendisi için pek önem taşıyan gündelik can sıkıcılıkları defettiğinde ne kadar da güzeldir. İşte onun sevdiği Gabriel'di bu. Sandrine onu bağına basmak istedi. Trenden inecek, ona doğru koşacak ve birbirlerine yeniden kavuştukları sırça köşk yeniden kırılmasın diye ona: <<sus, sus>> diye fısıldayacaktı.

Ama Sandrine onun önünden geçtiği anda bakışları karşılaştı. Bir an, tıpkı her sabah ve her akşam olduğu gibi, karşı karşıya buluverdiler kendilerini. Tıpkı her zaman olduğu gibi. Sandrine dizlerini kırdı, sarı omzun arkasına gömüldü, ama bunun için artık çok geç olduğunu, Gabriel'in kendisini görmüş olduğunu sezdi. Adamın yüzündeki o değişim. Bir çeşit zafer hoşnutluğuydu bu: İşte böyle, geldi, pes etti. Eve geri dönüyor. Hadi bakalım, her şey yoluna girecek, acele edelim, zaten yeterince zaman kaybettik. Hayat yeniden başlayabilecek. Olması gereken hayat. Dingin hayat. Ve bundan bir daha asla bahsedilmeyecek, söz. Sandrine hiçbir sitem işitmeyecek. Ya da yalnızca imalarla dile gelecek sitem.

Pomponnette. (ç.n.: Terry Hughes'in Kasabın Karısı filmindeki kedinin adı)

Konu kapanmıştır.

Trenden inmek mi? Sandrine'in böyle bir niyeti hiç olmadı. Onun bütün amacı bu anı görmektir. Orada bulunmak. Ve orada bulunmuştu işte. Orada olmadığı anda orada olmuştu. İnsanda eskiden beri var olan şu, gazetelerde kendi ölüm haberini okumak arzusu gibi bir şeydi bu. Aslında o oraya sırf, gelmeyeceğini kendine kanıtlamak için gelmişti. Şimdi de bunun sağlamlasını yapmıştı işte, ama bu da ona yetmiyordu. Arka tarafa doğru ilerlemek istiyordu. Kapılar yeniden kapanacak, tren hızlanarak gerileyecek ve tam Gabriel'in gözleri onunkilerle karşılaştığı anda da...Durdur! Uzaktan kumanda düğmesine bir parmak basmasıyla görüntü asılı kalacak ve o, kendince yeterli olana dek, Gabriel'in yüzünün aldığı, devam etmeyi reddettiğini açığa vuran ifadeyi, yalnızca kendisinin anladığı o ifadeyi, uzun uzun seyredecekti.

Gabriel'siz bütün bir yıl kış olacaksa bile, Sandrine bunun böyle olacağını bilincindeydi. Hayat, gerçek hayat, ilginç hayat orada kesiliyor olsa bile, bunun bilincindeydi. Yarın dünden daha kötü olacaksa da, o bunu kabulleniyordu. Onun kabullenemediği, yarının Gabriel'le dünden daha kötü olacağı düşüncesiydi.

O an içini saran paniğin, bu kararla hiçbir ilgisi yoktu. Kararı karardı. Üzerinde düşünülecek bir şey yoktu. Hayır, birden bire hiçbir şey hatırlayamaz olmuştu. Her şey uçup gitmişti, sanki bütün bu süre zarfında, bir uyuşturucu bağımlısınıninki gibi düşsüz bir

uyku uyumuştı. Gabriel'in, henüz birkaç saniye önce gayet güzel seçtiği yüz hatları bile yok olmuştu! Boşluk içindeydi. Boşluktaıdı. Titriyordu. Korkuyordu. Hafızası silinmişti. Metrodan tiksinen Sandrine, burada ne yaptığını bilmiyordu. Ama bir an belli belirsiz de olsa, çok uzakta değil, orada, rihtimde oturur vaziyette, onu kurtarabilecek birinin var olduğu hissine kapıldı. Onu kurtarmaktan başka bir şey istemeyen birinin. Ama adamın onu kurtarmasını istemeyen oydu. Ve Sandrine bunu neden istemediğini bilmiyordu.

Onsekiz saniye...

Ardına kadar açılmış olan çiftli kapı tam karşımda bir tablo gibi bakıyordu bana. İçerden kimse çıkmıyordu ve kimse de içeri girmek istermiş gibi gözüküyordu. Kısa bir süre sonra, bastırmasını istemediğim bir duygu, pis bir su gibi içime yayıldı. Bu, önce inceden bir sızıntı, neredeyse damla damla bir akıntı şeklinde başladı, sonrasında, bir yerlerde bir bendin direnci kırıldı ve utançla aynı anda bastıran bu duygu içimi tamamen doldurdu. Rahatlamaydı bu.

Bir maç sonrası gevşekliği. En kötü şeyden çekinmekte haklı olmak arzusu. Yenilgi sarhoşluğu. Aşağıya doğru bir çekilme. Bir baş dönmesi. Böylece, yeniden kavuşma ve barışma olmayacaktı. Büyüklüklerin içine küçük aşk kanıtlarını koymak gereksinimi hiç mi hiç duyulmamıştı. İkinci bir şansın dik yamaçlarını tırmanmak zorunda kalmayacaktık. Üstünkörü dorukları olan yollardan bağışık tutulmuştuk. Bir tavır içine girmek yeterli olacaktı. Melankoli. Keder. Geriye, akşamleyin arşınlayacağım o kadar sokak, kapağını açacağım o kadar kitap kalıyordu ki. Gelecek mevsimin kış olacağı da şüpheliydi. Başıma ne gelirse gelsin, acılar bile, benim için yeni bir şey olacaktı. İlkbahar gibi, evet.

Bununla birlikte gizemli bir güç yerimden kalkıp da bu olası özgürlüğe doğru gitmemi engelliyordu. Bu güç orada kalmamı ve daha beklememi buyuruyordu. Sandrine mucize eseri son anda, kapının kenarında, gazeteli adamın kayıtsızlığıyla valizli kadının sabırsızlığı arasında bir yerde belirivermeyecek miydi? Ancak kapanış sinyalinin uğultusu onun hiçbir yerde ortaya çıkmayacağını göstergesi olabilirdi. Ya da her şey tıpkı siyah beyaz filmlerdeki gibi gelişecekti: tren, karşı rıhtımı dumana boğarak çekip gidecek ve orada, Sandrine bana gülümsüyor olacaktı. Bana da, yalnızca merdivenlere doğru koşmak, kendimi karşı perona atmak ve onu kollarıma almak kalacaktı. Her şeye yeniden başlamak için. İkimizin gölgesi, arkamızdaki duvarın üstünde, kocaman tek bir gölgeye dönüşecekti. Ve bu son, bizim için yeni bir başlangıç olacaktı. Bizi rutinin içine çekmeye çabalayacak olan tuzakları nasıl bozacağımızı bu kez öyle iyi biliyor olacaktık ki! Sandrine mucize eseri orada belirmeyi bir isteseydi nasıl da yanlışsız bir hayatımız olacaktı!

Onyedi saniye...

Sandrine artık Gabriel'i görmüyordu. Şu sarı omuzdan başka bir şey yoktu. Şu sarı montlu adamın davranışları her şeye karşın tuhaftı; adam önce Sandrine'i sanki kapıya ulaşamayacakmış endişesiyle itmişti ama şimdi, kapı açık olduğu halde, bir adımda amacına ulaşabilecekken, dışarı çıkmıyordu.

Bununla birlikte Sandrine onun titrediğini ve atlamaya hazır olduğunu hissediyordu. Adam belki de deliydi. Sandrine bakışlarını onun ensesine doğru kaydırdı. Teni ter içindeydi. Sandrine berrak bir damla terin, karmaşık bir yol izleyerek adamın gömleğinin yakasından aşağı indiğini bile görüyordu. Sandrine bu bedeni hayal etti. Bedenleri hayal etti. Katıksız budala adamların altında, bazen, hayretler içinde kalarak tatmış olduğu zevki düşündü. Ve Gabriel'in, o genelde aksine inanmış olsa da, ona asla tattırmamış olduğu zevki düşündü.

Ta başından beri, Gabriel ona yanlış yaklaşmıştı. Önceleri Sandrine kendini olayların akışına bırakmıştı. Okşayışların, öpüşlerin biraz olsun sonuç vermesini beklemişti. Ama hiçbir şey, asla tutup da onu kendinden geçirmemişti. Böylece, arzu kendiliğinden küçük parçacıklar halinde dağılmadan, o yola koyuluyor, kendi zevkini kendi içinde aramaya çalışıyordu. Zevki, tek başına, sabırla çekip yüzeye çıkarıyor, sonra da bunu, sanki Gabriel'den alıyormuş gibi gözüksün diye, onunla arasına kaydırıveriyordu. Daha geç bir saatte, odanın karanlığında, Gabriel'e sokuluyordu. Gabriel uyuyor oluyordu. Sandrine pek de bir şeyden mahrum sayılmazdı, çünkü olay zevkse, nihayetinde o bunu tatmış oluyordu, ama o daha ziyade hiçbir şey kaybetmemiş, hiçbir şey harcamamış olduğuna şaşıyordu. Özellikle de hiçbir şey paylaşmamış olduğuna. El değmemiş olarak kaldığına. Tıpkı bakire gibi.

Ama çok güçlü bir tutku, ta ki tek yürek olana dek gün be gün gayet bilinçli bir şekilde aralarında dokudukları bütün sevgi bağlarını belki de yakıp kavururdu, Sandrine böyle düşündü. Ne zaman bir adam ona gerçekten zevk vermişse, o düştüğü izlenimine kapılmıştı. Korkmuştu. Bu tür bir duyguyu Gabriel'le tatmak istemezdi. Hikâyeleri soluk soluğa kalarak, bitap düşerek son bulmuşsa, bunun aralarındaki o gevşeklikle bir ilgisi yoktu. Aksine, asıl o gevşeklik yaşamlarını keşfetmelerine, onu eşsiz bir yaşama dönüştürmelerine olanak sağlamıştı. Ama bu hayat yine de bir anda soluksuz kalıvermişti. Neden acaba?

Onaltı saniye...

Adam kapının eşiğine doğru ilerledi. Terlemişti. Bıraksalar aşağı atlamak, koşmak, belki de haykırmak isterdi. İşte bu: çığlık atarak kaçmak. Üstelik ansızın korkunç derecede kakası da gelmişti. O spazmı acilen bastıramazsa, herkesin ortasında içini boşaltıverecekti. Alın size bir utanç daha.

Ama adam yerinden kıılmıdamadı. Sanki ona beklemesi söylenmiş gibi bekledi. Aslında, o hiçbir şey yapmıyordu, almış olduğu emir onun yerine hareket ediyordu, o ne görmüşse onu uyguluyordu. Bu sabahtan beri o yoktu. Yalnızca hareketleri vardı. Kapının çevresindeki siyah kauçukların üstünde, düğmenin tam yanında düzlemesine dayadığı vakitsiz bütün kapanışları engellemeye hazır olan elinden başka bir şey görmüyordu. Aralık duran parmaklarına, nemli tenine bakıyordu. Su içinde kalmıştı, derken süzülen bir damla terin boynunu gıdıkladığını hissetti. Görüş açısında aynı zamanda sarı montunun bileği ve bir parça kol ağzı da bulunuyordu. Her şey bir yana, şu sarı mont ne iyi bir fikirdi! Bunun tersine çevrilebilen bir giysi olduğu kimin aklına gelirdi ki? Koridorun sonunda bunu sırtından çıkarması, tersine çevirmesi ve yeniden sırtına geçirmesi yeterli gelecekti, ve oradan sakince uzaklaşacak olan, siyah bir mont olacaktı. <<İnsan ne kadar göze çarparsa, o kadar görünmez olur.>> Bu grubun prensiplerinden biriydi. İnsanın kulağında çınlayan ve içine yer eden cümlelerden bir tanesiydi. Durum apaçık ortadaydı: Karşılaşmış olduğu bütün insanların gözünde, o, sarı montlu bir adamdı. O ortadan kaybolduktan sonra bir Allahın kulu çıkıp da onun iri mi, ufak tefek mi, sarışın mı esmer mi ya da bıyıklı mı bıyıksız mı olduğunu söyleyemeyecekti. Ama sarı montu gelince, evet, onu herkes gayet iyi görmüş olacaktı. Sarı montlu bir genç adam, sarı mont yoksa, genç adam da yok. Uçtu gitti. Gayet basit. İşin bu kadar basit olabileceğini asla tahmin etmemişti.

Ama o yine de o öylesine üşüyor, korkudan öylesine terliyordu ki. O ana kadar hiçbir şey düşünmemişti. Yalnızca davranmıştı. Kurulu planı uygulamıştı. Öngörülmüş, öğretilmiş hareketleri yapmıştı. Onları hayalinde o kadar çok tekrarlamıştı ki, bunları yapmak onun için gerçekten de işten bile değildi. Sırf işin bir sağlamasıydı. Ama şimdi durum farklıydı. Yapacağı hiçbir hareket kalmamıştı. Beklemesi yeterliydi. Yalnız, kimse ona, asla, nasıl bekleneceğini açıklamamıştı. Bekleyiş yumuşak, belirsiz, bir öne bir arkaya sallanan, tıpkı deniz gibi, gökyüzü gibi durmaksızın renk değiştiren bir şeydi. Bir montun iki yüzü gibi, ne tam sarıydı ne tam siyah. O sırada, kafasının içine ılık bir düşünce seli akmaya başladı: <<Sende güzel olan bir şey varsa o da düşünmekle zaman

kaybetmiyor olman.>> Oysa bir yığın varsayım üzerine saldırıyordu. Ya... Ya son dakika inmek yerine, <<Son anda, anlaşıldı mı? Tam en son anda.>> hemencecik perona atlasaydı ne olurdu? Ya da tam tersine, trenin içinde kalsaydı? Kapılar kapanacak ve o da diğerleriyle birlikte içerde olacaktı. Hayır, böyle şey olmazdı. Üstelik... Sonuçta ne önemi vardı ki? İnse de inmese de sonuç değişmeyecekti. İki durumda da yapacağını yapmış olacaktı. Onun istediği de buydu zaten: bunu yapmak. Sonunda bir şey başarmak. <<Açıkça görüyorsun ki her şeyde başarısız değilim, baba, bunu açıkça görüyorsun, şimdi konuş bakalım!>> Bu durumda trende kalmak ya da inmek arasında bir fark yoktu öyle değil mi?

Sonrasında sinyal sesi çınladı. Adam daldığı düşten uyandı. İş gözüne yeniden kolay gözüktü. Kapının kenarına dayanmış olduğu eline baktı: kapanışı haber veren bir titreme olur olmaz dışarı fırlayacaktı ve camlı kapılar sırtını hafifçe yalayarak arkasından kapanacaklardı. Rıhtımı geçip tam karşıda duran merdivenlere binmekten ve sokağa ulaşmaktan başka bir şey kalmayacaktı geriye. <<Koşmadan. Kesinlikle koşmadan.>>

Sinyal sesi uzamıştı, bir türlü kesilmek bilmiyordu. Belki de asla son bulmayacaktı. Asla son bulmasa ne iyi olurdu. Her şey dursa. O an dünya dursa. Tam öncesinde.

Onbeş saniye...

Sophie kendini yürüten merdivene attı. Tam aşağıda, sağında, duyduğu, kapıların kapanış sinyaliydi. Treni yakalamak için halâ bir şans vardı. Onu yakalamak istiyordu. Buna neredeyse mecburdu. Her ne pahasına olursa olsun bu gerekliydi. Yürüten merdivenin basamaklarını birer ikişer indi. Ellerini, iyice açmış bir halde, merdivenin her iki kenarındaki siyah şeritlerin üzerinde sektiriyordu. Daha çabuk ilerlemek için buralardan destek alıyordu. Yarım saniyede, havalandı. Uçtu. Ucu ucuna yetişmekten ötürü içi bir fena oldu.

Eğer tren onsuz gidecek olursa, burada en az on dakika ağaç olmak zorunda kalacak ve Lyon Garı'na çok geç varacaktı. Ve Ludo'yu göremeyecekti. Ludo, onun geldiğinden haberi olmadığından, elbette onu beklemeyecekti. Ludo, gar değiştirmek üzere, metroda inecek ve bir sandviç yiyerek, onu kıışlasına götürecektir olan bir diğer trene binecekti. Belki de onu düşünerek. Kesinlikle onu düşünerek.

Ludo en azından Paris'te iş bulabilmiş olsaydı, her şey çok daha kolay olacaktı. Ama iş denilen şey Paris'te bulunmazdı. Başka bir yerde de yoktu. Orduya beş yıllığına bu gönüllü yazılma, onları ayırmaktan başka bir şeye yaramıyordu. Ve de Sophie'nin yüreğini hoplatmaktan başka bir şeye. Her sabah, sırf huzurları kaçsın diye, geceyin bir yerlerde savaş mı ilân edildi acaba endişesiyle radyosuna saldırıyordu.

<<İnsan on yedi yaşında ciddi olmaz>>! Peki insan tam on altısında bile değilken ne olur... Ama Ludo onun gerçek aşkıydı. O, yirmi yaşını geçmişti. Peki ya kendisi, kendisi gerçekten de on altı yaşında mıydı? O bir kadın değil miydi yani? Gerçek bir kadın?

Neden kimse onu ciddiye almıyordu? Tatil kampı dönüşünde bunalıma girmişti. Özellikle şu ordu hikâyesi yüzünden. <<Hayatım boyunca küçük işler peşinde koşmam. Orada bir meslek öğrenebileceğimi söylüyorlar. Bu bizim için iyi bir şey, öyle değil mi? >> Ludo'nun ikisinden "biz" diye bahsetmesini çok seviyordu! Bununla birlikte, eve geri dönüşü öyle müthiş olmamıştı. Sophie durmadan ağlıyordu. Ve sonunda, sanki mutluluğunu ailesinin gözlerinin önünde yeniden yaşamak için, onlara kendisi hakkında açıklamalarda bulunmak için, bir şeyleri değiştireceğine duyduğu inançla, onlara her şeyi anlatarak, neden ağladığını itiraf ettiğinde ne olmuştu peki?

Hiçbir şey! Hattâ daha da kötüsü; herhangi bir şeyin tersi: Annesi, saçlarını okşayarak, şunları yumurtlayıvermişti: <<Gececek bunlar>>; annesi, bir kez daha hiçbir

şey anlamamıştı gerçekten de. Sanki aşk geçermiş gibi! Sophie'nin özellikle nefret ettiği şey saçlarının okşanmasıydı. Birinin ona dokunmasından nefret ediyordu. Ludo dışında...

Ya babası! O, daha da kötüsünü yapmıştı: polisi çağırmak ve Ludo'yu, henüz reşit olmayan bir kızı yoldan çıkarmaktan hapse göndermek istemişti. Hepsi bu!

Ve annesiyle babası, Ludo ile ikisinin <<ne kadar ileri>> gittiklerini, ne yapıp ne yapmadıklarını öğrenmek istemişlerdi. Babasının beti benzi atmıştı. Sophie'nin içinden babasına, annesinin ailesini görmek için Toulouse'a her gidişinde, onun fırıncı kadınla yaptığından ne eksik ne fazla bir şey yaptıklarını söylemek gelmişti. Sophie onun sabahın üçüne doğru kalktığını ve usulca evden çıktığını duyardı. Fırıncı adam, bu saatte hafiften bir ıslık çalarak hamur teknesini yoğurmaya koyulurdu. Babasının da tutup fırıncı kadını sıcaşık yatağında hamur gibi yoğurmaya gitmesi Sophie'yi pek eğlendiriyordu. Sonuçta, bu durum onu yalnızca eğlendiriyordu, daha ötesi yok. Öncelikle, komedinin boynuzlanan kadını durumuna düşen annesi yüzünden. Ama bu yine de gayet adaletsiz bir durumdu, çünkü annesinin bir mesleği yoktu, o yalnızca babasının karısıydı, eh bu durumda da boynuzlu olmak onun hayattaki tek özelliğiydi. Deyimi yerindeyse tek niteliğiydi. Üstelik fırıncı kadın, vücuduna sımsıkı yapışan lame kayakçı pantolonunu geren koca kalçalarıyla cidden berbat gözüküyordu..... İkinci olarak da babası yüzünden, çünkü sınıfın birincisi olan Anne-Laure'un dediğine kulak verecek olursa, bir baba insanı hem etkileyen, hem de insanın kaygı ve tasalarını gideren üstün bir tipti ve matrak geçildiği vakit, yalnızca matrak olmaktan biraz daha fazlasına sahip olan bir adamdı. Sanki o, civarda olduğu müddetçe kötü hiçbir şey olamazmış gibi. Sanki insan ne açlık, ne soğuk, ne korku, ne de başka bir tehlikeyle karşı karşıya kalmamış gibi. Sanki onun sayesinde, insan on altı yaşında bile küçük bir kız olarak kalma hakkını muhafaza edermiş gibi. Elli yaşında bile. Eh tabii Sophie'nin, bu tabloya göre ne konumda olduğunu anlaması o kadar basitti ki : bir baba, onun babasının tam tersi bir şeydi. Çünkü her şeyi ölçüp tarttıktan sonra hemen bir yargıya varmak gerekirse, babası koca bir aptaldı. Bu koşullar altında, Ludo konusunda ancak koca bir aptalın yapacaklarını yapmış olması da şaşırtıcı değildi. İşte bu yüzden, o akşam, sevgilisine Doğu Garı'na kadar eşlik etmek niyetiyle, Lyon Garı'na gitmek için ailesinden izin istemesi söz konusu bile olmamıştı. Mektupların eve gelmesi için izin istemesinin söz konusu olmadığı gibi. Ve işte bu yüzden mektuplar, bir zarfın içine bir diğerinin sokulvermesi gibi çakılması güç bir yöntemle, Sabine'e gidiyordu. İyi ki Sabine vardı. O da olmasa, dünyada sevgilisinden bahsedeceği kimsesi kalmazdı herhalde. Ona her şeyi dilediği gibi ayrıntılı anlatıyordu, çünkü Sabine her zaman daha fazlasını bilmek istiyordu. Sabine'in asıl kafasını kurcalayan, her şeyin nasıl olup

bittiğiydi. Sophie'nin anlattıklarını kırmızı biber gibi kıpkırmızı kesilmiş ve alını kırışmış bir halde dinler, sonra da, ertesi gün, her şeyi unutmuş olarak, yine aynı soruları sorardı. Anımsaması için saf saf aynı soruları sorması gerekiyordu, ne var ki Sabine, burnunun üstündeki o siyah noktalarla ve yağlı saçlarına taktığı o rengârenk sıra sıra tokalarla, kendine bir Ludo bulmakta zorlanacağına benziyordu.

Halâ şu treni yakalama şansı var mıydı acaba? Sinyal sesi çınladıkça kapılar kapanmıyordu. Sophie yürüyen merdivenin tam da son basamağını aşmıştı. Peron sağ taraftaydı işte. Yanlamasına iki koca adım, hepsi o. Tren halâ oradaydı. Ve tam karşısında, kapılar, sarı montlu iriyarı bir tip tarafından yarı engellenmiş bir halde, açık duruyordu. Zil sesi kesildi. İş işten geçmişti. Ama Sophie yine de trene saldırdı, ayakları birkaç sıçrayışta peronu geçmeye programlanmışlardı ve görevlerini tamamlamaya can atıyorlardı.

Ondört saniye...

Kapının boşluğuna bakıyordum. Orada belirmesini istediğim kişiden eser yoktu, ama, içerisi, elleriyle krom kaplama çengellere asılmış, içtenlikten uzak kayıtsız bir sürü insanla dopdoluydu. Valizli kadın, bir ayağını kaldırıp ötekini indirerek, sallanıyordu. Lyon Garı'na gitmesi gerekiyordu ve kuşkusuz trenini kaçırmaktan korkuyordu. İşe bak. Ben az önce hayatımı kaçırmıştım.

Sinyal sesinin kesilip de kapıların, kayarak, iki dünyayı birbirinden ayıracak oldukları o duraklama anına bugüne dek hiç dikkat etmemiştim. O sırada bir sessizlik, bir hareketsizlik meydana geldi; televizyonda görülen, füze fırlatılışları sırasında kumanda merkezinin bilgisayarlarla dolu salonundaki o boyun eğiş gibi bir şeydi bu. Aygıt havalandığı anda her şey yeniden canlanmaya başlar ve kollarını sıvamış beyaz gömleli şaşkın bakışlı adamlar çığlıklar atmaya, alkışlamaya, gülmeye başlarlar. Kurtulmuşlardır. İşte bana da ansızın ortamda biraz o hareket öncesi gerilimini andırır tarzda bir gerilim varmış gibi geldi. Tren tünele doğru uzaklaşırken camlarının ardında bir sevinç patlaması yaşandığını görsem şaşırılmayacaktım yani. Böyle bir şey olmadı tabi. Zaten kapılar açık kaldılar. Yerlerinden güçlükle oynuyorlardı, sanki bir şey kapıların kapanmasına engel oluyordu. Ve durum böyleydi kuşkusuz, çünkü hemen ardından sinyal sesi yeniden duyuldu.

*

Zil sesi kesildi. Kapı adamın elinin altında titredi. Trenden tüyüp gidecekti. İşte tam o sırada genç kızı fark etti; kızın gücü tükenmişti, bakışları şaşkın, yanakları al aldı. Tam karşıdaki yürüyen merdivenden az evvel paldır küldür inmişti. Adam, ani bir refleksle ona yardım etmek istedi ve sırtını kapılardan birinin ağzına, diğer elini de öteki kapının kine dayayarak kapanışa engel oldu. Tıkanan mekanizmada, o, küçük bir kum tanesiymiş gibi geçiniyordu. Birden bire artık baskı duymaz oldu. Kazanmıştı. Bugün, kuşkusuz, bütün dünya ona boyun eğmeyi kabul etmişe benziyordu. Sinyal sesi yeniden duyuldu ama adam yerinden kıvıldamadı. Baloyu yöneten oydu. Nezakettenmiş, dostluktanmış gibi, paniğinin üstüne umut sarhoşluğu içinde trene yaklaşmakta olan genç kızı bekledi. Genç kız onun kolunun altına daldı ve artık bitkin düşmüş bir yüzücü misali, son bir gayretle trenin içine girdi.

-Teşekkürler.

Genç kız güldü. Soluğu kesilmişti. Adam ona doğru dönmedi. Yanıt verecek zamanı yoktu. Yeniden sessizlik çöktü. Şimdi atlama sırası adama gelmişti, ama trenin dışına doğru, ve kapılar sırtını hafifçe sıyrarak kapandılar. Adam perondaydı. Trense yola koyulmuştu.

Onüç saniye...

Nedenini çok iyi anlamadım ama, genç kız o rıhtımda, solda, ikinci vagonun karşısında belirir belirmez trenin kapılarının kapanışı ve hareketi için geriye sayış durduruldu; tren adeta aşık oluvermişti. Adeta genç kız olmadan hareket etmeyi reddediyordu. Ve tam da öyle oldu. İnatçı makinenin yeniden hareket etmesi için yavuklusunu içine alması yetti.

Aşırı ağırlık yüklenen asansörlerde, birisinin tutup da diğerlerinin iyiliği için asansöre binmekten vazgeçmek zorunda kalması gibi, tren de yoluna devam etmeden önce bir yolcuyu tükürürcesine dışarı attı. Bu bir değiş tokuştu. Sarı montlu irikıyım bir avanağa karşılık bir genç kız. Adam o sırada muhtemelen okumaya ya da olmadık hayallere dalmıştı ve bu yüzden de inmeyi unutmuş olacaktı. Neyse ki trenin kıza olan yıldırım aşkı, adamın kendini toplamasına zaman tanımıştı. Adam ona teşekkür etmiş miydi? Kızın, onu isteği dışında Lyon Garı'na sürüklenme zahmetinden kurtardığını anlamış mıydı bari?

O kuyruklu yıldızı tam olarak göremedim. Görür gibi oldum. Yine de onun bir genç kız olduğundan bir an olsun kuşku duymadım. Bir erkek çocuk değil, bir kadın da değil, bir adam hiç değil, bir genç kız. Kot pantolonuna, kocaman asker postallarına, deri montuna, kısacık saçlarına karşın o, hiçbir şeyin zarar veremediği ve genellikle on dört ile on sekiz yaşları arası birkaç yıl süren o çekiciliğe sahipti. Onlar önce çocukturlar, sonra kadın olurlar, ama aradaki bu zaman dilimi içinde onlar karşı konulmaz ve alt edilmezdirler. Bir tür antik tanrıçadırlar. Ya da en azından, göklerin paha biçilmez bir armağan bağışladığı ayrıcalıklı dünyalı kadınlardır onlar: onlara bağışlanan bu armağansa, herkesin hoşuna gitmektir. Erkek çocuklar içinse durum farklıdır; az belirgin ve çok kısadır. Bununla birlikte onlarda Allah vergisi böyle bir yeteneğin bulunduğu kuşkuludur. Onların adam olmalarını beklemek gerekir, genellikle olgun adamlar olmalarını. Ve bu çekicilik, bazen şöyle bir değıp geçer onlara, tam da yaşlanıp buruşmadan önce. Ama genç kızlar öyle mi...

Sandrine'le ikimiz bir çocuk sahibi olmalıydık belki de. Belki de sahip olmadığımız o çocuğa sahip olmalıydık. O kız çocuğu şu anda neredeyse o mucizevi yaşta olacaktı. Biraz daha fazla. Yok o kadar da değil. Zaten sırf bu yüzden- Sandrine'in yaşı yüzünden- bu kız çocuğuna sahip olmama kararını almıştık. Bu erkek çocuğuna mı demeliydim? Hayır, ben onun her zaman bir kız çocuğu olduğunu düşündüm. Bundan emindim. Ben bir kız çocuğunun yasını tuttum. Sandrine'in çökük bir yüz ifadesiyle eve

geldiği ve çok alçak sesle yalnızca Şu sözleri söylediği o akŐamı anımsıyorum: <<İŞte, bitti. Bir daha asla bu konudan bahsedilmesini istemiyorum. Ben yatmaya gidiyorum. Hemen gelme, uyumamı bekle.>>

Ve bundan bir daha bahsedilmedi. Asla. Ne zaman bir sohbet konusu bizi bu olayın yakınından geçirecek olsa, Sandrine bana ondan beklemediğim bir sertlikle bakıyordu. Ben de Şaşkına dönmüş bir halde bu yabancıнын istekleri karşısında yelkenleri indiriyordum. Bununla birlikte, hayatın bu kötü sürprizi üstüne söylenecek çok Şey kaldı gibime geliyor. Pansuman yapılacak, tedavi edilecek bir Şeyler kaldı gibime geliyor. Tıpkı temizlenecek bir yara gibi. Belki de yıkımımız o gүн başlamıştı, kim bilir? Belki de Şu gүн bizi ezen Şey, zoraki sessizliklerimizin toplamıydı, kim bilir?

Evet, trenin alıp götürdüğü gencecik bir kızdı; sarı montlu adamı, bir Şilebin denize atık boşaltması gibi fırlatıp attıktan sonra.

Mont başını almış yavaşça oradan uzaklaşıyordu, adamın sırtı dimdikti. ıkıŐ yazan ışıklı panonun arkasındaki tavana ulaşmak için peronu enlemesine geçiyordu. Hafiflemiş, üstünden bir yük gitmiş gibi gözükmesi gerekirken bitkin ve sıkıntılı bir hali vardı. Bacakları kaskatı kesilmişti, neredeyse güçlükle ilerliyordu. Gören de adımlarını sayıyor, koşmamak için kendini zor tutuyor sanırdı.

Oniki saniye...

Sophie yeniden soluk almaya çalıştı. İçinden kahkaha atmak da geldi. Bir de kurtarıcısına teşekkür etmek. Ama adam artık orada değildi. Sophie, tam o anda, onun bir kış güneşini andıran kocaman sapsarı sırtının peronda uzaklaşmakta olduğunu gördü. Sophie yine de çevresinde gülmesini, ya da belki de rahatsızlığını, gösteri malzemesi olmaktan, soluk soluğa kalmaktan ve bu denli şanslı olmaktan ötürü duyduğu o hafif utancını paylaşacak birisini aradı.

Tam yanında artık pek de genç olmayan bir kadın duruyordu. Kadın başını omuzlarının içine gömmüş, gözlerini yere çevirmişti. Sanki orada olmaktan pişmanlık duyuyor ya da birisi çıkıp da onu tanıyacak diye korkuyordu, ya da ikisi birden. Her ne olursa olsun kadının gülümseyecek bir hali yoktu. Daha ziyade etrafına hüztün verebilirdi. Sophie, belki de Ludo'su onu terketmiştir diye düşündü, eğer öyleyse, onun yaşında, muşmulaya dönmüş suratıyla... Kadının eskiden güzel olduğunu kabul etsek bile... Kendi kategorisinde bir bakıma halâ öyle olduğu varsayılabilirse de -ki bu Sophie'nin çok sonraları erişeceği bir kategoriydi, kırklı yaşlarda; daha da sonraları. Ya da kırklardan çok daha önce ve o büyükanne olacaktı- genç bir büyükanne, ama yine de bir büyükanne. Her ne olursa olsun, kadın şimdi bir Ludo kaybettiğinde şıp diye on Ludo bulamazdı. Ne olursa olsun, kadın yirmi yaş genç de olabilirdi, hattâ yirmi yaşında bile olabilirdi, ama Ludo'lara gelince, onlardan yine de on tane bulunmayacaktı, çünkü ortada tek bir Ludo vardı ve o da Sophie'ninkiydi.

Sophie, halâ çabuk çabuk soluyarak, dönüp arkasına baktı: koltukların birinde, dipte, cam kenarında, bordo bir sırtın gerisinde oturan gözlüklü, biraz dazlak bir tip onun gülümsemesine nazikçe karşılık verdi. Adeta art niyetsiz bir şekilde. Öyle, kızları dikizler tarzda değil. Adamın gözlerinde, bir doktorun, bir katolik papazın, bir ilkokul öğretmenin gözlerindeki o bezgin yumuşak bakış vardı. Hayır, adam daha ziyade, gördüğü o kadar sefaletin ardından, bir parça nefes almak için, en iyi yolun yine insanları sevmek olduğuna kendini inandırmış tarzda bakıyordu. Sophie kendini ansızın sanki aklanmış, cesaretlenmiş gibi hissetti. Ve bu defa gerçekten kahkahayı bastı. Neredeyse adam da. Ve ikisi, Sophie'nin pek hoşuna giden ve genç kızlarla kulaklarının içinde kıllar olan tipler arasında öyle sıkça rastlanmayan türde bir şey paylaştılar: tertemiz bir şey.

Küçük hanımın güleç yüzü karşısında Emmanuel de gülmeye başladı. Kız, o çocuksu teniyle, güzeldi. Kızın yaşı, her gün karşı karşıya geldiği kızlardan biraz daha küçüktü, ama o kadar da değil. Sonuçta adam çok da emin değildi. On dört ve on dokuz yaş arası gençleri net bir şekilde sınıflandırmakta çok zorlanıyordu. Sanki çocukluktan çıkarken hepsi de toptan aynı yaşa basıveriyorlardı. Bu durum şu gün içlerinde var olan o sertlikten, sosyal çevreleri dışında, ailelerinin anlayışından, kişisel deneyimlerinden kaynaklanıyordu. İlk yılların düşlerini terk ettikten ve yetişkinlerin hayatta kalmak için dört elle sarılmak zorunda kaldıkları boş hayallerden de kurtulduktan sonra, bir süreliğine sert, dimdik, deyimi yerindeyse kahraman oluyorlardı. Tehditkâr, berbat ve umutsuz bir geleceğe kahramanca meydan okuyorlardı. Emmanuel'e göre onlar kendilerine hayran olunmasını hak ediyorlardı. Özellikle de kızlar. O umulmadık, o uzlaşmaz halleriyle kızları. Kızlarda insanların çoğunu rahatsız eden ne varsa, Emmanuel bunlarda gücün, özgürlüğün, gün gelip de insanlığın değişebilme olasılığının varlığını hissediyordu. Eğer kadınları sevseydi, partnerlerini bu yaş grubundan seçerdi. Ve bu düşünce onu daha da fazla güldürdü: demek ki bir eşcinsel olmasaymış, sübyancı olacaktı! Demek ki Tanrı onu yaratırken bir yerlerde yanılmış! Tabii eğer farklılıkları acımasızca yok eden dünyayı yaratırken bir hata yapmadıysa. Ama o halinden şikâyetçi değildi. Vincennes Fakültesi'nde Fransızca öğreten birinin, bir azınlığa ait olmasında hiçbir tehlike yoktu. Ne riski vardı bunun ne de sakıncası. Aksine, bazı meslektaşlarının onun önünde, bazen keyfini kaçırarak ölçüde, bir iyi niyet, merhametle karışık bir tür dayanışma sergilediklerini; ufaktan koruyucu bir havaya büründüklerini saptamıştı. İnsanlar onu çok seviyor ve acıyorlardı. Ya da insanlar, açık fikirli olduklarını, gerçekten iyi olduklarını göstermek için onu böyle çok seviyorlardı.

Adam, soluğu tükenmiş, elmacık kemiklerine ateş basmış, bir fatih edasıyla bakan genç kızla az önce paylaştığı şeyi bir armağan olarak kabul etti. Hoş bir andı bu. Aralarında yaşanan, hiç kimsenin asla tahlil edemeyeceği, asla yargılayamayacağı, birkaç saniyelik gerçek bir yakınlıktı. Sizi toplumun kenarına attıkları zaman, olanaksız olanı talebedersiniz; bu kaçınılmazdır: görülmeyi istersiniz ama size bakılmasından hoşlanmazsınız. Değerlendirilmeyi, eleştirilmeyi, didik didik edilmeyi reddedersiniz. Normal kabul edilen insanlar gibi olmak istersiniz, ama aynı zamanda, hakkınız olan şeyden ötürü bütün toplumun önünde kendinizi sorumlu hissedersiniz. Örneğin Emmanuel çok hoşgörülüdür. Hattâ açık fikirliliğiyle ün salmıştır. Ama bazen kendi kendine, bu durumunun biraz zorlama olup olmadığını sorardı. İnsanların onu örnek olarak göstermelerini arzu ediyordu sanki. Aslında biraz ırkçı olmadığından bu denli emin

miydi? Ya da biraz kadın düşmanı olmadığından? Ve eğer hiç kuşkusuz ikisi de değilse, o zaman bu eksikliğin patolojik bir durum olarak değerlendirilmesi gerekmez miydi? Kendisinde bazen kin duygusunun eksikliğini fark ederdi. Çünkü kin dinlendirici bir şeydir, doğal bir şeydir, en kocaman yamaçtır. Eğer öyle olmasaydı bu denli yaygın olması nasıl açıklanabilirdi ki? Emmanuel hiç kimseye kin duymuyordu. Bu herkesi sevimli bulduğu anlamına gelmiyordu tabii, ama sonuçta durumda endişe duyulacak bir şeyler vardı. Bununla birlikte sayıca kalabalık olan ve bir araya geldiklerinde kendilerini kolayca savunabilecek olan aptallara karşı bile kin duymuyordu. Onlara acıyordu. Ya da daha doğrusu, onları yok sayıyordu. Bu onu rahatlatıyordu: onları yok saymak, hiç kimse bunun adeta bir hor görme olduğunu inkâr edemezdi. Ve hor görmek de bilge kişinin kını değil miydi?

Onbir saniye...

Sophie'nin kasları gevşedi. Kanı yeniden dolaşmaya başladı. Trenin kirli havasını derin bir solukta içine çekti. Metronun o çok özel havasına bayılıyordu. Orada, Paris'in göbeğindeydi. Geçen sene lisede Emile Zola'nın, *Le Ventre de Paris* adlı bir romanını incelemişti. Ve romanda dekorun metro değil de sebze halleri olduğunu görerek çok şaşırmış, bir o kadar da düş kırıklığına uğramıştı. Bununla birlikte, Forum des Halles'in koridorlarında gezindiğinde de, özellikle en alttayken, kendini, yaşam alanında hissediyordu.

Sophie Paris'i, bir köylünün tarlasını sevdiği gibi seviyordu. Sırf sokakları dolaşmanın heyecanını yaşamak için, şu az rastlanan arkası açık otobüslerden birine sıkça bindiği oluyordu. Bu sokaklar, bu kent onundu. Ve içinden hayranlıkla şöyle geçiriyordu: <<Ben burada doğdum, burada yaşıyorum, şu anda bu yerde geziniyorum!>>

Sophie kendini rahatlamasına, neşesine, Ludo'suna öyle bir kaptırmıştı ki, kısa bir süre sonra demire tutunmayı akıl edemedi. Ve trenin hareket etmesiyle oluşan sarsıntı, onu hoyratça bordo cekete doğru savurdu. Dengesini sağlayıp da parmaklarıyla soğuk kromu kavramadan önce bir anlığına tüvidin koluna yapıştı.

-Af edersiniz.

Adam yüzünü ona doğru çevirdi. Ve Sophie'yi tepeden tırnağa şöyle bir süzdükten sonra da homurdanarak başını çevirdi. Gençlerden hoşlanmayan biri daha. Ya da deri ceketlerden. Ya da deri ceketli gençlerden. Ama bu asık suratlı koca adam ve onun hoşlanmadığı şeyler Sophie'nin umurunda bile değildi. O kendini iyi hissediyordu. Sadece biraz sıcaklamıştı, ama bu da geçecekti.

On saniye...

Gilbert az önce ceketinin kolunu çekiştirip ayağına basarak onu itekleyen bu küçük aptal kızla hiçbir şey paylaşmak istemedi. Kız ona <<af edersiniz>> demişti gerçi, ama bu onun pek eğlenmesine engel olur tarzda bir özür değildi. Bu gündemdeki son numaraydı kuşkusuz. Önce insanların üstüne saldırıyorlar, sonra da dalga geçerek özür diliyorlardı.

Arabasına binmeliydi.

Ne zaman oraya gitse, aynı düşünceye kapılıyor, bununla birlikte araba kullanacak durumda olmadığını da gayet iyi biliyordu. Çok gergindi. Ve geri dönerken de daha iyi olmuyordu: kendini boşalmış, tiksinişmiş hissediyordu. Sonrasını kesinlikle düşünmemesi gerekiyordu; çünkü düşüncecek olursa, yarı yoldan dönecekti, fakat bu da yine, neredeyse hemen ardından, geri dönmesine yarayacaktı; çünkü oraya gitmesi gerekiyordu. Bu gerekiyordu. Bu durumda, her şeyi düşünmeye hakkı vardı; sonrası dışında.

Bu durumda yalnızca çevresindeki insanları düşünebilirdi örneğin. Küçük aptal kız, ama onu olduğu kadar, sarı montlu, iriyarı, bezgin suratlı hıyarı da; o da az önce tıpkı diğeri gibi onu iteklemişti. Sanki hepsi de bugün ona karşı birleşmişlerdi. O an arkasında bulunan hüznü kadını da düşünebilirdi; o, kadını daha trene bindiği anda fark etmiş ve hattâ onu ayrıntılı bir şekilde incelemişti. Fena sayılmazdı. Tam adamın sevdiği gibi, oldukça esmerdi ve dudağının üzerinde bir koyuluk vardı. Başka bir gün olsa, adam kendini o küçük gözde oyununa kaptırırdı, ama o gün, dikkatini bir nokta üzerinde toplaması gerekiyordu. Dağılmamalıydı.

Küçük oyununun kimseye bir zararı yoktu. O bunu epey bir zamandır yapıyordu. Hoşuna giden bir kadın görür görmez gözlerini ona diyor ve parmaklarını şaklattığı anda dünyanın duracağını hayal ediyordu. Ve o sırada halâ kımlıdayabilen tek kişi o olacaktı. Hal böyleyken, o, durumun öncesinin, az sonrasının, vaat edilenin tadını çıkarmak için, hiç acele etmeksizin, seçilen kadına yaklaşıacaktı. Kadının eteğini beline kadar sıyrarak, külotunu ayak bileklerine kadar indirecek ve ona canının istediği gibi bakacaktı. Canının istediği kadar. En küçük bir kılın, en belirsiz bir yara izinin, tenindeki bir benin ayrımına varıncaya kadar. Ona dokunmayacaktı, hayır, o bundan tiksiniyordu, hayatı boyunca asla bir kadını okşamamıştı, ama onun dizlerini ayıracaktı. Ardından yüzünü dikkatle inceleyecekti; bayağı, önemsiz bir düşüncede takılıp kalmış yüz ifadesini. Onu o denli heyecanlandırarak olan şey özellikle bu zaman farkı olacaktı: herkesin gözleri önünde eteği kaldırılmış, sergilenmiş bu kadın ve dalgın, düşünceli bir yüz. Belki de sert. Sonra güzel kadının giysilerini özenle düzelterek ve yeniden

parmaklarını şaklatmasının ardından hayat herkes için yeniden normal akışına kavuşacaktı. O zaman o avına bakacaktı. Yine yeniden. Bu kez bilerek.

Gençken, bu tarz sanal densizlikler ona öylesine büyük bir heyecan verirdi ki, rahatlamak için kendisini en yakındaki bir kafenin tuvaletine atmak zorunda kalırdı. Şimdiyse daha sakindi. Görüntüleri biriktirmeyi, onları arşivlemeyi başarıyordu. Böylece, bu kadınların aslında sömürdüklerini aklına getirmeksizin, zihninde sırf esmer kadınlardan oluşan kocaman bir albüm yaratmıştı.

O günkü seans için seçmiş olduğu da bir esmerdi. Bir önceki gün, sinemada dedikleri gibi, yer tespitine gitmişti. Arabasını Saints-Innocents Meydanı'nın altındaki büyük otoparka çekmiş, ve Saint Denis Sokağı'na kadar yürümüşü. Orada, sokağın aşağısından yukarıdaki bulvara dek, neon ışıklı bütün dükkânları gezmişti. Ve kızların fotoğraflarını incelemişti. Hiç acele etmemişti. Sırf birini albümden elemek adına, orada yer alan kızlardan birine biraz benzeyen bir kız bulması söz konusuydu. Yerini bir diğerine bıraksın diye. Bunlardan aradığı nitelikleri taşıyan beş tanesini seçti, ama içlerinden iki tanesini zaten görmüştü, onları iyi hatırlıyordu. Çok iyi hatırlıyordu. Onları yeniden almak için henüz çok erkendi. Onu halâ tiksindiriyorlardı çünkü. Utandırıyorlardı. Bu durumda geriye üç tanesi kalıyordu. Karar vermekte güçlük çekmişti. Hele de birbirlerinden uzak yerlerde çalışmalarını yok muydu. Bir saatten fazla bir süre mahalleyi arşınlamıştı. Ardından biraz üzümlere elediği iki tanesini kestirip atmıştı. Onları bekleme listesine alacaktı; deyimi yerindeyse, yedekte adam tutma fikrinden, her zaman olduğu gibi, küçük gizli bir zevk duyuyordu. Bir sincabın tutumluluğundan ötürü duyduğu zevki.

Vanessa'nın fotoğraflarını uzun uzun incelemişti. Kızın gerçek adı Chantal ya da Marie-Claude olmalıydı, ama polaroid fotoğraflar arasında yer alan kartta gözükten isim buydu. Tezgâhın arkasında, kasada duran Amerikan boksörü kılıklı adam kısa bir süre sonra sabırsızlanmıştı. Ama çok fazla değil. Bu hödükler aynı zamanda insan sarrafıydılar da. Tereddüt eden müşterilerle, yoldan geçerken göz banyosu yapmak için içeri girenleri birbirinden gayet iyi ayırıyorlardı.

-Bir kabin ister misiniz bayım?

Gilbert öne doğru eğilmiş ve ona ta sokakta yankılanıyormuş gibi gelen bir sesle mırıldanmıştı.

-Vanessa yarın burada olacak mı?

Beriki ona notunu vermişti. Ve işte o noktada psikolog olmak söz konusuydu. Müşterinin niyeti, gerçekten, o gün kalamayacak olduğundan ötürü, ertesi gün gelmek miydi, ki o zaman onu dürtüklemenin bir anlamı yoktu; yoksa sırf içeri girmekten ödü mü

pathiyordu, asıl mesele bunu kestirmektir. Eğer durum ikincisiyse, onu sıkıştırmak, adım atmaya zorlamak, gerekirse bir parça hırpalamak, tehdit etmek gerekiyordu. Röntgencilerin çoğu kadınlardan, onlarda gerçekte var olan şeylerden, bedenlerinin yoğunluğundan, tenlerinin sıcaklığından, kokularından korkarlar. Yargılarından da. Gözlerinin ta içinde oynayan şeyden. <<Normal>> erkeklere kesinlikle çekici gelen her şeyden. Çünkü bu röntgenciler eciş bücüştürler, ve tabii dikizcidirler. Hepsi de. Azı ya da çoğu, sonuçta hepsi öyledir. Oysa genelde her şeyden korktukları için, kadınlardan da korkarlar. Diğer insanlardan korkarlar, hayattan korkarlar, yeteneksiz olmaktan korkarlar. Zaten onları saldırgan ve tehlikeli kılan da budur. Aptallar.

Çam yarması, Gilbert'i, bir tıp sözlüğünün sayfalarını karıştırır gibi sakın bir şekilde inceledi ve teşhisini koydu: bu ibne herif gerçekten de Vanessa'nın yarım gelip gelmeyeceğini bilmek istiyordu, çünkü bir şey bugün onu, camının arkasında sallamp durmaktan alıkoyuyordu. Ve ertesi gün, siki elinde, geri gelecekti.

-Vanessa her gün buradadır. İyi çalışıyor.

-Akşama doğru?

-Akşama doğru ve akşam, Pazar dışında her gün. İşinde çok iyidir.

-Teşekkürler.

Gilbert otoparktan arabasını almış ve Vanessa'yı düşünmeye başlamıştı. O andan itibaren onu durmamacasına gözünde canlandırmıştı. Kız onun düşüne sere serpe yayılmıştı. Gilbert, kendini, onun dışında herkese karşı tamamen kapalı hissetmişti. Az önce, şuradaki esmerle oyun oynamayı da işte bu yüzden reddetmişti. O anda, bir saatten az bir süre sonra gerçekleşecek olan seansı, kelimesi kelimesine, saniyesi saniyesine önceden kafasında canlandırıyor. Büyük bir keyifle kafasında kurduğu ayinin içine gömülmüştü.

Dokuz saniye...

Tren, sola doğru tünelin içine gömülüyordu, tıpkı bir kılıcın kınına girdiği gibi. Ya da bir bedene. Benim kalbime. Hançerin darbesini yan tarafımda gerçekten hissettim ve aynı zamanda aklımda kalan şu ucuz roman, daha doğrusu demiryolu romansı, klişesini anımsayarak neredeyse kahkahayı basacak gibi oldum.

Sandrine iyi ki gelmemişti, gelseydi beni en aşağılık halimde yakalayacaktı. <<Çok orijinal>>, diyecekti. O ve ben genelde bayağılıklardan, herkesin gittiği yerlerden kaçınmaya çalışırız. İşte tedavi edilemez bir şey daha. Çok kısa bir süre sonra birisiyle tanıştım diyelim; ve yola birlikte devam etme kararı aldık, aynı adımlarla ilerledik... Peki, bizimki gibi bir ilişkiyi yeniden kurmak için ne kadar süre geçmesi gerekecekti? Sekssiz geçen günler boyunca, ki bunlar, bizim yaşlarımızda, diğerlerinden oldukça fazlaydı, benimle aynı insanlık kusurlarına gülecek, aynı manzaraların, aynı vitrinlerin önünde duracak, öfkemi, kızgınlığımı paylaşacak bir kadın bulma şansım ne kadardı? Sinemada yüzüme bakmaya gerek duymaksızın ağladığımı bilecek ve sanki bunda utanılacak bir şey olmadığını mırıldanmak için karanlıkta elimi tutacak bir kadın? Kapıyı iki kez kitleyip banyoya kapanmayacak, benim önümde giyinebilecek, tıraş olurken çene çalabileceğim bir kadın? Sandrine ile ikimizi çukura atmış olan basiretimizin bağlanması olmuştu; bu ilginç bir öyküden de, sıradan bir olaydan da, hattâ kazanın kendisinden de fazla bir şeydi sanırım. Bu hikâyemizin sonu değildi. Aslında bu, her şeyin sonuydu.

O an için elbette en büyük isteğim eve geri dönmektir, ama bu mümkün değildi. Anlaşmamız, beni uzak durmaya zorluyordu. Kendimi, şiddet uygulayan kocalara adaletin verdiği şu <<uzak durma>> cezalarından birine çarptırılmış gibi görüyordum. Ama ben öyle sert biri filan değildim. Zaten koca da değildim. Bu faciada olumlu taraf aranacak olursa, bir tane vardı; boşanma, dava olmayacaktı. Herkes başladığı noktaya geri dönüyordu, söylenen buydu. İyi de ne ye başlamak için?

Bir türlü ayağa kalkamıyordum. Zaten acele etmemi gerektirecek bir şey de yoktu. O akşam, geç de olsa, eve dönmemeye çoktan karar vermiştim. Otelde uyuyacaktım ve eve ancak sabah uğrayacaktım, o da işe gitmeden önce üzerimi değiştirmek için. Böylelikle çevremde, kütüphanedeki, gömme dolaplardaki, sırf kendimizi belli bir sürenin geçtiğine inandırmak adına yıllar boyunca oraya buraya serpiştirdiğimiz eşyalar arasındaki bütün o boşlukları görmemeye çalışacaktım.

Taşınmasının yarattığı o kargaşanın ortasında, bir başına, Sandrine'i düşünmeye koyuldum. Karton kutular. Kendisine yardım etmemi istemediğine göre küçük ve fazlaca

olmalıydılar. Evle arabası arasında mekik dokuyacaktı; hattâ belki de, yarını hakkında bir kaniya varmadan ve bu yüzden kendine ait bir yer bulmadan önce, durup yeniden soluklanmaya karar vermiş olduğu Jacqueline'in evine kadar da. Jacqueline onu ağdırlamay, sabırsızlık olarak nitelendirebileceğim bir içtenlikle kabul etmişti, yoksa bunu Sandrine'e o mu önermişti? Ben Jacqueline'e ne yapmışım ki bizim sorunlarımıza çözüm bulmaya kalkıştıyordu? Sonra bir an, Jacqueline'e böyle davranmasını gerektirecek ne yapmamış olduğumu bana düşündürecek olan şu erkek kibirinden yoksun olduğuma neredeyse hayıflanır bir halde buldum kendimi.

Benim için koca bir akşam başlıyordu ve ben onu nasıl dolduracağımı bilmiyordum. Nasıl öldüreceğimi de.

Kendimi bütün bunların o kadar da önemli olmadığına, daha başka yalnızlık dönemleri de geçirmiş olduğuma, ebedi sandığım başka aşk hikayelerinin de daha önce ufalanıp gitmiş olduğuna inandırmak isterdim. Beni asıl yiyip bitiren şey, Sandrine'in benim son hayat arkadaşım olduğunu önceden sezmişim, bundan neredeyse emin oluşumdu. İçimden, bu önsezinin bana belki de istasyondan çıkınca bir kamyonun altında kalacağımı, uykusuzluğumun beni iteceği herhangi bir gece kulübünde, taraf bile olmayacağım bir kavga sırasında, sinir ağımaya ölümcül bir darbe yiyeceğimi, bekârlık hayatımı kutsamak için bir otel bulduğum sokakta, horultular çıkararak bekleyen bir yük arabasının takasçılarını hedef alan kör bir kurşunun gelip benim kafamı uçuracağını geçirdim.

Öyle pek de uyduruk olmayan bütün bu tehlikeler aklıma geldikçe, içimden, bunun belki de bir çözüm olabileceğini geçiriverdim. Şerefli bir son olacağını. Onca şeyden sonra, daha fazlasını istemek nedendi? Eğer gelecek geçmişin vaatlerini yerine getirmeyecek gibi gözüküyorsa, devam etmek gerçekten de gerekli miydi? Ve bu vaatlerin içerdikleri neydi aslında? Ben kendi hayatımı çok fazla ciddiye almıyor muydum?

Ben de, büyük bir hevesle, bundan böyle düşüncesizliği ikiye katlamaya karar verdim.

Sekiz saniye...

Sandrine'in başı döndü. Tünelin gri duvarları giderek daha bir hızla geçiyor ve her bir servis ışığı, onu bir tokat gibi, gözünün tam kenarındaki bir sıyrık gibi yaralıyordu. Bu küçük işkencenin bitmesi için trenin iç tarafına doğru dönmesi yeterli olacaktı, ama buna gücü yoktu. Onu ayakta tutan şeyin gözleri olduğu hissine kapıldı. Ve onları kapatacak olursa, yığılıp kalacağını. Dışarıya, kirli camın ötesine bakmayı sürdürmekten başka bir seçeneği yoktu; bunu belki de Gabriel'in orada olup olmadığını görmek için yapıyordu. Sandrine gözünü, camın üstünde eski gülünç bir film gibi sekmekte olan yansımasına dikti. Zaten onda bir Buster Keaton duygusuzluğu hep vardı. Evet, gördüğü şey, yüzyılın başında gösterilen bir sessiz komediydi ve bu komedinin, neşe katan bütün gülünçlükleri kırılmış olmalıydı.

Hiç gelmemeliydi.

Ya da teslim olmak, peronda inmek, ona doğru koşmak, onu yeniden, halâ seviyormuş gibi yapmak gerekliydi, seviyormuş gibi.

İyi de şu birkaç saniye öncesinde, duvar boyundaki kırmızı koltuğunda onu fark ettiğinde duyduğu o ani yürek sızlaması da neyin nesiydi? O ani huzursuzluk? Boğazına düğümlenen o hıçkırık? Sandrine çabucak montun sarı omzunun arkasına sığınmak zorunda kaldı. Gabriel'in görüntüsüne dayanamazdı, yapamazdı.

Gabriel bir kez daha, kendini yalnız hissettiği ve herkesin bildiği lâubali yüz ifadesini takınmaya artık gerek görmediği andan itibaren onu asla terk etmeyen, o yarı üzgün, yarı endişeli havaya bürünmüştü. Ama yine de, o kadar uzaktan ve o açıdan bakıldığında, zamanın gayet bilinçli bir şekilde çeki düzen vermiş olduğu o genç adam cazibesine büyük oranda yeniden kavuşmuş gibi gözüküyordu. Sanki zaman elinden gelen her şeyi yapmış ve aralarında sinsice açılmış olan uçurumun bir kısmını silme doldurmuştu.

Elbette bunun bir başlangıcı, bir çıkış noktası olmuştu. Karışıklığın bir nedeni vardı. Ama bu basit bir pürüzdü. Neredeyse bir hiç. Ve sessizlikle büyümüştü. Unutuşla. Bundan bir daha asla bahsetmediler. Bundan bir daha asla bahsetmemelerini rica eden Sandrine'di. Gabriel'e kızmıştı. Bu adil değildi, bunu gayet iyi biliyordu, ama yine de ona kızmıştı. Ve halâ da kızılıyordu. Bu durum bir şeyi değiştirmeyecekti gerçi, çünkü o, ta içinden, kararını çoktan vermişti; çocuk sahibi olmak istemiyordu. Ama Gabriel'in bunu istemesi ve onun da Gabriel'i ikna etmek zorunda kalması nasıl da hoşuna gidecekti. Gabriel ona şöyle demişti: <<Kararın ne olursa olsun, kabul edeceğim.>> Bu bir

reddedişten de daha beterdı. Çocuğu aldırabilirdi ya da aldırılmayabilirdi, Gabriel için hiç farkı yoktu. Umurunda bile değildi. Sanki sütçüden hamileydi. Hastaneden dönerken, Gabriel'e bir daha asla dokunamayacağını, onunla bir daha asla konuşamayacağını, ona bir daha asla bakamayacağını sanmıştı. Ve, bir şekilde, bu oldu zaten. O günden itibaren her sorun çatlağı biraz daha büyüttü ve yaşanan güzel anlar artık hiçbir şeyi düzeltemediler. Sandrine o günden beri sonu bekliyordu. Ve o da bu akşamdı.

Ve işte Sandrine, vicdan azabına bürünmüş bir halde, Gabriel'in görüntüsünü beraberinde alıp götürüyordu. Peki ya her şey onun suçu idiyse? Bir alacaklı gibi imkânsız istememiş miydi? Gabriel'de hoşgörü, yüce gönüllülük adına ne varsa, o bunu gevşeklik olarak değerlendirmemiş miydi? Ve de aşk adına ne varsa? Ama hayır! Peki o zaman içi neden bu denli yansındı ki? Hem de bunca yıl boyunca? Gerçek şu ki, Gabriel onu bu koşulda düş kırıklığına uğratmıştı. Başlarına daha kötüsü gelemezdi. Sandrine ortada, onun yüzüne vuracağı kötü bir davranış, bir kusur, bir üçkâğıtçılık olsun isterdi. Ama hayır. Vıcık vıcık bir tür leke geçmişlerinin üstüne milim milim yayılmıştı. Ve bu leke her şeyi kirletmişti. Her şeyi bulaştırmıştı. Bu, telâfisi olmayan bir şeydi. Yapacak, söylenecek hiçbir şey yoktu.

Ama yine de o, bu saptamanın ortasında verdi kararını: Lyon Garı'nda incek, ilk trenle Nation'a geri gelecek, peronda tren hareket etsin diye bekleyecekti. Ve işte o zaman, karşı perona bakacaktı. Eğer Gabriel orada idiyse ona işaret edecek, merdivenlerden, koridorlardan koşarak geçecek, ona kavuşacak, ona sarılacak ve ebediyen ondan ayrılmayacaktı. Ebediyen.

Gabriel çoktan gitmiş idiyse bile, Sandrine...

Ama Gabriel orada olacaktı. Orada olması gerekiyordu. Ona, orada olmayı borçluydu.

Sandrine şimdi sabırsızdı. Eğer şu metro daha hızlı gitmezse, sonunda birlikteliğini paramparça edecekti. Sandrine içini çekti ve öfkeden çileden çıkmış bir halde diğer yolculara doğru döndü. O saatte oranın kalabalık olacağını düşünmüştü, ama hayır, insan hareket edebiliyor, bir kalçaya, bir dirseğe çarpmaksızın sağa sola adım atabiliyordu. Hani biraz daha az kalabalık olsaydı, ortalıkta omzunun arkasına saklanacağı sarı montlu biri filân da olmayacaktı. Sandrine kendini oldukça şık, bordo tüvit ceketli bir adamın karşısında buluverdi. Adam, toplu taşıma araçlarını kullanacak türden birine benzemiyordu. Adamın düşünceli bir hali vardı ve içinden rolünü tekrarlayan bir oyuncu gibi, tamamen kendi içine kapanmışa benziyordu. Zaten dudaklarını da sessizce oynatıyordu ve gözlerini de önüne eğmiş, neredeyse kapatmıştı.

Sandrine çabucak oradan uzaklaştı, çünkü en ufak bir nedeni olmaksızın, yüzüne bile bakmayan bu yolcuya karşı içinden bir tikslenme hissetmişti. Sanki adam onu, üzerine atılmakla ve elbiselerini parçalarcasına çıkarmakla tehdit etmişti. Sandrine bu tuhaf duyguya nereden kapıldığını bilemedi. Bununla birlikte hissettiği şey pekalâ gerçektir. Ve hattâ fiziksel. Adam zevkle, neredeyse seçerek giyinmişti; kendine özen göstermişti, eğitilmiş biri olmalıydı. Mırıldandığı şey bir rol değilse, Tanrı'ya şükür kabilinden bir şey olamaz mıydı? Hiçbir şey onun, Tanrı'dan esin alan ılımlı biri olduğunu dışlamıyordu. Yüksek rütbeli bir papaz mıydı? Bir aziz mi? Sandrine mantığının sesini dinlemeye çalıştıysa da, adetâ yırtıcı bir hayvanla burun buruna gelmişçesine titredi.

Tam yanında, trende son anda belirmiş olan genç kız yeniden soluk aldı. Harcadığı çabadan dolayı yanakları alev alev yanan kız, köşede oturan ve dizlerinin üstünde kahverengi deri bir öğrenci çantası taşıyan biraz şişmanca bir adamla tutamadığı sinirli bir gülüşü paylaştı. Karşı koltukta, küçük dekorlarına temel oluşturan kapıyla ortadaki tutunma demirlerinden birinin arasında duran mavi spor çantanın diğer tarafında, çok solgun yüzlü bir kadın, az önce Sandrine'in baktığı gibi, dışarı bakıyordu. O taraftan bakıldığında da, grimsi duvardan ve tren hızlandıkça tek ve sürekli bir ışık, bir far halini alan çıplak ampuller dışında görülecek başka hiçbir şey yoktu. Sandrine, iki istasyonun arası en az on beş dakika tutacak olsa, dikkatini düzenli bir şekilde akıp giden bu flaşa odaklamanın insanı pekalâ uyutabileceğini, hipnotize edebileceğini geçirdi içinden. Eh, bu koşullar altında, solgun kadının orada değilmiş gibi gözükmesinde şaşılacak bir yan yoktu.

Yedi saniye...

Christelle cama doğru döndü. Tavanın kömürümsü grisine, uzaktan uzağa suda boğulanların kafalarını andıran minik ampullere baktı biraz; şimdiyse hiçbir şey görmüyordu. İki mekân arasında gidip geliyordu. İki erkek arasında. İki yaşam arasında.

Bu yollar, her gün her gün, onu tüketiyordu. Francis'i taşınmaya ikna etmeyi başarması gerekiyordu. Ama o oraya demir atmıştı. Bir zamanlar mutlu oldukları küçük evle arasında bir anlaşma yapmıştı sanki: şikâyet etmeksizin, oraya, yokuş aşağı giden hayatlarının en altına kadar ineceklerdi; derken yakalamayı başaracakları ikinci bir şans belirecek ve yaşam yeniden başlayacaktı. Francis'in bir türlü anlamak istemediği şeyse hayatlarının bir daha asla yeniden başlamayacağıydı. Çünkü o zaten durmamıştı. Boktan bir hayat olmuştu hepsi o kadar.

Francis her şeyi ıskalamıştı, her şeyi. Küfelik olmaktan başka bir şeyi becerememişti. Onu bile tam becerememişti. Francis içtiğinde ve tartıştıklarında, Christelle onun, eli havada, üstüne yürüdüğünü görüyordu. Christelle kendini ansızın dehşetten donup kalmış hissetmek isterdi. Francis ona vursaydı ya! Kanatıncaya kadar vursaydı! Sonrasında utansın diye. Buna benzer bir durum bir daha yaşanmasın diye. Ya da onu öldürseydi, evet, onu öldürseydi! Sonra da acıdan, vicdan azabından geberseydi. Ya da iyisi mi: O Francis'i öldürseydi; onu sevmeye yeniden başlayabilsin diye.

Ama Christelle korkmuyordu çünkü Francis'in ona dokunmayacağını biliyordu. Francis ona asla vurmazdı; geri çekilir, gider bir köşeye oturur ve ağlamaya başlardı. O sırada kuşkusuz Christelle'in, tıpkı bir zamanlar olduğu gibi, ona yaklaşacağını, başını sıcacık karnına dayayacağını ve saçlarını okşayacağını umuyordu. Ama bu da bitmişti. Christelle'in artık sevgisi kalmamıştı. Onunla yatmak istemiyordu. Artık onunla yatamazdı. Ona olan bütün güvenini yitirmişti. Yeteneğine olan inancını değil, hayır, asıl onun, yeteneğini bir şey yaratmak için kullanacağına olan inancını yitirmişti.

Christelle onun bir gün ünlü bir ressam olacağına asla ciddi olarak inanmamıştı. Bu noktada düş kırıklığına uğramamıştı. Ama büyük bir ressam olacağına gelince, buna inanmıştı evet. Buna zaman zaman, kısa bir süre için de olsa, halâ inanıyordu. Christelle de her şeyi kabul etmişti. Berbat durumdaki küçük evin çatı katını atölye olarak düzenlenebilsin diye bu kasvetli kuzey banliyösüne yerleşmelerine seve seve razı olmuştu. Dışarıda çalışacak olan kişinin yalnızca kendisi olmasından ötürü herhangi bir hınç asla duymamıştı, çünkü yaşamak için elbette para kazanmak gerekiyordu, hem sonra Francis de, bütün gün renklerle ve biçimlerle cebelleşerek, çalışıyordu. Bu yeni işle

birlikte iki yıldır sabah akşam kat edilen mesafe bile, bir yapıtın var olmasına yardımcı olacak idiyse eğer, Christelle için sakınca oluşturmazdı. Ama onun, Francis'in yapıtlarına olan inancı giderek daha da azalmıştı. Francis'e olan inancı giderek daha da azalmıştı. Ona olan sevgisi giderek daha da azalmıştı. Onu her zaman Francis'e geri götüren şu yürek sızlamasını andıran şeyin acımadan başka bir şey olmadığından emin olduğu anda, onu artık hiç sevmediğini bile söyleyebilecekti. Zaten Francis onu eğlendirmiyordu artık. Maskaralıkları boşa gidiyordu. Eski alışkanlıkları da. Christelle'in ona çok içtiğini hatırlattığı her sefer boşu boşuna söylediği şu cümle gibi: <<Jack Daniels'i istediğiniz kadar kovun, siz kapıdan kovarsınız o bacadan gelir>>. Christelle, günün birinde, bir başka hayatta, bu saçmalıklara nasıl gülebildiğine şaşıyordu. Şu gün, aralarında her şey silinmiş, her şey canlılığını yitirmişti. Çok kısa bir süre sonra artık hiçbir şey kalmayacaktı.

Üstelik şimdi Gérard vardı. Bu da durumu zorlaştırıyordu. Daha doğrusu bozuyordu. Bu durumun, Francis'in şansını haksız bir biçimde azalttığını düşünüyordu Christelle. Kendini suçlu ya da buna benzer herhangi bir durumda hissettiğinden değil, hayır. O normal bir kadındı. Ona zaman zaman bir erkek gerekiyordu, yoksa migren ağrıları tutuyor, başı dönüyordu. O da, Francis'le aralarında her şey söndüğünden ve akşamleyin, yataklarında, sevişmenin sözünü bile etmeksizin, karanlık bir kulübeye atılmış çocuklar misali birbirlerine sarılmayı bile artık bıraktıklarından beri, birkaç erkek tanımıştı. Aslında her seferinde her şeye o karar vermiş olduğu halde, onu fethettiklerine inanmış olan küçük bir sersemeler ordusuydu bu. Bunun duygusallıkla bir ilgisi yoktu, zevkle de. İyi ki de öyleydi, çünkü verdikleri zevk, sandıklarından çok uzaktı zaten, duygusallığa gelince, o, tartışmasız olarak, Francis içindi elbette. Hayır, bu durum hijyenden kaynaklanıyordu. Christelle, bazı erkeklerin, genelevlerin ortadan kalkmasına üzölmelerini çok iyi anlıyordu, çünkü elinde olsa o da sevgililerini katalogdan seçebilmeyi isterdi.

Ama işte Gérard vardı. Duygusal bir rastlantı. Gérard'la beraberliklerinde bacaklarında bir uyuşma olmuştu ve bu uyuşma onun sevişmeden sonra adama yaslanıp kalmasına neden olmuştu. Yine de aralarında geçenlerin öyle unutulmaz hiçbir yanı yoktu. İyiydi, daha fazlası değil. Asgari bir şey. Ama, olup bitenlerle hiçbir ilgisi de olmayan bir şey meydana gelmişti. Christelle, adam tutup da yersiz bir şey söylese diye, ödünün patladığını anımsadı. Her birinin, kendilerini öyle çok parlak bulmadıkları hissine biraz olsun kapıldıklarında, dişlerini gıcırdatarak ağızlarından çıkardıkları şu aptalca cümlelerden birini söylese diye. Ama Gérard hiçbir şey söylememişti. Kendini yavaşça

sırt üstü bırakmakla yetinmişti. Tavana bakmış ve kıvıldamamıştı. Kısa bir süre sonra Christelle, onun uyuyup uyumadığına bakmak için, bir dirseğinin üstünde doğrulmuştu. Adam uyumuyordu. Gözleri açıktı ve ağlıyordu. Christelle bunu bir mesaj olarak algılamıştı, Gérard sanki onun da ağlamasına izin veriyordu. Onun boynuna sarılmıştı ve yaşlar kendiliğinden gözlerine dolmuştu. İşte bedeninde o ağırlığı o anda hissetmişti, orada saatlerce, günlerce kalmak isteğini o anda hissetmişti. Bir ömür boyunca kalmak isteğini de.

Ondan beridir, RER garının karşısındaki kutu gibi tertemiz otellerinde buluşmak için, haftada bir ya da iki kez yemeği atlıyorlardı. Sevişme işini çabucak hallediyorlardı, bunu yaparken, zevki ıskalamamak için yine de biraz özen gösteriyorlardı. Gérard bazen durgun, akıcı, sınırsız, bazense bıçak gibi keskindi; ama o her zaman kendisini ve Christelle'i, inceliklerle karşılaşacakları benzer bir uyumsuzluğun içine salıyordu.

Christelle ona hiçbir şeyden söz etmiyordu. Francis'in varlığını ağzına almamıştı. Gérard yatakta genelde onun elini tutuyor ve parmağındaki yüzüğü çevirerek onunla usulca oynuyordu, ama Christelle'e evli olup olmadığını asla sormamıştı. Onun da sol elinde bir alyans vardı, ve aynı alyansın biraz daha küçüğü, boynunda taşıdığı bir zincirin ucunda asılıydı. Christelle takı takan erkeklerden hiç hoşlanmazdı. Gérard'ın göğsünde sallanan o yüzükten de nefret etmesi gerekirdi. Ama Christelle bunu hoş görüyordu. Ona neredeyse bağlanmıştı. Sanki Gérard'ın bedeninin bir parçasıymış gibi. Çünkü bu bir takı da değildi. Bu hazin bir hikâyeydi.

Christelle onun çok yakında oturduğunu da biliyordu. Yine de Gérard onu asla evine götürmemişti. Christelle, günün birinde onun kapısına gidecek olsa, bunun temelli kalmak için olacağını seziyordu. Başından beri onun bu konuyu çağrıştıracak bir söz edeceğinden korkmuştu, ve o öğlenden beri bu olmuştu. Gérard bundan söz etmişti. Sonuçta, kendi tarzınca elbette. Öyle doğrudan değil. Christelle yanıt vermek zorunda kalmamıştı. Ama Gérard, bunu ona, üzerinde düşünmesi gerektiğini hissettirecek tarzda söylemişti. Ve Christelle'in de orada, trende oturmuş, önünden geçip giden gri duvara yüzü dönük bir halde, sanki düşeceklermiş gibi birbirini izleyen sarı ampullere bakarak yaptığı şey de işte buydu. Ama duvarı görmeksizin, ampulleri görmeksizin, hiçbir şeyi görmeksizin.

Altı saniye...

Emmanuel gözlerini karşısında duran bezgin görünümlü kadının solgun profiline dikmişti, ama aslında ona bakmıyordu. Dalgındı. Özellikle de uykusu vardı. Yine de günün bitmesine daha epey zaman vardı. Rüzgâr gibi evine uğrayacak, bir duş alacak ve haftalık toplantısına gitmek üzere yeniden dışarı çıkacaktı.

Hepsi de orada olacaklardı. Léa makarnaları hazırlamış olacaktı ve bunları mümkün olduğunca çabuk, ama savsaklamaksızın, sanki Tiyatro'da sahneye çıkmazdan evvel olaya fikren kendini hazırlar gibi, neredeyse sessizlik içinde yiyeceklerdi. Zaten Léa da bu sanatın bir parçasıydı., küçük çetesinin ve onun otuz yılı aşkın bir süredir azimle gerçekleştirdikleri bu gizli saklı etkinliğin bir parçasıydı. - El becerisinden, insanlıktan ve yürek acısından iyi anlayan ve biraz unutulmuş bir yazar olan Henri Calet, bunun <<erkek işi>> olduğunu söylemişti.- Edebiyat ve resim sanatı gibi sanatsal anlatımlar günümüzde artık İletişim binasının dip bucağındaki karanlık yüklerde yer tutarken, bu niteliğe yalnızca tiyatrodaki rastlanmaktadır. Onda aynı zamanda, Emmanuel'in çok takdir ettiği, uçup gidici bir boyut da vardı. Kırılgan, oynak, gülümseyiş kadar doğal bir şey. İnsan yarattığı şeyin yok olacağını, silinip gideceğini, üstünün kapanacağını biliyordu; ve işte bu yüzden işe bu denli coşkusunu, enerjisini katıyor, bu yüzden buna özgürlüğünü adıyordu. Uzun sözün kısası – özellikle mi bilinmez- Emmanuel bu yasa dışılıktan bıkmıyordu. Kendilerini komandolar, misyonerler vb. olarak adlandırmaktan hoşlandıkları gece gezintilerini seviyordu. Bazen, ıssız sokaklarda, boya kovası kolunda, kendini bir gerilla gibi görüyordu; Bolivya'ya özgü dar bir patika boyunca güçlüklerle ilerleyerek, yolun sonunda canı çıkmış bir halde kapalı bir okul avlusuna vardığında, aynı anda uzaktan, ormanın içinden, *El Condor Pasa*'nın notaları yükselirdi. Bu bir oyundu. Büyüklere göre bir oyun. Büyük bir oyun.

Bununla birlikte, bu müdahalelerin, belediye hizmetlerinin ve mal sahipleri derneklerinin çalışmalarındaki gibi çocukça haylazlıklar seviyesine indirgenmesini asla kabul etmeyecekti. Bu eylemlerde verilmek istenen bir mesaj vardı. Ve yürürlükte olan rejimler de, bundan ötürü, babaca söylemlere sığınarak, yarı resmi olarak <<kangren>> diye nitelendirdikleri bu şeye bir son vermek için böylesine seferber oluyorlardı. Bu adlandırma Emmanuel'in pek işine geliyordu. Sonuçta kangrenin sonu, ya bir uzvun kesilip alınması ya da her tarafı saran bir enfeksiyon arasında trajik bir seçim yapmaya varmıyor muydu? Eğer o ve arkadaşları sosyal birlik için bir kangren teşkil edebiliyorlarsa, bu gerçek anlamda bir başarı ve hareketlerinin son derece devrimci

olduğunun çürütülemez bir kanıtı oluyordu. Devrimci, evet! Dudaklarında bir sigara olan maço, esmer ve sakallı bir devrimci fikri, tüysüz ve sarışın –hattâ pembe beyaz ve kel- olan ve sigara içmeyen! Emmanuel'in hoşuna gidiyordu. Maçoluğa gelince...! Emmanuel onu zar zor dinleyen yeniyetmelere ders veriyordu, küçük erkek çocuklarını seviyordu, Mickey Rooney'e benziyordu, e daha ne? Asıl önemli olan, bir saldırı planı hazırladıkları, o hararetle küçük gece toplantılarıydı. Geceleyin, ellerin titrememesi için aşılması gereken kaygıydı. Ertesi sabahsa duvarlar konuşuyorlardı. Duvarlar söylüyordu devrim şarkılarını.

Beş saniye...

Sophie dışarı baktı. Surat asan tüvit ceketli tipe doğru olmasın da nereye olursa olsun havasındaydı biraz. Üstelik adam adeta kendi kendine mırıldanıyordu. Tıpkı havucunu kaybetmiş bir tavşan gibi. Ya da daha ziyade yaşlı bir bunak gibi. Sonunda, Sophie gözlerini başka yana çevirdi.

Bir an, çıkışın tam karşısında dimdik ayakta duran güzel kadınla ilgilenmeyi yeğledi. Kadının, kısacık kesilmiş saçlarının altında, ensesinin üstünde kahverengi bir leke vardı. Hani şu kaderin bazılarına tesadüfen fırlattığı türden bir izdi bu. İlk okuldayken Sophie, yüzünün tam ortasında, burnunun üstünde böyle bir lekesi bulunan küçük bir kızla aynı sınıfta okumuştü. Kızın, bu lekenin ardında gerçekten de çok güzel olduğu gayet açıktı, ama insanlar ona yine de acırlardı. Bu ize, renginden ötürü, şarap lekesi deniliyordu. Ama Sophie ve arkadaşları *gorbatchev* terimini yeğlemişlerdi, çünkü bu, tam çöküşü öncesi, Sovyetler Birliği'nin Başkanının adıydı, ve onun da, alnının üstünde, bu şarap lekelerinden bir tane vardı. Kısa bir süre sonra, artık kimse Gorbachev'in kim olduğunu bilmeyecekti, ve o noktada Sophie bir seçim yapabilecekti: ya normal insanların kategorisine girecek ve herkesçe bilinen terimi kullanacaktı ya da yaratıcı bir havaya bürünerek, insanları, *gorbatchev*'in, bu hastalığın bilimsel adı olduğuna inandıracaktı. Sophie daha o zamandan ikinci çözüme karşı gelemeyeceğini hissetmişti. Özellikle de daha sonrasını, bu kelimeyi kendilerine sorular sormaksızın kullanacak olanların, *gorbatchev*'den, sanki skolyozdan ya da topallıktan bahseder gibi bahsedilebileceğinden kuşkularının kalmayacağı zamanı düşünmüştü.

Güzel kadına gelince, onun, *gorbatchev*'ine pek aldırış edermiş gibi bir hali yoktu. Eğer bu durum onda kompleks uyandırsaydı, boynunun çevresine bir fular dolardı ya da, en basiti, saçlarını uzatırdı. Ama hayır, kadın, sanki bunun daha iyi gözükmesini istemişçesine, ensesini bile kazıtmıştı.

Belki de bu kocasının hoşuna gidiyordu.

Tıpkı Ludo'nun dirseğindeki yara izi gibi. Bu bir kusur değildi, hayır. Aksine, Sophie buna, bisikletten düşmenin ardından kalan bu beyaz ize bakmaya bayılıyordu. Sophie bunu sık sık okşardı. Hattâ bir keresinde bu izi öpmüştü. Çırılçıplak soyunmalarını istemiş olduğu o gün. Evlerinin merdiven boşluğunda olmuştu bu. Sophie'nin her yeri titremişti. Tahrikten, aynı zamanda korkudan da. İçinden insanların genelde asansörü kullandıklarını söyleyip durmuştu ama boşuna, tam da o gün asansörde bir arıza olacağı ve bütün kiracıların onların önlerinden geçecekleri hissine kapılmıştı. Sophie kabinin

gıcirtısını kollamış ve ikisi acele etmişlerdi. Hem de çok. Ludo neredeyse hemen zevk duymuş, Sophie ise hiçbir şey hissetmemişti.

Ludo giyinirken süklüm püklüm olmuştu. Sophie onun dirseğindeki izi işte o anda öpmüştü. Onu bir yaradan kurtarmak istermişçesine. Ludo onu kendine doğru sıkıca bastırmişti. Ve işte o anda Sophie, onu ta derinden, çok uzaktan, bedeninin ve bilincinin ötesinde alt üst eden bilinmedik bir şey hissetmişti. Açıkçası zevk değildi bu, hayır. Daha kocaman, daha engin bir şeydi. Aynı zamanda daha karanlık. Bu, zevkten daha vahim bir şeydi. Farkı, müzik dinlerken, biraz kemanla viyolonsel arasında hissedilen farkı andırır tarzda bir şeydi. Ve orada, merdivenlerde çalan, viyolonseldi. Açıkçası bu, keman gibi, zevk gibi, onun ayaklarını yerden kesmemiş, onu alıp götürmemişti; ama bu, onda ağlama arzusu uyandırmıştı. Mutluluktan ağlama arzusu, evet.

Dört saniye...

Emmanuel aniden başını kaldırdı, Uyuklamış mıydı acaba? Tükürüğünü yuttu. Dudaklarının nemlendiğini hissetti. O küçük boşluğa düşüşlerden biri daha olmuştu.

Bu durum asla birkaç saniyeden fazla sürmüyordu, ama o, o durumda, bütünüyle kopuyordu. Günün birinde bu onu ayaktayken yakalayacak olursa, cansız bir halde yere yığılacakını geçirdi içinden. Doğrusunu söylemek gerekirse örtada rahatsızlık filan yoktu, ve o, sarayla ilgili bir durumun asla söz konusu olmadığından kesin emindi. <<İdrar kaybı saptadınız mı?>>, diye sormuştu doktor ona, iştahla. Ve o: <<Hayır, asla.>>, yanıtını verdiğindeyse, bilgin kişi derhal onu ipelemez bir havaya bürünmüştü. Emmanuel ağzından, onu daha çekici kılacak bir <<Evet>>, hattâ bir <<Evet, sık sık>>, çıkarmamış olduğuna yanmıştı. Tıp alanında her zaman en kötünün insana değer kattığını ve araştırmacılara, özel yayınların, konferans gezilerinin, Nobel ödüllerinin yolunu açan şeyin bu olduğunu anımsamalıydı. Ama aceleci olduğu kadar da olumsuz, verimsiz, kısaca düşmanca olan yanıtı, onu sorulara gömülmüş bir hâlde bırakmıştı. Onu özellikle rahatsız eden şey, o tükürük akınıydı. Bu ona biraz köyün delisi havası katıyordu; bir parça kendine güveni kaldıysa eğer, bu durum onu da alıp götürcekti.

Bununla birlikte kendini ele alması gerekiyordu. Emmanuel, meydan verilmediği takdirde rastlantıların artık asla gerçekleşmeyeceği bir yaştıydı. Nitekim o bu konuda fazla endişelenmiyordu, çünkü ona bir süredir cinselliği uykudaymış gibi geliyordu. Arzuları değil, hayır, ama onları tatmin etme ihtiyacı sönmişti. Onu eskiden bir başkasıyla temasa geçmeye yönlendiren şey, bugün artık onu pusuya yatmaya, gözlemlemeye, başka bir şey istemeksizin düşünmeye itiyordu. Varsayımla yetinmeye. Bu durum Benoît öldükten kısa bir süre sonra başlamıştı. Emmanuel günün birinde kendini hayali bir varlıkmiş gibi algılamıştı. Sanki aynada gördüğü, yıkadığı, giydirdiği, lokma lokma beslediği kendisi değil de halâ Benoit'ydı. Bu beden silinmesi, onun yasıydı belki de. Bununla birlikte, ne zaman bütünüyle yok olacakmış gibi gözükse, tükürük ansızın çıkageliyor ve ağzını dolduruyordu. Bir psikanalistin, uykuya yatmış bedeninin salgıladığı bu sıvı püskürmesine bulabileceği bütün açıklamaları düşünüyordu bazen.

Emmanuel kısa bir süre önce sarı montlu iri yarı genç adamı uzun uzun seyretmişti. Onu daha Vincennes peronundayken fark etmişti. Özellikle de yüz ifadesinden dolayı. Adam sanki onu allak bullak eden bir haber almıştı. Çevresindeki hiçbir şeyi görmüyormuş gibi gözüküyordu ve çok hasta ya da çok yaşlı insanlar misali, büsbütün içine kapanmış bir hali vardı. Bununla birlikte, sol bacağı hafifçe sürüklüyor olsa da,

tam formunda gözüküyordu. Belki de ona kimsede olmayan bu çekiciliği veren şey, uyanık genel tutumuyla gerilmiş hatları arasındaki bu tutarsızlıktı. Adam hem kaygısız, hem içe dönük; hem zararsız hem de tehlikeliydi. Emmanuel ona yaklaşmış ve onu gözden kaybetmemek için trene onunla aynı kapıdan binmişti. Ama daha oturur oturmaz onu unutmuştu. Gözlerini ona yeniden ancak bir sonraki istasyonda, genç adam yanlış bir hareketin ardından ansızın trenden indiğinde, çevirmişti. Emmanuel, adamı artık yalnızca arkadan görebildiği o anda, bir şeyin onu şaşırttığını anımsadı; adamın silüetindeki bir değişimdi bu; ama Emmanuel değişmiş olan ayrıntının ne olduğunu çıkaramadı. Yine de bu çok göze çarpan bir ayrıntıydı, bundan emindi. Tespit edilemeyecek kadar ayan beyan, çarpıcı bir şeydi kuşkusuz. Gazetede tesadüfen gördüğünde onu pek heyecanlandıran şu “yedi hatayı bulma” oyunlarını düşündü bir an. Birbirinin aynı olmayan benzer iki resim vardır hani. Ya şu notu okuduğundaki iç sıkıntısına ne demeli: <<Bulmacanın çözümü bir sonraki sayıda>>! Nasıl da canla başla girişirdi işe! Ama genç adam için aynı sabrı göstermemişti. Neredeyse kapılar kapandıktan hemen sonra ondan vazgeçmişti. Onu unutmuştu. Tamamıyla hem de.

Ve o an, Öbür Dünya'ya yaptığı kısa ziyaretten dünyanın gerçeğine geri döner dönmez, belki de izlemesi gerektiği güneş meleşini bir daha anımsamıştı işte. Onu şaşırtan, aklına gelen o görüntüydü. Trendeki ya da perondaki değil. Metrodan önceki görüntü.

Sonra birdenbire nedenini anladı. Perondayken, genç adamın elinde spor bir çanta vardı. Çantanın kendisi de adeta onun ne kadar atletik görünümlü bir adam olduğuna dikkat çekiyor ve yüzünden okunabilecek hiçbir şeyi ele vermiyordu. Tamam, adamın trenden inişindeki tuhaflık işte buydu: Çanta. Adam artık onu taşııyordu.

Ve bu durumun anlaşılmaz hiçbir yanı yoktu çünkü şimdi o çanta Emmanuel'in gözlerinin önündeydi.

Çanta, ortadaki temel direklerden birinin yanında, yüzünde bir tür gülüşle, gözü kapalı bir şeyler mırıldanan tüvit ceketli erkek yolcunun ayaklarının dibinde duruyordu. Adamınki bir tür sırtıma mıydı yoksa? Aç gözlü bir tür gülüş müydü? Acımasız bir tür sırtıma mıydı? Emmanuel, oyuncuların yalnızca yüz ifadeleriyle en küçük duygu değişimlerini bile açığa vurabildikleri için takdiri hak ettiklerini düşündü; çünkü sokakta karşılaşılan insanların yüz ifadeleri çoğu kez gizemlidir.

Hiç kimse çantayı fark etmiş gibi gözüküyordu. Emmanuel, dalga geçerek, çantanın içinde pekâlâ da bir bombanın olabileceğini düşündü ve sırf bunun başlatacağı panik hareketine tanık olmak adına, içinden neredeyse, hemen her yerde küçük duvar

ilâncıkları halinde gözüne çarpan şekilde: <<Dikkat!>>, diye bağırarak geldi. Sonuçta bu, iyi yürekli 'burjuvaları biraz uyandırmak adına arkadaşlarıyla onun geceleyin şehre serpiştirdikleri gayet zararsız olan küçük duvar yazılarından çok daha etkili olurdu. Ama Emmanuel işin sonunu da düşündü. İnsanların, çantanın içinde spor ayakkabılardan ve bir şorttan başka bir şey olmadığını fark ettiklerindeki durumlarını. Hepsi de korktuklarından ötürü nasıl da utanır ve tedirginliklerini bastırabilmek için uyarıyı yapan kişiye nasıl da cephe alırlardı kim bilir. Evet, o durumda onunla nasıl da alay ederlerdi! Alay edilmek, onu en korkutan şey buydu işte. Kuşkusuz bütün öğretmenler gibi. Tahtaya çıkıp, masalarına geçip de dinleyicileriyle yüz yüze geldiklerinde, o an ne olursa olsun, bir alaya yeğlerler. Bir kurşunu, bir bıçak darbesini. Bir bombayı, evet, kesinlikle. Utanç duymaktansa ölmek daha iyidir.

Bu saplantı onu asla terk etmemişti ve o anda onu ele geçiren de yine buydu. Trendeki yolculara oynamaktan hoşnut olacağı küçük oyunun yaratacağı etkiye gelince, bundan belli bir kuşku duyuyordu, bunu da itiraf etmesi gerekirdi. Bir panik doğacağına hiçbir garantisi yoktu. Nitekim bombalar da metrolarda koşturup durmuyordu.

Genç adam çantasını yere koymuştu ve sonra, ineceği istasyonu neredeyse kaçırarak olduğu anda da, trenden aceleyle inerken bunu unutmuştu, işte hepsi bu. Belki de çantanın içinde adamın adı ve adresi vardı. Emmanuel bir kapıyı çalacaktı ve mucize eseri çantasına yeniden kavuşmuş olan eşya sahibi, hoşnut bir şekilde onu içeri davet edecekti... Sonrasını zamanı gelince görecekti.

Emmanuel'in yapması gereken yalnızca biraz sağa doğru eğilmek ve çantayı dizlerinin arasına çekmekti. Mümkün olduğunca çaktırmadan öne doğru eğildi. Ama kimse onun bu hareketinin farkına varmadı.

Üç saniye...

Sandrine gözlerinin önünde halâ titreşip duran o küçük umuda, bulduğuna inandığı o çareye dört elle sarıldı. Aldıkları yol üzerindeki bir hata Gabriel'le ikisini uçurumdan aşağı yuvarlamıştı. Birlikte eğlenmiyorlardı artık. Neredeyse gafletten ötürü, yavaş yavaş hayatı ciddiye almaya başlamışlardı. Kimliklere bürünerek ve bir takım davranışlar benimseyerek katılmışlardı. Gülmekten asla vazgeçmemişlerdi elbette. Hemen her şeye gülmekten. Ama son zamanlarda, daha vahim bir şekilde, deyimi yerindeyse daha bir bilgiççe, daha bir düşünceli güler olmuşlardı. Sanki anlaşılması gereken, anlayabilecekleri bir şeyler varmış gibi. Sanki biliyorlarmış gibi. Sağduyunun, olması gerekenin, uzlaşmanın içine düşürmüşlerdi. Yaşlanmışlardı.

Sandrine şimdi anlıyordu. Kaybettikleri şey aşk değildi. Gabriel'i seviyordu ve ona karşı yedekte halâ kocaman bir aşk tutuyordu. Diyelim dünyanın en uzun yaşayacak insanlarından olup bir yüzyılı daha birlikte geçirecek olsalar bile, Sandrine'in aşk stoku yine de tükenmeyecekti. Ve Sandrine, Gabriel'in de onu sevdiğine yemin edebilirdi. Ve de seveceğine. Mesele aşksa, hayır, onlar aşkı asla yitirmemişlerdi. Onların ellerinden kayıp gitmesine izin verdikleri şey çocukluktu. Birbirlerine yeniden kavuşmaları gerekiyordu. Bağışlayacakları ya da kendilerini bağışlatacakları hiçbir şey yoktu. Birbirlerine yeniden kavuşmaları gerekiyordu, hepsi bu. Ve de yeniden başlamaları. Başlangıcı bulmaları. Baştan başlamaları.

O anda buldukları yerden yeniden başlamak yerine, devam etmek yerine başka bir hayata atılmalıydılar. Duvarları yeniden boyamak ya da perdeleri değiştirmek yeterli gelmeyecekti, yeni yüreklere yerleşmeliydiler.

Böylece Sandrine yüzünün gerçek bir gülümsemeyle ışıldadığını hissetti. Uzun zamandır ilk kez oluyordu bu. Bir gülümseme eşine az rastlanır, değerli bir şeydir. Bunun neşeyle, zevkle ya da sevinçle hiç bir ilgisi yoktur. Bu sayılanlar bir şeye ulaşıldığında duyulan hislerdir yalnızca, oysa ki bir gülüş, bir başlangıç, bir tasarı demektir. Ve bu gülüş, tıpkı bir mahçubiyetten sonraki yüz kızarması gibi yayıldı Sandrine'in yüzüne. Gülümsemesi henüz dudaklarına değmemişti belki, ama gözlerini çoktan ele geçirmişti. Ve gülen bu gözler, az önce peronda bırakmış olduğu çekici adamın üzerine çevrileceklerdi. Bir sonraki trenle onun geri gelmesini bekleyecek olan adamın. Bekleyecek miydi gerçekten de? Evet, bekleyecekti.

İki saniye...

Bu, deriden yenmiş sapları, boydan boya açılan fermuarının her iki yanında birer cebi ve kısa kulpu bulunan, mavi bez bir spor çantaydı. Biraz aşınmış, lekeli ve yıpranmış gözüküyordu. Çantanın ağırlığı karşısında şaşkına dönen Emmanuel, bunun, onu allak bullak eden o erkek kokusuyla dolu bir vestiyerdeki sıraya gelişigüzel fırlatılmış olduğunu düşündü.

Belki de içindeki halterler onu böyle ağırlaştırmıştı. Sarı montlu genç adam, derisinin altında topaklanan kasların görünümünü korumak istiyor olsa gerekti. Dış görünümüyle gurur duyuyordu kuşkusuz. Emmanuel, dokunulmadan önce kendilerini göstermeyi seven adamları takdir ediyordu. Gergin bedenlerinin üzerinde kayıtsız, somurtkan suratlarıyla biraz mesafeli duran o adamları. O, bu oyuna, bu umutlu bekleyişe boyun eğiyordu. Henüz hiçbir şeye izin vermeyen, belki de kendini vermemekte direnecek olan öteki adamın karşısında yüreğinin sabırsızlıkla çarpışını hissetmek hoşuna gidiyordu.

Uzun zaman önce gönüllü olarak kendini teşhir eden çok yakışıklı bir genç tanımişti. Genç adamın hiçbir eşcinsel temasa tahammülü yoktu ancak gayet pervasızca çıplak bir halde kendini sergiliyor ve tavladığı kadınları en ince ayrıntısına kadar anlatarak bir sürü erkeğin karşısında zevk duyana dek kendini okşuyordu. Emmanuel bu seanslara katılmış ve arzuyla tiksinti arasında çekiştirilip durmuştu. Ta ki insanı paralayan bu duyumun zıt iki yanından biri diğerine baskın gelene dek. Tiksintiydi baskın gelen. Genç adama karşı mı? Onu dinlemek, ona bakmak için para ödemiş olan üstleri başları darmadağınık, gözleri arzudan parlayan adamlara karşı mı? Ya da sadece, o erişilmez aşkın alaycı nazarında aynı sarhoşluğun pençesine düşmüş olan kendine karşı mı? Emmanuel, yanıtın pek de iç açıcı olmayacağını tahmin ettiğinden, bu soruları öyle pek fazla kurcalamamayı yeğlemişti.

Emmanuel çantanın fermuarını çekmeyi denedi ama fermuar takılmıştı. Bunun üzerine yan cepleri sırasıyla açtı, fakat içleri boştu, orta bölmeyle yeniden uğraşmak gerekiyordu. Emmanuel'e sıcak bastı. Harcadığı çaba mıydı yoksa çantadan yayılacak olan kokunun düşüncesi miydi onu böylesine allak bullak eden? Bir an tereddüt etti. Belki de çantayı açmak için beklemek daha iyi olacaktı. Allak bullak olmak için.

Emmanuel Benoît'yı düşündü. Uzun zaman önce, hastalanmazdan çok evvel, ona bir gün: <<İstekli olduğunda hoşuma gidiyorsun, benim için olmasa bile.>>, diyen Benoît'yı.

Benoît için o halde.

Emmanuel yeniden çantayı açmayı denedi.

†

Bir saniye...

Sophie arkasını döndü. Biraz tepindi. Derken trenin, Ludo'nun, peronun sonunda onu karşısında buluverdiğinde yüzünün alacağı o şaşkın ifadeyi göreceği o anı geciktirmek için gerilediği izlenimine kapıldı. İşte bir küçük mutluluk daha. Onu tanıdı tanıyalı bunlar gibi bir sürüsü olmuştu. Ondandır önceyse hiçbir şey yoktu. Mutluluk yoktu, asla. Mutsuzluk da yoktu, hayır. Hiç ama hiçbir şey yoktu. Sanki yaşam, kapıları olmayan upuzun bir koridordu. Ve koridorun sonunda insan başı yana düşmüş bir halde bir koltukta öylece otururdu ve Pazar ziyaretine gelenler, bu durumdan illallah ederler ve neden bu şekilde hayata asıldığını bir türlü anlamazlardı. Örneğin Rosalie teyze gibi. O, hayata asılıp kalıyordu ve herkes ondan illallah ediyordu.

Ama neyse ki koridorda bir kapı vardı. Ludo'nunki. Ve ardında, Sophie'nin Ludo'yu her gördüğünde kendini bulduğu apaydınlık, iç açıcı kocaman bir oda vardı. Artık kalan zamanlar koridor olsa bile, Sophie buna aldırıyordu.

Günün birinde bir başkası Ludo'nun yerini alacak olursa, hayatının ne hale geleceğini kendine sorup duruyordu bazen. Ludo onun ilk aşkıydı. Ona bir sevgili gibi sarılan ilk erkekti. Tek erkeğiydi. Yine de arada kendine şu soruyu sorduğu oluyordu: acaba bir başkası onun kadar iyi olabilir miydi? Ya da başkaları? Birçokları? Sophie bıktığında onları başından atardı. Tıpkı eski bir gömlek gibi. Ne olursa olsun Ludo eski bir gömlek değildi. Ludo eskimezdi. Her zaman yepyenydi. Ludo Ludo'ydu işte, ötesi yok..

Gözlüklü nazik kel tip de zamanında bir Ludo'ydu belki de. Ve belki de Sophie'sini bu güne dek korumayı başarmıştı. Kadın, *gorbatchev*'li bayanın yaşlarında ama daha mutlu bir Sophie olmalıydı; adamı bekliyordu, birazdan evine döndüğünde, onu öpecekti. Ve kadın, şaşılacak denli anlaşılmaz bir şekilde, bu gözlüklü keli yakışıklı buluyordu. İnsan, kendini zorlasa bile yine de onu yakışıklı bulamazdı, adam korkunçtu. Ludo gibi değildi! Sophie, kelin karısına, sırf kadın aradaki farkı biraz görebilsin diye, Ludo'yu göstermeyi pek isterdi.

Kelin o an sorunlu bir hali vardı. Ayaklarının arasında duran spor çantanın üstüne eğilmişti. Çantayı açmak için fermuarı çekiştiriyordu. Ama şanssızlık eseri fermuar, tıpkı kuru temizlemeden geri gelen bir kotunki gibi, sıkışmıştı. Adam direndi, hırslandı, kafası kıpkırmızı oldu.

Acaba Ludo'nun da yaşlandığında saçları dökülecek miydi? Bu çok kötü olurdu çünkü saçları çok güzel ve ipek gibi yumuşacıktılar. Tıpkı geri kalan her yerinin olduğu

gibi, çünkü onun her yeri güzeldi. Sophie çocuklarının ilerde annelerinden çok babalarına benzemelerini umuyordu, şu <<anne>> sözü de pek tuhafına gidiyordu. O da güzeldi, durum öyle gözüküyordu. Ludo bunu ona sürekli tekrarlıyordu çünkü. Ama çocukları Ludo'ya benzerlerse bu yine de daha garantili olacaktı.

Sophie üç çocuk istiyordu. İki erkek ve bir kız. Öyle hemen değil ama, yirmi yaşına geldiğinde de değil. Ama çok geç de değil... Kendini daha şimdiden iki küçük Ludo'yla hayal ediyordu ve bir de küçük... Adı ne olurdu acaba? Ludotte? Ludite? Hayır, Ludine! Tamam! Sokakta insanların durup bakacakları kadar güzel bir küçük Ludine. İçlerinden bir iki tanesi, bir yolunu bulup şu sözleri ekleyeceklerdi: <<Annesinin kopyası.>>

Ve Ludo da, büsbütün gururlanmış bir şekilde, gülümseyerek onun kulağına eğilecek ve ona şunları mırıldana

II
STYX
(Ölüler Nehri)

Tren artık hareketsizdi. Bütün ışıklar söndü. Bir trafik kazasının ardından, tozların döküldüğü sırada duyulan gürültüye benzer bir gürültüyü bir taş sessizliği kapladı. Henüz ne hayatta kalanlar, karanlıkta, afallamış bir halde, yardım çağırmaya ve korkudan bağırmaya başlamışlardı, ne de yaralılar inlemeye. Tavan sanki çökmüş ve demiryolu katarını dilsizliğe mahkûm etmişti.

Bu donup kalma durumu saniyelerce sürecek ve bu zaman süresince herkes hayata veda edecek, dünyadan ayrılacak, yaşamdan kopacaktı.

İçlerinden bazıları, beşi ya da altısı, geri dönmeyecekti. Ölümün tutsağı olacaktı. Onun, onları kucaklayıp sarmak için üzerlerine geldiğini görmeksizin. Patlama bir saldırıya, bir suikasta, öyle üstten, alttan ya da yandan gelen bir olaya benzemiyordu... Bu, her birinin bedeninin içinde oldu. Sanki bomba bir şırınga yardımıyla kolun bir damarına zerk edilmiş ve bir selin önüne katıp sürüklediği eski bir gemi misali kanın içinde yolculuk etmişti, durum tam olarak böyleydi. Sonrasında, kalbe geldiğinde, kalp pompası tarafından içeri çekilmiş ve patlamış olmalıydı. İçerde. Kalbin içinde.

Emmanuel bile ne olup bittiğini anlamadı. Çantayı açmayı başaramadı. Paramparça oldu, hâlâ çantanın fermuarıyla cebelleştiği sırada, göğsünde koca bir delik açıldı.

Diğerleri de hiçbir şey sezmediler. O an kafalarının içinden geçen görüntü durdu yalnızca. Tıpkı bir film gibi. Ya da, daha açık bir şekilde, eski bir filmin yanan kopyasının koptuğu andaki durumu gibi: hareket donup kalır, ardından, kahvemsî bir leke, bir köşeden başlayıp ta bütün ekranı kaplayana dek, çabucak görüntüyü kemirir ya hani.

Onlar için hayat o anda yandı. Tıpkı eskiden bir sinemada olduğu gibi. Ne var ki salonun ışıklarını yakan hiç kimse olmadı, bundan sonra hiçbir şey olmadı. Hiçbir şey. Işıkların ve alaylı bağrıların hedefi olacak tek bir gösterici ara ki bulasın. Böylece kafalarından geçen son düşünce de kahverengilik tarafından yutulup gitti.

Vanessa bacaklarının arasında Gilbert'in ölüsünü sıkıyordu. Halının üstünde oturmuştu, bakışları aşağıda, kolları arkadaydı; dudaklarında, adamın bir boyun eğiş okumaktan ötürü zevk duyacağı horlayıcı, belli belirsiz bir gülümseme vardı, bacaklarını çok ağır bir şekilde aralıyordu. Tam olarak adamın kendisine emrettiği gibi.

Diğerleri için bekleyişten başka bir şey değildi bu. Gelip geçici anımsayışlar. Ruhun ara oyunları. Tam da kendinizi uykunun kollarına bırakmadan önce olduğu gibi. Öyle dikkate değer hiçbir şey yoktu. Başka yerde topraktan çıktığımızda öze yeniden kavuşmaya yeterince zamanımız olacaktı. Şimdinin bir önemi yoktu, bu bir geçişten ya da bir yolculuktan daha fazla bir şey değildi, ama yine de bir ara verişti. Kalkışta bir boşluğa

düşülmüştü, varıyorsa var olmaya yeniden başlanacaktı. İstikametinin olmaması gibi bir şey düşünülemezdi.

*

Önce hiçbir şey duymadım. Yani demek istediğim, duyduğum hiçbir şeydi. Ben bir *hiç* duydum. Sessizlikten de daha beter. Sanki en ufak bir esinti, en ufak bir gıcırta, en inceden hafif bir dokunuş, kısaca her şey, gerçekten her şey, ışık için kara bir delik ne ifade ediyorsa ses için ona denk olacak şeyin içinde yutuldu. Nasıl bir anti-maddeden söz ediyorsak, bu da bir anti-gürültüydü.

Ve kalbim pes etti. En azından iki, belki de üç atışı yapmadı. Bir tür şiddetli kasılma yaşadım. Hani şu doktorların ani ölüm hissi dedikleri şey. Şimdiyse, kalbimin yeniden atmaya karar vermiş olmasına yanıyorum kuşkusuz; ama yeniden hayata döndüğüm anda, gayet iyi anımsıyorum, mucize eseri ölümden döndüğüme mutlu oldum.

Fakat benimle aynı anda, diğer insanlar da, bir saniye ya da bir asır sonra, bu boşluğun diğer tarafından gara girdiler. Ve o anda ben hâlâ sesin görüntüden önce geldiğini, ya da durumun bunun tam tersi olduğunu ileri sürecek durumda değilim. Bu patlama oldu kuşkusuz, ama bunun öncesinde, sonrasında ya da olduğu sırada, metrelerce öteye, tünelin biçimini alarak ve hat yollarını izleyerek ritim saran bir toz bulutu yayıldı. Bu toz bulutu, sanki ortadan kaybolmuş olan trenin tıpatıp benzeriydi. Hayaletiydi.

Sonra bu genleşti, açıldı. Ortaya çıktı. Ve kendimle ilgili gördüğüm, perona belli bir mesafede halâ oturuyor olan benimle ilgili yine de görebildiğim ne varsa, kirli bir karla örtüldü. Dizlerim, ayakkabılarım, ellerim. Her şey külün altında uykuya daldı. Her şey girydi.

Çevremdeki nesnelere ve canlılar da kumdan heykellere dönüştüler. Bu, bu... Bunu söylememem gerektiğini çok iyi biliyorum ama, madem açıklama yapmayı ya da tanıklık etmeyi gerçekten istiyorum, o halde başka sözcük yok... Bu güzeldi. Özellikle de saçlar. Toz tabakası o denli inceydi ki her bir saç teli, diğerleriyle karışması gerekmeksizin, tozdan payına düşeni almıştı.

Ne olursa olsun bu alandaki güzelliklere hayran olmuşumdur. Özellikle de İtalya'dakilere. O mermer heykeller, o tunç heykeller... Fakat hiçbir heykeltraş henüz bu inceliği, bu kırılabilirliği, bu silinikliği yakalayamadı. Korku bazen böyle mucizeler yaratıyor. Pompei'e ne olduğunu biliyor musunuz? Korku oradaki insanları capcanlı

yakaladığından; onlara, kendilerine biraz olsun çeki düzen verecek, kusurlarını gizleyecek, en iyi profilleri sandıkları duruşu alacak, poz verecek zaman bırakmamış.

Bu an da uzun sürdü. Ve bu kez bu sonsuzluk artık kulağa değil göze hitabediyordu. Zafer şimdi hareketsizliğe aitti. Bütünseldi bu hareketsizlik, köktendi. Tıpkı bir karşıtlık gibiydi o da. İnsanlar, hiç hareket etmemek şöyle dursun; taş kesilmiş, heykelleşmiş bir biçimde, hareketin olumsuzunun içine düşmüşlerdi. Bir başka boyuta. Bu külden görünüşleriyle, basit bir temas, bir nefes onları yıkıp yok edecek sanırdınız. Bizi o denli duygulandıran şu taç yapraklı çiçek kompozisyonlarını düşündüm. İnsanoğlunun gelip geçicilikten bir şey yaratmaya çalıştığı her sefer olduğu gibi.

Ve sonra her şey birdenbire ufalandı, küçüldü, yıkıldı. Herkes koşmaya ve çığlıklar atmaya başladı. İnsanlar, sanki üzerlerini kaplayan ve onları çoktan aşındıran bu pis talk pudrası tarafından kemirileceklermişçesine, sanki bu, onları canlı canlı yakıp kül etmekle tehdit ediyormuşçasına, silkeleniyorlardı.

*

Sophie gözlerini açtı. Her şey simsiyahtı. Önce içinden öldüğünü geçirdi. Yo hayır, daha da beteri. Onu öldü sanmışlar, bir tabutun içine kapatmışlar ve gömmüşlerdi, ve işte sonrasında o, toprağın üç metre altında uyanmıştı ve boğulur gibi olduktan sonra da ciddi ciddi ölecekti.

Sonra çığlıklar duydu. Çığlıklar epey uzaktan geliyorlardı, fakat çevresindeki hayli geniş bir alanda çınıyorlardı. Bu da güzel: orada, dipte, çığlıklar vardı ama yanı başında, hiçbir şey yoktu. Sessizlikten başka.

Anımsıyordu. Hüzünlü bayanla sevimsiz tipin arasında ayakta durmuş, sevimli adamın, spor çantasının fermuarıyla mücadele edişine bakıyordu. Ve sonra, birdenbire, birinin kafasına koca bir sopa darbesi indirilmesiyle aynı anda o korkunç gürültü patlamıştı. Bununla birlikte, darbe aşağıdan, karşıdan, sevimli adamdan, çantadan geliyor ve ta saçlarına kadar yükseliyor gibi gelmişti ona.

Sophie adeta sırtüstü uzanmıştı. Derken kalçasının altında bir ağırlık hissetti, birisi sağ bacağının üstüne düşmüş olmalıydı. Sanki bir beden, enlemesine oraya yerleştirilmişti. Bir çimento torbası kadar ağırdı. Aynı zamanda akıyordu da. Tıpkı sızıntı yapan bir su poşeti gibi.

Sophie dokunmaya çalıştı ancak sağ eli artık işlemiyordu. Sağ kolunun da ondan eksik kalır bir hali yoktu. Kırılmış olmalıydı. Kırık bir kolunun olması canını sıkıyordu

açıkçası, çünkü saatlerce hastanede kalması gerekecekti; ve özellikle de ailesine haber vermek isteyeceklerdi. Koca aptalın, gözleri yerinden uğramış bir halde, o öfkeli ilerleyişini daha şimdiden görür gibiydi.

Ludo'ya gelince durum o kadar kaygı verici değildi. Onu kaçırmıştı, şimdi bunu gayet iyi biliyordu. Eh Ludo, onun kendisini beklemeye geldiğini bilmediğine göre... Bu sadece eksik kalan küçük bir mutluluktu. Olsun varsın, daha başka mutlulukları olacaktı. Hem de büyükleri.

Sophie sol eliyle sağ bacağını yoklamaya karar verdi. Ne şans ki sol eli işliyordu. Parmaklarının altından kotunu hissetti. Sırılsıklamdı. Bununla birlikte, üstünde yatan hiç kimse yoktu. Akan kendisiydi. Kanayan kendisiydi. Biraz daha aşağıya indi. Hep kotunu hissediyordu, ancak içinde hiçbir şey yoktu. Bacak filan yoktu.

Sophie'nin sağ bacağı artık yoktu.

Kusmak istedi.

Önce ailesini düşündü: <<Gene gittin dışarlarda sürttün ya, al sana!>>

Sonra Ludo'yu düşündü. Ludo'nun okşayışlarını.

Hepsi bitmişti. Ludo bir daha asla ona dokunmak istemeyecekti. Ya da ona acıyacaktı. İnsan hayatı boyunca bir insanla sırf acıdığı için birlikte olabilir mi? Elbette hayır.

Sophie çığlık attı.

Ama ağzından çıkan şey onu hiçbir şeyden kurtarmadı. Kendisini ağlayamayacak denli kötü hissediyordu. Zaten öylesine yorgun düşüvermişti ki bir anda. Akıp giden kandı. Akıp giden yaşamdı.

Sophie'ye, karanlığın yoğunluğu daha bir azalıyor, gün sökümü misali gece aydınlanıyor gibi geldi.

Ansızın Sophie dehşetle öleceğini anladı.

<<Öleceğim>>, diye geçirdi içinden, gözyaşlarının arkasında, çok uzaktan.

Ve sonra, çok kısa bir süre sonra, koca beyaz bir dalganın üzerine doğru yükseldiğini gördüğünde, <<keşke ölsem>>, diye umutlanacak zamanı vardı hâlâ. Ve o kocaman beyaz dalga bütün gücüyle üstüne düştü ve dileğini yerine getirdi.

*

Patlama olduğunda, adam, karo taş döşeli o sonu gelmez koridor boyunca yürüyordu. Birden herkes durdu. Dünya durdu. Ardından, birkaç saniye sonra, çığlıklar

yükseldi ve insanlar koşmaya başladılar. Bazıları, ki bunlar merakı korkusuna baskın gelenlerdi, kaza yerine doğru ilerlemek için onun yanından geçiyorlardı; diğerleriye, çıkışa ulaşip kurtulmak için, onun önüne geçerek koşturuyorlardı. Ama hemen hepsi de, irade ve düşünmeden tümüyle yoksun bir halde, tıpkı çiftliğin avlusunu kateden boğazlanmış piliçler gibi, yalnızca bedenleriyle harekete geçmişlerdi.

Kısa bir süre sonra ortalıkta kimse kalmadı. İşte o anda adam, montunu tersine çevirdi. Bunu bir sihirbazın el çabukluğuyla halletmekle iyi yaptı çünkü, hemen ardından, korkudan serseme dönmüş ve toz içinde bir çift belirdi ve çift onu neredeyse itip kaktı. Onu görmeksizin. İşte asıl önemli olan da buydu: Onu görmeksizin! O, olasılık dışı ama yine de sorulacağı takdirde hiç kimsenin, hakkında bir eşkal veremeyeceği soluk montlu iri yarı genç adam olmuştu bile. İnsanlar, orada, bir tünelin içinde, muhtemelen sapsarı renkte bir mont giymiş olan biri tarafından işlenmiş olan bir suikast sırasında, bir koridorda sakın sakın yürümekte olan soluk montlu bir yabancı hakkında neden bilgi edinmeye çalışacaklardı ki?

Yine de fazla oyalanmamak gerekiyordu.

Adam daha hızlı adımlarla ilerlemeye koyuldu. Eğer talimatlar bu denli açık seçik olmasalardı, büyük meydana çıkan geniş merdivene doğru seve seve tabanları yağlardı. Daha şimdiden en tepedeki gün ışığını fark ediyordu. Su yüzüne çıkacaktı. İçinde bir tanığın belki de hâlâ aylak aylak dolaştığı bu tehlikeli sudan çıkacaktı.

Şimdi dışarıdaydı, gün ışığındaydı. Sanki uzun zamandır yoksun kalmışçasına havayı ciğerlerine doldurarak ilerliyordu. Mutluydu. Mutluydu çünkü gururluydu. Şimdiye kadar gurur duyacağı o kadar az şey olmuştu ki. Ve de mutlu olacağı.

Orada da insanlar dört bir yanda bağıryorlardı. Ve randevusunun olduğu kafeye yaklaştığında, ilk ambulans sirenlerini işitti. Ve itfaiyecileri! Ve polisi! Böyle durumlarda, yardıma koşanlar biraz kâhin olmalıydılar, çünkü giderek daha erken ulaşıyorlardı. Ama elbette her zaman vaktinden daha geç. Gülümsedi.

Eğer bilselerdi ki, hepsi...

Kendini güçlü hisseti. Sanki spor alanında yüksek düzeyde bir başarı kazanmıştı. Sanki çok zor bir seçmede kazanan oydu, o, her zaman her yerde elenen o.

Ve bu başarısını resmi olarak onaylamak için eğitmeni olan Paul ile randevusu vardı. Başarısız olsaydı, ona ikinci bir şans verilmezdi kuşkusuz. Ona soğuk bir şekilde her şeyin bittiği, hiçbir açılımı olmayan küçük ortalama yaşantısına geri dönebileceği söylenirdi. Ama şimdi, böylesine bir başarıdan sonra! Paris ateş ve kağıt içindeyken! Onun yüzünden! Onun! Çünkü eylem adam akıllı başarıya ulaşmıştı. Bu çığlıklar, bu sirenler

bunu kanıtlıyorlardı. İster çok sayıda kurban olsun, ister bir iki tane, durum aynıydı. Korku aynı korkuydu. Ve aynı korku olacaktı. İnsanlar evlerinden aynı kaygısızlıkla çıkamayacaklardı artık. O, Paris'in dengesini bozmuştu. Fransa'nın! Hattâ dünyanın, neden olmasın? O. Tek başına. Hadi bakalım, buna ne buyuruyorsun baba?

Birahaneden içeri girdi ve eşikte durdu. Gözleriyle, şimdiye dek Örgütteki tek bağlantısı olan Paul'ü aradı. Onu hemen o anda gördü; adam, kapının karşısında duran dip taraftaki bir masanın arkalıksız kanepesinde oturuyordu. Ama bekledi. Talimat böyleydi. Eğer bir şeyler yolunda gitmezse, ortada düşmanca ya da sadece şaşırtıcı bir şey olursa, randevu gerçekleşmeyecekti. Ve buna da yalnızca Paul karar verebilirdi.

<<Paul>> bir takma addi elbette. Onun gerçek adı hakkında hiçbir fikri yoktu, yalnızca adının Paul olmadığından kesinkes emindi hepsi o kadar. <<Bana Paul diyeceksin>> diye bildirmişti adam, her şeye karar vermiş olan o ilk karşılaşmalarından itibaren, ama yine de eğitim çok daha sonra başlamıştı, ta ki Paul kiminle işinin olduğundan gerçekten emin olduğunda.

Adamın, Paul'ün ailevi durumu, mesleği ya da herhangi başka bir şeyi hakkında da hiçbir fikri yoktu. Ama o bu bölünmeyi, bu gizemi pek seviyordu. Örgüte kadar uzanmayı, elebaşını bulup ortaya çıkarmayı ve onu dağıtmayı engellemek söz konusu olduğuna göre, bu elbette ki çok işe yarar bir yöntemdi. Bu ayrıca romansıydı da. Bir tehlike tadı taşıyordu.

Bu güvensizliğin eğlenceli tarafları da olmuyor değildi. Örneğin Paul sol elini mümkün olduğunca gizliyordu. Paul elini masanın altında tutuyor, arka tarafına koyuyor ya da cebine sokuyordu. Bütün bunlar, küçük parmağının olmadığı fark edilmesin diyeydi.

Ve işte ne tutuklanma olmuştu ne de sorgulama, çünkü her şey mükemmel şekilde gerçekleşmişti. Tam bir başarı. Zaten Paul'de ona yaklaşmasını işaret ediyordu. Adam masaya, Paul'ün karşısına oturdu; ama kapının görülmesine engel olmamak için öyle tam karşısına değil. Paul'ün yüzünde o bildik hafif hüznü gülümsemesi vardı:

-Eee?

Sırf ambulans sirenleri bile, soruya iyi bir yanıtı.

-Mükemmel.

Adam, bu kelimeyi yeni bir sesle söyledi. Çok daha güvenli bir sesle. Öyle bir çömez sesiyle değil, bir topluluğa törenle alınan yeni bir üyenin sesiyle. Olay onu daha şimdiden değiştirmişti, bunu bedeninin içinde hissediyordu. Bunun bir öncesi ve bir sonrası olacaktı.

-Seni görmek istiyorlar, dedi Paul boğuk bir sesle. Seni kutlarım. Senin için işler hızlı geliyor.

Paul önüne baktı. Tatlıdan mahrum edilmiş bir çocuk gibi kederli bir hali vardı. Ya durum böyleyse? Örgüt Konseyi şüphesiz ona çok daha tehlikeli ikinci bir görev vermek için onunla görüşmeyi arzu ediyordu. O bunu kabul etmeye pek kararlıydı. Şans orada, elinin altındaydı, bunu yakalamak gerekiyordu. Şu anda geri çekilmek söz konusu bile olamazdı, ta zirveye kadar yolu izlemeliydi.

-Ne zaman?

-Hemen.

Belki de onu eğitmen olarak atamak istiyorlardı. Bu, Paul'ün içinde bulunduğu durumu açık bir şekilde ortaya koyuyordu. Yarışa başlar başlamaz, buyruğu altında bulunan kişi onun elinden kaçıyor ve onun dengi oluyordu. Rakibi mi demeliydi? Çok kısa bir süre sonra belki de üstü, kim bilir? Kendini güçlü hissediyordu. Bütün kasları çözülmüştü. Yorulmaksızın saatlerce koşabilirdi.

Paul başını kaldırdı. Yüzüne bu kez sakin bir ifade yerleşti. Tarafsız bir ifade. Yoksa boş mu? Çözülmesi güç bir ifade işte. Sınırları çok sağlamdı. Ona hayran olmamak elde miydi?

-Oraya arabayla gideceğiz, dedi Paul. Bütün açıklamalar sana yerinde yapılacak, bu durumda, şu andan itibaren sorular sormanın bir anlamı yok, çünkü sana yanıt verme hakkım yok. Zaten bana yalnızca ne yapmam gerektiği söylendi. Başka hiçbir şeyden haberim yok.

Bu bir tür itiraftı. Paul'ün son cümlesinde buruk bir şey vardı. İlgili kişiyle görüşmek için onu aracı kılıyorlardı. Ansızın Paul ona neredeyse acı verdi. Bir sözle, bir hareketle ya da bir gülümsemeye onun yüreğine su serpmek isterdi.

Ama kendini tuttu. Gerçek tehlike işte bu olurdu: Acıma. Her zaman sert ve soğuk olacak şekilde kendini ayarlamalıydı. Sıcaklık ve duyguyla gaftan başka bir şey yapılmazdı. Gerekli olan şey harekete geçmektir. Görevler başarmaktı. Paul, daha ilk seanstan itibaren, ki bu iki yıldan fazla bir süre önce gerçekleşmişti, bunu ona öğretmişti. Ve bugün Paul, şu sinelek haliyle, kendi tavsiyelerini unutmuşu benziyordu.

İki yıl. İki yıl boyunca her şeyi öğrenmişti. Ve o şimdi işi biliyordu. Bundan daha normal ne olabilirdi?

Planlandığı gibi, kafeden çıktılar. Paul onun on metre kadar önünden yürüyordu. Biraz yavaş yürüyordu, dansı andırır tarzdaki kıvrak adımlarıyla, sanki hiçbir yere

gitmiyormuş gibi bir hali vardı. Sonra birden bire bir arabanın yanında durdu, sağına soluna bakındı ve arabanın içine dalıverdi.

Sıra ondaydı. O da park halindeki arabalarla trafiğin arasındaki şoseye atıldı. Gelip geçen arabalar onu neredeyse sıyırıp geçiyorlardı. Yolcu kapısının kilidi açıldı. Adam kapıyı sonuna kadar açtı, keyifle içini çekerek koltuğa oturdu ve kemerini bağladı.

-Hadi bakalım, diye fısıldadı Paul.

Arabayı dikkatle ve abartısız bir şekilde kullanıyordu. Çok güzel: Her ne kadar bundan sonra kendilerini pek bir tehlike beklemediğinin bilincinde olsa da. Mahalleden ayrılıp çevre yolunu aştılar. Paris'in dışına çıkmışlardı. Kırın ortasındaydılar. Kır değilse de banliyönün ortasında.

İçinden, geçici olarak kullanılan gizli bir yere gidiyor olmalıyız, diye geçirdi. Söz konusu olan örgütün gizli merkezi idiyse eğer, Paul, onun o yeri bir daha bulmasını engellemek için onun gözlerini bağlayacak ya da bu türden bir şey yapacaktı. İçinden soru sormak geldi ama sustu ; Paul ona yanıt vermeyeceğini söylemişti ne de olsa. Adam, Paul'ün, aslında bir aracıdan, makinenin bir çarkından, bir çilekeşten başka bir şey olmadığını anlamaya başladı; ilk günden itibaren sandığının tersine, Paul hiçbir şey bilmiyordu. Paul'ün kendisinin de ilk günden itibaren onu inandırmaya çalıştığının tersine. İşte kanıtı: Konsey, onunla görüşmek istediğinde Paul'ü sözcü olarak seçmemiş, Paul'e yalnızca onu getirmesini emretmişti, işte o kadar.

Araba, kırmızı ve beyaz tahtalardan oluşmuş bir şantiye duvarının yanında durdu. Paul motoru durdurdu.

-Pekalâ, dedi, nasıl hareket edeceğimizi söylüyorum: Ben ineceğim. Duvara gideceğim. Orada bir geçit var. Nasıl yaptığımı göreceksin. Sonra sen arabadan çıkacaksın ve duvara gideceksin. Geçitin önüne gelir gelmez sağı, solu iyice kolaçan edeceksin. Sokakta kimsenin olmaması gerek. Kesinlikle hiç kimsenin. Eğer birini görürsen vazgeçeceksin. Yürümeye devam edeceksin, ayakkabılarının bağcıklarını bağlayacaksın ya da ne bileyim onun gibi bir şey işte, ama girmeyeceksin. Eğer ortada kimsecikler yoksa, tıpkı benim yaptığım gibi tahtaları aralayacaksın ve tereddüt etmeksizin tek bir adımda içeri dalacaksın ki tahta hemen senin ardından kapanıversin. Ne gören ne duyan olacak. Saçmalamak yok tamam mı? Turistleri oynayıp içerde neler döndüğünü anlamak için kafayı uzatıp bakmak yok. Açıyorsun, içeri giriyorsun ve tahta kendi kendine arkandan kapanıyor, bir anda. Çaktın mı?

Paul şu son yetki anlarından yararlınsın diye olayı biraz abartıyordu. Belki de Paul'ün lâflarını ağzına tıkması gerekirdi ama bu neye yarardı ki?

-Anlaşıldı.

-O halde başlayalım.

Paul aşağı indi ve arabanın çevresini dolaştı. Omuzları çökmüştü. Tuhaf ama, adam ona birdenbire nasıl da sıradan gözüküyordu. Ve neredeyse acınası. Paul ona hiç bakmıyordu. Sanki fiziksel bir şey, onun, öğrencisinin neşesine, zaferine ortak olmasını engelliyordu. İnsanın yetiştirdiği birinin ona yetişmesi ve onun önüne geçmesi güç bir durum olmalıydı ne de olsa. Ama olayın mantığı buydu. Mücadelenin mantığı buydu. Herkes görevini bilmeliydi. Paul bir öğretmen, bir eğitim uzmanıydı. Mücadele alanının yıldızı değildi, ama gerekliydi. Eğer hocası için görüşmenin dayanılmaz bir hal aldığı görürse, onu savunmakta karalıydı.

Paul sakın bir şekilde önce sağını, sonra solunu kolaçan etti. Ardından duvarın kırmızı tahtalarından birini biraz yüksekçe bir yerinden öne doğru ittirdi. Doğru yeri güzelce bellemişti. Duvar parçası bütün halinde düştü ve Paul bir anda aşağıya doğru gözden kayboldu. Ve bir anda, tahtalar az önceki dikine görünümüne kavuştular. Güzel numara, tıpkı silâhşör filmlerindeki, perdelerin arkasında bulunan gizli kapılar gibi.

Sıra ondaydı. Arabadan indi ve kapıyı çarpmadan kapattı. Sağa sola bakındı. Ortada kimseler yoktu. Paul'un yaptığı hareketi yineledi. Aynı etkiye aynı sonuç: Kapak düştü. Kendini boşluğa attı ve arkasından kapağın kapandığını işitti. Tapınağın en gizli ve en kutsal yerine girmişti sanki.

Orada gördüğü her şey onu şaşkına çevirdi.

Önceden, duvarın ardında bir bina göreceğini ummuştu. En azından bir şantiye. Burası ne olduğu belirsiz bir yerd. Görünüşe bakılırsa kısa bir süre önce terkedilmiş bir yerd. Gözünün önünde karınları deşilmiş döşekler, pas tutmuş buzdolapları, budanmamış çahırlar vardı. Üç tarafta da penceresiz duvarlar yükseliyordu. Manzaranın bütünü, bütün mahallenin geceleyin çöplerini boşaltmaya geldikleri bir tür karanlık avluyu, bir çöplüğü andırıyordu.

Ansızın sol tarafta dikdörtgen biçiminde bir çukur fark etti. Bir metreye iki metre derinliğinde olmalıydı. Dibi gözüküyordu ama çok kısa bir süre önce kazılmış olmalıydı çünkü yanındaki küçük toprak yığını henüz çok taze gözüküyordu ve uzun saplı bir kürek, kazı çalışması halâ sürüyormuşçasına, içinde dikili duruyordu.

Ve tam karşısında Paul belirdi. Öyle yakınındaydı ki, onu görünce neredeyse irkildi. Paul halâ gülmüyordu. Sıkıntılı da bir hali vardı. Ve biraz da tehlikeli. İnsan onun delirdiğini sanabilirdi. Sağ elinde, küçük bir aynayı andıran parlak bir şey tutuyordu.

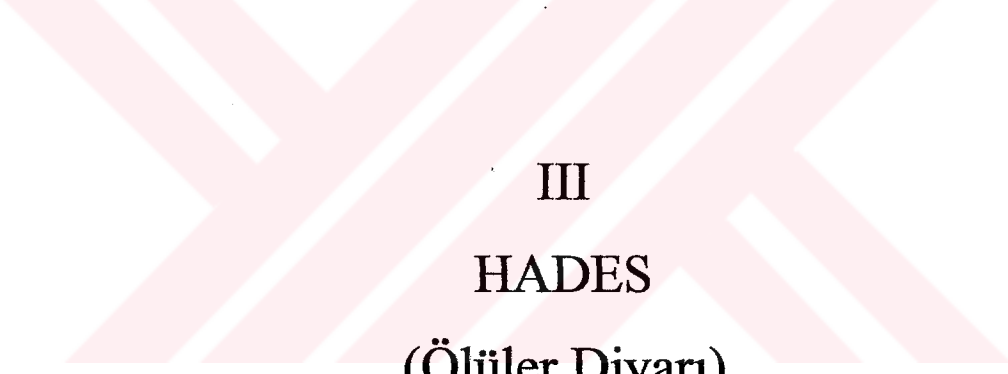
Adam tam Paul'e, bu karmaşanın ortasında Konseyin gizli yerinin girişinin nerede bulunabileceğini soracaktı ki birdenbire ayna hızla çenesinin altından geçiverdi. Hemen ardından, neredeyse aynı devinim içinde, aynı anda, aynı nefes içinde, Paul ona şiddetli bir omuz darbesi attı ve adam çukurun içine düştü.

Bütün ağırlığıyla sırtüstü yere düştü ve kafası, adeta zamansız çalan bir çan sesi gibi, korkunç bir gürültüyle dibe çarptı. Ama bilincini yitirmedi. Paul'ün, deliğin üstünden eğilmiş ona baktığını görüyordu. Elinde tuttuğu şey ayna değil, bir usturaydı. Şu katlanabilen ve bıçağı kulpuna giren eski model usturalardan biriydi. Bunların bir ismi vardı. Ne diyorlardı bunlara? Hıh tamam, yalın kılıç! Paul elinde kana bulanmış bir yalın kılıç tutuyordu!

Bağırmaya çalıştı ama bütün duyulan, gırtlğından çıkıveren bir tıslama oldu; sönen bir lastik sesi. Doğrulmaya çalıştı, ama kol ve bacakları artık ona boyun eğmiyorlardı. Bütün enerjisi onu terk etti, boynundan akan o kanla birlikte uçup gitti. Uyumak istiyordu.

Yukarda, Paul beyaz kâğıt bir mendille usturayı sildi ve kıpkırmızı olan mendili deliğin içine attı. Mendil, solup dalından düşen bir yaprağın ağırlığıyla, havada şöyle bir fir döndükten sonra, göğsünün üstüne kondu. Ardından Paul yavaşça usturasını katladı, ceketinin iç cebine soktu ve küreği kavradı.

Toprak gözlerinin içine öyle yağmur gibi hemen yağmadı, yine de Paul'ü çok net bir biçimde göremiyordu. Kuşların duvara çarparak parçalandıkları güneş tutulmasının gerçekleştiği günlerde olduğu gibi, gece gündüzü bastırmişti. Bitkindi. Her şey silinip gidiyordu: tepedeki gökyüzü; toprağı aşındıran küreğın tıkırtısı, Konseyin huzuruna çıkış, gelecek görevler, yeni üyelerin yetiştirilmesi, babanın gururu.

III
HADES
(Ölüler Diyarı)

Öyle sanıyorum ki itfaiyeciler rıhtıma geldiğinde ben halâ yerimden kımıldamamıştım. Oturuyordum. Evet, üzerime eğilen Yuvarlak Masa Şövalyesi'ni andıran adamın parıldayan kaskını, kalın derin ceketini gayet iyi anımsıyorum.

-Her şey yolunda mı bayım, bir şeyiniz yok ya?

Ağzından çıkan her bir kelimeyi net bir şekilde işitiyor, bunları, bir soru cümlesi, kuşkusuz yerinde bir cümle oluşturmak için mükemmel bir şekilde sıralamış olduğunu gayet iyi ayırımsıyordum, ne var ki cümlenin ne anlama geldiğini hiç mi hiç anlamıyordum. Adamın suratına bön bön bakmış olmalıyım ki adam, kahramanların o yüce sabırla, yumuşak bir şekilde sorusunu yineledi.

-Yaralanmadınız ya?

-Hayır, tünelde oldu.

-Peki, burada durmayın.

Başımı salladım ve adam oradan uzaklaştı. Ayağa nasıl kalkacağımı, ta çıkışa kadar gri tozla örtülmüş bu savaş alanını nasıl katedeceğimi, orada bulunan ve bir ölünün evindeki aynaları kapatır gibi üzerlerine bir örtü atılmış olan ışıklı tabelaların yanına nasıl varacağımı bilemiyordum.

Derken başka bir adam yanıma yaklaştı ve bana adımı ve adresimi sordu. Bu seferkinin ne kaskı vardı ne de zırhı. Daha çok bir polisi andırıyordu. Zaten onlardan biriydi. Ona söylediğim her şeyi küçük bir not defterine kaydetti.

-Çağrılacaksınız.

-Neden?

-Tanık olarak.

-Ben hiçbir şeyin tanığı değilim ki, hiçbir şey görmedim ki.

-Çağrılacaksınız.

Bu resmen bir polisti. Adam, ona dudaklarımı yakan ama bir türlü anımsayamadığım çok önemli bir soru daha sormama kalmadan, çekip gitti. Onun, biraz daha ötede, bir başka külden heykelin yanında durduğunu gördüm.

*

Yeniden yer yüzüne çıktım. Basamakların yukarısında bir felâket filmi çekiliyordu. Ortalık kamyon kaynıyordu. Beyaz ambulanslar vardı, diğerleri kırmızıydı. Arabalar da vardı, ama hepsinin de tepesinde yanıp sönen döner birer fener vardı. Yayıdıkları sayısız mavi ışık, tıpkı imdat çağrıları gibi, meydanın boşluğunda yitip gidiyordu. Sizi etkisi

altına alan bir tek şey varsa o da sestti. İnsan çığlıklar, iniltiler, siren sesleri bekliyordu; fakat her yerde yalnızca, içinize beklenmedik bir sükûnet hissi veren tiz ve sürekli bir gürleme sesi hüküm sürüyordu.

Birisiyle konuşmam gerekiyordu.

Ya da daha doğrusu Sandrine'le konuşmam gerekiyordu. Bu talihsizliğin sorumluları biz olduğumuz gibi belirsiz bir duygunun pençesindeydim. Eğer birbirimize bu yerde randevu vermemiş olsaydık, bu kaza olmayacaktı. Onu hazırlıklarının tam orta yerinde rahatsız ediyorsam da önemi yoktu. Kendimi bütün nezaket ve mesafeli kalma yükümlülüklerinden sıyrılmış addediyordum.

Kendimi ansızın bir yükten kurtulmuş gibi hissettiğimi de anımsıyorum.

Yalnızca ona telefon etmeden önce tam olarak neler olup bittiğini öğrenmeliydim. Dört kapısı da ardına kadar açık olan arabalardan birine yaklaştım. Sivil polis sanki hayalet görmüş gibi yüzüme baktı ve soruma başka bir soruyla yanıt verdi.

-Siz içerde miydiniz?

-Evet, ama hiçbir şey görmedim.

-Telefon numaranızı aldılar mı?

-Evet, ama...

-Bir bomba. Kimse daha fazlasını bilmiyor.

Bir teşekkür geveledim.

Sandrine'e telefon açmanın hiç de gereği yoktu. Bu bir kaza değildi. Kötü talihin bu işte bir suçu yoktu. Eh bu durumda, bizim de yoktu.

Yine de birinci kabinin camlı kapısını çektim. Bunlardan yan yana, bir arada üç tane vardı. Ve hiçbiri de dolu değildi. Böyle bir anda hiç kimsenin telefon etmeyi arzu etmemiş -buna ihtiyaç duymamış- olması tuhafıma gitti. O an belki de düş görüyorumdur diye düşündüm. Aptalca belki ama uyanmak için yanağımı çimdikledim, ama uyumuyordum. Zaten birçok insan meydanda tıpkı küçük ağaçlar gibi belli aralıklarla dikilmiş, cep telefonları kulaklarında, kendi kendilerine konuşuyorlardı.

İki çalıştan sonra karşımda kendimi buldum. Sandrine ve ben evde değildik, ve ben kendimi, eve döner dönmez beni aramam için telefon numaramı bırakmaya davet ediyordum. Ben olduğumu söyledim ve çantasını yerleştirmeyi bıraksın ve gelip ahizeyi kaldırsın diye defalarca Sandrine'in adını haykırdım, ardından sesimin bomboş evde yankılandığını düşündüm. Ahizeyi yerine koyarken evime gitme kararı aldım. Sandrine çat kapı geldiğimi görerek öfkelenenecekti. Ne yapalım yani, öfkelenirse öfkelenirsin. Birkaç dakikalığına oradan uzaklaşmış olmalıydı, tam da arabaya inecek kadar bir süre belki de.

Ya da tam tersi, orada olmam onun daha çok işine gelecek ve yirmi yıllık bir yaşamın dekorunu yağmalamak için beni görevlendirecekti.

*

Evde Sandrine'e rastlamadım. Oraya uğramamıştı bile. Sabah kapıyı kapadığımızdan bu yana hiçbir şey yerinden oynamamıştı.

İçimde bir umut baloncuğu şişti, ama neredeyse anında patlayıverdi.

Bir parça hiddet bu sönen umuu manevi çöküntüden koparıp aldı. Sandrine'e, yara almamış olsam da, bu sarsıcı deneyimi yaşamış olmamla ilgili hiçbir tahminde bulunmadığı, hiçbir şey hissetmediği için kızdım sanırım. İkimiz arasında her şey bu derece tükenmiş miydi?

Düş kırıklığı yaratan bu firar acilen bir misilleme gerektiriyordu. Ben de alanı işgal etmeye karar verdim, giysilerimi, koltukların hemen her yerine, artık nereye rast gelirse, ata ata soyundum, sonra da bir duş almaya gittim.

Banyodan çıkışta acıkmıştım. Tavaya iki yumurta kırdım ardından televizyonun karşısına kuruldum. İçinde hiçbir gelişmenin olmadığı ve gazetecinin bir eliyle mikrofonuna asılmak diğer eliyle de kulaklığını ezmek suretiyle dekor oluşturduğu şu özel yayınlardan birisi vardı. Söyleyecek hiçbir şeyi yoktu, buna karşın bir şeyler öğreneceğini sanan milyonlarca insana hitaben konuşuyordu.

-Olay bir suikast gibi gözüküyor, diye belirtiyordu bu adam gayet emin bir şekilde. Ancak kısa bir süre içinde bunun doğrulanmasını bekliyoruz.

Ben ondan daha çok şey biliyordum.

-Peki, tamam, diye yanıt geliyordu ona stüdyodan. Bizden ayrılmayın.

Zavallıcık da başını sallıyor ve her şeyi baştan alıyordu.

-Size açıkladığım gibi, halâ giriş yapamadığımız Nation Meydanı'na yardım akışı sürüyor. Bu yüzden biz de kameramızı bitişik bulvarlardan birine yerleştirdik, ki burada, sizin de görebileceğiniz gibi, meraklı sayısı giderek artıyor...

Görüntüler canlı yayında verildiğinden, ekranda belirme şansım hiç yoktu. Ama yine de ben biraz öncesinde oradaydım, beni tanık saymışlardı, ne de olsa yerin altından çıkmıştım ve felâketin olduğu yerden adeta paçayı kurtarmıştım. Gazetecinin arkasında yığılan kalabalığın içinde bilinçsizce kendimi arayışım bu yüzdendi.

Sonunda umudu kestiler ve yeni gelişmeleri beklerken, bizleri bir televizyon filmini izlemeye davet ettiler. Televizyonu kapattım ve radyoyu açtım.

Burada iyi bir soruşturma yürütmüşlerdi ve suikast savını doğruladıktan sonra –el yapımı olduğu kuşku götürmeyen bir bomba ikinci vagonun içine bırakılmıştı - insan bilançosunu verdiler: beş ölü ve yirmi üç yaralı. Yaralılardan hiçbirinin ciddi şekilde yaralanmadığını ve hepsinin olay yerinde tedavi edildiğini belirtiyorlardı. Üç kadının ve iki erkeğin ölümüne yanyorlardı. Polis kaynaklarından edinilen bilgilere göre üç kadından bir tanesi çok genç bir kızdı.

İkinci vagonun içinde bulunan çok genç bir kız.

Kocaman asker postalları giymiş, kısacık saçlı, kot pantolonlu, neredeyse çocuk yaştaki bu kız gözümün önüne geldi. Kızın, kendisi hayata doğru uzaklaşmadan önce ona cehennemin kapısını aralamış olan sarı montlu o adam tarafından adeta ölüme davet edilmişçesine, koşar adımlarla peronu geçişini gözümde canlandırdım.

İçimde çelişkili duygular cirit atıyordu. Bir taraftan bu tüyler ürpertici olaydan kıl payı sıyrıldığımı ve korkudan donup kaldığımı, beri taraftansa, bundan utanç duymalıyım gerçi ama, coşku gibi bir şeyin de kanımı kaynattığını hissediyordum. Evet damarlarımda pekalâ da coşkuyu andırır bir şey dolaşıyordu. Tam treni yakaladığı anda genç kızın da içinde aynı coşku yükselmiş olmalıydı: hep pek de anlam taşımayan başarıların neden olduğu o coşku.

Kendi kendime anlaşılmaz bir biçimde çok ölümcül bir suikasttan kıl payı kurtulmuş olduğumu söyleyip duruyordum. Ve aslında hiç de bir şeyden kurtulmamış olduğumu kabul etmeyi reddediyordum. O metroya binmeyi hiçbir zaman tasarlamamıştım. Eğer Sandrine randevumuza gelmiş olsaydı bile ben vagona binmeyecektim. İnen Sandrine olacaktı. Ve bu durumda kendini mucize eseri ölümden kurtulmuş gibi hissedebilecek kişi de yine o olacaktı.

Şu halde, sağlıksız olması şöyle dursun, hiçbir temeli de olmayan bir tür sevinç duyuyordum.

Acaba buna sevinç denebilir mi gerçekten de? Söz konusu olan daha çok bir rahatlamaydı. Hayatta kalmış olmaktan duyulan tatmin, başka bir şey değil. Büyük bir yorgunluğu beraberinde getiren cılız bir heyecan daha çok. Sızdım kaldım.

*

Telefon çalıyordu. Elimi komodine doğru uzattım ama odamda değildim. Zaten zil sesi de girişten geliyordu. Birisi ısrar ediyordu. Sandrine'di kuşkusuz, anahtarını bulamıyordu. O anda bir heyecan ve sabırsızlık nöbetinin içimi kor gibi yaktığını

anımsıyorum. İçimden onu kollarımın arasında sıkılmak geldi. Arzudan daha öte bir şeydi bu. Aştandı, evet. Yeniden aşktan mı? Hayır, hâlâ aşktan.

*

Kapının girişinde ciddi suratlı iki adam duruyordu. Sandrine hakkında konuşmaya geldiklerini söylediler.

-O çıktı.

-Evet bayım, biz de bunun için buradayız. İçeri girebilir miyiz acaba?

-Bilemiyorum ki, yani...

Esmer uzun saçlı olanı sanki suya atlamak istermişçesine kafasını öne doğru uzattı.

-Ajandasında kaza durumunda haber verilecek kişinin siz olduğunuz yazılı, dedi adam çabuk bir şekilde.

-Kaza durumunda mı?

-İçeri girebilir miyiz, bayım?

-Ne kazası?

-Bizi içeri almak zorunda değilsiniz, ama girsek iyi olur.

Onları salona götürdüm. Toz içindeki giysilerimi topladım ve doğruca banyoya gittim, orada duran kirli sepeti onları yutuverdi.

-Ne kazası?, diye yineledim geri geldiğimde.

*

Adamlar uzun süre kaldılar. Sandrine'in suikastta, metro suikastında ölmüş olduğunu bana birçok kez yinelemek zorunda kaldılar sanırım.

-Ama o orada değildi.

-Oradaydı, kurbanlardan biri de o.

-Fakat hayır, o orada değildi. Ben oradaydım.

-Siz orada mıydınız?

Kısa saçlı olanı cebinden bir not defteri çıkardı ve sayfalarını çevirdi.

-Hıh tamam, peronda kimliğiniz not edilmiş gerçekten de.

Adam küçük not defterini kapattıktan sonra meslektaşına döndü. Konuşan meslektaş oldu.

-Siz neden oradaydınız?

Gören benden şüphelendiklerini düşünebilirdi. Sandrine'le ikimize ait bütün senaryoyu anlattım onlara. Ve anlattıkça, bu hikâye bana biraz aptalca geldi. Ne de olsa pek akla yatkın değildi. Ve adamların bana resmen tuhaf tuhaf baktıklarını gördüm.

Kendimi kötü hissediyordum. Küçük sırlarımı yabancılara açmış olmaktan daha şimdiden pişmanlık duyuyordum. Üstüne üstlük polislere. Benim için yanıtlaması yine de kolay olan şu soruyu sorduklarında, onları sırf bu yüzden bilgilendirmedim kuşkusuz:

-Ciddi anlamda iz sürmek için henüz çok erken elbette, ama pek çok kişi Vincennes peronundan trene, tam da ikinci vagona binmeden önce halinde tavrında bir tuhaflık olan bir yolcuyu anımsadı. Tahliye edilen yolcular arasında bu adamın eşkaline uygun hiçbir kimseye rastlanmadığından, adamın Nation Garı'nda inmiş olduğunu düşünüyoruz. Bu durumda siz onu görmüş olabilirsiniz. Bu, uzun boylu, sapsarı bir mont giymiş, elinde mavi bir spor çanta olan genç bir adamdı.

Oydu. Çok iyi hatırlıyordum. İnişte elinde spor çanta filan yoktu. Resmen oydu. Tek bir kelime etmem yeterliydi, tek bir kelime, böylece kuşkuları kesinliğe dönüşür ve izini sürdükleri avı köşeye sıkıştırabilirlerdi. Evet, yalnızca bir evet demem yeterliydi.

Her şey bir yana ben otuz yılı aşkın bir süredir inandığı birçok değerden vazgeçmiş ve birçok konuda yumuşamış bir neslin üyesi olsam da bu nesil için bazı ilkeler halâ tartışma götürmez niteliktedir. Örneğin: Polise yardım edilmez. Asla.

-Hayır, hiçbir şey görmedim.

*

Daha sonra ne olup bittiğini hiç bilmiyorum. Ne de nasıl ve ne zaman gittiklerini. Kendimi yapayalnız buluverdim o kadar. Bir ayrılığa boyun eğmişim, şimdiyse bir yasin üstesinden gelmem gerekiyordu.

-Teşhis işi ne olacak?, diye sordu uzun saçlı olanı.

-Daha sonra... Daha sonra olur mu?

-Evet... Çağrılacaksınız... Belirgin bir iz anımsarsanız... O zaman cesedi görmek zorunda kalmazsınız, çünkü... Yani, sonuçta bir bomba... Anlıyorsunuz ya ...

Anlıyordum.

-Ensesinde, saçlarının bittiği yerde kahverengi bir leke vardı. Üç adet taçyaprağı olan bir tür çiçek. Bir zambak çiçeği.

Adam not alıyordu. Sandrine'in ensesinde bir lekenin bulunduğunu yazıyordu. Eğer Sandrine'in ensesi o et pestillerinin içinde tanınır bir haldeyse, bu, o kişinin kuşkusuz

Sandrine olduğu anlamına gelecekti ve o zaman ben çağrılmayacaktım. Yoksa... Yoksa ne? Eğer tanınamayacak haldeyse ben onu nasıl tanıyacaktım ki?

-Umarım bu yeterli olur, dedi adam nazikçe, küçük not defterini yeniden cebine sokarken.

Aslında, adamlar son derece iyi niyetli ve merhametli gözüküyorlardı. Eğer sorgulamalarına yeniden başlamış olsalardı, o an onlara sarı montlu adam hakkında bildiğim her şeyi anlatabilirdim, ama adamlar gitmek üzere çoktan ayaklanmışlardı.

*

Birkaç dakika sonra, sanırım, hayatım parmaklarımın arasından kayıp gitmeye başladı. Her şey birbirine karışmaya, rayından çıkmaya başladı.

Ziyaretçilerimin arkasından kapıyı kapatmış ve bütün bunları düşünmek ve anlamaya çalışmak için salona geri dönmeye niyetlenmişim fakat tek bir adım bile atamadım ve çöp öğütücüsünün metal kapağına sırtımı dayadım. Ama bu yeterli olmadı. Ayakta duracak halde bile değildim. Kendimi tutamayıp yere kaydım ve orada uzun süre öylece kaldım. Belki de saatler boyunca, çünkü bir an gün ışığı mutfağın açık kapısından ayaklarımın dibine düşüverdi. Uyumuş da olabilirim, otururken, çenem göğsümde, tıpkı bir ayyaş gibi.

Buna karşın yıkandım, tıraş oldum ve hazırlandım. Çalışmaya gittim. Her günkü davranışlarımı hiç zorlanmadan yerine getiriyordum, ne var ki bir parçamı, Sandrine'in randevumuza gelmediği halde nasıl olup da öldüğünü anlayamaz bir halde, evin koridorunda bırakmışım. Ama ne olursa olsun o ölmüştü, bunu herkes biliyordu, korkunç listeyi yayınlayan yazılı basın bile biliyordu, ellerinde birer gazete ve yüzlerinde perişan, kaçamak, adeta papazları andıran bir ifade olan meslektaşlarım da; ki bu ifadelerinin beni nasıl olup da kahkahaya boğmadığını bir türlü anlayamıyordum.

Genç kızın adı Sophie idi. Ona ait, uçlarına minik kurdeleler bağlanmış örgütlü saçlarıyla halâ çocukluğa saplanıp kalmış gibi gözükteğü bir fotoğraf bulmuşlardı; ama o pozdaki bakışı ve gülüşü, daha o zamandan kararlı bir şekilde başka bir şeyi yansıtıyordu. Artık gerçekleşmeyecek başka bir şeyi.

Sandrine de gözümün içine bakıyordu. Alaylı. Sözü'n kısası, güzel.

Ve günler, belki de haftalar boyunca, gözlerimi bilgisayarımın ekranına dikmiş bir halde, önceden yaptığım aynı hesap işlemlerini yapmayı sürdürdüm, titizlikle, adeta hiçbir şey olmamışçasına. Ve bu durmaksızın böyle sürdü.

Ta ki dün akşama kadar.

Bu rutinin sonunda en güç olanı eve dönmektir. Bu işkenceyi kabullenemiyordum. Akşam yemeğini dışarıda yiyor, biraz sokaklarda ve barlarda sürtüyor ve eve ancak geceleyin dönüyordum, o da pek fazla lâmba yakmaksızın yatmak için. Düzensizlik ortalığı sarıyor ve ben bunu engellemek için hiçbir şey yapmıyordum çünkü bu durum evi benim için yavaş yavaş tanınmayacak hale getiriyordu.

Sandrine'in yokluğu bana ölümünden daha çok acı veriyordu. Aslında ölümüne inanmıyordum bile. O beni terk etmişti ve bunun dışındaki her şey, yalnızca zorla üzüntü duyayım diye hazırlanmış birkaç kötü kurguydu o kadar, ama başarılı olmamıştı, çünkü üzüntü filan duymuyordum. Her ne olursa olsun insanın bir yakını kaybettiğinde duyabileceği türden bir üzüntü değildi bu. Hayır, üzgün olduğumu düşünmüyorum. Öfkeliydim belki de. Sandrine'e karşı. Kendime karşı. O yerde o saatte birbirimizle sözleşmek gibi aptalca bir fikre karşı. O an öylesine aklımı başımdan almış olan ZEUS'a karşı da. Tanrıların cazibesinden her zaman sakınmalı.

Canım, bana yan çizen şu üzüntüyü duymak istiyordu. Bunun, yetinmek zorunda kaldığım şu dengesizlikten kurtulmama yardımcı olabileceğini sanıyordum. Polislerin bana bırakmış oldukları numarayı çevirdim. Şen şakrak bir müzik sesiyle bölünen bir iki aktarmanın ardından kısa saçlının sesini tanıdım. Konuşmamızın sonunda adama teşekkür ettim ve telefonu kapattım. Neden sonra, adamın az önce bana söylemiş olduklarına bir anlam vermeye çalıştım.

Adam ilk soruma şöyle yanıt vermemiş miydi:

-Sizi aramadık kurbanın ailesi daha gazeteyi okur okumaz bizimle bağlantıya geçti ve erkek kardeşi cesedin teşhisi için kendiliğinden ortaya çıktı. Bu da mümkün oldu zaten, özellikle de sizin bize belirtmiş olduğunuz leke sayesinde, ve bu bey de bunun varlığını doğruladı.

Ve ikincisine:

-Ceset talep edildi. Toprağa verme işinin taşrada, aile mezarlığında olması gerekiyormuş.

Sandrine'i, gözyaşları içindeki bütün ailesinin eşliğinde, lâfını bile duymak istemediği o ölülerin yanında yatarken düşündüm. Onlar ki, Sandrine'in, eğlenerek: <<on sekiz yaşımın büyük kopuşu>> olarak nitelendirdiği, o ilk aileden ayrılışında, kapıyı onun yüzüne çarpmışlardı, ve Sandrine bu başkaldırının onun içinde açtığı yara hakkında ne olursa olsun asla hiçbir ipucu vermemişti.

Sandrine'in ölümünün bilincine asıl o an vardım, öyle sanıyorum. Bedeninin çürüyüşünün bilincine. Ruhunun uçup gidişinin bilincine. Yasım işte o noktada başladı.

Ve o akşam, canım yeniden metroya inmek istedi.

İş çıkışı, yürümek yerine, gündelik barlar turuma koyulmak yerine, RER'in Nation İstasyonu'na doğru yöneldim ve perona vardığımda, Sandrine'i, bir yandan görmeksizin- çünkü o randevumuza gelmemişti,- öte yandan onu yine de görerek- çünkü oradaydı hasılı-, son kez gördüğüm o gün oturuyor olduğum koltuğa oturdum. Oraya gelmiş olduğuna göre, orada ölmeye gelmişti. Neredeyse gözlerimin önünde. Acaba neyi başıma kakmak için?

Ve her şey durduğundan bu yana ilk kez bir şey hissettim. Sanki yerimi bulmuşum gibi geldi bana. Daha iyi nefes alıyordum. Tabanlarıma yapışan bu yorgunluk hafiflemişti. Hayatım normal akışına kavuşmuştu.

Ağladım. Uzun süre ağladım.

Ta kapanışa kadar, yolcuların gelişlerine, bekleyişlerine, trene binişlerine, trenden inişlerine, gülüşlerine, konuşmalarına... bakarak öylece kaldım, sanki Sandrine ölmemişti. Sanki, bir öğleden sonra, sarı montlu bir adam, trene bir bomba koymamıştı. Nefesiyle düşüncelerimi alt üst etmeyi henüz bitirememiş bir bomba.

*

Ertesi gün geri geldim, diğer günler de. İnsanın ihtiyaç duyduğunda uyuması gibi, benim de orada bulunmam bir gereklilikti. Oturuyordum ve böylelikle sanki birazcık görünmez oluyordum.

Ve bu dün akşama kadar böyle sürüp gitti. Daha fazla da sürebilirdi. Yıllarca. Ama bir son bulması gerekliydi kuşkusuz, öyle ya da böyle.

O da dün akşamdı.

Yine de, diğerleri gibi bir akşamdı. Soruşturma kapandığından bu yana geçen diğer bütün akşamlar gibi.

Soruşturma kapandığından bu yana, buraya gelip oturmakla ve insanların trene binip trenden inmelerine bakmakla tatmin olmuyordum artık, adeta polisten nöbeti devralmıştım.

Çünkü ben, biliyordum. Ben genç adamın son anda trenden çantasız olarak çıktığını görmüştüm. Spor – çantalı - bu - genç – adamın, elleri perondan uzaklaşırken bomboştu. O adamdı. Ve belki de yeniden harekete geçecekti, neden olmasın?

Radyoda 30 saniye süren, gazetelerde de 10 satırlık yer tutan bir bildiriye, polis, adeta bir zafer kazanmışçasına, RER'e bombayı koyan kişinin de kendi bombası yüzünden öldüğünden kesinlikle emin olduklarını bildiriyordu; çünkü bomba kuşkusuz öngörülenden daha erken patlamış ve bombacının zamanında kaçmasına engel olmuştu. Nitekim balistik raporundan da, patlamanın, kurbanlardan bir tanesinin ayaklarının arasında gerçekleşmiş olduğu sonucu çıkıyordu. Oysa üniversitede öğretim görevlisi olan bu adam, mevcut kurum ve yöneticiler karşısı şehirli ve o ana dek çok da önemli sayılmayan bir grubun üyesi olduğundan, polis örgütleri tarafından daha önceden tanınmış biriydi. İfade vermeye çağrılan ve uzun uzun sorgulanan arkadaşlarının tümü, sonunda salıverilmişlerdi. Terörist, sürmenaja bağlı olduğu kuşku götürmeyen bir psikolojik sapmanın ardından, eylemini tek başına gerçekleştirmiş gibi gözüküyordu. Hiçbir şeyin tesadüf eseri olmadığını iyice kanıtlamak için, başkentte bulunan ve o adamın sık sık gittiği homoseksüel ortamlarda da derinlemesine bir araştırmanın yürütülmüş olduğu belirtiliyordu.

Mevcut kurum ve yöneticiler karşısı, öğretim görevlisi ve homoseksüel sıfatları yüklü bir tablo oluşturuyor ve hangi suç olursa olsun yüklenmeye hazır olan bir insan figürü çiziyordu kuşkusuz. Ama bu, benim görmüş olduğum şeyi işin içine katmadan bir hesap yapmaktı. Bu, beni hesaba katmamaktı. Kısaca bu, gerçeği işin içine katmadan bir hesap yapmaktı.

O genç adamın halâ orada, benden birkaç metre uzakta olduğu o ana geri dönmeyi ne kadar çok isterdim. Onu yakalayıp, yere çarpıp ardından nöbetçilere teslim ederdim. Her şeyi durdurmuş olurum. Böylece genç kız güler, öğretim görevlisi haksız yere batağa sürüklenmemiş olur ve Sandrine de beni severdi.

Ümit ede ede o bombacıyı beklemeye koyuldum. Er ya da geç suç mahalline geri dönmek arzusuna boyun eğecekti kuşkusuz, gün be gün onu kollamak üzere bu perona indim. Gün be gün, ta ki düne kadar.

Ve dün, dün akşam, her şey rayından çıktı.

*

O oradaydı.

<<Kesin emin olduk ki>>, <<bu gerçeklikten kopmuş ve sürmenaj geçirmiş bir entelektüelin tek başına gerçekleştirdiği bir eylem>>, <<en ufak bir şüphe yok ki>>, tarzında kesinlik taşıyan bildirilerle işimiz yoktu artık, çünkü diğer adam oradaydı.

Gerçek olanı. Gözlerimin önünde benimle aynı yöne doğru ilerliyordu. Sarı montlu adamdı bu!

Önce onu tanımadım çünkü adam perona dip taraftan girdi, tıpkı o gün koşmakta olan genç kız gibi. Ayağı biraz aksayarak yaklaştı. Çok tuhaf ama dikkatimi ilk çeken şey sarı montu değil, yürüyüş biçimi oldu. Kafamda, bu marazı terörle, adamın bir süre önce gerçekleştirmiş olduğu eylemin verdiği iç sıkıntısı ve dehşetle bütünleştirmiştim, işte şimdi karşımdaydı. Belki de yeniden başlamaya, aynı metroya bu kez başka bir bomba koymaya hazırlanıyordu, kim bilir? Trene, oradan, inmiş olduğu yerden biniyor olduğuna göre, bombayı bu kez biraz daha uzağa mı koyacaktı acaba? Ve bugün gerecini bir spor çantanın içine değil de, tıpkı işinden dönen herhangi bir memur gibi koluna astığı deri bir evrak çantasının içine saklamıştı.

Rıhtımın kenarında hareketsiz duruyordu, şimdi bana arkası dönüktü. Oydu! Görüntüsü, belleğimdeki görüntüyle bire bir örtüşüyordu. Tuhaf yürüyüşüyle uzaklaşan o adamınkiyle.

Ayağa kalktım. Onu izleyecektim. Bu kez insanları katletmesine izin vermeyecektim. Eğer çantasını bırakacak olursa onu yerden alacak, onun ardı sıra dışarı çıkacak ve trenin hareketinin ardından onu rayların üzerine fırlatacaktım. Eğer en son anda incek olursa, tıpkı diğer seferki gibi...

...çünkü olayda neden iki zilin olduğunu şimdi anlıyordum: adam inmeden önce mümkün olduğunca beklemişti, ve öyle bir biçimde davranmıştı ki, zavallı kızcağız trene binsin, böylece rıhtımda onunla birlikte kalmayarak sonradan onu teşhis etme tehlikesi ortadan kalsın.

...pekalâ, eğer yeniden başlayacak olursa, yolcuları vagonun diğer ucunda toplanalım şeklinde uyardım için halâ zamanım olabilecekti.

Zaten bütün bunları düşünmedim bile sanırım. Onu izledim, hepsi bu.

Trene biner binmez çantasını ayaklarının arasına koydu. Sonunda yüzünü ayrıntılı biçimde inceleyebiliyordum. Önüne bakıyordu, ama hiçbir şey görmüyormuş gibi bir hali vardı. Diğerleri gibi bir yolcuydu işte. Dingin, neredeyse dalgın bir yüz ifadesi olan sıradan bir genç adamdı.

Adam Lyon Garı'nda deri çantasını yeniden eline aldı ve ben de peronda onun peşinden gittim. Ufak bir hayal kırıklığı yaşadığımı anımsıyorum. Kuşku duymaya başladığımdan filan değil. Sarı montlu adam sarı montlu o adamdı halâ. Ama belki de bugün hiçbir girişimde bulunmayacaktı.

Adam çıkış koridorunda ilerledi. Ben onun yaklaşık yirmi metre gerisinde yürüyordum! Onu ne amaçla izlediğimi artık tam olarak bilemiyordum. Onun yanına yanaşıp, ona Sandrine'i neden öldürmüş olduğunu sormak istedim.

Adamın kocaman sarı sırtı, meydanın ötesindeki bulvarın üstünde, her adımda biraz daha değişerek ağır ağır ilerliyordu. Doğruca evine gidiyor olmalıydı. Adresi, ilerde işleyeceği cinayetleri engellemek adına çok önemli bir bilgi teşkil etmiyor muydu?

Küçük sokaktan sağa döndü ve köşeyi geçince ikinci binanın içine girdi. Bu, Haussman'ın, Paris'in garlar civarını donattığı o güzelim taş yapılardan biriydi. O noktada ya onunla konuşmaya karar vermeli ya da pes etmeliydim. Kendimi kaderin akışına bıraktım: eğer şifre gün içinde de işliyor idiyse, daha ileri gidemezdim, eh ne yapalım yani. Elimde adresi vardı nasıl olsa. Hiçbir şey beni buraya yeniden gelmekten, buralarda aylak aylak dolaşmaktan ve bir başka gün mahalledeki dükkânlardan birinde onunla konuşmaktan alıkoyamazdı.

Ama eğer kapı açılacak olursa içeri girecektim.

Kapı açıldı. Koridorun dibinde, bu kez camlı olan ikinci bir kapı ağır ağır kapanıyordu. Adam az önce bunu aşmıştı. Adamın, ikinci binaya girmek için bir şifreyi tuşladığı bir avluya geçtim. Burada aynı şansım olmayacaktı.

Onun içerde gözden kayboluşunu görerek geri adım atacaktım ki adam avlunun ortasında benim varlığımı fark ederek benim için kapının kanadını tuttu. Onunla aramızdaki birkaç metreyi çabucak aştım.

-Teşekkürler.

İyi de şimdi ne olacaktı?

Bir anlık bir duyguyla onunla konuşabilirdim ama adam çabucak bana arkasını döndü ve asansörün düğmesine bastı. Birbirimize bakmaya pek fazla cesaret etmeksizin yan yana durduk. Asansörün siyah renkli dövme demir parmaklıklarına gözümü dikmişim. Gözlerimin önünden ansızın bir görüntü geçiverdi: Annemin bizim ziyaretlerimizi beklediği Soleil Mezarlığı'ndaki mezarının görüntüsüydü bu. Ardından asansör geldi. Cilâlı ahşap ve cam karışımı kabinin içine önce onun girmesine izin verdim. Adam, parmağı beşinci katın düğmesine basılı bir halde, sorarcasına benim yüzüme baktı.

-Ben de beşe, dedim, bu durumun nasıl altından kalkacağımı kara kara düşünürken.

Adam, sanki kendininkinden farklı bir katınkiymişçesine, ikinci kez aynı düğmeye bastı. O da bu yanıtı hiç mi hiç ummamıştı.

-Bayan Rippert'e mi gidiyorsunuz?, diye sordu.

Her katta biri sağda diğeri solda olmak üzere yalnızca iki kapı vardı. Şu Bayan Rippert denen kadın, bir teröristle aynı katı paylaştığını aklının ucundan bile geçirmiyor olmalıydı kuşkusuz.

-Evet.

-Bu saatte eve dönmüş olduğunu sanmıyorum.

-Hay Allah kahretsin. O zaman daha sonra yeniden gelmem gerekecek.

-Ona bir mesaj iletebilirim...

-Hayır, teşekkür ederim, bu özel.

Adam başını çevirdi ve tavanda gömülü duran minik lâmbayı seyre daldı. Beni bir resmi görevli ya da sigortacı sanmış olmalıydı. Daha fazla şey öğrenmek isteyecek diye ödüm koştum.

Asansör durdu. Yeniden onun önünden çekildim. Adam hemencecik kapısına gitti ve anahtarlarını bulmak için çantasını karıştırdı.

Benim de kendi adıma Bayan Rippert'in kapısını çalmam gerekiyordu elbette. Ya kadın evindeyse? Ya izinli olup evde kaldıysa? Ya gribe filan yakalandıysa? Kapıyı çaldım.

Açan olmadı. İkinci kez çaldım. Halâ tık yoktu.

-Evine dönmemiş, size söylemiştim.

Adam çantasını kapatırken gülümsüyordu. Küçük anahtar tomarını elinde tutuyordu. Derken içlerinden bir tanesini seçti ve bunu emniyet kilidinin içine soktu.

Adamın kavisli ensesini görüyordum. Sarı sırtını da. Bana öyle geliyor ki tahammül edemediğim işte bu sarı renkli sırtın görüntüsü oldu. Adam kapısını açacak, içeri girecek ve kapısını kapatacaktı. Böylece ikinci bir defa daha sıvışmayı başarmış olacaktı.

Aklım hoşgörülemez olan bir şeyi kabul edebilirdi belki, ama bedenim değil. Ayrıca, olup biten hiçbir şeyi önceden tasarlamadım. Ve işte hışımınla eşiğe dalan da bedenim oldu.

Ama öncesinde, bana korkunç görünen bir çığlık atarak üstüne yürüdüm, ama belki de bu çığlık boğazımda düğümlendi kaldı. Parmaklarımı adamın kafasına geçirdim; başı korkunç bir gürültüyle kapının kanadına çarptı. Sanki dizlerinin arkasını kesmişim gibi, küt diye yere yığıldı.

Üzerine eğildim. Burnu bile kanamamıştı. Darbe sandığımdan daha hafif inmiş olmalıydı. Yine de bilincini yitirmişti. Daha fazlasını istemiyordum.

Anahtarı kilidin içinde döndürdüm, kapıyı açtım, onu ayak bileklerinden içeriye çektim ve kapıyı üzerimize kapattım. Güvenlikteydim işte.

Ne var ki tek bir tehlike halâ varlığını sürdürüyordu: Bir eş. Ya da belki de bir nişanlı, çocuklar, ortak bir kiracı... bu tür münasebetsizlerle her an karşılaşabilirdim. Efsaneye göre teröristler yalnız kurtlardırlar, ama bu efsaneydi ne de olsa. Çabucak daireyi bir kolaçan ettim. Neredeyse boş denebilecek geniş bir mekândı; idareten kullanılan çalışma masalarının üzerlerine konmuş bilgi işlem araçları vardı. Ortalıkta çocuklara ait en ufak bir iz, gömme dolapların içlerinde tek bir kadın giysisi bile yoktu. Yalnızca bir yatak vardı. İşim bir bekârlaydı. Bir nişanlı ortaya çıkıverecek olursa da, ne yapacağıma bir anda karar vermem gerekecekti.

Ne yapmam gerektiğine bir anda karar vermeye çoktan başlamamış mıydım zaten? Tam olarak değil. Bana öyle geliyor ki kendi dışımda kurulu bir program gerçekleştiriyordum. Ama yine kendim tarafından. Evet, itaat ettiğim, soğuk bir şekilde beni yöneten, bütünüyle, körü körüne, hür irademden vazgeçerek kendimi teslim ettiğim yine kendimdim.

Komodinin birinin içinde bir çift eldiven bulmuştum. Onları elime geçirdim ve dokunmuş olduğum ne var ne yoksa sildim, evrak çantasının içine koyduğum anahtar tomarına varıncaya kadar. Tıpkı polisiye romanlardaki gibi. Ve yine polisiye romanlardaki gibi, sarı montlu adam uyanır uyanmaz soruşturmamı yürütmeye gayet kararlıydım.

Adam artık hiç de montlu adam filan değildi, çünkü bunu onun üzerinden çıkartıp girişteki duvar askısına, yün bir ceketle bir yağmurluğun yanına asmıştım. Ayakkabılarını da çıkartmıştım.

Onu sorgulayacaktım, evet. Sonra, başına yeniden ağır bir şeyle vurduktan sonra onu korkusuyla ve vicdan azabıyla baş başa bırakacaktım. Eğer şikayette bulunacak olursa, iş bana kadar uzanmayacaktı nasıl olsa, çünkü arkamda ne delil bırakmış olacaktım, ne parmak izi, hem beni onunla gören kimse de bulunmayacaktı. Her ahvalde, bu tür insanlar şikayette bulunurlar mıydı ki?

*

Saat 9'a doğru adam kımıldandı. Onun yanına çöktüm ve ona sordum:

-Bunu neden yaptın?

Adam gözlerini açtı. Güçlkle yaptı bunu, çünkü burnu bile kanamamış olmasına karşın yüzü davul gibi şiş ve mosmordu. Günlerce çekeceği vardı.

-Neyi yaptım?, demeyi başardı peltek bir sesle.

-Metrodaki bomba, neden?

Sanki nasıl bir maske ardına gizlenmiş olduğumu anlamak istermişçesine uzun uzun yüzüme baktı, ardından gözlerini kapatarak mırıldandı:

-Delisiniz siz.

Ama bu ağzından bir soru gibi çıkmadı, hayır. Bu daha çok bir saptama gibiydi. Ya da bir dışlama gibi, evet. Benimle konuşmayı reddediyordu. Beni kayda değer bir muhatap olarak almıyordu. Tasarlamış olduğum hiçbir şeyin mümkün olmayacağını anladım.

Ağır bir şey bulmak için mutfığa geçtim. Lavabonun altında duran saplı bir tencereden daha iyisini bulamadım. Geri döndüğümde adam gözlerini yeniden açmıştı ve ona yaklaşıp da kolunu kaldırdığımı görünce bir şeyler söylemek istedi ama artık çok geçti. Darbe çoktan inmişti.

*

Uzun saplı tencereyi çalkalayıp yerine yerleştirdikten sonra sakin bir şekilde düşünmeye koyuldum. Bütün çözümleri göz önünde bulundurmuştum. Bu en iyisiydi, bundan kuşku duymaya gerek yoktu. Bunun için gece yarısını beklemek yeterliydi. Bir koltuğa oturdum ve kendimi zamanın akışına bıraktım.

Saat sabahın 3'ünü geçiyor olmalıydı. Karar vermem gerekiyordu. Asansörde ya da avluda diğer kiracılarla karşılaşmak, ya da herhangi biri tarafından binadan çıkarken görülmek istemiyorsam eğer, buradan gün ağarmadan çıkmam gerekiyordu.

O halde, suçüstü yakalanmak riski ne olursa olsun, bunu derhal yapmalıyım.

Pencereyi açtım. Aşağısı, sessiz avlunun kara kuyusuydu. Teröristi, pencereye en yakın yere götürmek için yeniden ayak bileklerinden kavradım. Orada, adamın, camın kenarında, kafası, omuzları ve kolu dışarıda olacak şekilde, dengede durması için onu ayağa dikmem gerekti. Çok ağırdı. Birazcık inledi ama uyanmadı. Mükemmel. Gören de aşağı bakınmak için eğildiğini sanırdı. Ya da kustuğunu. Yeniden ayak bilekleri. Bu kez yukarı doğru, tek bir hamlede. Ve işte. Birkaç saniyelik bir olay. Ardından bir kamyonun düşen koca bir çuvalın gürültüsü.

Camın aralığında, en kötüye hazırlıklı bir şekilde durup bekledim. Herhangi biri çarpma sesini duymuş olacak ve pencereye koşacaktı. O sırada nasıl bir tepki vereceğimi halâ bilmiyordum. Ne var ki hiçbir şey olmadı. Biri sizi pekalâ beşinci kattan avlunuza atabilir, bu da Parislilere vız gelir tırıs gider.

Geriye sadece oradan gitmem kalmıştı. Ardımdan kapıyı çekmek. Buraya asla gelmemiştim. Polis olayın bir intihar olduğu sonucuna varacaktı. Girişte asılı duran sarı mont onları pirelendirmeyecekti bile. Soruşturma kapanmıştı. Bu onlar için artık bir şey ifade etmiyordu.

Duymaya can attığım aydınlatıcı bilgileri elde edememişim bir türlü. Sandrine'in neden ölmüş olduğunu halâ bilmiyordum ama en azından bir parça hafiflediğimi hissediyordum. Hak yerini bulmuştu.

... Öyle değil mi?...

Hayır. Bu huzur, bu dinginlik sadece kısa bir an sürecekti.

Eldivenleri buldukları komodine geri koymaya hazırlandığımdan, bir çalışma masasının yanından geçtim. Bilgisayarın yanında, gayet açık bir şekilde, bazı kâğıtlar ve üzerleri yazılı birçok zarf duruyordu. Beni durup da bu kâğıt yığınına okumaya iten neydi? İçlerinde itiraflar bulmak umudu belki de.

Söz konusu olan şey bir *özgeçmişti*: katil iş arıyordu demek! Bilgi ve yeteneklerini ayrıntılarıyla veriyordu. Referanslarını da.

Hemen o anda bütün bedenimi ter bastı. Saçlarım bile ıslandı, tıpkı bir sağanak altında kalmışçasına hem de.

Adam, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir yıllık bir eğitim stajından daha yeni dönüyordu. Suikast günü Paris'te değildi yani. Fransa da bile değildi.

O değildi.

Ve ben suçlunun cezasını veren kişi konumundan katil konumuna geçivermişim.

Saniyelerce ne yaptım anımsamıyorum, hattâ belki de dakikalarca, kim bilir? Öyle sanıyorum ki adamı yakalamak ve onu yeniden yukarı çekmek gibi salakça bir niyetle cama koştum. Tabi onun peşi sıra aşağıya atlamaya niyetlenmediysem.

Yine de kendimi topladım. Gidip eldivenleri yerine koydum, sonra giriş kapısını açmak için de mendilimi kullandım ve kapıyı ardımdan çekerek kendi kendine kapanmaya bıraktım.

Dosdoğru önüme bakarak avluyu geçtim.

Kendimi sokağa attığımda, canım eve gitmek istemiyordu. Orada tatsız bir şeylerin beni beklediği hissine kapılmışım. Bu bir pişmanlıktı belki de. Ya da bir vicdan azabı. Yürüdüm.

Uzun süre yürüdüm.

Seine Nehri'nin kıyısına indim. Bana kalsa karanlık suyun içinde seve seve kaybolurdum. Fakat sarı montlu adam bunu yapmama engel oldu. Bu geceki değil, hayır. Diğeri, esas olanı. O hâlâ ortalıkta dolaşıyordu ve ben sonunda onu bal gibi bulacaktım.

Onu bulmaya karar vermiştim ve onu bulacaktım.

Demir parmaklıkların açılış saatinde metroya geri döndüm ve Nation'a giden ilk trene bindim. Oraya vardığımda, diğeri perona geçmek üzere merdivenleri ve koridoru aştım. Yeniden yerime kavuştum. Ortalık çoktan kalabalıklaşmıştı ama koltuklarda oturan hiç kimse yoktu. Tren geldi.

Birkaç saniyeliğine peronda yalnız başıma kaldım. Bu saatte, insanlar beklemezler. Kendilerini saat çizelgesine göre ayarlarlar. Diğeri yolcular belirdiler ancak hiç birisi oturmadı. İşe gitmeden önce daha iki saatten fazla zamanım vardı. Eve uğrayıp tıraş olmak ve üzerimi değiştirmek isteyecek olsam da, bir saatten fazla. Tarifsiz bir iç bulantısı ve uyuşukluk hissediyordum.

*

-Gabichou, orada mısın?

Annemin sesi mi, değil mi ayırt edemiyordum ama benimle konuşan kişinin o olduğunu biliyordum. Bu takma adı o uydurmuştu ve ondan başka da kimse bunu asla kullanmamıştı.

Soleil Mezarlığı değişti. Ya da ben değiştim. Ya da belleğim bana oyun oynuyor. Mezarlıkları o kadar sık ziyaret ettim ki... Buna karşın, annemin dövme demirle çevrili küçük mezarı, siyah cilâlı boyası ve gümüş kaplamalı motifleriyle bütün parlıtısını korudu. Karşıda, baş tarafta, elle işlenmiş kocaman bir haç ve bunun tam ortasındaki kalpte, iki tarihin üzerinde, kabartma harflerle annemin adı hâlâ duruyor. Bütün hayatı. Öyle kısa bir hayat ki. Ben bugün annemin babası olabilirdim pekâlâ.

Babam da gelmeliydi. Ona sarılmak beni mutlu ederdi. Onu son gördüğümde, ölmek üzereydi. Ölüyordu. Bana ne söylemeye çalıştığını anlamak için onun üzerine doğru eğildim. Aralık dudaklarından çoktan ölümün kokusu sızıyordu.

-Unutma ufaklık, insan hayatında çok kadınla karşılaşır, ama içlerinden yalnızca birini sever. Üstelik şansı varsa eğer. Benim bu şansım oldu: Anneni sevdim. Onunla birlikte gitmem gerekirdi, aşk dolu olarak. İnsanın gitmeyi bilmesi gerek.

-İnsanın gitmeyi bilmesi gerek, Gabichou, dedi annem çok yakınımдан.

Gözlerimi açacak olsam onu göreceğime emindim.

İrkilerek uyandım, ağzım zehir gibiydi. Saatime baktım. Üç saat kadar uyumuştum. İş için artık vakit çok geçti. Birçok şey için artık vakit çok geçti. Üzüntüm kaybolmuştu; geriye yorgunluktan başka bir şey kalmamıştı. Artık ne işe ne evime, belki de hiçbir yere gitmeyeceğimi ilkin o an düşündüm işte.

Demir parmaklıkların kapanış saatinde yeniden çıkıp sokaklarda yürüyecek ve ilk metro saatinde yeniden aşağı inecektim. Ve tıpkı az önce olduğu gibi, burada uyuyacaktım. Annem artık beni bulmakta güçlük çekmeyecekti.

Ve günün birinde, bezginliğimin sonunda, artık buraya kadar bile inemeyecek ve dinlenmek için koridorda yere oturacaktım. Yeniden soluk alabilmek için sadece. Ama birisi benim dizlerime bir bozuk para atacaktı ve bu da yeni bir hayatın başlangıcı olacaktı. Hareketsiz, konuşmasız bir hayatın. Verilecek hesabı olmadan yaşanan bir hayatın.

Bunu kabullendim. Neredeyse sabırsızlıkla.

Ve sonra, onu gördüm.

O oradaydı, önümde. Peronun kenarında. Onu arkadan görüyordum. Bu oydu. Topallamıyordu gerçi, ama oydu. Sarı montu yoktu gerçi, ama bunun ne önemi vardı ki? Bu oydu. Bundan emindim.

Beni kurtarmaya gelmişti.

Bir saniyede planımı kurdum. Ona arkadan yaklaşacak ve bekleyecektim. Tren istasyona girecek, peron boyunca ilerleyecekti. Ve son anda, hop, adama bir omuz darbesi. Rayların üstünde güzel bir güneş doğacaktı. Kondüktör, büyük bir korkuyla fren yapacaktı, ama çok geç. Nazik genç adam, bu serseri, ezilmiş olacaktı.

Ama yakalanacak ve sorgulanacaktım. Kendimi aklamam gerekecekti. Artık hiçbir açıklama yapmak istemiyordum. Artık konuşmak istemiyordum. Kimseyle. Asla.

Sonra çözümü buldum ve şimdi hazırım: adama omuz darbesini atıyorum ve onun peşi sıra atıyorum. İkimiz de ferahlamış olacağız. Bu Sandrine'e ödemem gereken bir borç. Onun o gün o metroda bulunma nedeni bir sır. Ama ben ona kavuşmak istiyorum. Çok geciktim hepsi bu. <<İnsanın gitmeyi bilmesi gerek>>, dedi annem. Orada duran genç adamın, sarı montuyla trenden inerken gördüğüm o adam olduğundan artık hiç de emin değilim aslında. Ne olmuş yani? Ben şuna inanıyorum: Bu işe bir son vermenin tam zamanı. Evet, bu işin artık bir son bulmasının zamanı geldi. Genç adamın bana halâ sırtı döndük. Trenin istasyona girdiği anons ediliyor. Yerimden kalkıyorum.

SONUÇ

ÇEVİRİ SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

İlk okumadan son düzeltmelere kadar çalışmamızı gerçekleştirdiğimiz çeviri süreci birçok aşamadan oluşmuştur. İlk aşama kitabın ilk kez okunmasını ve ana hatlarıyla anlamayı içermektedir. Ancak daha önceki deneyimlerimizden de bildiğimiz gibi, ilk okuma çeviri için yeterli olmamaktadır.

Özellikle yazınsal bir yapıt söz konusu olduğunda, çevirmen gündelik dilin kurallarından uzaklaşan, yaratıcı, özgün bir dil kullanımıyla karşı karşıyadır. Yazınsal dilin kendine özgü yasaları vardır. Çünkü yazınsallığın kökeninde yazarın gündelik dilden uzaklaşan yeni kullanımlar yaratma ve yeni anlamlar oluşturma arzusu yatar. Bunun yanı sıra, her yazar farklı ve yeni anlatım teknikleri dener. Bu da çevirmenin işini zorlaştıran bir etmendir. Çevirmen, yazarın bu tekniklerini yakalayabilmeli, yapıtının arayüzlerine gizlediği yeni ve özgün anlamları keşfedebilmelidir. Tüm bunlar, çevirmenin yapıtı defalarca okumasını gerektirir.

Pierre Charras'ın *Dix-neuf secondes* adlı yapıtında yaratmış olduğu anlam evrenini kuşatabilmek için, çoğul okumalarımızı bir gösterebilimsel çözümlemeyle bütünlüdedik. Bu çözümleme çok özel bir amaca hizmet eder, bir başka deyişle, çeviri öncesinde romandaki anlam katmanlarının ortaya çıkarılmasını hedefler. Böylece, çevirinin birinci aşaması olan anlama sürecinin yöntemli bir biçimde ve bilimsel temellere dayanarak gerçekleştirilmesini sağlar. Dolayısıyla çevirmenin okuma ediminin kalitesini arttırarak, çevirmenin yapıtla bütünleşmesini olanaklı kılar. Bu süreç sonunda çevirmen, yazarın yapıtındaki metin içi göndermeleri, yinelemeleri, sözcük oyunlarını vb. saptamış ve bunları kendi çevirisinde de yaratabilecek konuma gelmiştir.

Kuşkusuz her okur ve tabii ki her çevirmen bir yazınsal yapıtı kendi özneliğiyle okur. Yazınsal yapıtlar çoğul yorumlara olanak sağlayan metinlerdir ve her okur yazarın yapıtına yüklemiş olduğu gücül anlamlardan ancak bir bölümünü algılayabilir. Ancak çevirmen bu yelpazeyi en geniş biçimde açabilmek durumundadır. Her ne kadar gücül anlamların tümünü keşfedebilmek olanaksız olsa da, çevirmen bunu en üst düzeyde gerçekleştirebilecek birikime ve metin yorumlama becerisine sahip olmalıdır. Gösterebilim, yorumbilim, anlatıbilim gibi inceleme alanlarının çeviriye getirebilecekleri en büyük katkı da bu yöndedir.

Özellikle Pierre Charras'ın *Ondokuz saniye* adlı romanı gibi açık metinler, çevirmeni öteki metinlerden daha çok yorum yapmaya teşvik etmektedir. Yapıtın sonunda okurlarını bir bilmeceyle baş başa bırakan yazar, okurundan, metnin anlamının oluşum sürecine katılmasını bekler. Örnek bir okur olması gereken bir çevirmen de bu görevi sade okurdan daha fazla üstlenmelidir. Biz de çeviri etkinliğinin kendimize yüklediği bu görevi yerine getirmeye çalışarak, yapıtın bir sır olarak kalan sonuna yönelik bir yorumlamaya giriştik ve yaptığımız yorumlamanın hangi temellere oturduğunu ve hangi sonuca ulaştığını çözümlememizin sonunda dile getirdik.

Okuma, çözümleme ve yorumlama aşamalarından sonra, çeviride karşımıza çıkabilecek sorunların çözümü için gerekli araştırmalara giriştik. Gerek sözlüksel, gerek sözdizimsel dil kullanımına ilişkin sorunların yanı sıra ekinsel bağlama gönderme yapan sorunlar da çıktı karşımıza. Araştırmalarımızı öncelikle yazılı kaynaklar ve internet ortamı içinde gerçekleştirdik; sorunların bir bölümünü bu şekilde çözdük. Ancak geri kalan sorunlar için canlı kaynaklara gitmek gerekti. Bu noktada, Fransızca'yı ana dili olarak konuşan kişilerden yardım aldık. Yukarıda söz ettiğimiz sorunları ekinsel gönderme sorunları, sözlük düzlemindeki sorunlar, sözdizimsel düzlemdeki sorunlar ve çeviriye not düşmeyi gerektiren sorunlar olmak üzere dört grupta toplayarak bunları nasıl aştığımızı örneklerle göstermeye çalışalım:

➤ ➤ Ekinsel gönderme sorunları

- Yazar romanın 32. sayfasında, “**La Pomponette**” sözcüğünü kullanıyor. Bu sözcüğe sözlükte herhangi bir karşılık bulamadığımız için, bunu bir Fransız'a danışma gereği duyduk ve bunun, “Kasabın Karısı” filmindeki dişi kedinin adı olduğunu öğrendik ve bu sözcüğü, çeviride aynen koruduk.

“Kasabın Karısı” filminde, kasabın karısı kasabı terk eder ve daha sonra adama geri döner. Adam karısına sözle doğrudan herhangi bir sitemde bulunmaz. Ancak ona söylemek istediği ne varsa, bunu Pomponette adlı kediye söyler. Adam kediye söylediği sözlerle, onun üzerinden, karısına imalarda bulunur. Romanın 32. sayfasında, Sandrine'in, Gabriel'in içinden geçebilecekleri, onun ağzından işitebileceklerini ön gördüğü bölümde de bir ima söz konusudur. İlgili paragrafa baktığımızda, “Pomponette” sözcüğünün bağlama son derece uyduğunu görüyoruz:

“... Ce changement sur son visage. Une sorte de satisfaction triomphante: ainsi elle est venue, elle a baissé pavillon. Elle retourne à la maison. Allons, tout

rentre dans l'ordre, pressons-nous, on a perdu assez de temps. La vie va pouvoir reprendre. La vie convenable. La vie molle. Et on n'en parlera plus, c'est promis. Elle n'entendra aucun reproche. Ou alors seulement par allusions. La Pomponette.”

“... Adamın yüzündeki o değişim. Bir çeşit zafer sarhoşluğuymuştu bu: İşte böyle, geldi, pes etti. Eve geri dönüyor. Hadi bakalım, her şey yoluna girecek, acele edelim, zaten yeterince zaman kaybettik. Hayat yeniden başlayabilecek. Olması gereken hayat. Dingin hayat. Ve bundan bir daha asla bahsedilmeyecek, söz. Sandrine hiçbir sitem işitmeyecek. Ya da yalnızca imalarla dile gelecek sitem. **La Pomponette.**”

Romanın 63. sayfasında, “à gauche” belirteci kullanılıyor.

“**La rame s'enfonçait dans le tunnel, à gauche, comme une lame dans son fourreau. Ou dans un corps. Dans mon coeur.**”

Burada, ekinsel bağlamda Paris'i, RER sistemini bilmemekten kaynaklanan bir sorun söz konusu olabilir. “A gauche”, sözcüğü bağlama göre “sol taraftan” ya da “sol tarafa” anlamına gelmektedir. Burada söz konusu olan durum, trenin “sola doğru” tünelin içine giriyor olmasıdır. Çünkü RER sisteminde durum aynen böyledir, trenler perona sol taraftan yanaşırlar. Çevirmen bu gerçekliği bilmiyorsa söz konusu sözdizimini doğru anlamakta zorlanabilir. Bu durumda da, bizim yaptığımız gibi, ekinsel bağlamı iyi bilen birinden yardım alıp cümleyi doğru biçimde çevirmelidir:

“*Tren sola doğru tünelin içine gömülüyordu, tıpkı bir kılıcın kınına girdiği gibi. Ya da bir bedene. Benim kalbime.*”

- Romanın 56. sayfasında, “bus à plate-forme” sözbirimi kullanılıyor.

“**Sophie aime Paris comme un paysan aime son champ. Il lui arrive souvent de prendre un des rares bus à plate-forme uniquement pour éprouver la sensation de sillonner les rues.**”

Burada, Paris'te özellikle yazın, semtler arası hatlarda çalışan arkası açık otobüslerden söz edilmektedir. Paris'e özgü bu gerçekliği bilmeyen bir çevirmenin bu sözbirimini anlamakta zorlanabilir; toplumsal gerçekliklere ilişkin sorunlar ancak yaşamayla giderilebileceği için, çevirmen adaylarının ve çevirmenlerinin olanakları ölçüsünde konuştukları yabancı dilin doğal dil bağlamını tanımak amacıyla bu ülkelere geziler yapması ve bu ülkelerde yaşaması son derece yararlıdır. Ülkelerarası eğitim programlarında değişimi gerçekleştiren Erasmus gibi pojeler çevirmen eğitiminde işte bu açıdan özel bir öneme sahiptir. Emile Benveniste'in

dediği gibi “dil yaşamaya yarar.” Dil yaşamamızın ayrılmaz bir parçasıdır. Bir dilin arkasındaki gerçekliği bilmeden o dili biliyor olmamız söz konusu değildir. İşte, “bus à plate-forme” da bize bunu bir kez daha kanıtlayan bir örnek oldu. Sonuçta, cümlelerin çevirisini şu şekilde yaptık:

“Sophie Paris’i bir köylünün tarlasını sevdiği gibi seviyordu. Sırf sokakları dolaşmanın heyecanını yaşamak için şu az rastlanır arkası açık otobüslerden birine sıkça bindiği oluyordu.”

- Romanın 144. son sayfasında “**Le train est annoncé**” şeklinde bir cümle yer alıyor.

“Le train est annoncé”. Je me lève.”

Burada cümleyi doğru anlayabilmek için yine toplumsal gerçekliğin, yani Paris’teki RER sisteminin nasıl işlediğinin iyi bilinmesi gerekiyordu. Zira, öğrendiğimize göre, Paris’te RER istasyonlarında “ filanca yönden gelip filanca yöne gitmekte olan bir trenin gara girmekte olduğu anons ediliyormuş. Dolayısıyla cümleyi, bizdeki gibi düdükle çalarak gara girmekte olduğunu haber veren bir tren söz konusuymuş gibi anlama yanlışına düşmeden, şu şekilde çevirdik:

“Tren’in istasyona girdiği anons ediliyor. Yerimden kalkıyorum.”

➤ ➤ Sözlüksel düzlemdeki dil sorunları

- Romanın 56. sayfasında, üst anlatıcının Sophie’nin içinden geçenleri aktardığı paragrafta, “**élément**” sözcüğü geçiyor.

“...Au lycée, l’an dernier, elle a étudié un roman d’Emile Zola, *Le Ventre de Paris*. Elle a été très étonnée, et d’ailleurs déçue, que le décor en soit les halles et non le métro. Encore que, lorsqu’elle se promène dans les couloirs du forum des Halles, tout en bas surtout, elle soit dans son élément aussi.”

Sözlüklerde bu sözcüğe Türkçe karşılık olarak: “öge, veri, element, parça, sevilen alan, hoşlanılan konu, elektrik pili, eleman, kişi, kimse, temel bilgiler, doğa güçleri, birlik” sözcükleri veriliyor. Ne var ki bu karşılıkların hiçbiri bağlama oturmuyordu. Bu örnek, iki dilli sözlüklerin bu tür sorunları çözemeyeceğini bir kez daha gösteriyordu. Petit Robert’de, “Elément” sözcüğüne karşılık verilen tanımlardan biri bu bağlama denk düşüyordu: “milieu dans le quel vit un être”. Türkçe’si, “bir canlının içinde yaşadığı ortam”. Jean Claude COQUET’nin, *La Quête du sens* adlı yapıtının önsözünde yer alan, Merleau-Ponty’den alınma ve

içinde “élément” sözcüğünün, sözlüktekiyle aynı anlamda kullanıldığı bir cümleyi anımsadık: *Le langage est notre élément, comme l'eau est l'élément des poissons*. Bir kea daha, çeviri sorunlarında çevirmene en doğru rehberliği tekdilli sözlüklerin yapacağını anladık ve *Le Nouveau Petit Robert* adlı sözlükten yararlanarak önce Merleau-Ponty'nin cümlesini çevirdik: “Nasıl ki su balıkların yaşam alanıysa, dil de bizim yaşam alanımızdır”. Bu cümleden hareketle, çevirimizde geçen “élément” sözcüğüne karşılık olarak bu bağlam için “yaşam alanı” sözcüğünü seçtik ve bunu bir Fransız'a danışarak, bağlama uygun düştüğünden emin olduk. Bu çabaların sonucunda, cümleyi şu şekilde kurduk:

“... Geçen sene lisede Emile Zola'nın, Le Ventre de Paris adlı bir romanını incelemişti. Ve romanda dekorun metro değil de sebze halleri olduğunu görerek çok şaşırılmış, bir o kadar da düş kırıklığına uğramıştı. Bununla birlikte, Forum des Halles'in koridorlarında gezindiğinde de, özellikle en alttayken, kendini yaşam alanında hissediyordu.”

Romanın 97. sayfasında, Gabriel, bombanın patlamasının hemen ardından hissettiklerini betimliyor ve “un silence minéral” kalıbını kullanıyor.

“Le train ne roule plus. Toutes les lumières se sont éteintes. Un silence minéral recouvre le fracas; celui qui suit les collusions, sur la route, au moment où retombe la poussière...”

Burada kullanılan “minéral” sözcüğü sıfat görevi görüyor. İki dilli sözlük bu sözcüğe karşılık olarak: “mineral, mineral cinsinden olan” şeklinde tanımlar veriyor. Tek dilli *Le Nouveau Petit Robert*'e baktığımızdaysa, sözcüğün mecaz anlamına yönelik herhangi bir tanıma rastlamıyoruz. Mineral sözcüğü için verilen düz anlamsal karşılıklar, burada betimlenen sessizliği tam olarak karşılamıyor. “mineral bir sessizlik” ya da “mineral cinsinden bir sessizlik” şeklinde bir karşılık, bağlam içinde çok yapay ve yavan kalıyor. Bunun üzerine, söz konusu olan “un silence mineral” tanımına uygun bir karşılık bulmak amacıyla, bir Fransız'a danıştık ve bunun “taş sessizliği” anlamına geldiğini öğrendik. Buna göre cümleyi şu şekilde oluşturduk:

“Tren artık hareketsizdi. Bütün ışıklar söndü. Ardından tozların döküldüğü sırada duyulan gürültüye benzer bir gürültüyü bir taş sessizliği boğdu...”

- Romanın 99. sayfasında, roman kahramanı Gabriel “anti-bruit” ve “anti-matière” sözcüklerini kullanıyor: **“D'abord je n'en ai rien entendu. Je veux dire, c'est rien que j'ai entendu. J'ai entendu rien. Bien pire que du silence. On aurait dit que**

le moindre souffle, le plus petit crissement, l'effleurement le plus subtil, jusqu'au l'inouï, que tout enfin, vraiment tout, avait été aspiré dans ce qui, pour le son, équivaudrait à ce que représente un trou noir pour la lumière. C'était un anti bruit, comme on parle d'un anti-matière."

"Matière" sözcüğü "madde", "bruit" sözcüğüyse "gürültü" anlamına geliyor. Ancak başlarına gelen" anti" ön eki, bunları birer fizik terimine dönüştürüyor. Yazarın özellikle kullandığı bu fizik terimlerini, Türkçe'ye ne şekilde aktaracağımız konusunu bir Fransız'a danışmayı uygun gördük ve bu terimleri, yazarın kullandığı şekilde, değiştirmeden, birer fizik terimi formunda kullanmamızın sağlıklı olacağı yanıtını aldık. Böylece nasıl "anti-matière" karşılık olarak "**anti-madde**" deniyorsa, "anti-bruit" için de "**anti-gürültü**" karşılığını tercih ettik ve cümleyi şu şekilde oluşturduk:

*"Önce hiçbir şey duymadım. Yani demek istediğim, duyduğum hiçbir şeydi. Ben bir hiç duydum. Sessizlikten de daha beter. Sanki en ufak bir esinti, en ufak bir gıcırta, en inceden hafif bir dokunuş, kısaca her şey, gerçekten her şey, ışık için kara bir delik ne ifade ediyorsa, ses için ona denk olacak şeyin içinde yutuldu. Nasıl bir **anti-maddeden** söz ediyorsak, bu da bir **anti-gürültü**ydü."*

- Romanın 112. sayfasında, "**un coupe-chou**" sözcüğü kullanılıyor. Sarı montlu adam, Paul'ün elindeki usturayı betimlerken bunu bir "coupe-chou" olarak tanımlıyor.

"...Il voit Paul, penché au dessus du trou, qui le regarde. Ce n'est pas un miroir, ce qu'il tient à la main, c'est un rasoir. Un de ces vieux rasoirs qui se plient, avec la lame qui rentre dans le manche. Ça porte un nom. Comment les appelle-t-on déjà? Des coupe-choux! C'est ça, un coupe-chou! Paul tient un coupe-chou couvert de sang à la main!"

Bu sözcüğün ikidilli bir sözlükteki anlamına baktığımızda, karşımıza "manastır uşağı" ya da "kısa kılıç" gibi karşılıklar çıkıyor. Ayrıca tekdilli sözlüğe baktığımızda da, buna karşılık olarak "kısa kılıç" tanımıyla karşılaşıyoruz. Bu tanım bağlama az çok otursa da, sözcüğün birebir karşılığının bu olup olmadığından emin olmak için, bu sözcüğü de bir Fransız'a danıştık ve karşılığının "**yalın kılıç**" olduğunu öğrendik. Yalın kılıç da bir tür kısa kılıçmış.

"...Paul'ün, deliğin üstünden eğilmiş ona baktığını görüyordu. Elinde tuttuğu şey ayna değil, bir usturaydı. Şu katlanabilen ve bıçağı kulpuna giren eski model

usturalardan biriydi. Bunların bir ismi vardı. Ne diyorlardı bunlara? Hıh, tamam, yalın kılıç! Paul elinde kana bulanmış bir yalın kılıç tutuyordu!”

➤ ➤ Sözdizimsel düzlemdeki dil sorunları

- Bu bölümde, cümlelerin birbirine bağlanmasında önemli bir görev üstlenen eylem zamanlarının çevirisine ilişkin sorunlara değindik.

Üst anlatıcının söz aldığı bölümlerde, yazar konuşmayı çoğunlukla “présent” ile, yani Türkçeye birebir aktardığımızda “şimdiki zaman” ile başlatıyor. Daha sonra da birtakım anımsamalarla, karakterleri geçmişe döndürüyor ve geçmişte olup bitenleri de yine “passé”yi, yani “geçmiş zaman”ı kullanarak aktarıyor. Her bir karakterin duygu, düşünce ve hareketlerinin üst anlatıcı aracılığıyla aktarıldığı bu bölümler, “présent” ile başlıyor olmasına karşın, bağlama uyması açısından biz bu tümceleri, “di’li geçmiş zaman” ile karşılamayı uygun gördük. Üst anlatıcının ağzından “présent” ile aktarılan tümceleri, Türkçeye birebir uyması açısından “şimdiki zaman” ya da “geniş zaman” ile karşılamamanın ilgili bölümün ilerleyen diğer paragraflarıyla ve diğer bölümlerle tutarsızlık göstereceğini saptadığımızdan, söz konusu olan “présent” ifadeleri “dili geçmiş zaman”, “mişli geçmiş zamanın hikâyesi” ve “şimdiki zamanın hikâyesi” ile aktarma yolunu seçtik. Ayrıca, üst anlatıcı da romanın bazı bölümlerine “passé composé”, yani “geçmiş zaman” kullanımıyla başladığından, (örneğin: “on altı saniye” adlı 5. alt bölüm, “yedi saniye” adlı 14. alt bölüm, “altı saniye” adlı 15. alt bölüm, “bir saniye” adlı 20. alt bölüm) bu tarz bir yol izlememin, anlam aktarımı bakımından herhangi bir sakınca doğurmayacağını saptadık.

Bu durumla ilgili en güzel örnek, Zeus adlı 1. bölümün “on-bir saniye” adlı 10. alt bölümündeki giriş paragrafıdır :

“Les muscles de Sophie se détendent. Son sang s’est remis à circuler. Elle aspire à pleins poumons l’air vicié de la rame. Elle adore cette atmosphère si particulière du metro.”

Bu paragraftaki ilk cümle “présent” ile başlıyor: “Les muscles de Sophie se détendent.” Ancak hemen ardından gelen cümlede “passé composé” kullanılıyor: “Son sang s’est remis à circuler.” Ve bunu yine “présent”’in kullanıldığı tümceler izliyor: “Elle aspire à pleins poumons l’air vicié de la rame...”

Burada, söz konusu olan “présent”ı, yani “şimdiki zaman” ı aynen korusaydık, şu şekilde bir paragraf ortaya çıkacaktı: *“Sophie'nin kasları gevşiyor. (/gevşer) Kanı yeniden dolaşmaya başladı. Trenin kirli havasını derin bir solukta içine çekiyor (/çeker). Metronun o çok özel havasına bayılıyor (/bayılır)...”* Ancak bu tarz bir zaman kullanımı, aradaki zaman tutarsızlığı bakımından sağlıklı olmayacaktı.

Bu açıdan, “présent” ile “passé composé”nin yan yana kullanıldığı bu tarz bir söylemde, okuma aşamasında herhangi bir zaman tutarsızlığıyla karşılaşılması için, bu “présent” ifadeleri, anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde, “dili geçmiş zaman”la ve “şimdiki zamanın hikâyesi”yle karşıladık ve paragrafı şu şekilde oluşturduk:

“Sophie'nin kasları gevşedi. Kanı yeniden dolaşmaya başladı. Trenin kirli havasını derin bir solukta içine çekti. Metronun o çok özel havasına bayılıyordu.”

- Yine Zeus adlı 1. bölümün “yedi saniye” adlı 14. alt bölümünde buna benzer bir örnek var. Alt bölüm şu paragrafla başlıyor:

“Christelle a tourné les yeux vers la vitre. Elle a un peu regardé le gris charbonneux de la voûte, les petites ampoules de loin en loin, comme des têtes de naufragés; mais maintenant elle ne voit plus rien. Elle flotte entre deux lieux. Entre deux hommes. Entre deux vies.”

Paragraf “passé composé” ile başlıyor ve sonrasında zaman kullanımı “présent”a dönüyor.

Eğer bu paragrafı, kullanılmış olan zamanlara birebir uyarak çevirseydik, ortaya şöyle bir söylem çıkacaktı:

“Christelle cama doğru döndü. Tavanın kömürümsü grisine, uzaktan uzağa suda boğulanların kafalarını andıran minik ampullere baktı biraz; ama şimdi hiçbir şey görmüyor. İki mekân arasında gidip geliyor. İki erkek arasında. İki yaşam arasında.”

Yukarıdaki gibi bir söylem, zaman kullanımı bakımından uyumsuzluk sergilediği için, biz “présent” ifadeleri Türkçe’ye “şimdiki zamanın hikâyesi”yle aktardık:

“Christelle cama doğru döndü. Tavanın kömürümsü grisine, uzaktan uzağa suda boğulanların kafalarını andıran minik ampullere baktı biraz; şimdiyse hiçbir şey görmüyordu. İki mekân arasında gidip geliyordu. İki erkek arasında. İki yaşam arasında.”

- Yine Zeus adlı 1. bölümde, “altı saniye” adlı 15. alt bölümde buna benzer bir örnek var. Paragraf şu şekilde başlıyor:

“Emmanuel a posé les yeux sur le profil pâle de la femme lasse qui lui fait face, mais il ne la regarde pas vraiment. Il est distrait. Surtout, il a sommeil. Pourtant, la journée est loin d’être terminée...”

Eğer bu paragrafı, kullanılmış olan zamanlara birebir sadık kalarak çevirseydik, ortaya şöyle bir söylem çıkacaktı:

“Emmanuel gözlerini karşısında duran bezgin görünümlü kadının solgun profiline dikti, ama aslında ona bakmıyor (/bakmaz). O dalgın(dır). Özellikle de uykusu var(dır). Yine de günün bitmesine daha epey zaman var(dır).”

Yukarıdaki gibi bir söylem, zaman kullanımı bakımından uyumsuzluk gösterdiğinden ve okuma sırasında okuyucuyu rahatsız edebileceğinden, biz bu paragrafı, yine “présent”ı, bu kez “dili geçmiş zaman”a ve “miş’li geçmiş zamanın hikâyesi”ne dönüştürerek, şu şekilde aktardık:

“Emmanuel gözlerini karşısında duran bezgin görünümlü kadının solgun profiline dikmişti, ama aslında ona bakmıyordu. Dalgındı. Özellikle de uykusu vardı. Yine de günün bitmesine daha epey zaman vardı”.

Yine Zeus adlı 1. bölümde, “bir saniye” adlı 20. alt bölümde buna benzer bir örnek var. Paragraf şöyle başlıyor:

“Sophie s’est retournée. Elle trépigne un peu. Elle a l’impression que le train s’est mis à reculer pour retarder le moment où elle verra la bouille ébahie de Ludo qui la découvrira au bout du quai...”

Eğer bu paragrafı, kullanılmış olan zamanlara birebir sadık kalarak çevirseydik, ortaya şöyle bir söylem çıkacaktı:

“Sophie arkasını döndü. Biraz tepiniyor (/tepinir). Derken, trenin, Ludo’nun, peronun sonunda onu karşısında buluverdiğinde yüzünün alacağı o şaşkın ifadeyi göreceği o anı geciktirmek için gerilediği izlenimine kapılıyor (/kapılır)...”

Bu tarz bir söylem, zaman kullanımı bakımından uyumsuzluk gösterdiği için, biz, “présent” ifadeleri “dili geçmiş zaman”a döndürerek, söz konusu paragrafı şu şekilde aktardık:

“Sophie arkasını döndü. Biraz tepindi. Derken trenin, Ludo’nun, peronun sonunda onu karşısında buluverdiğinde yüzünün alacağı o şaşkın ifadeyi göreceği o anı geciktirmek için gerilediği izlenimine kapıldı.”

➤ ➤ Çeviriye not düşmeyi gerektiren durumlar

Bölüm adlarının çevirisi, özellikle seçilmiş sözcükler ve ekinsel göndermeler gibi kimi durumlarda çevirimize bir açıklayıcı not düşme gereğini duyduk. Aşağıdaki örneklerde neden böyle bir işleme gerek duyduğumuzu açıklamaya çalışacağız:

- *On-dokuz saniye* adlı bu yazınsal roman üç ana bölümden oluşmaktadır: Zeus, Styx, Hadès. Okur bu isimlerle ilk karşılaştığında, bunların ne anlama geldiğini bilmeyebilir. (Örneğin biz de Styx'in ve Hadès'in anlamını, mitolojik bir araştırma yaptıktan sonra öğrendik.) Bunlardan her birinin, Yunan mitolojisinde bir anlamı vardır. Zeus, tanrıların tanrısı, gökler tanrısı gibi adlarla anılırken, Styx, ölüm nehri, Hadès ise ölümler diyarı anlamına gelmektedir. Yazar bölüm adlarını tesadüfen seçmemiştir. Çalışmamızın çözümleme aşamasında, bölüm adlarının ilgili bölümle ve olacak olaylarla sıkı bir bağlantısı olduğunu görmüştük. Yunan mitolojisi Fransız ekinsel evreninin ayrılmaz bir parçasıdır ve Fransız eğitim sistemi bu konuyu özenle işler. Pysa, bizim için aynı şey söz konusu değildir ve Yunan mitolojisine özel olarak ilgi duymuyorsa eğer normal koşullarda standart bir Türk okur, bu adlandırmaların örtük olarak verdiği iletileri yakalayamayacaktır. Böylece, yazarın özenle kurmaya çalıştığı bu anlam eklemlenmelerini kavrayamayacaktır. Yazarın bölümlere Yunan mitolojisinden gelme bu adları vermesinin nedeni, okura öyküde bir ölüm olacağını hissettirmek olduğunu kavradığımızdan (nitekim, eğitilmiş bir Fransız, Hadès ve Styx sözcüklerini duyduğu anda işin içinde ölüm olduğunu hemen kavramaktadır) Türk okurunun da, bölüm adını okur okumaz bunu hissetmesini istedik ve ona da aynı konforu sağlamayı amaçladık. Biz okurun özel olarak mitolojiyle ilgilenmediğini ve bu anlamları bilmediğini var sayarak, bu özel adların altına, okuru aydınlatıcı nitelikte küçük notlar yazmanın yararlı olacağını düşündük ve bu yüzden, bölüm adlarının hemen altına, ayrıç içinde birer açıklama eklemeyi uygun gördük.
- Bir başka örnek de, Kitabın Zeus adlı birinci bölümünde yer alan isimsiz birinci alt bölümde karşımıza çıkan "TRAC" sözcüğü. "Trac", Gabriel'in, içinden Sandrine'in çıkmasını beklediği trenin dört harfli kod adı. Ancak bu isim, yine sıradan bir isim değil. Sözlük anlamına baktığımızda, buna karşılık olarak: "korku, bir topluluk karşısına çıkarken duyulan çekingenlik, kaygı" karşılıkları veriliyor. Romanın

kahramanı Gabriel de, o gün orada Sandrine'in gelip gelmeyeceğinin kaygısını yaşıyor ve romanın 19. sayfasında duygularını şu sözlerle ifade ediyor: **“...Ce train repère semblait avoir été baptisé tout exprès pour souligner l'état d'esprit dans lequel je me trouverais probablement à ce moment là: il s'appelait TRAC - ...** *Buluşma saatine denk düşen bu tren, sanki kasıtlı olarak, o an muhtemelen içinde bulunduğum ruh haline bakılarak isimlendirilmişti: adı TRAC'tı.*”

Biz bu bölüme yazarın yüklediği anlam bütünlüğünü Türkçe'de de sağlayabilmek için, “TRAC” sözcüğünün ne anlama geldiğini belirtmek gereğini duyduk. Böylece, “KAYGI” açıklamasını ekleyerek okuru aydınlattık.

- Kimi ekinsel göndermeler de not düşmeyi zorunlu kılıyordu. Yukarıda incelediğimiz bir örneği burada, yeniden ele alıyoruz.

Romanın Zeus adlı birinci bölümünde yer alan ‘On dokuz saniye’ adlı ikinci alt bölümde, 32. sayfada “La Pomponette” kelimesi karşımıza çıkmıştı.. Ekinsel gönderme sorunları başlığı altında daha önce de belirttiğimiz gibi, yaptığımız araştırma sonucunda, bu sözcüğün, Terry Hughes'in meşhur “Kasabın Karısı” filmindeki dişi kedinin adı olduğunu öğrenmiştik. Kasabın karısı filminde, karısı kasabı terk ediyor ve daha sonra ona geri dönüyor. Ancak adam karısına doğrudan herhangi bir sitemde bulunmuyor ve ona söylemek istediği ne varsa, bunları kediye söyleyerek karısına duyuruyor. Sandrine'in, Gabriel'in kendisi hakkında neler düşünebileceğini yorumladığı paragrafta da durum buna benzer: **“...ainsi elle est venue, elle a baissé pavillon. Elle retourne à la maison. Allons, tout rentre dans l'ordre, pressons-nous, on a perdu assez de temps. La vie va pouvoir reprendre. La vie convenable. La vie molle. Et on n'en parlera plus, c'est promis. Elle n'entendra aucun reproche. Ou alors seulement par allusions. La Pomponette -** *...işte böyle, geldi, pes etti. Eve geri dönüyor. Hadi bakalım, her şey yoluna girecek, acele edelim, zaten yeterince zaman kaybettik. Hayat yeniden başlayabilecek. Olması gereken hayat. Dingin hayat. Ve bundan bir daha asla bahsedilmeyecek, söz. Sandrine hiçbir sitem işitmeyecek. Ya da yalnızca imalarla dile gelecek sitem. La Pomponette.*”

Yine burada, küçük bir not düşmek koşuluyla, Pomponette'in, “Kasabın Karısı” filmindeki kedinin adı olduğunu okura belirttik.

Yukarıda sergilediğimiz sorunlar ve çözümleri birer uygulama örneği olarak çevirmen adaylarına yararlı olabilirler. Sunduğumuz çeviriye, Can Yayınları tarafından yayınlanacak ve Türk okurunun bu güzel romana ulaşması sağlanacaktır. Çalışmamızı sonlandırırken, bu çalışmanın bize çok şey öğrettiğini ve büyük bir haz aldığımızı belirtmek isteriz.

Yazınsal çeviriye ilgi duyan sade okur, çevirmen ve akademisyen olmak üzere herkesin dikkatine sunduğumuz bu çalışma, göstergebilimsel bakış açısından gerçekleştirilecek bir söylem çözümlemesinin yazınsal çevirinin kalitesini artıracak konusundaki savımızı örneklendirmektedir. Dileğimiz, çalışmamızın çeviri eğitime temel bir katkı sağlayabilmesi yönündedir.

KAYNAKÇA

YAZILI KAYNAKLAR:

Barthes, R. (1970) S / Z, Seuil, coll.Points, Paris. Türkçesi: (1.baskı:1996; 2.baskı: 2002) S / Z, çeviren: Sündüz Öztürk Kasar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Benveniste; E. (1966-1974) Problèmes de linguistique générale, II cilt, Gallimard, Paris. Türkçesi: (1994) Genel Dilbilim Sorunları, çeviren: Erdim Öztokat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Coquet, J.C. (1997), La Quête du sens – Le langage en question, Presses Universitaires de France, Paris.

Coquet, J.-C. (1986) “La Sémiotique de l’école de Paris”, L’état des sciences sociales en France, Marc Guillaume (Ed.)Editions La Découverte, s.332-335.

Coquet, J.-C. ve Kasar, S.Ö. (2003), Söylem, Göstergibilim ve Çeviri -Doğumunun 100. Yılında (1902-1976) Emile Benveniste’i Anma Kitabı-, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul.

Estin, C. ve Laporte, H., (1987), Le Livre de la mythologie grecque et romaine, Editions Gallimard, Paris.

Greimas, A. J. ve J. Courtès (1979-1986) Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage, II cilt, Hachette Université, Paris.

Kasar, S.Ö (baskıda) “Trois notions-clé pour une approche sémiotique de la traduction: Discours, sens et signification dans *Mon nom est Rouge* de Orhan Pamuk”, in *Les théories littéraires et la traduction*, Magdalena Nowotna (Ed.), Editions, Paris.

Kasar, S.Ö (baskıda) “Voyage des éléments historiques et culturels par la traduction”, Seuil et Traverses IV, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Kasar, S.Ö. (baskıda) “Traducteur face à un texte énigmatique: essai d’illustration de la quête du sens”, Yıldız Teknik Üniversitesi, II. Uluslararası Çeviri Kolokyumu / IIème Colloque International sur la Traduction: *Çeviride Alanlararası İlişkiler/ Relations interdisciplinaires en traduction*, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kasar, S.Ö. (2003), “Apport des études sémio-axiologiques à la pédagogie de la traduction-interprétation”, *La Evaluación de la calidad en interpretación: Docencia y profesión*, Editorial Comares, Granada, s. 121-132.

Kasar, S.Ö. (2002). “Comment franchir les obstacles rencontrés dans la traduction de *S/Z* de Roland Barthes et dans celle de *Sarrasine* de Honoré de Balzac?”, Yıldız Teknik Üniversitesi, I. Uluslararası Çeviri Kolokyumu / Ier Colloque International de Traduction: *Çevirinin Ekinse Yönleri /Aspects culturels de la traduction*, İstanbul, s.158-163.

Kasar, S.Ö. (2002). “Çeviride Sözlüklerin Yeri ve Önemi”, *Kuramsal ve Uygulamalı Çeviri Sorunları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, s.52-64.

Kasar, S.Ö. (1994). “Dilbilimin Çeviri Öğretimine Katkısı”, *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, s.157-174.

Kasar, S.Ö., (1990), *L’Univers balzacien sous le double point de vue narratologique et sémiotique*, Université de Lille III, Lille.

Özbalkan, N., (1995), *Fransızca Türkçe Teknik Terimler Sözlüğü*, Alfa Basm Yayım Dağıtım, İstanbul

CANLI KAYNAKLAR

Barrué, C., (Güzel sanatlar ve medya tasarımcısı)

Charras, P., (Romanın yazarı)

Doumergue, J., (Galatasaray Lisesi Fransız Müdürü, Fransız Yazını ve Uygarlığı Uzmanı)

Özen., S., (Çevirmen ve editör)

Şenveli, B., (Uzman Psikolog)

EKLER

- Ek 1: Kapak Sayfası
- Ek 2: İçindekiler
- Ek 3: Kaynakça
- Ek 4: zgemiş
- Ek 5: Tez Veri Formu rneği
- Ek 6: zet
- Ek 7: Abstract
- Ek 8: zgn Yapıt: *Dix-neuf secondes*
- Ek 9: Söyleşi: Pierre Charras'la *Dix-neuf secondes* hakkında

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**PIERRE CHARRAS'IN *DIX-NEUF SECONDES* ADLI
YAPITININ ÇEVİRİSİ VE ÇEVİRİ SÜRECİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Sinem Hikmet YENEL

**SBE Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı Fransızca Mütercim Tercümanlık Bilim Dalı
Programında Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR (Yıldız Teknik Üniversitesi)

İSTANBUL, 2004

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
I. ÇÖZÜMLEME.....	1
I.1. Söylemin Düzenlenişi.....	1
I.1.1. Romanın içeriği, ana sorunsalı ve temel izlekleri.....	1
I.1.2. Ana bölümler ve alt bölümler.....	5
I.1.3. Bölüm başlıklarının romanın anlam evrenine katkısı.....	7
I.1.4. Kahramanlar / Kurbanlar.....	10
I.1.5. Anlatıcılar ve bakış açıları.....	13
I.1.6. Anlatıcıların dağılımı.....	14
I.1.7. Anlatıcılar ve öyküleri.....	17
I.1.8. Olay akışı ve zaman dilimi.....	22
I.1.9. Romanda söylem zamanıyla öykü zamanının ilişkisi.....	23
I.1.10. Romanda zaman kullanımı.....	24
I.1.11. Anlatıda söylem teknikleri.....	29
I.1.11.a. Okura ipucu verme: “sona olta atma” tekniği.....	29
I.1.11.b. Okuru oyalama: “aldatmaca” tekniği.....	31
I.2. Anlatı Süreci.....	32
I.2.1. Romanın temel anlatı izlenceleri.....	32
I.2.2. Beden-özne kavramı.....	35
I.2.3. Beden-özne olarak Gabriel.....	36
I.2.4. Açık bir yapıt karşısında çevirmen.....	45
II. ÇEVİRİ METİN: <i>Ondokuz saniye</i>	51
SONUÇ Çeviri Sürecinin Değerlendirilmesi.....	137
KAYNAKÇA.....	149

EKLER	151
Ek 1: Kapak.....	152
Ek2: İçindekiler.....	153
Ek3: Kaynakça.....	155
Ek4: zgemiş.....	157
Ek5: Tez veri formu rneği.....	158
Ek6: Tez zeti.....	159
Ek7: Abstract.....	160
Ek8: zgn yapıt: <i>Dix-neuf secondes</i>	161
Ek9: Söyleşi: Pierre Charras'la <i>Dix-neuf secondes</i> hakkında.....	230

KAYNAKÇA

YAZILI KAYNAKLAR:

Barthes, R. (1970) *S / Z*, Seuil, coll.Points, Paris. Türkçesi: (1.baskı:1996; 2.baskı: 2002) *S / Z*, çeviren: Sündüz Öztürk Kasar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Benveniste; E. (1966-1974) *Problèmes de linguistique générale*, II cilt, Gallimard, Paris. Türkçesi: (1994) *Genel Dilbilim Sorunları*, çeviren: Erdim Öztokat, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Coquet, J.C. (1997), *La Quête du sens – Le langage en question*, Presses Universitaires de France, Paris.

Coquet, J.-C. (1986) “La Sémiotique de l’école de Paris”, *L’état des sciences sociales en France*, Marc Guillaume (Ed.) Editions La Découverte, s.332-335.

Coquet, J.-C. ve Kasar, S.Ö. (2003), *Söylem, Göstergibilim ve Çeviri -Doğumunun 100. Yılında (1902-1976) Emile Benveniste’i Anma Kitabı-*, Yıldız Teknik Üniversitesi Basım Yayın Merkezi, İstanbul.

Estin, C. ve Laporte, H., (1987), *Le Livre de la mythologie grecque et romaine*, Editions Gallimard, Paris.

Greimas, A. J. ve J. Courtès (1979-1986) *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, II cilt, Hachette Université, Paris.

Kasar, S.Ö (baskıda) “Trois notions-clé pour une approche sémiotique de la traduction: Discours, sens et signification dans *Mon nom est Rouge* de Orhan Pamuk”, in *Les théories littéraires et la traduction*, Magdalena Nowotna (Ed.), Editions, Paris.

Kasar, S.Ö (baskıda) “Voyage des éléments historiques et culturels par la traduction”, *Seuils et Traverses IV*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara.

Kasar, S.Ö. (baskıda) “Traducteur face à un texte énigmatique: essai d’illustration de la quête du sens”, Yıldız Teknik Üniversitesi, II. Uluslararası Çeviri Kolokiyumu / IIème Colloque International sur la Traduction: *Çeviride Alanlararası İlişkiler/ Relations interdisciplinaires en traduction*, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Kasar, S.Ö. (2003), “Apport des études sémio-axiologiques à la pédagogie de la traduction-interprétation”, *La Evaluación de la calidad en interpretación: Docencia y profesión*, Editorial Comares, Granada, s. 121-132.

Kasar, S.Ö. (2002). “Comment franchir les obstacles rencontrés dans la traduction de *S/Z* de Roland Barthes et dans celle de *Sarrasine* de Honoré de Balzac?”, Yıldız Teknik Üniversitesi, I. Uluslararası Çeviri Kolokiyumu / Ier Colloque International de Traduction: *Çevirinin Ekinsele Yönleri /Aspects culturels de la traduction*, İstanbul, s.158-163.

Kasar, S.Ö. (2002). “Çeviride Sözlüklerin Yeri ve Önemi”, *Kuramsal ve Uygulamalı Çeviri Sorunları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, s.52-64.

Kasar, S.Ö. (1994). “Dilbilimin Çeviri Öğretimine Katkısı”, *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara, s.157-174.

Kasar, S.Ö., (1990), *L’Univers balzacien sous le double point de vue narratologique et sémiotique*, Université de Lille III, Lille.

Özbalkan, N., (1995), *Fransızca Türkçe Teknik Terimler Sözlüğü*, Alfa Basm Yayım Dağıtım, İstanbul

CANLI KAYNAKLAR

Barrué, C., (Güzel sanatlar ve medya tasarımcısı)

Charras, P., (Romanın yazarı)

Doumergue, J., (Galatasaray Lisesi Fransız Müdürü, Fransız Yazını ve Uygarlığı Uzmanı)

Özen., S., (Çevirmen ve editör)

Şenveli, B., (Uzman Psikolog)

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi: 11.02.1974

Doğum yeri: İstanbul

Lise: 1988-1994 Galatasaray Lisesi

Lisans 1994-1998 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü

Yüksek Lisans: 2002-2004 Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Batı Dilleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı
Fransızca Mütercim Tercümanlık Bilim Dalı Programı

Çalıştığı kurumlar: 2000-2004 Can yayınları (dışardan yazınsal çevirmenlik)
Basılan Kitaplar:
Bensiz, Marie DESPLECHIN (2001)
Aşkın Büyüsü, François Olivier ROUSSEAU (2001)
Tienanmen'de İsyan, Shan SA (2004)
Basılacak Kitaplar:
Kara Sohbet, Amélie NOTHOMB
Neredesin, Marc LEVY
On-Dokuz Saniye, Pierre CHARRAS

YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU DÖKÜMANTASYON MERKEZİ**TE VERİ FORMU****Tez no:****Konu kodu:****Üniv. kodu:***** Not: Bu bölüm merkez tarafından doldurulacaktır.****Tez yazarının****Soyadı: YENEL****Adı: Sinem Hikmet****Tezin Türkçe adı: PIERRE CHARRAS'IN DIX-NEUF SECONDES ADLI YAPITININ
ÇEVİRİSİ VE ÇEVİRİ SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ****Tezin yabancı dildeki adı: THE EVALUATION OF THE TRANSLATION OF DIX-NEUF
SECONDES BY PIERRE CHARRAS AND ITS
TRANSLATION PROCESS****Tezin yapıldığı****Üniversite: Yıldız Teknik Üniversitesi
Yılı: 2004****Enstitü: Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı: Batı Dilleri ve
Edebiyatları
Fransızca Mütercim
Tercümenlik Bilim Dalı****Tezin türü: 1. Yüksek lisans
2. Doktora
3. Tıpta uzm.
4. Sanatta yeterlik****Dili: Türkçe
Sayfa sayısı: 230
Referans sayısı:****Tez Danışmanlarının****Ünvanı: Doç Dr.****Adı: Sündüz****Soyadı: ÖZTÜRK KASAR****Türkçe anahtar kelimeler:****1- yazınsal çeviri
2- göstergebilimsel çözümleme
3- çeviri sorunları****İngilizce anahtar kelimeler:****1- literally translation
2- semiologic analysis
3- translation difficulties****Tarih: 05.07.2004****İmza:**

PIERRE CHARRAS'IN *DIX-NEUF SECONDES* ADLI YAPITININ ÇEVİRİSİ ve
ÇEVİRİ SÜRECİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Sinem Hikmet YENEL

Fransızca Mütercim Tercümanlık Bölümü, Yüksek Lisans Tezi

Bu çalışma ana hatlarıyla Pierre Charras'ın *Dix-neuf secondes* adlı yapıtını Fransızca'dan Türkçe'ye çevirmeden önce gerçekleştirilen göstergebilimsel bir çözümlemeden, romanın Fransızca'dan Türkçe'ye çevirisinden ve çeviri aşamasında karşılaşılan sorunları ve bunların ne şekilde aşıldığını aktaran bir sonuç bölümünden oluşmaktadır.

Yazınsal çeviri öncesinde yapılan çözümlemede, söylemin düzenlenişi, anlatı evreninin kesitlere ayrılışı, anlatıcılar ve bakış açıları, söylem teknikleri, romanın temel anlatı izlenceleri ve öznelerin konumları ve geçirdiği dönüşümler incelenmiştir.

Çalışmanın sonunda yer alan çeviri sürecinin anlatıldığı bölümde, çeviri aşamasında karşılaşılan dil sorunları, ekinsel bağlama göndermeler, eylem zamanlarının çevirisine ilişkin sorunlar değerlendirilmekte ve bunlarla ilgili verilen örnekler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yazınsal çeviri, göstergebilimsel çözümleme, çeviri sorunları

JÜRİ:

1. Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR
2. Doç. Dr. Emine Bogenç DEMİREL
3. Doç. Dr. Nedret ÖZTOKAT

Kabul tarihi: 05.07.2004

Sayfa sayısı: 230

THE EVALUATION OF THE TRANSLATION OF *DIX-NEUF SECONDES* BY
PIERRE CHARRAS AND ITS TRANSLATION PROCESS

Sinem Hikmet YENEL

M.S. Thesis

This study contains a semiologic analysis done before the translation of the work from French into Turkish, then the translated body, and a conclusion in which the difficulties that were faced during the translation process and how they have been overcome are stated.

In the analysis before the translation, the organization of discourse, the separation of the narrative into parts, the narrators and the perspectives in the work, discourse techniques, the basic narration modes of the work and the position/situation of subjects, and the changes they underwent have been studied.

At the end of this study where the translation process is explained, difficulties that have been faced while translating, problems relating to cultural context connotations and the translation of active tenses are evaluated, and samples including these difficulties have been reflected.

Keywords: literally translation, semiologic analysis, translation difficulties

JURY:

1. Doç. Dr. Sündüz ÖZTÜRK KASAR Date: 05.07.2004
2. Doç. Dr. Emine BOGENÇ DEMİREL Pages: 230
3. Doç. Dr. Nedret ÖZTOKAT

Pierre Charras

DIX-NEUF
SECONDES

ROMAN

MERCURE DE FRANCE

101

pour elles deux

« Et ce n'est que beaucoup plus tard
que l'on saura le mal qu'on eut. »

LOUIS ARAGON
(*Le Roman inachevé*)

I
Zeus

La dernière fois que j'ai vu Sandrine, je ne l'ai pas vue. À peine ai-je eu l'impression fugitive d'apercevoir son visage. Il ne faisait encore que s'esquisser derrière la vitre de la rame quand une épaule jaune l'a mangé. Il s'est dissous. Comme un fantôme, déjà.

C'était un rendez-vous de désamour. Un coup de foudre à l'envers. Un adieu, peut-être.

Mais nous voulions rester légers, éviter la posture du drame. Alors nous avions imaginé un jeu. Sans doute pensions-nous que si nous nous comportions comme des enfants, nous nous en tiendrions, pour les blessures, aux genoux couronnés et aux bosses sur le front. Et puis, nous nous aimions encore, je crois, et cela nous rassurait. Nous gardions les yeux ouverts sur nos impatiences, nos désillusions, nos tiédeurs. Il n'y avait pas d'urgence, ce n'était pas un cataclysme qui menaçait, même pas un orage, mais plutôt un brouillard, un crachin. Nous en étions au crépuscule de nous-mêmes, mais de tels soirs peuvent s'éterniser. Pour dire la vérité, nous n'avions pas

irrévocablement décidé de rompre. Il revenait à Sandrine seule de refermer la porte que nous avions ouverte entre nous vingt-cinq ans plus tôt. Elle seule pouvait partir ou ne pas partir. Je me plierais à son verdict. Je m'en remettais entièrement à elle, par amour ou par courtoisie. Par respect, sans doute. Par lâcheté aussi, un peu, qui sait ?

Nous étions d'accord sur bien des choses, y compris sur le pire. Parce que nous avions connu, l'un et l'autre, d'autres histoires, d'autres fins d'histoire, nous avions perçu presque ensemble le grattement, dans l'ombre, des bêtes affamées résolues à nous dévorer vivants. C'est de cette agonie que nous avions voulu faire l'économie. Alors nous avions opté pour le sabotage, l'euthanasie. Nous nous trouvions dans la situation ambiguë du condamné à mort qui se suicide pour échapper au supplice.

Il m'avait fallu une nuit entière d'insomnie pour programmer la minutieuse démolition à laquelle nous allions nous atteler. Dans l'obscurité de la chambre, couchés sur le dos, nous nous tenions la main par-dessus la couverture. Moi, les yeux grands ouverts, à déchiffrer les festons de dentelle que projetaient au plafond les lampadaires de la rue ; elle, les paupières closes, les lèvres jointes, à respirer profondément pour me laisser croire qu'elle dormait.

— Voici comment nous pourrions procéder, ai-je dit, dans la cuisine, le lendemain matin.

Nous étions également stupéfaits. D'être encore là. Si calmes. J'ai levé les yeux vers elle avant de poursuivre. Je

n'aurais pas dû. Elle était jolie, Sandrine, le matin. Presque autant que le soir. J'ai eu envie d'aller à elle, de la prendre contre moi et de lui proposer de continuer, de recommencer. Je suis souvent enclin à ce genre de bouffées de malhonnêteté. Je me suis senti prêt à proférer n'importe quel mensonge pour ne plus avoir à parler. Mais ça n'a pas duré. J'ai réussi à détourner la tête. Mon regard s'est accroché aux aimants multicolores plaqués sur le réfrigérateur. On aurait dit des médailles militaires. J'ai songé à des batailles, des massacres, des cadavres aux yeux étonnés.

J'avais échafaudé un scénario. Je nous voulais acteurs. Sans doute pour conserver l'illusion que nous allions faire semblant. Nous nous donnerions rendez-vous. Moi, j'y serais et je laissais à Sandrine la liberté de venir ou de ne pas venir. C'était une attention de ma part, mais également l'unique façon de savoir vraiment où nous en étions. Parce que moi, je vais toujours aux rendez-vous. De toute ma vie, je n'en ai pas raté un seul. J'aime découvrir la personne qui m'attend ou que j'attends. Sa légère inquiétude qui s'évapore à la seconde où je parais. Pour rien au monde je ne manquerais l'évaporation d'une inquiétude.

Le lieu aussi avait son importance. Un café ? Trop désinvolte. Une gare ? Trop roman-photo. J'avais d'abord jeté mon dévolu sur le métro, pour finalement proposer le RER. Je m'étais dit que, dans le cas où Sandrine ne viendrait pas — et elle ne viendrait pas, bien sûr — dans le RER, le quai semblerait moins exigu, la voûte moins

proche, l'échec moins patent. Il me fallait des alliés, dans cette épreuve, et j'espérais pouvoir compter sur la foule, les panneaux lumineux, le volume d'air où chercher à reprendre souffle, lorsque les portes coulissantes claquaient sur un morceau de vie, sur ce chemin que nous avions emprunté à deux, épaulé contre épaule, et sur lequel je devrais désormais tenter de progresser seul, en boitant. Je m'étais souvenu aussi, je suppose, que les rames m'y surprennent toujours lorsqu'elles débouchent le long du quai, puisqu'elles surgissent à droite comme des trains alors que je les guette à gauche comme des métros. Oui, je crois bien que j'avais choisi le RER pour ne pas voir s'avancer le malheur. Pour qu'il me tombe sur le dos presque par surprise comme une fatalité, une maladie grave, un pickpocket.

Ce qui m'avait séduit, aussi, c'est que sur ces lignes-là, les rames ont des noms de code à quatre lettres, la plupart du temps énigmatiques, mais parfois presque humains. Elles entrent en gare dans un parfum de Résistance, une ambiance de guerre froide. Dans un premier temps, j'avais penché pour ZARA ou NELY afin d'essayer de rendre Sandrine jalouse, ou au contraire BYLL ou TEDY pour lui montrer combien je pouvais être tolérant, mais j'avais jugé plus loyal, et en même temps plus sûr, de me placer sous la protection de ZEUS. J'attendrais sur le quai de la station Nation le convoi céleste en provenance de Vincennes qui, à 17 h 43, s'arrêterait quelques secondes devant moi, avant de poursuivre sa route vers Gare-de-Lyon. J'avais moins hésité pour désigner la troisième voi-

ture en partant de la tête. C'était une vieille habitude qui datait de l'époque où il y avait encore deux classes dans le métro. La voiture des premières d'abord rouge, jaune un peu plus tard, était le plus souvent en troisième position, et je prenais des premières, toujours, pour des raisons que je n'ai pas cherché à analyser, mais qui devaient être idiotes, comme plus d'un aspect de ma vie d'alors. Ainsi, bien avant l'engouement actuel, j'ai porté des « marques » et je n'aurais pas alors échangé un haillon griffé contre un polo confortable mais anonyme. Par la suite, je me suis amusé de ces médiocrités, mais j'ai eu tort d'en rire, car je crois qu'elles sont encore là, quelque part, tapies au fond de moi. On n'est pas stupide provisoirement. La bêtise n'est pas précaire, elle est mutante.

Il fut convenu que je viendrais me mettre en faction avec quelques minutes d'avance — nous savions tous deux que ce serait sans doute près d'une heure — et que, me repérant sur le train précédent, je me posterais en vis-à-vis de la porte arrière de la troisième voiture. Sandrine n'aurait qu'à descendre, juste en face de moi. Ou bien elle aurait choisi la solution la plus probable : elle ne serait pas là et cela signifierait que c'en était fini de nous. Ce train repère semblait avoir été baptisé tout exprès pour souligner l'état d'esprit dans lequel je me trouverais probablement à ce moment-là : il s'appelait TRAC.

Nous avions aussi prévu ce qui devait se passer après la fin du monde. Une fois ZEUS disparu dans le tunnel, à gauche, s'il ne m'avait pas livré Sandrine pour les vingt ou trente ans à venir, je devais aller au cinéma, au café,

où je voudrais, mais en tout cas attendre la nuit pour rentrer à la maison, car elle profiterait de ces quelques heures pour remplir ses valises, extraire ses livres de la bibliothèque, arracher à notre décor quelques éléments qui l'aideraient par leur présence à installer sa vie dans un théâtre déjà patiné. C'est cette perspective d'amputation qui m'effrayait le plus, je crois. Affronter les manques, les trous, les accrocs dans la toile de fond de mon existence que j'imaginai immuable. Rentrer chez nous et me retrouver chez moi.

Cependant, notre séparation s'était ébauchée bien plus tôt. En réalité, nous habitons ensemble, mais l'un sans l'autre. Depuis combien de temps? Deux ans? Trois? Aujourd'hui, l'infection flambait, mais depuis quand étions-nous malades de nous-mêmes? Ça avait commencé par les corps. Nous sortions fourbus de nos ébats. Il faut dire que le plaisir se défilait, il se laissait désirer. Parfois, ses lenteurs avaient raison de nous et nous emportions nos frustrations dans nos rêves. De plus en plus souvent, le soir, nous tournions dans l'appartement, nous avions un dernier chapitre à lire, un dossier à consulter, encore, et, une fois dans l'obscurité de la chambre, le soulagement grimé en regret, nous décrétons qu'il était raisonnablement trop tard pour nous aimer. Oui, nous avions dérivé sans nous en apercevoir de l'amour au raisonnable.

Et aujourd'hui, c'était lui qui nous dictait ses conditions. Il nous enjoignait de nous donner un faux rendez-vous, un rendez-vous auquel ni l'un ni l'autre ne croyait.

Un rendez-vous en trompe l'œil. Un mensonge. Pour finir.

Et c'était maintenant.

TRAC s'engouffrait dans le tunnel, à gauche, et rien ne me protégeait plus de ZEUS qui, dans moins de dix minutes, m'apporterait une réponse sans appel à une question désormais superflue.

Au-dessus de ma tête, les petites pastilles lumineuses qui indiquaient les gares desservies s'étaient éteintes et la nuit s'élargit en moi comme si la grande bouche avait avalé, en même temps que la rame, la lune et les étoiles. Le soleil. L'espoir. C'était irréparable. Mon cœur pulsait de l'eau croupie dans mes veines. Ma survie tenait du miracle. Mais quant à repartir, à redémarrer... Même si Sandrine apparaissait soudain, sur la paume de ZEUS, je ne saurais pas l'accueillir. Je ne réussirais pas à répondre à sa confiance. Les mots, les gestes qui s'imposeraient à moi seraient précisément ceux que j'aurais dû m'interdire. Et la déception que je lirais dans ses yeux me ferait plus de mal que la tristesse des derniers temps que je n'avais pas su dissiper. Il ne fallait pas qu'elle vienne. Au lieu de nous sauver, ce rendez-vous allait nous perdre. Nous perdre à jamais, cette fois. Je devais m'en aller. Me lever. Elle descendrait sur le quai et il n'y aurait per-sonne. Elle rentrerait à la maison et je lui ouvrirais la porte. J'aurais alors eu le temps de me ressaisir. C'était cela dont j'avais le plus besoin : de temps.

Mais je ne parvins pas à bouger. La station s'était refermée sur moi. J'étais prisonnier du cadre. Comme

un comédien qui traverse le plateau d'un théâtre vide, un jour de relâche. Repu de cette odeur de poussière, de sueur, de gélatines multicolores brûlantes et de colle à marouflage qu'on ne sent que là, il a décidé de partir lorsque, tout à coup, le rideau se lève. La salle est pleine. Les spectateurs applaudissent. Il faut jouer. Mais quoi? Quelle pièce donne-t-on, déjà? Quel est le rôle? Le texte?

Je regardai autour de moi, à la recherche d'un souffleur. Je ne vis que de patientes silhouettes de dos, des sièges de plastique cloisonnés tels des casiers, un distributeur de boissons, une boutique de photographie au rideau de fer baissé, plusieurs de ces grands panneaux publicitaires qui sapent nos vies et préfigurent, pour la beauté, des lendemains de marée basse.

Les nouvelles directions allumèrent leurs pastilles brillantes, près de la voûte, mais je demeurai dans mes ténèbres. Je ne dormais pas, n'étais pas évanoui. Je n'étais pas mort non plus, je crois. Pourtant, brusquement, j'avais cessé d'attendre. Ou plutôt, j'attendais bien encore, mais sans inquiétude, avec résignation. Comme en lévitation. J'étais entré dans la grande sérénité du tau-reau dans l'arène, lorsqu'il a compris, bien avant de tomber sur les genoux, que l'homme d'or est plus fort que lui. C'était bien fini. Mon recours en grâce avait été rejeté. ZEUS allait passer sur mon cou comme une grande lame biseautée. Dans l'indifférence générale. Ce serait une sale affaire, furtive et honteuse.

Il y avait bien un moyen de contrarier cette exécution sommaire. Il suffisait que je me mette debout, que je

marche jusqu'au bord du quai et, au moment où ZEUS, messager du pire, surgirait, que je bascule presque lentement sur les voies. À nouveau, cette tentation de prendre la mort de vitesse en mourant. Ce serait un fait divers. Ce n'est pas grand-chose, un fait divers, mais ce n'est pas rien non plus. Quelques lignes dans les journaux. Une phrase à la radio. À la télévision régionale. Une annonce sur le réseau : « En raison d'un accident grave de voyageur... » Et on est prié d'emprunter des correspondances. Encore du retard, de la fatigue. « Chérie, j'ai assisté au suicide d'un pauvre type, à Nation », « J'ai été le témoin d'une scène affreuse », « Je te dis pas l'horreur ! » Non, c'est vrai, inutile de le dire. De le faire. Je suis resté assis sur mon siège-confessionnal et je n'ai plus esquissé le moindre geste, là, tout au bout de cette journée blanche.

Une question en forme de boule grossissait derrière mes yeux : nous étions-nous embrassés, ce matin, Sandrine et moi, au moment de partir, chacun dans sa voiture?

Et, deuxième question liée à la précédente : depuis combien de temps faisons-nous voiture à part? Qu'est-ce qui avait bien pu nous séparer? Nous couper de l'autre? Un jour, seulement, il nous avait paru peu commode que je perde du temps à accompagner Sandrine à son travail avant de me rendre au mien. « Peu commode », je crois bien que c'était la formule qui nous était venue. Nous n'y avons pas pris garde. Pourtant, avant cela, être ensemble, justement, se riait de la commodité. Il y avait bien eu une période où ce n'était pas du temps que je perdais, lorsque

j'accompagnais Sandrine à son bureau, mais plutôt des minutes que nous chapardions tous les deux.

Le bloc d'attente s'écroula en cailloux de panique devant l'incroyable spectacle de ZEUS jaillissant soudain à l'entrée du quai. Un grand vacarme d'éboulis roula en moi, qui couvrit le grondement du train. J'avais fini par me persuader que cet instant n'arriverait jamais, et nous y étions. Tout allait beaucoup trop vite. Je ne pouvais pas m'empêcher de regarder l'intérieur des voitures de la chenille rouge et bleu qui ralentissait, tout en sachant qu'il n'y avait rien à voir puisque Sandrine ne pouvait sortir que de la troisième. De la porte arrière de la troisième, qui s'arrêterait juste en face de moi. Et les visages mornes des voyageurs me giflaient au passage, derrière les vitres.

C'est alors que se produisit l'improbable. L'impossible. L'inconcevable. Vers l'avant de la deuxième voiture, à moitié cachée par un grand type à blouson jaune, il y a eu Sandrine. Je l'ai vue. Elle était là. Bien sûr, ça n'avait pas de sens qu'elle se trouve à l'avant de la deuxième voiture puisqu'elle ne pouvait être qu'à l'arrière de la troisième. Et surtout, puisqu'elle n'était pas venue à notre rendez-vous. Elle n'avait jamais eu l'intention d'y venir. Je n'avais jamais pensé une seule seconde qu'elle y viendrait. Pourtant, j'ai eu l'illusion de la voir. Je l'ai vue. J'aurais même juré que nos regards s'étaient heurtés, bousculés. Ou accrochés, peut-être. Et, qui sait, qu'ils s'étaient effleurés, caressés. Oui, j'aurais juré qu'elle aussi m'avait vu. Mais en même temps cela ne pouvait

pas être. Alors j'ai cru à une hallucination. J'aurais même pu croire à un miracle si ma mère ne les avait pas emportés avec elle, les miracles, dans la terre grasse du cimetière du Soleil.

Elle y croyait pourtant, maman. Elle y a cru longtemps. Dans les derniers temps, elle gémissait de douleur et elle y croyait encore, je m'en souviens. Elle multipliait les promesses à Dieu, pour le cas où il aurait la bonté de la guérir. Mais Dieu sait se montrer inflexible avec les incurables et il ne les guérit jamais. En l'espèce, il y avait pas mal d'in gratitude de la part de Dieu, et il faut bien parler ici de médiocrité, car jusque-là ma mère avait toujours tenu ses promesses. Et toute la famille, qui n'avait pourtant rien promis du tout, les avait tenues avec elle, sans broncher.

Le serment le plus spectaculaire — et le plus injuste pour mon frère et moi, qui n'étions même pas nés à l'époque de cet engagement immodéré — était sans conteste celui qui datait de la guerre. « Mon Dieu, si vous me rendez André sain et sauf, je vous promets que nous ferons un pèlerinage à Lalouvesc, chaque année, avec l'humilité des pauvres, à la date anniversaire de sa démobilisation. » Au retour de mon père, il avait bien fallu honorer le contrat, même si le revenant rechignait un peu et reprochait à ma mère d'avoir abusivement employé le « nous » là où un « je » aurait suffi.

— Tu m'aurais laissée y aller seule ?

Ses lèvres tremblaient. Un peu d'eau glaçait ses yeux. Ses joues pâlissaient, prenaient des tons de nacre. Et elle était jolie. Si jolie.

— Mais non, bien sûr.

Ma mère adorait Dieu et mon père adorait ma mère. C'était un ménage à trois. Tout de même, il se serait bien passé de l'« humilité des pauvres » qui obligeait à laisser la voiture au garage et à escalader la montagne dans le vieux car surchauffé où l'odeur des tartines au pâté et au fromage qui se liquéfiaient au fond des paniers d'osier luttait sans pitié avec celles, plus rances, que distillaient les sièges en grosse toile avec appuie-tête en plastique. Nous-mêmes avions préparé des sandwiches, comme les vrais pauvres. « C'est un pèlerinage, pas une sortie touristique », nous répétait maman avec une patience de sainte dès que nous nous risquions, mon frère et moi, à pleurnicher devant les restaurants qui semblaient pourtant avoir reçu toutes les garanties ecclésiastiques requises. À une terrasse, attablé à un guéridon avec un bon sourire gourmand, un mannequin de prêt-à-porter déguisé en saint Régis donnait même l'exemple aux pèlerins. Mon père, lui, ne réclamait rien. À peine grognait-il, en s'épongeant le front : « J'aurais mieux fait de mourir à la guerre. » Et aussitôt il se penchait vers maman pour l'embrasser avant qu'elle n'éclate en sanglots. « Je plaisante », disait-il très vite. Puis il se tournait vers nous, qui traînions un peu les pieds dans l'ascension du sentier de terre qui conduisait à la chapelle miraculeuse, et il nous soufflait, avec un clin d'œil : « Pas tellement. » Un jour, sur ce chemin escarpé, nous avons dépassé un couple qui accomplissait le parcours à genoux, transfiguré par la foi ou par la douleur. Quelques mètres plus haut, j'ai nettement entendu

mon père, alors un peu à l'écart, murmurer pour lui seul : « Heureusement qu'elle a dit *comme des pauvres* et pas *comme des cons*. »

Il a sans doute tenu Dieu, son grand rival, pour responsable de notre malheur. En tout cas, une fois achevée la messe d'enterrement, son nom n'a plus jamais été prononcé chez nous. « Elle est au ciel, maman ? » avais-je demandé lors de notre première visite au bord du petit enclos cerné d'une barrière en fer forgé, au cimetière du Soleil. « Non, elle est ici », avait répondu papa avec cette voix de disque rayé qu'il avait maintenant, depuis qu'il marchait si lentement, la tête toujours baissée, comme s'il cherchait quelque chose par terre, devant lui. Il n'amenait ses fils ici qu'un dimanche par mois. Et dès que nous arrivions devant la tombe, il semblait nous oublier totalement. Il restait là, le visage penché vers les fleurs blanches qu'il venait renouveler tous les soirs, vers cinq heures, lorsque la lumière rasante hésitait avant de sombrer derrière la colline, sans doute pour justifier l'appellation du lieu. J'étais alors trop jeune pour être triste, mais pas pour m'ennuyer. J'aurais voulu courir dans les allées, me cacher derrière les stèles, mais il régnait dans cette ville miniature un silence d'église et je sentais confusément que c'eût été mal. Alors, je m'ennuyais. Je m'appliquais à me tenir bien droit, mains jointes devant moi, comme mon frère qui, lui-même, calquait sa posture sur celle de papa. J'attendais le signal du départ. Je me demandais vaguement pourquoi maman ne sortait pas nous embrasser. Je l'imaginai, sous la pierre grise,

assise dans un fauteuil, à lire un livre près d'une lampe à abat-jour, ou bien essayant une nouvelle robe, ou encore disant à celle qui remplaçait Sylvie, là-dessous, ce qu'elle voulait manger demain. Elle ne me manquait pas vraiment puisque papa avait dit qu'elle était ici et que, ici, c'était tout de même moins loin que le ciel, mais le soir, parfois, à l'heure du bisou, je me mettais à pleurer sans savoir très bien pourquoi. Au bout d'un moment, mon frère m'entendait et venait se coucher dans mon lit, mais au lieu de me consoler il pleurait aussi. Pourtant, je n'envisais personne parce que, même si maman n'était plus là, le sort des autres enfants était bien pire encore : ils avaient leur mère tout le temps avec eux, et ce n'était pas la mienne.

Ça n'avait pas duré tellement longtemps, au fond. Combien ? Trois ans ? Un peu moins ? Les visites s'étaient espacées, raccourcies. On achetait des fleurs en arrivant et on les déposait sur la dalle pour remplacer celles de la dernière fois, qui étaient toutes racornies, noirâtres, et qu'on allait jeter sur le grand tas de détritius, près de l'entrée, en vitesse, comme pour effacer une preuve.

Et puis il y a eu Madeleine, et nous n'y sommes plus jamais allés, au cimetière du Soleil. Au début, Madeleine venait de temps en temps et repartait toujours le soir. C'était Sylvie qui nous préparait pour la nuit. Et puis, ils se sont mariés, papa et Madeleine, mais à ce moment-là j'avais compris que maman était morte, je crois. Qu'elle n'était pas au ciel, d'accord, mais pas tellement non plus dans le petit enclos du cimetière du Soleil. Qu'elle ne

m'attendait nulle part. Que je ne la reverrais jamais. Qu'elle était morte.

Et c'était trop tard pour éprouver vraiment du chagrin. Les larmes me sont restées toute ma vie en travers de la gorge, comme des arêtes de poisson.

Comment, dans ces conditions, ne pas se méfier du merveilleux, ne pas prendre ses distances avec le surnaturel, avec le sacré. Je m'en suis toujours tenu aux faits. Et voilà que Sandrine m'apparaissait, sous les auspices de ZEUS, telle la Vierge de Lourdes, de Fátima, de Guadalupe, telle la créature divine qu'avait vue saint Régis, à Lalouvesc, un jour de fièvre. La Bonne Dame du RER ! Allons ! Je reportai les yeux sur la porte arrière de la troisième voiture. Elle venait de s'ouvrir, juste en face de moi, et aucune Sandrine ne faisait mine de vouloir descendre. De miracle il n'y aurait pas.

Dix-neuf secondes...

Lorsque le train quitte le tunnel et émerge dans les lumières du quai, Sandrine retient son souffle. Elle n'aime pas le rôle qu'elle a choisi de jouer. Elle a un peu honte d'être venue pour ne pas venir. En prenant la deuxième voiture pour voler une image de Gabriel sur le quai. Une image d'attente, d'espoir peut-être. Jamais elle n'aurait dû céder à ce désir malsain. Un désir de voyeuse embusquée derrière une glace sans tain. Elle se cache derrière l'épaule du grand type au blouson jaune qui l'a bousculée pour passer devant elle sans même s'excuser. Mais elle ne lui en veut pas. Au contraire. Il lui rend service.

D'abord, tout va trop vite. Les grands panneaux publicitaires, les distributeurs de boissons, les sièges rouges. Les voyageurs immobiles, surtout. Ils n'ont pas de courtoisies, pas d'expression sur le visage. Ce sont des formes droites, posées au petit bonheur, sans souci d'harmonie, comme des statues dans les réserves d'un musée. Des pingouins engourdis, le bec au vent. Puis on ralentit, la publicité se précise et les humains s'humanisent. Ils s'in-

dividualisent. Sandrine s'étonne de les découvrir tous si différents. C'est étrange, si l'on y pense, qu'il n'y ait jamais deux personnes identiques dans une foule. Jamais. Même pas dans un lieu comme celui-ci, où il doit bien y avoir des employés calibrés, animés de la même hâte de rentrer dans des appartements standard où ils se fondront dans des familles boudeuses qui se grouperont devant la télévision pour y subir des programmes équivalents les faisant aussi peu réagir. Et cependant, ici, non. Ils se singularisent, telles des empreintes génétiques géantes en tenue de ville.

Sandrine va peut-être passer devant Gabriel sans le voir. Sans le reconnaître. Comme s'ils ne s'étaient pas quittés ce matin mais il y a des années. Il aurait changé. Un soldat retour de guerre : la porte s'ouvre et ce n'est pas celui qu'on espérait. D'ailleurs on n'espérait plus personne. L'absence a pris ses aises. Il n'y a plus de place pour le rescapé. Que faire du souvenir, du deuil, si le disparu réapparaît ? Celui qui peuplait le rêve le tue.

Et tout à coup, c'est lui. Sandrine est presque étonnée d'éprouver cette émotion, cette tendresse. Gabriel est assis, compact, comme s'il cherchait à esquiver un coup. Et en même temps, gracieux, innocent. Un chamois. Un chevreuil sur le qui-vive. Il a entendu un bruit inhabituel et sa vie va peut-être en dépendre. Pour lui, c'est le destin qui entre en gare. Il est seul au monde, fasciné par le train qui fonce sur lui, qui va quitter les rails, dévorer le quai, l'écraser contre le mur. Sandrine le regarde. Comme il est beau, tout de même. Comme on est beau

quand l'essentiel a chassé les pesanteurs du jour. Ce Gabriel qu'elle aime, Sandrine veut le serrer contre elle. Elle va descendre de la rame, courir vers lui et lui dire à l'oreille « Tais-toi, tais-toi » de peur que ne se brise le cristal de la réconciliation.

Mais à la seconde où elle le dépasse, leurs regards se croisent. Un instant, ils se retrouvent face à face comme chaque matin, chaque soir. Comme d'habitude. Sandrine fléchit les genoux, plonge derrière l'épaule jaune, mais elle devine qu'il est trop tard et que Gabriel l'a vue. Ce changement sur son visage. Une sorte de satisfaction triomphante : ainsi elle est venue, elle a baissé pavillon. Elle retourne à la maison. Allons, tout rentre dans l'ordre, pressons-nous, on a perdu assez de temps. La vie va pouvoir reprendre. La vie convenable. La vie molle. Et on n'en parlera plus, c'est promis. Elle n'entendra aucun reproche. Ou alors seulement par allusions.

La Pomponette.

Pas question.

Descendre du train, elle n'en a jamais eu l'intention. Son seul but était de voir cet instant. De vivre cet instant. D'être là. Et elle a été là. Elle a été présente au moment de son absence. Cette vieille envie de lire sa propre chronique nécrologique dans les journaux. Au fond, elle est juste venue se prouver à elle-même qu'elle ne viendrait pas. Et elle en a la confirmation, maintenant, mais ça ne lui suffit pas. Elle voudrait repartir en arrière. Les portes se refermeraient, la rame reculerait en prenant de la vitesse et, juste quand les yeux de Gabriel rencontreraient

les siens... Stop !... D'une pression du doigt sur le bouton de la télécommande, l'image se suspendrait et elle contemplerait aussi longtemps qu'elle le jugerait bon cette expression qu'il a eue et qui justifie, à elle seule, son refus de continuer.

Même si sans lui ce sera l'hiver toute l'année, elle en est bien consciente. Même si la vie, la vraie vie, la vie intéressante, s'arrête là. Que demain soit moins beau qu'hier, elle l'accepte. Ce qu'elle refuse, c'est qu'avec Gabriel demain soit moins beau qu'hier.

La panique qui enfle en elle, maintenant, n'a rien à voir avec cette décision. Elle est prise et bien prise. Il n'y a pas à revenir dessus. Non, c'est que, tout à coup, elle n'a plus aucun souvenir. Tout s'est évaporé, comme si elle avait dormi pendant tout ce temps, d'un sommeil de droguée, sans rêve. Même les traits de Gabriel, de Gabriel qu'elle a pourtant bien aperçu il y a quelques secondes à peine, ont disparu. Elle est dans du vide. Dans le vide. Elle frissonne. Elle a peur. Sa mémoire s'est effacée. Elle ne sait pas ce qu'elle fait ici, elle qui déteste le métro. Mais elle a vaguement l'impression qu'il y a là, pas très loin, assis sur le quai, quelqu'un qui peut la sauver. Quelqu'un qui ne demande qu'à la sauver. Mais c'est elle qui ne veut pas qu'il la sauve. Et elle ne sait pas pourquoi.

l'hiver fût la prochaine saison. Quoi qu'il arrive, même des douleurs, ce serait neuf. Le printemps, oui.

Pourtant une force mystérieuse m'empêchait de me lever pour partir vers cette possible liberté. Elle m'enjoignait de demeurer là et d'attendre encore. Sandrine n'allait-elle pas apparaître, miraculeusement, à la dernière seconde, à la lisière de la porte, entre l'indifférence du monsieur au journal et l'impatience de la dame à la valise ? Ce serait le bourdonnement du signal de fermeture qui la ferait surgir de nulle part. Ou alors tout se déroulerait comme dans les films en noir et blanc : la rame s'en irait, découvrant le quai opposé où Sandrine me sourirait. Je n'aurais plus qu'à courir vers les escalators, à me précipiter sur l'autre rive, à la prendre dans mes bras. Pour tout recommencer. Derrière nous, sur le mur, nos deux ombres n'en feraient plus qu'une, démesurée. Et cet épilogue serait pour nous un nouveau départ. Comme nous saurions les déjouer, cette fois, les pièges qu'essaierait de nous tendre l'habitude ! Quelle vie sans faute nous aurions, si seulement Sandrine voulait bien apparaître, par magie !

Dix-huit secondes...

La double porte béante, juste en face de moi, me regardait comme une peinture. Personne ne sortait et personne ne semblait vouloir entrer. Et bientôt un sentiment que je n'avais pas convoqué se répandit en moi comme une eau sale. Ce fut d'abord un mince filet, un goutte-à-goutte presque, puis une digue céda quelque part et j'en fus tout rempli, en même temps que de honte. C'était du soulagement.

Une lâcheté de fin de match. L'envie d'avoir eu raison en craignant le pire. L'ivresse d'avoir perdu. Une attraction vers le bas. Un vertige. Ainsi il n'y aurait pas de retrouvailles, de réconciliation. Nul besoin de mettre les petites preuves d'amour dans les grandes. Nous n'aurions pas à escalader les pentes abruptes de la deuxième chance. Les chemins de crête du rafistolage nous étaient épargnés. Il suffirait de trouver une posture. La mélancolie. La tristesse. Il me restait tant de livres à ouvrir, tant de rues à arpenter, le soir. Il n'était pas certain que

Dix-sept secondes...

Sandrine ne voit plus Gabriel. Il n'y a plus que cette épaule jaune. C'est étrange, tout de même, le comportement de cet homme au blouson qui l'a bousculée comme s'il redoutait de ne pas pouvoir atteindre la porte et qui, maintenant qu'elle est ouverte et qu'il n'aurait qu'un pas à faire, ne sort pas.

Pourtant elle le sent frémissant, prêt à bondir. Il est nerveux. Fou, peut-être. Elle vient de lever les yeux jusqu'à sa nuque. La peau en est trempée de sueur. Sandrine voit même une goutte claire descendre dans le col de la chemise suivant un itinéraire compliqué. Elle pense à ce corps. Aux corps. Au plaisir qu'elle a connu, parfois, avec beaucoup de surprise, sous de parfaits imbéciles. Et à celui que Gabriel ne lui a jamais donné, même s'il a souvent pu croire le contraire.

Dès le début, il s'y est mal pris avec elle. D'abord, elle se laissait faire. Elle attendait un peu que les caresses, les baisers produisent leur effet. Mais rien, jamais, ne venait voiler sa conscience. Alors, avant que le désir lui-même

ne s'atomise, elle se mettait en route. C'est au fond d'elle-même qu'elle allait chercher sa jouissance. Elle la ramenait patiemment à la surface, toute seule, et la glissait entre eux pour faire semblant de la recevoir. Plus tard, dans l'obscurité de la chambre, elle se serrait contre lui. Il dormait. Elle n'était pas vraiment frustrée, puisque du plaisir, finalement, elle en avait eu, mais plutôt étonnée de n'avoir rien perdu, rien dépensé. De n'avoir rien partagé, surtout. D'être restée intacte. Comme vierge.

Mais peut-être, se dit-elle, une passion trop forte aurait-elle calciné toutes les tendresses qu'ils ont si savamment tissées jour après jour jusqu'à n'avoir plus qu'un seul cœur. Chaque fois qu'un homme lui a vraiment procuré du plaisir, elle a eu l'impression de tomber. Elle a eu peur. Elle n'aurait pas voulu éprouver ce genre de sentiment avec Gabriel. Si leur histoire a fini par s'essouffler, par s'épuiser, ça n'a rien à voir avec cette tiédeur. Au contraire, c'est elle qui leur a permis d'inventer leur vie, une vie incomparable. Et qui pourtant, à un moment, s'est retrouvée privée d'air. Pourquoi ?

Seize secondes...

Il s'est avancé tout au bord de la porte. Il a chaud. Il voudrait bondir, courir, hurler peut-être. Oui, c'est cela : s'enfuir en criant. Et puis il a une soudaine et formidable envie de chier, aussi. S'il ne domine pas très vite ce spasme, il se videra au milieu de tout le monde. Une honte de plus.

Mais il ne bouge pas. Il attend, comme on lui a dit d'attendre. En réalité, il ne fait rien, c'est l'ordre qu'il a reçu qui agit à sa place, c'est l'entraînement qu'il reproduit. Depuis ce matin, il n'existe plus. Seuls ses gestes existent. Il ne voit rien, juste sa main posée à plat contre le caoutchouc noir qui borde la porte, tout près du bouton-poussoir, prête à contrarier toute fermeture intempestive. Il regarde ses doigts écartés, sa peau moite. Il est en eau, il sent une goutte de sueur lui chatouiller le cou. Il y a aussi dans son champ de vision le poignet de son blouson jaune et un morceau de manche. Quelle bonne idée, ce blouson jaune, tout de même ! Qui se douterait que c'est un vêtement réversible ? Au bout du couloir, il lui suffira de l'en-

lever, de le retourner, de le remettre et ce sera un blouson noir qui s'éloignera tranquillement. « Plus on est voyant, moins on est vu. » C'est un des principes du groupe. Une de ces phrases bien sonnantes, qui s'impriment. Parce que c'est incontestable : pour tous ceux qui l'ont croisé, c'est un homme en blouson jaune. Personne ne pourra dire, dès qu'il aura disparu, s'il est grand ou petit, brun ou blond, s'il porte ou non une moustache... Mais le blouson jaune, ça oui, on l'a bien vu. C'est un jeune-homme-à-blouson-jaune ; plus de blouson jaune, plus de jeune homme. Volatilisé. C'est facile. Jamais il n'aurait supposé que ce serait aussi facile.

Et pourtant, il a si chaud de peur, si froid. Jusqu'ici il n'a réfléchi à rien. Il n'a fait qu'agir. Suivre le plan établi. Il a accompli les gestes prévus, appris. Il les avait tant répétés en imagination que ça n'a été rien de plus de les faire pour de bon. Juste une vérification. Mais maintenant c'est différent. Il n'y a plus de gestes à faire. Il suffit d'attendre. Seulement personne ne lui a jamais expliqué comment s'y prendre, pour attendre. L'attente, c'est mou, c'est flou, ça tangué, ça change sans arrêt de couleur, comme le ciel, comme la mer. Ce n'est pas tout jaune ou tout noir, comme les deux côtés d'un blouson. Alors, le flot tiède des pensées commence à se déverser dans sa tête. « Ce qu'il y a de bien, avec toi, c'est que tu ne perds pas ton temps à penser. » Pourtant un tas d'hypothèses l'assaillent. Et si... Et si, au lieu de descendre « à la dernière seconde, c'est entendu ? À la toute dernière seconde », il sautait tout de suite sur le quai ? Ou si,

au contraire, il restait dans la rame. Les portes se refermaient et il serait dedans, avec les autres. Non, là, ça n'irait plus. Encore que... Finalement, quelle importance? Qu'il descende ou non, le résultat sera le même. Dans les deux cas il l'aura fait. Et c'est ce qu'il voulait : le faire. Réussir enfin quelque chose. « Tu vois bien que je ne rate pas tout, papa, tu le vois bien, maintenant, dis!» Alors rester, descendre, c'est pareil, non?

Et puis le signal sonore retentit. Il sort du songe. À nouveau c'est facile. L'action. Il surveille sa main posée au bord de la porte : dès qu'il y aura un frémissement annonçant la fermeture, il s'éjectera et les battants vitrés lui glisseront dans le dos. Il n'aura plus qu'à traverser le quai vers les escalators qui se trouvent juste en face et gagner la rue. « Sans courir, surtout. Sans courir. »

Le bourdonnement s'attarde, s'éternise. Il ne prendra peut-être jamais fin. Ce serait bien s'il ne prenait jamais fin. Si tout s'arrêtait. Si la terre s'immobilisait maintenant. Juste avant.

Quinze secondes...

Sophie se rue dans l'escalier mécanique. Ce qu'elle entend, tout en bas, à droite, c'est le signal de fermeture des portes. Elle a encore une chance d'attraper la rame. Elle veut l'attraper. Elle le doit, presque. Il le faut à tout prix. Elle avale les marches métalliques. Elle lance de loin en loin les mains bien à plat sur les bandeaux noirs, de chaque côté. Elle y prend appui pour se propulser en avant. Le temps d'une demi-seconde, elle décolle. Elle vole. Elle en a mal d'avoir bon.

Si la rame repart sans elle, elle devra moisir ici au moins dix minutes et elle arrivera trop tard à la gare de Lyon. Et elle ne verra pas Ludo. Il ne l'attendra pas, bien sûr, puisqu'il ne sait pas qu'elle vient. Il descendra dans le métro pour changer de gare et rejoindre son autre train, celui qui l'em mènera dans sa caserne, en mangeant un sandwich. En pensant à elle, peut-être. Sûrement.

Si, au moins, il avait pu trouver du travail à Paris, ce serait tellement plus simple. Mais à Paris, du travail, il y

en avait pas. Ailleurs non plus. Cet engagement de cinq ans dans l'armée, ça ne sert qu'à les séparer. Et à l'angoisser, aussi. Tous les matins, elle se précipite sur sa radio pour savoir si on n'aurait pas, par hasard, déclaré la guerre à quelqu'un pendant la nuit, juste pour les embêter.

« On n'est pas sérieux quand on a dix-sept ans ! Alors, quand on n'en a pas tout à fait seize... Pourtant, c'est bien son amour, Ludo. Il a vingt ans passés. Et elle, est-ce qu'elle a vraiment seize ans ? Est-ce qu'elle n'est pas une femme ? Une vraie femme ? »

Pourquoi ne la prend-on jamais au sérieux ? Au retour du camp de vacances, la déprime lui est tombée dessus. Surtout à cause de cette histoire d'armée. « Je ne vais pas courir les petits boulots toute ma vie. Ils disent que là-bas je pourrai apprendre un métier. C'est bon pour nous, non ? » Elle aime trop quand il dit « nous », Ludo ! Tout de même, en rentrant ça n'allait pas terrible. Elle n'arrêtait pas de pleurer. Et lorsqu'elle a fini par avouer pourquoi elle pleurait, par tout expliquer, comme pour revivre son bonheur sous les yeux de ses parents, pour leur dévoiler un peu d'elle, avec confiance pour changer, qu'est-ce qui s'est produit ?

Rien ! Pire que rien : l'inverse de quelque chose. Maman a lâché : « Ça te passera », en lui caressant les cheveux ; elle n'a vraiment rien compris, maman, une fois de plus. Comme si ça passait, l'amour ! Surtout qu'elle déteste qu'on lui caresse les cheveux, Sophie. Elle déteste qu'on la touche. Sauf Ludo...

Et papa ! Là alors, il a fait encore plus fort, lui : il voulait appeler la police et expédier Ludo en prison pour détournement de mineure ! Rien que ça.

Et ils ont voulu savoir « jusqu'où » ils avaient été, Ludo et elle, et ce qu'ils avaient fait et pas fait. Et papa était livide. Sophie a eu envie de lui répondre qu'ils avaient fait ni plus ni moins que ce qu'il fait, lui, avec la boulangère, chaque fois que maman part voir ses parents à Toulouse. Elle l'entend se relever vers trois heures du matin et sortir en douce. C'est l'heure où le boulanger se met à son pétrin en sifflotant. Et ça l'amuse bien, Sophie, que son père s'en aille pétrir la boulangère, toute chaude dans son lit. Enfin, ça l'amuse, pas tant que ça. D'abord à cause de maman qui se retrouve la cocue de la farce. Et tout de même, c'est assez injuste, parce qu'elle n'a pas de métier, maman, elle est uniquement la femme de papa, et donc, cocue, c'est sa seule spécialité, dans la vie. Sa seule qualité, si on veut. D'autant plus que la boulangère est carrément moche avec ses grosses fesses qui tirent sur son fuseau de ski en lamé. Et ensuite à cause de papa lui-même parce que, si elle en croit Anne-Laure, la première de la classe, un papa, c'est un type super qui impressionne et qui rassure en même temps, un gars avec qui, quand on rigole, c'est un peu plus que seulement rigolo. Comme si rien de mal ne pouvait se produire tant qu'il est dans le secteur. Comme si on ne risquait d'avoir ni froid, ni faim, ni peur, quoi qu'il arrive. Comme si, grâce à lui, on conservait le droit de rester une petite fille, même à seize ans. Et même à cin-

quante. Oui, eh bien, pour savoir où elle se situe par rapport à ce tableau, rien de plus simple : un papa, c'est exactement le contraire de papa. Parce que, pour parler vite et tout bien pesé, papa, c'est un gros con. Pas étonnant, dans ces conditions, qu'il ait fait tout un cinéma de gros con à propos de Ludo. Voilà pourquoi il n'était pas question de demander l'autorisation d'aller gare de Lyon, ce soir, pour accompagner son amoureux jusqu'à la gare de l'Est. Pas plus que de recevoir des lettres à la maison. D'où le système compliqué de l'enveloppe glissée dans une autre enveloppe envoyée à Sabine. Heureusement qu'elle existe, Sabine. Sans elle, elle n'aurait personne au monde à qui parler de son amour. Mais là, elle donne autant de détails qu'elle veut, Sabine en réclame toujours plus. Ce qui l'intrigue surtout, c'est comment ça se passe. Elle écoute, rouge comme un poirron, le front plissé, et puis, le lendemain, elle a tout oublié et elle pose les mêmes questions. Pour qu'elle s'en souviennne, il suffirait tout bonnement qu'elle le fasse, mais avec ses points noirs sur le nez et ses barrettes multicolores bien alignées sur ses cheveux gras, elle va avoir beaucoup de mal à trouver son Ludo.

Peut-elle encore l'attraper, ce train ? Tant que la sonnerie retentit, les portes ne se ferment pas. Justement, Sophie vient de franchir la dernière marche de l'escalier mécanique. À droite, c'est le quai. Voilà, deux enjambeés en biais. La rame est bien là. Et, juste en face, les portes ouvertes, à moitié obstruées par un grand type en blouson jaune. La sonnerie s'interrompt. C'est fichu.

Mais Sophie fonce quand même, ses pieds sont programmés pour traverser le quai en quelques bonds et ils tiennent à remplir leur mission.

Quatorze secondes...

Je regardais le trou de la porte. Vide de celle que j'aurais voulu y voir apparaître, mais peuplé d'imposteurs indifférents, les mains accrochées aux barres chromées. La femme à la valise se balançait d'un pied sur l'autre. Elle devait se rendre gare de Lyon et sans doute craignait-elle de rater son train. La belle affaire ! Moi, je venais de rater ma vie.

Je n'avais encore jamais remarqué cette seconde de suspension, lorsque la sonnerie s'interrompt et que les portes, en coulissant, vont séparer deux mondes. Il se crée alors un silence, une immobilité, comme la réduction de ce que montre la télévision lors des lancements de fusée dans la salle pleine d'ordinateurs du poste de commandement. Dès que l'engin a décollé, tout reprend vie et les statues de sel en chemises blanches à manches retroussées se mettent à crier, à battre des mains, à rire. Ils sont libérés. Il m'a tout à coup semblé qu'il y avait un peu de cette tension, juste avant le départ. Je n'aurais pas été étonné de discerner à travers les vitres s'éloignant

déjà vers le tunnel une explosion de joie. Mais, bien sûr, il n'y eut rien de tel. D'ailleurs, les portes restèrent ouvertes. Elles bougèrent à peine, comme si quelque chose entravait le processus. Et c'était sans doute le cas, puisque la sonnerie reprit bientôt.

*

La sonnerie s'interrompt. La porte vibre sous sa main. Il va décrocher. C'est juste à cette seconde qu'il voit la jeune fille, à bout d'effort, le regard égaré, les joues rouges. Elle vient de débouler sous la voûte qui abrite les escalators, juste en face. Et, par pur réflexe, il veut l'aider et contraire la fermeture, le dos contre le tranchant d'une des portes, le bras tendu vers l'autre. Il joue le grain de sable dans le mécanisme qui se grippe. Il ne sent tout à coup plus de pression. Il a gagné. Décidément, aujourd'hui, le monde entier semble accepter de lui obéir. La sonnerie reprend mais il ne bouge pas. C'est lui qui mène le bal. Il attend la jeune fille qui approche, avec la griserie de l'espoir pardessus sa panique, et comme de la gentillesse, de la fraternité. Elle plonge sous son bras et pénètre dans la rame sur un ultime coup de reins, telle une nageuse exténuée.

— Merci.

Elle rit. Elle suffoque. Il ne se retourne pas vers elle. Pas le temps de répondre. À nouveau, c'est le silence. Il se jette à son tour en avant, mais vers l'extérieur, et les portes lui effleurent le dos. Il est sur le quai. Déjà le train s'ébranle.

Treize secondes...

Je n'ai pas très bien compris pourquoi, mais dès que la jeune fille est apparue sur le quai, là-bas, à gauche, en face de la deuxième voiture, tout le compte à rebours de fermeture et de départ s'est enrayé, comme si le train venait de tomber amoureux. Comme s'il refusait de démarrer sans elle. Et c'est bien ce qui s'est produit. L'admission de la promesse a suffi pour que la machine obstinée se remette en marche.

Et, comme dans les ascenseurs en surcharge, lorsque quelqu'un doit renoncer à faire partie du voyage pour le bien de tous, la rame a craché un voyageur avant de repartir. C'était un échange. Une jeune fille contre un grand dadaï en blouson jaune. Il était en train de lire ou de rêvasser et il allait oublier de descendre. Heureusement, le coup de foudre du convoi pour la jeune fille lui avait donné le temps de se ressaisir. L'avait-il remerciée ? Avait-il seulement compris qu'elle lui avait évité d'être emporté contre sa volonté vers la gare de Lyon ?

Je ne l'ai presque pas vue, cette comète. À peine aper-

çue. Je n'ai pourtant pas douté une seconde que ce fût une jeune fille. Pas un garçon, ni une femme ; encore moins un homme. Malgré son jean, ses grosses chaussures militaires, son blouson de cuir, ses cheveux courts, elle avait cette grâce que rien ne peut entamer, qui dure quelques années, entre quatorze et dix-huit ans, le plus souvent. Avant, ce sont des enfants, ensuite ce sont des femmes, mais pendant cette parenthèse elles sont invincibles, inaltérables. Des sortes de déesses antiques. Ou, pour le moins, des Terriennes privilégiées qui auraient reçu des cieux ce cadeau hors de prix : plaire à tout le monde. Pour les garçons, c'est différent, moins net, plus court. Il n'est même pas certain qu'un tel don existe chez eux. Il leur faut attendre d'être des hommes ; des hommes mâtrs, souvent. Alors, parfois, ce charme les effleure brièvement, juste avant que la vieillesse ne les froisse. Mais les jeunes filles...

Peut-être aurions-nous dû avoir un enfant, Sandrine et moi. Peut-être aurions-nous dû avoir cet enfant que nous n'avons pas eu. Elle aurait à peu près cet âge miraculeux. Un peu plus. Mais pas tellement. C'est d'ailleurs surtout pour cette raison — l'âge de Sandrine — que nous avions décidé de ne pas l'avoir, cette fille. Ce garçon ? Non, j'ai toujours pensé que c'était une fille. J'en étais sûr. C'est d'une fille que j'ai fait mon deuil. Je me souviens du soir où elle est rentrée, la mine ravagée, et où elle a seulement dit, très bas : « Voilà, c'est terminé. J'aimerais qu'on n'en parle plus jamais. Je vais me coucher. Ne viens pas tout de suite, attends que je dorme. »

Et on n'en a plus parlé. Jamais. Chaque fois qu'un sujet de conversation nous faisait caboter près de cette côte-là, Sandrine me regardait avec une dureté dont je ne la croyais pas capable. Étonné, je battais en retraite devant les exigences de cette inconnue. Pourtant, il me semble qu'il restait beaucoup à dire sur cet accident de vie. Qu'il y avait quelque chose à penser, à soigner. Comme une plaie à nettoyer. Qui sait, même, si notre naufrage n'avait pas commencé ce jour-là ? Si ce qui nous écrasait aujourd'hui n'était pas la somme de nos silences forcés ?

Oui, c'était bien une jeune fille que le train emportait après avoir lâché l'homme au blouson jaune, comme un cargo dégaze en mer.

Le blouson s'en allait lentement, le dos droit. Il versait le quai en biais, pour gagner la voûte précédée du panneau lumineux de sortie, tout à l'avant. Il aurait dû paraître soulagé, délivré, mais il avait l'air courbatu, contraint. Il avançait presque avec peine, les jambes raides. On aurait dit qu'il comptait ses pas, qu'il se retenait pour ne pas courir.

Douze secondes...

Sophie essaie de reprendre son souffle. Elle aimerait éclater de rire, aussi. Et remercier son sauveur. Mais il n'est plus là. Elle voit juste son dos tout jaune s'éloigner sur le quai, large comme un soleil d'hiver. Elle cherche autour d'elle quelqu'un avec qui partager son rire quand même, ou sa gêne peut-être, sa petite honte de s'être donnée en spectacle, d'être hors d'haleine, d'avoir eu tant de chance.

Juste à côté, il y a une dame plus tellement jeune. Elle rentre la tête dans les épaules et baisse les yeux. On dirait qu'elle regrette d'être ici ou qu'elle a peur qu'on la reconnaisse ou les deux. En tout cas elle ne semble pas portée sur le rire, la dame. Elle aurait plutôt du chagrin à revendre. Sophie se dit que peut-être son Ludo à elle l'a laissé tomber et que, à son âge, avec sa figure qui vire à la pomme cuite... Même si on peut imaginer qu'elle a été jolie... Même si on admet qu'elle l'est encore, d'une certaine manière, dans sa catégorie — la catégorie qui aurait eu Sophie sur le tard, autour de la quarantaine; plutôt

après. Ou alors très tôt et elle serait grand-mère — une jeune grand-mère, mais une grand-mère tout de même. Quoi qu'il en soit, maintenant, un Ludo de perdu, ce n'est pas automatiquement dix de retrouvés. De toute façon, elle pourrait bien avoir vingt ans de moins, ou même vingt ans tout court, des Ludo, il n'y en aurait pas dix, parce qu'il n'en existe qu'un seul exemplaire et c'est celui de Sophie.

Elle se retourne, toujours haletante : assis sur un des strapontins, contre la vitre, au fond, au-delà d'un dos bordeaux, un type un peu chauve à lunettes lui renvoie gentiment son rire. Sans arrière-pensée, on dirait. Pas le genre à reluquer les filles. Il a dans le regard une douceur lasse d'instituteur, de curé, de médecin. Non, plutôt le genre qui a vu tant de misères qu'il a fini par se persuader que le mieux, pour respirer un peu, c'est encore d'aimer les gens. Comme si elle se sentait brusquement dédoublée, encouragée, Sophie, cette fois, éclate carrément de rire. Lui aussi, presque. Ils partagent quelque chose qui plaît bien à Sophie, et qui n'est pas si fréquent entre les jeunes filles et les types qui ont des poils dans les oreilles : quelque chose de tout propre.

*

Devant le visage hilare de la petite, Emmanuel se met à rire lui aussi. Elle est jolie, avec sa peau d'enfant. Un peu plus jeune que celles qu'il côtoie tous les jours, mais pas tellement. Enfin, il n'en sait rien. Il a beaucoup de

mal à classer les adolescents avec précision entre quatorze et dix-neuf ans. Comme si, au sortir de l'enfance, ils basculaient tous d'un bloc dans un âge commun. C'est à cause de cette dureté qu'ils ont aujourd'hui, indépendamment de leur milieu social, de l'entente de leurs parents, de leurs expériences intimes. Pendant quelque temps, après qu'ils ont quitté les rêves des premières années et qu'ils échappent encore aux illusions auxquelles les adultes sont bien obligés de se raccrocher pour survivre, ils sont durs, tout droits, héroïques, pourrait-on dire. Ils font bravement face à un avenir menaçant, désespérant, désespéré. Emmanuel les trouve admirables. Surtout les filles. Avec leur brutalité, leur intransigeance. Dans tout ce qui, chez elles, irrite la plupart des gens, il sent de la force, de la liberté, la possibilité qu'un jour, peut-être, l'humanité change. S'il aimait les femmes, il choisirait ses partenaires dans cette tranche d'âge. Et cette pensée le fait rire encore plus : s'il n'était pas homosexuel, il serait pédophile ! Décidément, Dieu a dû se tromper quelque part quand il l'a fabriqué. À moins qu'il ne se soit trompé quand il a créé le monde et son impitoyable chasse à la différence. Mais il ne se plaint pas. Quand on enseigne le français à la faculté de Vincennes, il n'y a aucun danger à appartenir à une minorité. Ni risque ni gêne. Au contraire, il a remarqué que certains de ses collègues affichent devant lui une bienveillance, une sorte de solidarité matinée d'apitoiement, un petit air protecteur qui le mettent parfois mal à l'aise. On l'aime bien et on compatit. Ou alors on l'aime bien

pour montrer qu'on a les idées larges, qu'on est vraiment chouette.

Il prend comme un cadeau ce qu'il vient de partager avec la jeune fille à bout de souffle, avec ses pommettes enfiévrées et son regard conquérant. Une récréation. Quelques secondes de vraie intimité, entre eux, que personne ne pourra jamais analyser, jamais juger. Quand on vous repousse vers les marges, vous revendiquez l'impossible, c'est inévitable : vous voulez être vu mais ne supportez pas d'être regardé. Vous refusez d'être évalué, critiqué, disséqué. Vous voulez être comme les gens dits normaux et, en même temps, vous vous sentez responsable devant toute la communauté dont vous vous réclamez. Emmanuel, par exemple, est très tolérant. Il est même réputé pour son ouverture d'esprit. Mais il se demande parfois si ce n'est pas chez lui une attitude un peu forcée. Comme s'il désirait qu'on le trouve exemplaire. Est-il si sûr, dans le fond, de ne pas être un peu raciste ? Un brin misogyne ? Et, s'il n'est décidément ni l'un ni l'autre, ne faudrait-il pas considérer cette lacune comme pathologique ? Il sent chez lui, parfois, une carence en haine. Car c'est reposant, la haine, c'est naturel, c'est la plus grande pente. Comment expliquer, sinon, qu'elle soit si répandue ? Emmanuel ne hait personne. Cela ne veut pas dire qu'il a de la sympathie pour tout le monde, mais enfin, il y a de quoi s'inquiéter. Même les cons, qui sont pourtant légion et qui, en se groupant, pourraient aisément se défendre, il ne parvient pas à les haïr. Il les plaint. Ou plus exactement, il les

ignore. Ça le console : les ignorer, personne ne peut nier que c'est en quelque sorte les mépriser. Et le mépris, n'est-ce pas la haine du sage ?

d'assurer son équilibre et de refermer les doigts sur le chrome froid.

— Pardon.

Il a baissé le visage vers elle. Il la toise brièvement avant de se détourner en grognant. Encore un qui déteste les jeunes. Ou les blousons de cuir. Ou les jeunes en blouson de cuir. Mais Sophie s'en fout, de ce grand type renfrogné et de ses détestations. Elle se sent bien. Elle a juste un peu chaud, mais ça va passer.

Onze secondes...

Les muscles de Sophie se détendent. Son sang s'est remis à circuler. Elle aspire à pleins poumons l'air vicié de la rame. Elle adore cette atmosphère si particulière du métro. Là, elle est dans le ventre de Paris. Au lycée, l'an dernier, elle a étudié un roman d'Émile Zola, *Le Ventre de Paris*. Elle a été très étonnée, et d'ailleurs déçue, que le décor en soit les halles et non le métro. Encore que, lorsqu'elle se promène dans les couloirs du Forum des Halles, tout en bas surtout, elle soit dans son élément aussi.

Sophie aime Paris comme un paysan aime son champ. Il lui arrive souvent de prendre un des rares bus à plate-forme uniquement pour éprouver la sensation de sillonner les rues. Ses rues, sa ville. Et elle s'émerveille alors : « Je suis née ici, je vis ici, je me balade à cet endroit en ce moment ! »

Toute à son soulagement, à sa joie, à son Ludo, bien-tôt, elle n'a pas pensé à se tenir à la barre. La secousse du départ la projette brutalement contre la veste bordeaux. Elle s'agrippe une seconde à la manche de tweed avant

Dix secondes...

Gilbert ne veut rien partager avec cette petite conne qui vient de le bousculer en lui écrasant le pied et en lui tirant sa manche de veste. Elle lui a dit « pardon », mais ça n'a pas l'air de l'empêcher de bien s'amuser. C'est sans doute le dernier truc à la mode. On agresse les gens et, ensuite, on s'excuse en se marrant.

Il aurait dû prendre sa voiture.

Chaque fois qu'il va là-bas, il se fait la même réflexion, et pourtant il sait bien qu'il n'est pas en état de conduire. Trop nerveux. Et au retour, ce n'est pas mieux : vidé, dégoûté. Il ne faut surtout pas qu'il pense à après sinon il va rebrousser chemin, mais ce sera pour repartir presque aussitôt, évidemment, parce qu'il faut qu'il y aille. Il le faut. Alors, il a le droit de penser à tout, sauf à après.

Il n'a qu'à penser aux gens qui l'entourent, par exemple. À la petite conne, mais aussi bien à la grande endive livide en blouson jaune qui l'a bousculé, lui aussi, tout à l'heure. Comme s'ils s'étaient tous ligués contre lui, aujourd'hui. Ou encore à la femme triste qui se trouve maintenant

dans son dos, mais qu'il a remarquée quand elle est montée, qu'il a détaillée, même. Pas mal. Bien brune comme il les aime, avec une ombre au-dessus de la lèvre. Un autre jour, il se serait livré à son petit jeu favori, mais là, il faut qu'il reste concentré. Il ne doit pas se disperser.

Son petit jeu ne cause de tort à personne. Il le pratique depuis un sacré bout de temps. Dès qu'il voit une femme qui lui plaît, il la fixe et imagine que, s'il claque des doigts, le monde va se figer. Il sera le seul à pouvoir encore bouger. Alors, il s'approchera de l'éluë, sans se presser, pour profiter de l'avant, du bientôt, de la promesse. Il lui relèvera sa jupe jusqu'à la taille, lui fera glisser sa culotte sur les chevilles et il la regardera comme il voudra. Aussi longtemps qu'il voudra. Le moindre poil, la cicatrice la plus discrète, le grain de la peau. Il ne la touchera pas, non, il a horreur de ça, jamais de sa vie il n'a caressé une femme, mais il lui écartera les genoux. Il scrutera son visage, aussi ; l'expression de ses traits arrê-tée sur une pensée banale, insignifiante. Ce sera surtout ce décalage qui l'excitera tant : cette femme exposée, troussée en public, et un visage rêveur. Sévère, peut-être. Puis il rajustera soigneusement les vêtements de la belle et, après qu'il aura à nouveau claqué des doigts, la vie reprendra pour tout le monde. Alors, il regardera sa proie, encore et encore. En sachant.

Lorsqu'il était jeune, ces audaces virtuelles le jetaient dans un tel trouble qu'il devait se précipiter dans les toilettes du premier café pour se soulager. Maintenant, il

est plus calme. Il arrive à engranger les images, à les archiver. Il a ainsi tout un album mental de femmes brunes loin de se douter qu'on vient de les outrager.

C'est une brune aussi qu'il a choisie pour la séance d'aujourd'hui. Hier, il est allé en repérage, comme ils disent au cinéma. Il a garé sa voiture au grand parking, sous la place des Saints-Innocents et il a marché jusqu'à la rue Saint-Denis. Là, il a visité toutes les boutiques aux néons, depuis le bas de la rue jusqu'au boulevard, en haut. Et il a étudié les photos des filles. Il a pris son temps. Il s'agissait d'en trouver une qui ressemble un peu à l'une des pensionnaires de l'album, justement, pour l'en éliminer. Pour qu'elle laisse sa place à une autre. Il en a sélectionné cinq qui lui convenaient mais, parmi elles, il y en avait deux qu'il avait déjà vues, qu'il gardait même bien en mémoire. Très bien. C'est trop tôt pour les reprendre. Elles le dégoûtent encore. Elles lui font honte. Il en restait donc trois. Il a eu du mal à se décider. Surtout qu'elles travaillaient loin les unes des autres. Il a arpenté le quartier pendant plus d'une heure. Puis il a tranché, en regrettant déjà un peu les deux recalées. Il allait les inscrire sur sa liste d'attente; il a, comme toujours, éprouvé une petite satisfaction secrète à l'idée d'avoir, pour ainsi dire, des réserves. Une satisfaction d'écreuil.

Il a longuement examiné les photos de Vanessa. Elle devait s'appeler Chantal ou Marie-Claude, mais c'était le nom qui figurait sur le descriptif, entre les polaroids. Derrière le comptoir, le caissier au physique de catcheur s'est bientôt impatienté. Mais pas trop. Ces brutes sont

également physionomistes. Ils savent faire la différence entre les clients qui hésitent et les passants entrés là pour se rincer l'œil.

— Une cabine, monsieur ?

Gilbert s'est penché en avant et a murmuré d'une voix qui lui a semblé résonner jusque dans la rue :

— Elle sera là demain, Vanessa ?

L'autre l'a jaugé. C'est là qu'il s'agit d'être psychologue. De deviner si le chaland a vraiment l'intention de revenir le lendemain parce qu'il ne peut pas rester aujourd'hui, et que ça ne servirait à rien de l'éperonner; ou s'il a seulement la frousse de s'engager. Si c'est le cas, il faut le coincer, le forcer à sauter le pas, le malmener un peu si nécessaire, le menacer. La plupart des voyeurs ont peur des femmes, de ce qu'il y a de réel chez elles, la densité de leur corps, la température de leur peau, leurs odeurs. Leur jugement, aussi. Ce qui danse au fond de leurs yeux. Précisément ce qui attire les hommes « normaux ». Parce que ce sont des tordus, les mateurs, bien sûr. Tous. Plus ou moins, mais tous. En fait, s'ils ont peur des femmes, c'est le plus souvent parce qu'ils ont peur tout court. Peur des autres, peur de la vie, peur de ne pas être à la hauteur. C'est d'ailleurs ce qui les rend agressifs, dangereux. Des connards.

Alors le malabar a observé tranquillement Gilbert, comme on feuillette un dictionnaire de médecine, et il a posé son diagnostic : ce trou du cul voulait réellement savoir si Vanessa serait là demain parce que quelque chose l'empêchait de rester à se branler derrière sa vitre aujourd'hui. Et il reviendrait demain, la bite à la main.

- Elle est là tous les jours, Vanessa. Elle bosse bien.
- En fin d'après-midi?
- Après-midi et soir, tous les jours sauf le dimanche. C'est une très bonne.
- Merci.

Gilbert a rejoint sa voiture au parking et il a commencé à penser à Vanessa. Depuis, il l'a eue sans arrêt devant les yeux. Elle se prélassait dans sa rêverie. Il se sent totalement fermé à tout ce qui n'est pas elle. C'est pour cette raison qu'il s'est refusé à jouer avec la brune, là, tout à l'heure. Il anticipe, mot pour mot, seconde après seconde, la séance qui aura lieu dans moins d'une heure, maintenant. Il s'enfonce voluptueusement dans la liturgie qu'il invente.

Neuf secondes...

La rame s'enfonçait dans le tunnel, à gauche, comme une lame dans son fourreau. Ou dans un corps. Dans mon cœur. J'ai réellement ressenti le coup de poignard au côté et, en même temps, je me suis presque esclaffé à l'évocation de ce cliché de mauvais roman — de romance ferroviaire, justement — qui s'attardait dans mon esprit.

Heureusement que Sandrine n'était pas venue; elle m'aurait surpris au plus bas de moi-même. « Très original », aurait-elle dit. Nous nous appliquions, elle et moi, à débusquer les banalités, les lieux communs. Encore un petit bout d'irrémissible. En admettant que je rencontre quelqu'un très bientôt; que nous décidions de faire du chemin ensemble; que nous avançons du même pas... Combien de temps faudrait-il pour rebâtir une complicité comme la nôtre? Combien de chances avais-je de trouver une femme qui, au cours des jours sans sexe qui sont tellement plus nombreux que les autres, à nos âges, s'amuserait des mêmes travers de l'humanité que moi, s'arrêterait devant les mêmes paysages, les mêmes

vitrines, partagerait mes indignations, mes colères ? Une femme qui saurait, au cinéma, sans avoir besoin de me regarder, que je pleure et qui me prendrait la main dans le noir, comme pour me murmurer qu'il n'y a pas de honte à ça ? Une femme qui ne s'enfermerait pas à double tour dans la salle de bains, qui pourrait s'habiller devant moi, avec qui je bavarderais en me rasant ? J'avais l'impression que la baisse de vigilance qui nous avait fait verser dans le fossé, Sandrine et moi, dépassait l'anecdote, l'incident, l'accident même. Que ce n'était pas seulement la fin de notre histoire. Qu'en réalité, c'était la fin de tout.

Dans l'immédiat, ma plus grande envie, bien sûr, était de regagner l'appartement puisque c'était impossible. Notre pacte m'obligeait à rester à distance. Je me voyais frappé d'une de ces « mesures d'éloignement » que la Justice impose aux maris violents. Mais violent, je ne l'étais pas. Et mari non plus. Si l'on cherchait les aspects positifs de cette catastrophe, c'en était un ; il n'y aurait pas de divorce, pas de procédure. Chacun retournerait à la case départ, c'était bien ce qu'on avait dit. Mais départ pour où ?

Je n'arrivais pas à me lever. D'ailleurs rien ne me pressait. J'avais déjà décidé que je ne rentrerais pas ce soir, même tard. J'irais dormir à l'hôtel et ne passerais à la maison qu'au matin, pour me changer avant de me rendre au bureau. Alors, j'essaierais de ne pas voir autour de moi tous les trous dans la bibliothèque, dans les placards, parmi les objets que nous avions disposés çà et là, au fil des ans, justement pour nous faire croire à une durée.

Je me mis à imaginer Sandrine, seule au milieu du chaos qu'impliquait son déménagement. Les cartons. Nombreux et petits puisqu'elle n'avait pas voulu que je l'aide. Elle allait multiplier les allers et retours jusqu'à sa voiture et peut-être jusque chez Jacqueline, où elle s'était résolue à reprendre souffle avant de choisir son prochain, pour cela, de trouver un lieu à elle. Jacqueline avait accepté — proposé ? — de l'accueillir avec une spontanéité que je m'autorisais à assimiler à de l'empressement. Qu'est-ce que j'avais bien pu faire à Jacqueline pour qu'elle vînt apporter des solutions à nos problèmes ? Un instant, je me suis surpris à presque regretter de manquer de cette vanité d'homme qui m'aurait incité à me demander ce que je n'avais pas fait à Jacqueline pour qu'elle se conduise ainsi.

Toute une soirée commençait pour moi que je ne savais comment remplir. Comment tuer.

J'aurais voulu me convaincre que tout cela n'était pas si grave, que j'avais connu d'autres périodes de solitude, que d'autres histoires d'amour s'étaient effritées que j'avais crues éternelles. Ce qui me hantait, c'était l'intuition, la quasi-certitude que Sandrine était ma dernière compagne. Je me dis que ce pressentiment m'avertissait peut-être que j'allais passer sous un camion en sortant de la station, que je recevrais un coup mortel au plexus au cours d'une rixe à laquelle je ne serais même pas mêlé dans un quelconque bistrot de nuit où m'auraient poussé mes insomnies, que j'aurais le crâne arraché par une balle blindée destinée à des convoyeurs de fond dont le four-

gon ronronnerait, en attente, dans la rue de l'hôtel que je viendrais d'élire pour baptiser ma vie de garçon.

À l'évocation de tous ces périls pas si fantaisistes, l'idée me traversa que c'était peut-être une solution. Un dénouement honorable. Pourquoi, après tout, ne pas en rester là ? Si l'avenir menaçait de ne pas tenir les promesses du passé, était-il vraiment utile de continuer ? Et en quoi consistaient-elles, au juste, ces promesses ? Ne faisais-je pas trop grand cas de mon existence ?

Je décidai, avec un petit frisson de gourmandise, de redoubler désormais d'imprudence.

Huit secondes...

Sandrine a la tête qui tourne. Le mur gris du tunnel défile de plus en plus vite et chaque lumière de service la blesse, comme une gifle, une griffure tout près de l'œil. Pour que cesse cette petite torture, il suffirait qu'elle se retourne vers l'intérieur de la rame, mais l'énergie lui manque. Elle a l'impression que ce sont ses yeux qui la tiennent debout. Que si elle les fermait, elle s'écroulerait. Elle n'a pas d'autre choix que de continuer à regarder dehors, à travers la vitre malpropre, peut-être pour y chercher Gabriel. Elle fixe son reflet qui sautille comme un vieux film burlesque. D'ailleurs elle a l'impassibilité de Buster Keaton. Oui, ce qu'elle voit, c'est une comédie muette du début du siècle dont on aurait coupé tous les gags.

Jamais elle n'aurait dû venir.

Ou alors, il aurait fallu capituler, descendre sur le quai, se précipiter vers lui, faire semblant d'aimer à nouveau, d'aimer encore, d'aimer.

D'ailleurs, qu'est-ce que c'était, il y a quelques secondes,

ce brusque pincement au cœur lorsqu'elle l'a aperçu là-bas, dans sa case rouge le long du mur? Ce soudain malaise? Ce sanglot réprimé? Elle a dû bien vite se retrancher derrière l'épaule jaune du blouson. Elle ne pouvait pas supporter l'image de Gabriel, elle ne pouvait pas.

Il avait une fois de plus cet air mi-désolé mi-inquiet qui ne le quitte jamais dès qu'il se croit seul et qu'il ne juge plus nécessaire de convoquer la mine désinvolte que tout le monde lui connaît. Et pourtant, vu d'aussi loin, sous cet angle, il semblait avoir retrouvé une bonne partie de sa séduction de jeune homme que le temps avait si consciencieusement rabotée. Comme s'il y avait mis du sien et comblé une portion du gouffre qui s'était sournoisement ouvert entre eux.

Bien sûr, il y a eu un début, une origine. Une cause au gâchis. Mais c'était un simple accroc. Presque rien. Et qui s'est agrandi à coups de silence. À coups d'oubli. Ils n'ont plus jamais parlé. C'est elle qui l'a prié de ne plus jamais en parler. Elle lui en a voulu. C'était injuste, elle le savait bien, mais elle lui en a voulu. Et elle lui en veut encore. Ça n'aurait rien changé car, au fond d'elle sa décision était prise, elle ne souhaitait pas garder l'enfant. Mais elle aurait tant aimé qu'il le souhaite, lui, qu'elle soit obligée de le convaincre. Et il avait dit : « J'accepterai ta décision, quelle qu'elle soit. » C'était pire qu'un refus. Elle pouvait avorter ou ne pas avorter, pour lui c'était pareil. Il s'en fichait. Elle était enceinte de Ponce Pilate. En rentrant de l'hôpital, elle a cru ne plus jamais pouvoir le tou-

cher, lui parler, le regarder. Et, d'une certaine manière, c'est ce qui s'est produit. Depuis ce jour-là, chaque problème a aggravé la déchirure et les bons moments n'ont rien raccommodé du tout. Depuis ce jour-là, elle attend la fin. Et c'est ce soir.

Mais voilà que Sandrine emporte l'image de Gabriel enveloppée dans un remords. Et si tout était sa faute à elle? N'a-t-elle pas demandé l'impossible comme un dû? N'a-t-elle pas considéré comme de la lâcheté ce qui était chez lui de la tolérance, de la générosité? De l'amour? Mais non ! Pourquoi aurait-elle eu si mal, alors? Et pendant tant d'années? La vérité, c'est que Gabriel l'a déçue, dans cette circonstance. Rien de pire ne pouvait leur arriver. Elle voudrait avoir une mauvaise action, un manquement, une tricherie à lui reprocher. Mais non. Une sorte de tache visqueuse s'est élargie sur leur histoire, millimètre par millimètre. Elle a tout souillé. Tout contaminé. C'est irréparable. Il n'y a rien à dire, rien à faire.

Et pourtant, c'est au milieu de ce constat qu'elle prend sa résolution : elle descendra à Gare-de-Lyon, reviendra à Nation par le premier train, attendra sur le quai que la rame reparte. Alors, elle regardera sur l'autre rive. Si Gabriel est là, elle lui fera signe, courra dans les escaliers, dans les couloirs, le rejoindra, le serrera et le gardera pour toujours. Pour toujours.

Même s'il est déjà reparti, elle...

Mais il sera là. Il faut qu'il soit là. Il lui doit d'être là. Maintenant elle est impatiente. Si ce métro ne va pas plus vite, il finira par briser son couple. Elle soupire,

exaspérée, et se retourne vers les autres voyageurs. Elle avait imaginé qu'il y aurait une foule, à cette heure-là, mais non, on peut bouger, faire un pas à droite, à gauche, sans heurter un coude, une hanche. Un peu plus, il n'y aurait eu aucun détenteur de blouson jaune derrière l'épaule de qui se cacher. Elle se retrouve en face d'un homme assez élégant, en veste de tweed bordeaux. Pas le genre à utiliser les transports en commun. Il a le visage fermé et semble entièrement réfugié en lui-même, comme un comédien qui se récite intérieurement un rôle. D'ailleurs ses lèvres remuent un peu, en silence, et il a les yeux baissés, presque clos.

Sandrine s'écarte vivement, car elle ressent sans la moindre raison une répulsion pour ce voyageur qui ne la regarde même pas. Comme s'il menaçait de se jeter sur elle et de lui arracher ses vêtements. Elle ne saurait dire d'où lui vient cette impression insensée. Pourtant elle est bien réelle. Physique, même. Il est vêtu avec goût, presque avec recherche; il est soigné; il doit être cultivé. Peut-être n'est-ce pas un rôle qu'il marmoronne mais une action de grâces? Rien n'exclut que ce soit un doux illuminé. Un prélat? Un saint? Sandrine essaie de se raisonner, mais elle frissonne comme si elle frôlait un fauve.

Tout près, la jeune fille qui a surgi in extremis dans la rame reprend son souffle. Les joues enflammées par son effort, elle partage un rire nerveux avec un homme un peu gras, assis au coin, un cartable de cuir brun sur les genoux. Sur le strapontin, en face, de l'autre côté du sac de sport bleu posé entre la porte qui sert de fond à leur

petit théâtre et une des barres centrales, une femme très pâle regarde dehors, comme Sandrine tout à l'heure. De ce bord-là non plus il n'y a rien à voir, que le mur grisâtre; et les ampoules nues qui, avec l'accélération, se muent en une seule lumière discontinue. Un phare. Sandrine se dit que si au moins un quart d'heure séparerait deux stations, fixer son attention sur ce flash régulier pourrait bien vous endormir, vous hypnotiser. Rien d'étonnant, dans ces conditions, à ce que la femme pâle paraisse absente.

Sept secondes...

Christelle a tourné les yeux vers la vitre. Elle a un peu regardé le gris charbonneux de la voûte, les petites ampoules de loin en loin, comme des têtes de naufragés ; mais maintenant elle ne voit plus rien. Elle flotte entre deux lieux. Entre deux hommes. Entre deux vies.

Ces trajets, tous les jours, l'épuisent. Il faudrait qu'elle parvienne à convaincre Francis de déménager. Mais il est ancré là. Comme s'il avait passé un pacte avec la petite maison où ils ont été heureux : ils descendraient là, jusqu'au bas de leur vie en pente, agrippés l'un à l'autre, sans se plaindre, et alors une seconde chance se présenterait qu'ils sauraient saisir et l'existence repartirait. Ce qu'il refuse de comprendre, Francis, c'est qu'elle ne repartira jamais, leur existence. Pour la bonne raison qu'elle ne s'est jamais arrêtée. Elle est devenue merdique, c'est tout.

Francis a tout raté, tout. Il n'a réussi qu'à tourner pochetron. Et encore pas vraiment. Quand il a bu et qu'ils se disputent, elle le voit qui avance sur elle, la main

levée. Elle aimerait se sentir soudain paralysée de terreur. Qu'il la frappe ! Qu'il la frappe donc jusqu'au sang ! Pour avoir honte, après. Pour que pareille situation ne se reproduise plus. Ou alors qu'il la tue, oui, qu'il la tue ! Et qu'il peigne ensuite son remords, son chagrin. Ou mieux encore : que ce soit elle qui le tue, pour pouvoir enfin recommencer à l'aimer.

Mais elle n'a pas peur, parce qu'elle sait qu'il ne la touchera pas. Il ne la frappe jamais ; il bat en retraite, va s'asseoir dans un coin et se met à pleurer. Sans doute espère-t-il alors qu'elle va s'approcher de lui, comme il y a quelque temps encore, prendre sa tête contre son ventre chaud et lui caresser les cheveux. Mais cela aussi, c'est fini. Elle n'a plus l'élan. Elle ne veut plus l'avoir. Elle ne peut plus l'avoir. Elle a perdu toute confiance en lui. Pas en son talent, non, mais en son aptitude à utiliser son talent pour créer quelque chose.

Elle n'a jamais sérieusement cru qu'il deviendrait un jour un peintre célèbre. Là-dessus, elle n'est pas déçue. Mais un grand peintre, ça oui, elle y a cru. Elle y croit encore, parfois, par brefs éclairs. Alors, elle a tout accepté. Elle a bien voulu qu'ils s'installent dans cette triste banlieue nord parce qu'on pouvait aménager les combles de la vilaine petite maison en atelier. Elle n'a jamais éprouvé un quelconque ressentiment à être la seule à travailler au dehors puisqu'il fallait bien gagner de l'argent pour vivre et que Francis travaillait lui aussi, à se bagarrer toute la journée avec les couleurs, avec les formes. Et même la dis-tance à parcourir, matin et soir, depuis deux ans, avec ce

nouvel emploi, Christelle n'y verrait pas d'inconvénient si c'était pour aider une œuvre à exister. Mais elle y croit de moins en moins, à l'œuvre de Francis. Elle croit de moins en moins à Francis. Elle l'aime de moins en moins. Elle pourra même dire qu'elle ne l'aime plus du tout dès qu'elle sera certaine que cette sorte d'attendssement qui la ramène toujours vers lui n'est pas autre chose que de la pitié. Déjà il ne l'amuse plus. Ses pitreries tombent à plat. Ses vieilles routines, comme cette phrase qu'il répète à vide, chaque fois qu'elle lui fait remarquer qu'il boit trop : « Chassez le Jack Daniels, il revient au goulot. » Elle se demande comment, un jour, dans une autre vie, elle a pu rire de ces âneries. Aujourd'hui, entre eux, tout se gomme, tout s'estompe. Bientôt il ne restera plus que du nul.

Et puis, maintenant, il y a Gérard. Ça complique la situation. Ça la fausse, surtout. Ça réduit les chances de Francis de manière injuste, pense Christelle. Non qu'elle se sente coupable ou quoi que ce soit de ce genre. Elle est normale. Il lui faut un homme de temps en temps, sinon elle a des migraines, des vertiges. Alors, depuis que tout s'est éteint entre Francis et elle, depuis que le soir, dans leur lit, sans même parler de faire l'amour, ils ne se serrent même plus l'un contre l'autre comme des enfants jetés dans une cave obscure, elle en a connu quelques-uns, des hommes. Une petite armée de crétiens satisfaits qui ont cru la conquérir alors que c'est elle qui, chaque fois, a décidé de tout. Ça n'a rien à voir avec la tendresse, ni même avec le plaisir. Heureusement d'ailleurs, parce

que le plaisir qu'ils donnent, c'est très loin d'être ce qu'ils imaginent ; quant à la tendresse, il n'en est pas question, bien sûr ; elle est pour Francis, la tendresse. Non, c'est de l'hygiène. Christelle comprend très bien que certains hommes regrettent la disparition des bordels, elle qui rêve d'amants sur catalogue.

Mais voilà, il y a Gérard. Un accident sentimental. Une paresse dans les jambes qui l'a prise dès la première fois et qui l'a retenue contre lui, après. Il n'y avait pourtant rien d'inoubliable dans ce qui venait de se passer. C'était bien, sans plus. Un minimum. Mais quelque chose avait eu lieu qui n'avait aucun rapport, justement, avec ce qui venait de se passer. Elle se souvient avoir eu très peur qu'il dise un truc déplacé. Une de ces phrases bêtes à grincer des dents qu'ils sortent tous, après, quand l'idée les effleure qu'ils ne se sont peut-être pas montrés très brillants. Mais Gérard n'a rien dit. Il s'est contenté de se remettre lentement sur le dos. Il a regardé le plafond, et il n'a plus bougé. Au bout d'un moment, Christelle s'est relevée sur un coude pour voir s'il dormait. Il ne dormait pas. Il avait les yeux ouverts et il pleurait. Elle a reçu cela comme un message, comme une permission qu'il lui donnait de pleurer aussi. Elle s'est blottie contre son cou et les larmes sont montées toutes seules. C'est à cet instant qu'elle a senti dans son corps cette lourdeur, cette envie de rester là des heures, des jours. Une vie entière.

Depuis, ils sautent un ou deux repas par semaine pour aller se retrouver dans leur petit hôtel propre en face de la gare du RER. Ils se débarrassent vite de l'amour en

s'appliquant tout de même un peu pour ne pas risquer de passer à côté du plaisir. Parfois il est étale, liquide, sans contours, parfois il est tranchant comme un scalpel, mais toujours il les laisse dans une torpeur identique où les attendent des délicatesses.

Elle ignore tout de lui. Elle n'a pas mentionné l'existence de Francis. Souvent, au lit, il lui tient la main et joue doucement à tourner l'anneau d'or autour de son doigt, mais il ne lui a jamais demandé si elle était mariée. Lui aussi a une alliance à la main gauche, et une plus petite, semblable, au bout d'une chaîne qu'il porte autour du cou. Christelle n'a aucun goût pour les hommes à bijoux. Elle devrait détester cette bague qui se balance sur la poitrine de Gérard. Mais elle la tolère. Elle y est presque attachée. Comme une partie de lui, de son corps. Et aussi parce que ce n'est pas un bijou. C'est un chagrin.

Elle sait quand même qu'il habite tout près. Il ne l'a pourtant jamais emmenée chez lui. Elle devine que si elle passe un jour sa porte, ce sera pour rester. Dès le début, elle a eu peur qu'il évoque le sujet et, depuis midi, ça y est. Il en a parlé. Enfin à sa manière, bien sûr. Pas directement. Elle n'a pas été obligée de répondre. Mais il en a dit suffisamment pour qu'elle se sente en droit d'y réfléchir. Et c'est bien ce qu'elle fait, là, assise dans la rame, le visage tourné vers le mur gris qui défile, vers les ampoules jaunes qui se succèdent comme si elles tombaient. Mais sans voir le mur, sans voir les ampoules, sans rien voir.

Six secondes...

Emmanuel a posé les yeux sur le profil pâle de la femme lasse qui lui fait face, mais il ne la regarde pas vraiment. Il est distrait. Surtout, il a sommeil. Pourtant, la journée est loin d'être terminée. Il va passer chez lui en coup de vent, prendre une douche, et repartir pour sa réunion hebdomadaire.

Ils seront tous là. Léa aura préparé des pâtes et ils mangeront presque en silence, comme on se recueille avant d'entrer en scène, au Théâtre. D'ailleurs elle tient de cet art-là, l'activité masquée qu'ils exercent résolument depuis plus de trente ans, sa petite bande et lui. Elle possède cette qualité artisanale — « à hauteur d'homme », comme disait Henri Calet, un écrivain un peu oublié qui s'y connaissait en artisanat, en humanité et en cœur lourd — qu'on ne trouve plus qu'au Théâtre maintenant que les autres expressions artistiques comme la Littérature ou la Peinture n'occupent plus que d'obscures alcôves tout au fond du grand appartement de la Communication. Elle en a

aussi la dimension éphémère qu'il apprécie tellement. Quelque chose de fragile, d'instable, de l'ordre du sourire. On sait que ce que l'on crée va disparaître, va être effacé, recouvert ; et c'est pourquoi on y met son enthousiasme, son énergie, pourquoi on y consacre sa liberté. Et enfin — surtout ? — Emmanuel ne se lasse pas de cette clandestinité. Il aime leurs équipées nocturnes, ce qu'ils se plaisent à baptiser commandos, missions... Parfois, dans les rues désertes, son seau de peinture au bout du bras, il se voit en guérillero, progressant péniblement le long d'un étroit sentier bolivien, avec la mort à l'arrivée sous un préau d'école, pendant que de la forêt s'élèvent les notes lointaines de *El Condor Pasa*. C'est un jeu. Un jeu de grands. Un grand jeu.

En même temps, jamais il n'acceptera qu'on réduise ces interventions à des gamineries, comme s'y appliquent les services municipaux et les associations de propriétaires. Il y a un message dans ces actions. Et c'est aussi pourquoi, à l'abri de leurs discours paternalistes, les pouvoirs établis se mobilisent tant pour mettre un terme à ce qu'ils qualifient officieusement de « gangrène ». Ce mot convient bien à Emmanuel. La gangrène ne débouche-t-elle pas sur un choix tragique entre amputation et infection générale ? Si lui et ses amis pouvaient représenter une gangrène pour le corps social, ce serait une vraie réussite et la preuve irréfutable que leur démarche est profondément révolutionnaire. Oui, révolutionnaire ! Macho, brun et barbu, un cigare aux lèvres, Emmanuel caresse cette idée, lui qui est glabre et blond — rose et chauve,

même — et qui ne fume pas ! Quant à macho... ! Il enseigne à des adolescents qui l'écoutent à peine, il aime les garçons, il ressemble à Mickey Rooney, et alors ? Ce qui compte, ce sont ces petites réunions chaleureuses où l'on élabore un plan d'attaque. C'est le trac, dans la nuit, qu'on doit surmonter pour que la main ne tremble pas. Ce sont les murs qui parlent, le lendemain matin. Les murs qui chantent.

Cinq secondes...

Sophie regarde ailleurs. Un peu n'importe où, pourvu que ce ne soit pas vers le type en tweed qui tire la tronche. En plus, il marmonne tout seul, on dirait. Comme un lapin qui a perdu sa carotte. Ou comme un vieux gâteau, plutôt. Enfin, elle détourne les yeux.

Elle préfère s'intéresser une seconde à la belle femme qui se tient bien droite, en face de la sortie. Sous ses cheveux coupés court, elle a une tache brune sur la nuque. Le genre de coup que le sort jette au hasard sur certains. À l'école primaire, Sophie s'est trouvée dans la classe d'une petite fille qui en avait une au milieu du visage, en plein sur le nez. On voyait bien que, derrière, elle était vraiment très jolie, mais on la plaignait quand même. On appelle ça une tache de vin, à cause de la couleur. Mais Sophie et ses copains préféraient le terme de *gorbatchev*, parce que c'était le nom du président de l'Union soviétique, juste avant que ça s'écroule, et que lui, il en avait une sur le front, de tache de vin. Bientôt, personne ne saura plus qui était Gorbatchev, et là Sophie pourra

choisir : soit rentrer dans le rang et employer l'expression que tout le monde connaît, soit prendre un air inspiré et faire croire que *gorbatchev* est le nom savant de cette affection. Elle sent déjà qu'elle ne résistera pas à la seconde solution. Elle pense surtout à plus tard, quand ceux qui utiliseront le mot sans se poser de questions seront persuadés qu'on peut parler d'un *gorbatchev* comme on parle d'un pied-bot ou d'une scoliose.

La belle femme, elle, ne semble pas y accorder beaucoup d'importance, à son *gorbatchev*. Si ça la complexait, elle porterait un foulard autour du cou ou, plus simple, elle se laisserait pousser les cheveux. Mais non, elle a même la nuque rasée, comme si elle voulait qu'on le voie encore mieux.

Peut-être que ça plaît à son mari.

Comme la cicatrice sur le coude de Ludo. Ce n'est pas un défaut, non. Au contraire. Sophie adore la regarder, cette cicatrice blanche, souvenir d'une chute de vélo. Elle la caresse souvent. Elle l'a embrassée, même, une fois. Le jour où elle a voulu qu'ils se mettent tout nus. C'était dans la cage d'escalier de ses parents. Elle tremblait de partout. D'excitation et de peur aussi. Elle avait beau se dire qu'en général on emprunte l'ascenseur, elle avait l'impression que, justement ce jour-là, il allait y avoir une panne et que tous les locataires allaient passer devant eux. Elle guettait le miaulement de la cabine et ils s'étaient dépêchés. Trop. Ludo avait eu du plaisir presque tout de suite et elle rien du tout.

Il était tout penaud en se rhabillant. C'est là qu'elle lui

a embrassé sa cicatrice. Comme pour lui guérir une blessure. Il l'a serrée contre lui, très fort. Et là elle a senti un truc inconnu qui l'a bouleversée très profond, très loin, au-delà du corps et de la conscience. Pas vraiment du plaisir, non. C'était plus large, plus vaste. Plus sombre, aussi. C'était plus grave que le plaisir. La différence, c'était un peu celle qu'il y a, quand on écoute de la musique, entre le violon et le violoncelle. Et là, dans l'escahier, c'était le violoncelle. Ça ne l'a pas vraiment soulevée de terre, emportée, comme le violon, comme le plaisir, non, mais ça lui a donné envie de pleurer. De pleurer de bonheur, oui.

Quatre secondes...

Emmanuel relève brusquement la tête. S'est-il assoupi ? Il avale sa salive. Il sent qu'il a les lèvres humides. Encore un de ses petits passages à vide.

Ça ne dure jamais plus de quelques secondes, mais, dans ces cas-là, il s'absente tout à fait. Il se dit que si un jour ça le prend quand il est debout, il tombera inanimé. Ce ne sont pas à proprement parler des malaises et il sait avec certitude qu'il n'y a rien non plus d'épileptique là-dedans. « Avez-vous constaté des pertes d'urine ? » lui a demandé le docteur avec gourmandise. Et lorsqu'il a répondu : « Non, jamais », le savant a paru immédiatement se désintéresser de lui. Emmanuel a regretté de ne pas avoir risqué un « Oui », et même un « Oui, souvent » qui l'aurait rendu attractif. Il aurait dû se souvenir que dans le domaine médical c'est le pire qui valorise, qui ouvre aux chercheurs l'accès aux publications spécialisées, aux circuits de conférences, aux prix Nobel. Mais sa réponse aussi précipitée que négative, improductive et pour tout dire inamicale, le laisse encombré de ques-

tions. C'est surtout cet afflux de salive qui le gêne. Ça lui donne un côté idiot du village qui lui ôterait un peu de confiance en lui s'il n'en était pas déjà totalement dépourvu.

Il faudrait pourtant qu'il se prenne en main. Il atteint un âge où, si on ne les provoque pas, les rencontres n'ont jamais lieu. Cependant il ne s'inquiète pas trop sur ce chapitre, car il lui semble que, depuis quelque temps, sa sexualité s'endort. Pas ses désirs, non, mais le besoin de les satisfaire. Ce qui, autrefois, l'aiguillonnait pour entrer en contact avec un autre le pousse aujourd'hui à s'em- busquer, à observer, à rêver sans rien vouloir de plus. À se contenter de l'hypothèse. Ça a commencé peu de temps après la mort de Benoît. Emmanuel s'est, un jour, perçu comme imaginaire. Comme si celui qu'il voyait dans le miroir, qu'il lavait, qu'il habillait, qu'il nourrissait bouchée après bouchée, ce n'était pas lui, mais encore Benoît. Cet effacement du corps, c'est son deuil, peut-être. Mais tout de même, chaque fois qu'il fait mine de disparaître totalement, la salive survient, qui lui emplit la bouche. Il pense parfois à toutes les explications que trouverait un psychanalyste à cette éruption liquide que secrète son corps endormi.

Il l'a longtemps contemplé, tout à l'heure, le grand jeune homme au blouson jaune. Déjà sur le quai, à Vincennes, il l'avait remarqué. Surtout à cause de l'expression de son visage. On aurait dit qu'il venait d'apprendre une nouvelle bouleversante. Il paraissait ne rien voir autour de lui et s'être entièrement retiré en lui-même,

comme les personnes très âgées, ou très malades. Pourtant il avait l'air tout à fait en forme, même s'il traînait légèrement la jambe gauche. C'est peut-être ce décalage entre son allure générale alerte et ses traits tendus qui lui conférait ce charme particulier. Il était à la fois insouciant et concentré; inoffensif et dangereux. Emmanuel s'est approché de lui et, pour ne pas le perdre, a pénétré dans la rame par la même porte. Mais une fois assis, il l'a oublié. Il n'a reporté ses yeux sur lui qu'à la station suivante lorsque, après un faux départ, le jeune homme est brusquement descendu. Il se souvient même qu'à ce moment, alors qu'il ne le voyait plus que de dos, quelque chose l'a surpris; une modification dans sa silhouette; mais Emmanuel n'a pas su déceler le détail qui avait changé. C'était pourtant très visible, il en était sûr. Trop visible sans doute, trop évident pour qu'on le définisse. Il a songé un instant au Jeu des sept erreurs qui l'exaspère tant lorsqu'il tombe dessus par hasard dans un journal. Les deux dessins identiques qui ne le sont pas. Et son angoisse devant la note : « Solution des jeux dans le prochain numéro » ! Comme il s'y attelle, alors ! Mais pour le jeune homme, ça n'a pas duré. Il a renoncé presque tout de suite après que les portes se sont refermées. Il l'a oublié. Totale- ment.

Et maintenant, à peine de retour dans la réalité du monde, après sa courte visite au pays du Grand Ailleurs, voici qu'il repense à l'ange solaire qu'il aurait dû suivre, peut-être. Ce qui l'étonne, c'est l'image qui lui revient en mémoire. Ce n'est pas celle de la rame, c'est celle du quai. L'image d'avant le métro.

Puis il comprend tout à coup pourquoi. Sur le quai, le jeune homme portait un sac de sport au bout du bras. Un sac de sport qui, lui aussi, soulignait son aspect athlétique et démentait tout ce qu'on pouvait lire sur son visage. Eh oui, c'est bien cela, l'étrangeté de sa descente de la rame : le sac, il ne le portait plus.

Et il n'y a rien d'inexplicable là-dedans, puisque Emmanuel l'a maintenant sous les yeux, ce sac.

Il est posé par terre, près d'un des deux piliers centraux, aux pieds du voyageur à la veste de tweed et aux paupières closes qui rumine avec une sorte de sourire. Ou de rictus ? De sourire gourmand ? De rictus cruel ? Emmanuel se dit que les comédiens ont bien du mérite de parvenir à rendre claires les nuances des sentiments par leurs seules expressions parce que, la plupart du temps, celles des gens qu'on croise dans la rue restent énigmatiques.

Personne ne semble avoir remarqué le sac. Emmanuel pense, amusé, qu'il pourrait bien contenir une bombe et il a presque envie de crier « Attention ! » comme l'y invitent les affichettes placardées un peu partout, simplement pour assister au mouvement de panique que ça déclencherait. Ce serait finalement bien plus efficace que les graffitis plutôt bénins dont ses amis et lui parsèment la ville, la nuit, pour réveiller un peu les bons bourgeois. Mais il imagine aussi la suite. Lorsqu'on s'apercevra que le sac ne renferme que des chaussures de course et un short. Comme ils auront honte, tous, d'avoir eu peur et comme ils chercheront à noyer leur malaise en se retournant contre le messenger. Oui, comme ils se moqueront de

lui, alors ! Et la moquerie, c'est bien ce qui le terrifie le plus. Comme tous les enseignants, sans doute. Lorsqu'ils montent sur l'estrade, gagnent leur bureau et affrontent leur auditoire, ils préféreraient n'importe quoi à une moquerie. Un coup de feu, de couteau. Une bombe, oui, justement. Plutôt mourir qu'avoir honte.

Cette hantise ne l'a jamais quitté et, là encore, c'est elle qui le retient. Et puis aussi, il faut bien l'avouer, un certain scepticisme quant à l'effet du petit tour qu'il aimerait jouer aux passagers de la rame. Rien ne prouve qu'il y aurait une panique. Les bombes, tout de même, ça ne court pas les métros.

Le jeune homme a posé son sac et puis, en descendant précipitamment de la rame après avoir failli rater sa station, il l'a oublié, tout simplement. Peut-être y a-t-il son nom et son adresse à l'intérieur. Emmanuel sonnera à une porte et, ravi, le propriétaire de l'objet miraculeusement récupéré l'invitera à entrer chez lui... Après, on verra bien.

Il n'a qu'à se pencher un peu à droite et tendre le bras pour attirer le sac entre ses genoux. Il se penche, aussi discrètement que possible. Mais personne ne prête attention à son geste.

Trois secondes...

Sandrine se raccroche à ce petit espoir qui vacille encore devant ses yeux, à cette explication qu'elle croit avoir trouvée. Le défaut de la route qui les a fait rouler dans le ravin, Gabriel et elle. Ils ne s'amusaient plus. Petit à petit, presque par inadvertance, ils se sont mis à prendre la vie au sérieux. Ils se sont raidis dans des personnages, dans des attitudes. Ils n'ont jamais cessé de rire, bien sûr. De rire un peu de tout. Mais dans les derniers temps, ils riaient plutôt gravement, pour ainsi dire, d'une manière docte, réfléchie. Comme s'il y avait quelque chose à comprendre qu'ils auraient compris. Comme s'ils savaient. Ils ont basculé dans le raisonnable, le convenable. La convention. Ils sont devenus vieux.

C'est maintenant que Sandrine sait. Ce qu'ils ont perdu, ce n'est pas l'amour. Elle aime Gabriel, elle a encore toute une réserve d'amour pour lui. Même si, phénomènes de longévité, ils passaient encore un siècle ensemble, son stock d'amour ne s'épuiserait pas. Et elle pourrait jurer que lui aussi l'aime. Qu'il l'aimera. Alors

non, l'amour, ils ne l'ont jamais perdu. Ce qu'ils ont laissé filer, c'est l'enfance. Il faut qu'ils se retrouvent. Ils n'ont rien à pardonner, rien à se faire pardonner. Il faut juste qu'ils se retrouvent. Qu'ils recommencent. Qu'ils retrouvent le début. Qu'ils recommencent au début.

Au lieu de reprendre là où ils en étaient, au lieu de continuer, ils vont devoir se lancer dans une autre vie. Il ne suffira pas de repeindre les murs et de changer les rideaux, ils devront emménager dans de nouveaux coeurs.

Et elle sent s'épanouir en elle un vrai sourire. Le premier depuis si longtemps. C'est rare, précieux, un sourire. Ça n'a rien à voir avec la gaieté, ni même avec le plaisir, la satisfaction. Ce ne sont là que des sensations d'arrivée, alors qu'un sourire, c'est un départ, un projet. Et il l'envahit, comme une rougeur de confusion. Il ne contamine pas encore la bouche, mais il s'est déjà emparé de ses yeux. Ils vont se poser, ses yeux souriants, sur cet homme séduisant qui attend sur le quai qu'elle vienne de quitter. Et qui attendra qu'elle revienne par le prochain train. Qui attendra, vraiment ? Oui, qui attendra.

Deux secondes...

C'est un sac de sport en toile bleue avec des bandes de cuir piquées, deux poches et une courte anse de chaque côté de la fermeture Éclair qui court sur toute sa longueur. Il est un peu râpé, taché, fatigué. Emmanuel, qui a été surpris par son poids, l'imagine, jeté négligemment sous le banc d'un vestiaire plein de cette odeur d'homme qui l'affole.

Ce sont peut-être des haltères qui l'alourdissent. Le jeune homme au blouson jaune doit entretenir des muscles qui roulent sous sa peau. Sans doute est-il fier de sa plastique. Emmanuel apprécie les hommes qui aiment se montrer avant qu'on les touche. Qui restent un peu à distance, les traits boudeurs, indifférents, au-dessus de leur corps tendu. Il accepte ce jeu-là. Cette expectative. Il aime sentir l'impatience pulser en lui devant cet autre qui n'autorise encore rien. Qui continuera peut-être à se refuser.

Il a connu, il y a longtemps, un très beau garçon qui s'exhibait volontiers. Il ne supportait aucun contact homo-

sexuel, mais s'exposait nu avec beaucoup d'indécence et se caressait jusqu'au plaisir devant plusieurs hommes assemblés en racontant par le détail ses conquêtes féminines. Emmanuel avait participé à ces séances, tiraillé entre désir et dégoût. Jusqu'au jour où l'un des deux ver-sants de cette sensation déchirante avait prévalu. Celui du dégoût. Du jeune homme? De ceux qui avaient payé pour l'entendre, pour le regarder, les vêtements en désordre, les yeux fiévreux? De lui-même seulement, en proie au même vertige, sous l'œil narquois de l'inac-cessible amant? Il avait préféré ne pas chercher trop long-temps une réponse qu'il devinait peu réconfortante.

Il essaie de tirer la fermeture Éclair du sac, mais elle reste bloquée. Il ouvre, l'une après l'autre, les poches laté-rales; elles sont vides; il faut bien revenir au comparti-ment central. Il a chaud. Est-ce l'effort ou la perspective de l'odeur qui va se dégager du sac et le troubler? Il hésite. Peut-être vaudrait-il mieux attendre pour l'ouvrir. Pour être troublé.

Il pense à Benoît. À Benoît qui lui a dit un jour, il y a longtemps, bien avant la maladie: «J'aime quand tu as envie, même si ce n'est pas de moi.»

Alors, pour Benoît.

Emmanuel essaie encore d'ouvrir le sac.

Une seconde...

Sophie s'est retournée. Elle trépigne un peu. Elle a l'impression que le train s'est mis à reculer pour retarder le moment où elle verra la bouille ébahie de Ludo qui la découvrira au bout du quai. Ce sera encore un petit bonheur de plus. Il y en a plein, des comme ça, depuis qu'elle le connaît. Et avant lui, rien. Pas de bonheurs, jamais. Pas de malheurs non plus. Non, rien, rien de rien. Comme si la vie était un long couloir sans portes. Et au bout, on s'assoit dans un fauteuil, la tête de côté, et ceux qui viennent en visite le dimanche en ont marre et ne comprennent pas pourquoi vous vous accrochez comme ça. Comme la tante Rosalie, par exemple. Elle s'accroche, la tante Rosalie. Et on en a marre.

Mais heureusement, dans le couloir, il y en avait une, de porte. Celle de Ludo. Et derrière, une grande pièce fraîche pleine de lumière où elle se retrouve chaque fois qu'elle le voit. Alors même si le reste du temps c'est le couloir, elle s'en fiche.

Parfois, elle se demande ce que serait sa vie si un autre,

un jour, prenait la place de Ludo. C'est son premier garçon, Ludo. C'est même le premier qui l'a embrassée comme un amoureux. C'est le seul. Pourtant, il lui arrive de s'interroger : est-ce qu'un autre ce serait aussi bien ? Ou des autres ? Plusieurs ? Elle s'en débarrasserait quand elle n'en voudrait plus. Comme d'une vieille chemise.

De toute façon, Ludo n'est pas une vieille chemise. Ludo est inusable. Toujours neuf. Ludo, c'est Ludo, voilà.

Le type chauve à lunettes, le gentil, là, c'était peut-être un Ludo à son époque. Et peut-être qu'il a su garder sa Sophie jusqu'à maintenant. C'est une Sophie plus vieille, comme la dame au *gorbatchev*, mais heureuse, qui l'attend, qui va l'embrasser tout à l'heure, quand il rentrera chez lui. Et par une sorte de miracle incompréhensible, elle le trouve beau, ce type chauve à lunettes. Pourtant, même en se forçant, on ne peut pas le trouver beau, il est affreux. Pas comme Ludo ! Sophie aimerait bien montrer Ludo à la femme du chauve, qu'elle voie un peu la différence.

Pour le moment, il a l'air d'avoir des problèmes, le chauve. Il est courbé sur le sac de sport posé entre ses pieds. Il tire sur la fermeture Éclair pour l'ouvrir. Manque de chance elle est coincée, comme celle d'un jean qui revient du pressing. Il insiste, il s'acharne, il en a le crâne tout rouge.

Est-ce que Ludo va perdre ses cheveux en vieillissant ? Ce serait dommage parce qu'ils sont beaux et soyeux. Comme tout le reste, chez lui, puisqu'il est beau de par-

tout. Elle espère que leurs enfants ressembleront à leur père, plutôt qu'à leur maman — ça fait bizarre, ce mot «maman». Il paraît qu'elle est jolie, elle aussi. C'est en tout cas ce qu'il lui répète sans arrêt. Mais si leurs enfants lui ressemblaient à lui, ce serait tout de même plus sûr.

Elle en veut trois. Deux garçons et une fille. Mais pas tout de suite, et même pas quand elle aura vingt ans, non plus. Enfin, pas trop tard quand même... Elle s' imagine déjà avec deux petits Ludo et une... Comment est-ce qu'on pourrait dire? Ludotte? Ludite? Non, Ludine! Voilà! Une petite Ludine devant qui les gens s'arrêteraient dans la rue tellement elle serait belle. Il y en a bien un ou deux qui trouveraient le moyen d'ajouter : « Le portrait de sa mère. »

Et Ludo qui serait tout fier et qui se pencherait à son oreille en souriant pour lui murmu

Le train ne roule plus. Toutes les lumières se sont éteintes. Un silence minéral recouvre le fracas; celui qui suit les collisions, sur la route, au moment où retombe la poussière. Stupéfaits, les survivants n'ont pas encore commencé à appeler à l'aide, à hurler d'effroi dans le noir, ni les blessés à géindre. Comme si la voûte s'était effondrée, condamnant le convoi au mutisme.

Cette stupeur va durer plusieurs secondes, pendant lesquelles tout le monde va quitter la vie, s'absenter, perdre le fil de l'existence.

Parmi eux, quelques-uns, cinq, six, n'en reviendront pas. Ils demeureront prisonniers de la mort. Sans l'avoir vue avancer vers eux pour les étreindre. L'explosion ne ressemblait pas à une agression, à un attentat, à un phénomène émanant du dessus, du dessous, d'à côté... Elle a eu lieu à l'intérieur du corps de chacun. Exactement comme si la bombe avait été inoculée dans une veine du bras, à l'aide d'une seringue, qu'elle avait voyagé dans le sang, comme une vieille planche charriée par un torrent.

Et puis, arrivée au cœur, aspirée par la pompe du cœur, elle aurait explosé. Dedans. Dans le cœur.

Même Emmanuel n'a pas compris ce qui se passait. Il n'a pas réussi à ouvrir le sac. Il a été déchiqueté, un grand trou s'est formé dans sa poitrine, alors qu'il se battait encore avec la fermeture Éclair.

Les autres non plus n'ont rien pressenti. L'image qui défilait dans leur cerveau à cette seconde-là s'est arrêtée, tout simplement. Comme un film qui casse. Ou, plus précisément, comme la copie-flamme d'un vieux film lorsqu'elle cassait : l'action se figeait, puis une tache bruyante la dévorait très vite, en commençant par un coin, jusqu'à envahir tout l'écran.

Pour eux, la vie a flambé à cette seconde-là. Comme dans un cinéma d'autrefois. Mais personne n'a rallumé la salle, il n'y a plus rien eu. Plus rien. Aucun projectionniste à qui adresser sifflets et quolibets. Et leur dernière pensée a été mangée de brun.

Vanessa serrait la mort de Gilbert entre ses jambes. Assise sur le tapis, le regard en dessous, les bras en arrière, avec sur les lèvres un vague sourire dédaigneux où il se plaisait à lire de la soumission, elle ouvrait très lentement les genoux. Exactement comme il venait de lui en donner l'ordre.

Pour les autres, ce n'était que de l'attente. Des évocations fugitives. Des interludes de l'âme. Comme juste avant que le sommeil vous gagne. Rien de bien remarquable. On aurait tout le temps de renouer avec l'essentiel, plus tard, quand on sortirait de terre, ailleurs. Le

présent ne comptait pas, ce n'était rien de plus qu'un sas, qu'un trajet et pourtant une pause. On était entré en vacuité au départ, on se remettrait à exister à l'arrivée. Il était inconcevable qu'il n'y ait pas de destination.

*

D'abord, je n'ai rien entendu. Je veux dire, c'est rien que j'ai entendu. J'ai entendu *rien*. Bien pire que du silence. On aurait dit que le moindre souffle, le plus petit crissement, l'effleurement le plus subtil, jusqu'à l'inouï, que tout enfin, vraiment tout, avait été aspiré dans ce qui, pour le son, équivaldrait à ce que représente un trou noir pour la lumière. C'était un antibruit, comme on parle d'antimatière.

Et mon cœur a flanché. Deux battements au moins, peut-être trois, lui ont fait défaut. J'ai eu une sorte de spasme. Ce que les médecins appellent la sensation de mort immédiate. Maintenant, je regrette qu'il ait décidé de repartir, mon cœur, évidemment; mais à l'instant où je suis revenu dans la vie, je m'en souviens bien, j'ai éprouvé un bonheur de miraculé.

Mais en même temps que moi, c'est le reste du monde qui, de l'autre côté de ce vide, une seconde ou un siècle après, est rentré en gare. Là encore, je suis incapable d'affirmer que le son a précédé l'image, ou l'inverse. Il y a eu cette explosion, bien sûr, mais il y a eu aussi, avant, après, ou pendant, sur plusieurs mètres, le nuage de poussière qui a débouché le long du quai en conservant la forme

du tunnel et en suivant les voies. Comme le double impalpable du train qui avait disparu. Son fantôme.

Et puis il s'est évasé, épanoui. Il a éclos. Et ce que je voyais de moi, de moi encore assis à bonne distance du bord, pourtant, s'est couvert de neige sale. Mes genoux, mes chaussures, mes mains. Tout s'est endormi sous la cendre. Gris.

Autour de moi, les objets et les êtres ont aussi été changés en sculptures de sable. C'était... Je sais bien que je ne devrais pas dire cela, mais si je veux vraiment rendre compte, témoigner, il n'y a pas d'autre mot... C'était beau. Surtout les cheveux. La couche de poussière était si fine que chaque cheveu avait reçu sa poudre à lui, sans qu'il doive se mêler aux autres.

J'en ai admiré, pourtant, des beautés, dans ce domaine. En Italie, surtout. Des marbres, des bronzes... Mais aucun sculpteur n'a atteint cette acuité, cette fragilité, cette évanescence. L'horreur crée parfois de tels prodiges. Voyez Pompéi. C'est parce qu'elle saisit les vivants en pleine vie, l'horreur, elle ne leur laisse pas le temps de s'arranger un peu, de tricher, de se tourner sur ce qu'ils croient être leur meilleur profil. De poser.

Ce moment aussi a duré. Et cette fois, cette éternité ne concernait plus l'oreille, mais l'œil. La victoire appartenait maintenant à l'immobilité. Elle était totale, radicale. Comme un contraire, elle aussi. Les gens ne se contentaient pas de ne plus bouger, pétrifiés, statufiés; ils avaient basculé dans le négatif du mouvement. Dans une autre dimension. Avec leur aspect cendré, on aurait dit qu'un

simple contact, qu'une respiration, les anéantiraient. J'ai pensé à ces compositions de pétales de fleurs qui nous émeuvent tant. Comme chaque fois que l'homme s'efforce de créer de l'éphémère.

Et puis tout s'est brusquement délité, dégradé, éboulé. Tout le monde s'est mis à courir. À crier. Ils s'époussaient comme si ce talc malpropre qui les recouvrait risquait de les ronger, les mordait déjà, menaçait de les incinérer vivants.

*

Sophie ouvre les yeux. C'est tout noir. D'abord, elle se dit qu'elle est morte. Ou plutôt non : pire encore. On l'a crue morte, on l'a enfermée dans un cercueil et on l'a entermée; et puis voilà qu'elle se réveille à trois mètres sous terre et qu'elle va mourir pour de bon après s'être étouffée.

Et puis elle entend des cris. Ils proviennent d'assez loin, mais ils résonnent dans tout un vaste espace autour d'elle. Oui, c'est bien ça : au fond, là-bas, il y a des cris et à côté d'elle, il n'y a rien. Que du silence.

Elle se souvient. Elle se tenait debout entre la dame triste et le type pas sympa, et elle regardait le gentil se bagarrer avec la fermeture de son sac de sport. Et puis, tout d'un coup, il y a eu ce bruit énorme en même temps que quelqu'un lui donnait un grand coup de bâton sur le crâne. Et pourtant, il lui a semblé que le coup venait d'en bas, d'en face, du gentil, du sac, et lui remontait jusqu'aux cheveux.

Elle est couchée sur le dos, on dirait. Et quelqu'un a dû tomber sur sa jambe droite parce qu'elle sent un poids en haut de la cuisse. Comme si un corps était posé en travers. Aussi lourd qu'un sac de ciment. Et en même temps ça coule. Comme une poche d'eau qui aurait une fuite.

Elle essaie de toucher, mais sa main droite ne répond plus. Et son bras droit pas davantage. Il doit être cassé. Ça l'embête carrément d'avoir un bras cassé, parce qu'il va falloir rester des heures à l'hôpital ; et surtout, ils vont vouloir prévenir ses parents. Elle voit déjà arriver le gros con, les yeux hors de la tête, furibard.

Pour Ludo, c'est moins grave. Elle l'a raté, maintenant, elle le sait bien. Mais comme il ignorait qu'elle venait l'attendre... C'est seulement un petit bonheur en moins. Bon, il y en aura d'autres. Et des grands.

Elle se décide à tâter sa cuisse droite avec sa main gauche. Une chance, ça marche. Elle sent le jean, sous ses doigts. Tout mouillé. Pourtant, personne n'est couché sur elle. C'est elle qui coule. Qui saigne. Elle descend un peu. Toujours le jean, mais rien dedans. Plus de jambe.

Elle n'a plus de jambe droite.

Elle voudrait vomir.

D'abord, elle pense à ses parents : « Tu es encore allée traîner dehors, et voilà ! »

Et puis elle pense à Ludo. Aux caresses de Ludo.

C'est fini. Il ne voudra plus jamais la toucher. Ou bien alors, il aura pitié. Est-ce qu'on peut rester toute sa vie avec quelqu'un uniquement par pitié ? Bien sûr que non.

Elle crie.

Mais ce qui sort de sa bouche ne la libère de rien. Elle se sent trop mal pour pleurer. Et puis elle est si fatiguée, tout d'un coup. C'est le sang qui s'en va. C'est la vie qui s'en va.

Il lui semble que l'obscurité se fait moins dense, que la nuit s'éclaire, comme une aube.

Sophie comprend brutalement qu'elle va mourir.

« Je vais mourir », se dit-elle, très loin derrière les larmes.

Et puis, la seconde d'après, alors qu'elle voit une haute vague blanche se dresser au-dessus d'elle, elle a encore le temps d'espérer : « Pourvu que je meure. » Et la grande vague blanche lui tombe dessus à toute force, pour l'exaucer.

*

Il marchait le long de l'interminable couloir carrelé lorsque l'explosion s'est produite. Tout le monde s'est arrêté. Le monde s'est arrêté. Puis, quelques secondes plus tard, les cris ont commencé et les gens se sont mis à courir. Dans les deux sens. Certains vers le fond, qui le croiraient et chez qui la curiosité l'emportait sur la peur ; les autres le dépassant, pour gagner la sortie, pour s'échapper. Mais presque tous mus par leur seul corps, en dehors de toute volonté, de toute pensée, comme des poulets décapités qui traversent la cour de la ferme.

Bientôt, il n'y a plus eu personne. C'est là qu'il a

retourné son blouson. Il a eu raison de s'exercer à une rapidité de magicien parce que, aussitôt après, un couple affolé et couvert de poussière est apparu et l'a presque bousculé. Sans le voir. C'est ça qui était important : sans le voir ! Il était déjà le grand jeune homme en blouson sombre dont personne n'aurait été en mesure de donner un signallement, dans le cas bien improbable où la question se serait posée. Pourquoi chercherait-on à se renseigner sur un inconnu en blouson sombre qui marche tranquillement dans un couloir alors qu'un attentat a eu lieu dans un tunnel, là-bas, peut-être commis par un individu vêtu d'un blouson jaune vif ?

Tout de même, il ne fallait pas traîner.

Il a repris sa progression, d'un pas plus rapide. Si les consignes n'avaient pas été aussi précises, il aurait volontiers détalé vers le large escalier qui conduit à la vaste place. Il apercevait déjà la lumière du jour, tout en haut. Il allait faire surface. Émerger de cette eau dangereuse où rôdait peut-être encore un témoin.

Maintenant il est dehors, dans le soleil. Il avance en aspirant l'air, comme s'il en avait longtemps manqué. Il est heureux. Il est heureux parce qu'il est fier. Il a eu si peu d'occasions d'être fier, jusqu'ici. Et d'être heureux.

Là aussi, des gens appellent dans tous les sens. Et lorsqu'il approche du café où il a rendez-vous, il entend les premières sirènes d'ambulances. Et les pompiers ! Et la police ! En pareilles circonstances, les secours doivent être un peu devins, car ils arrivent de plus en plus tôt. Mais toujours trop tard, bien sûr. Il sourit.

S'ils savaient, tous...

Il se sent fort. Comme s'il avait remporté une épreuve sportive de haut niveau. Comme s'il venait d'être reçu à un examen très sélectif, lui qui a toujours été recalé, par tout.

Et il a rendez-vous avec Paul, son instructeur, pour homologuer cette performance. En cas d'échec, on ne lui aurait sans doute pas accordé de seconde chance. On lui aurait sèchement signifié que c'était fini, qu'il pouvait retourner à sa petite vie médiocre, sans perspectives. Mais là, après un tel succès ! Paris à feu et à sang ! À cause de lui ! De lui ! Parce que l'action a bel et bien réussi. Ces cris, ces sirènes le prouvent. Qu'il y ait de nombreuses victimes ou seulement une ou deux ne change rien. La peur est la même. Et sera la même. Les gens ne sortiront plus de chez eux avec la même insouciance. Il a déstabilisé Paris. La France ! Le monde, pourquoi pas ? Lui. Lui tout seul. Alors, qu'est-ce que tu dis de ça, papa ?

Il entre dans la brasserie et s'immobilise sur le seuil. Il cherche du regard Paul, son seul contact, jusqu'ici, dans l'Organisation. Il le voit presque aussitôt, assis sur la banquette, face à la porte, derrière une table du fond. Mais il attend. C'est la consigne. Si quelque chose ne va pas, s'il y a une présence hostile, ou même seulement troublante, le rendez-vous n'aura pas lieu. Et seul Paul peut en juger.

Bien sûr, « Paul » est un pseudonyme. Il n'a aucune idée de son véritable nom, sauf la certitude absolue que ce n'est pas Paul. « Pour toi, je serai Paul », a-t-il déclaré dès

leur première rencontre, celle qui a décidé de tout, même si l'instruction proprement dite n'a commencé que beaucoup plus tard, quand Paul a su vraiment à qui il avait affaire.

Il n'a aucune idée non plus de sa situation de famille, de son métier ou de quoi que ce soit d'autre. Et il aime bien ce cloisonnement, ce mystère. C'est très concret, bien sûr, puisqu'il s'agit d'empêcher de remonter dans l'Organisation, d'en découvrir la tête, et de la démanteler. Mais c'est aussi romanesque. Ça a un goût de danger.

Il arrive aussi que cette méfiance prenne des aspects amusants. Par exemple, Paul dissimule autant que possible sa main gauche. Il la laisse sous la table, la met derrière son dos, la fourre dans sa poche. Tout ça pour qu'on ne remarque pas qu'il lui manque le petit doigt.

Seulement voilà, il n'y a eu ni arrestation ni interrogation parce que tout s'est parfaitement déroulé. Une réussite totale. D'ailleurs, Paul lui fait signe d'approcher. Il vient s'asseoir à la table, en face de lui, enfin pas tout à fait en face, pour ne pas masquer la porte. Paul a son habituel petit sourire triste.

— Alors ?

Les sirènes d'ambulances constituent à elles seules une belle réponse à la question.

— Impec.

Il a prononcé ce mot d'une voix nouvelle. Plus assurée. Pas une voix de novice, mais une voix d'initié. L'événement l'a déjà transformé, il l'éprouve dans son corps. Il y aura un avant et un après.

— Ils veulent te voir, dit Paul sourdement. Je te félicite. Ça va vite, pour toi.

Il a baissé les yeux. Il semble un peu chagriné, comme si on l'avait privé de dessert. Et si c'était le cas ? Le Conseil de l'Organisation désire sans doute le recevoir pour lui confier une deuxième mission, beaucoup plus périlleuse. Il est bien décidé à accepter. La chance est là, à portée de main, il faut la saisir. Maintenant, plus question de reculer, il doit suivre la route jusqu'au sommet.

— Quand ?

— Tout de suite.

Peut-être veut-on le nommer instructeur ? Ça expliquerait l'attitude de Paul. À peine en piste, son subordonné lui échappe et devient son égal. Son rival ? Son supérieur, bientôt, qui sait ? Il se sent fort. Tous ses muscles se dénouent. Il pourrait courir pendant des heures sans se fatiguer.

Paul relève les yeux. Il s'est recomposé une expression calme. Neutre. Vide ? Indéchiffrable, en tout cas. Il a les nerfs très solides. Comment ne pas l'admirer ?

— On va y aller en voiture, dit-il. Toutes les explications te seront données sur place, alors, d'ici là, inutile de poser des questions, je n'ai pas le droit de te répondre. D'ailleurs, on m'a seulement dit ce que je devais faire. Je ne suis au courant de rien d'autre.

C'est une sorte d'aveu. Il y a de l'amertume dans sa dernière phrase. On passe par-dessus lui pour négocier directement avec la personne concernée. Soudain, Paul

lui fait presque de la peine. Il voudrait le reconforter d'un mot, d'un geste, d'un sourire.

Mais il s'en garde bien. Là serait le vrai danger : l'attendrissement. Toujours veiller à rester dur, froid. Dans le chaud, dans le sentiment, on ne fait que des boulettes. C'est agir, qu'il faut. Réussir des missions. Paul le lui a enseigné dès la première séance, il y a déjà plus de deux ans. Et aujourd'hui, avec ses airs de chien battu, on dirait qu'il a oublié ses propres recommandations.

Deux ans. Deux années au cours desquelles il a tout appris. Et maintenant il sait. Quoi de plus normal ?

Ils sortent du café selon la procédure. Paul le précède d'une dizaine de mètres. Il marche plutôt lentement, comme s'il n'allait nulle part, de son pas de félin qui ressemble à de la danse. Puis, tout à coup, il s'arrête à la hauteur d'une voiture, regarde à gauche et à droite, et s'y engouffre.

C'est son tour. Il s'engage sur la chaussée, entre les véhicules en stationnement et la circulation. Les autos qui passent l'effleurent presque. La portière du passager se débloque. Il l'ouvre en grand, s'assoit dans un soupir d'aise, referme et boucle sa ceinture.

— C'est parti, souffle Paul.

Il conduit prudemment, simplement. Très bien : mieux vaut ne pas se faire arrêter. Encore que, il en a bien conscience, ils ne risquent déjà plus rien. Ils ont quitté le quartier, franchi le boulevard périphérique. Ils sont hors de Paris. En pleine campagne. En pleine banlieue, en tout cas.

Il se dit qu'ils doivent rejoindre une planque provisoire. S'il s'agissait du siège permanent de l'Organisation, Paul lui aurait bandé les yeux ou quelque chose dans ce genre qui l'empêcherait de retrouver l'endroit. Il a envie de poser la question, mais il se tait puisque l'autre a prévenu qu'il ne répondrait pas. Il commence à comprendre que, au fond, Paul n'est qu'un intermédiaire, qu'un rouage de la machine, un homme de peine ; il ne sait rien, contrairement à ce qu'il croyait depuis le premier jour. Contrairement à ce que Paul lui-même a essayé de lui faire croire depuis le premier jour. La preuve : lorsque le Conseil veut traiter avec lui, il ne choisit pas Paul comme porte-parole, il ordonne à Paul de le conduire, c'est tout.

La voiture vient de s'arrêter le long d'une palissade de chantier, en planches rouges et blanches. Paul coupe le moteur.

— Bon, dit-il, voilà comment on procède : je descends. Je vais à la palissade. Il y a un passage. Tu verras comment je m'y prends. Ensuite, tu sors de la voiture et tu vas à la palissade. Une fois devant le passage, tu vérifies bien à droite et à gauche. Il faut qu'il n'y ait personne dans la rue. Absolument personne. S'il y a quelqu'un, tu décroches. Tu continues de marcher, tu relaces tes pompes, ce que tu veux, mais tu n'entres pas. S'il n'y a personne, tu écarter les planches, de la même façon que moi, et tu entres à l'intérieur franchement, sans hésiter, en un seul pas, pour que ça se referme immédiatement derrière toi. Ni vu ni connu. Alors, pas de conneries, hein ? Il ne s'agit pas de jouer au touriste et de passer la tête

d'abord pour voir de quoi il retourne. Tu ouvres, tu entres et ça se referme tout seul en moins d'une seconde. Pigé ? Il en rajoute un peu pour profiter de ses derniers moments d'autorité. Il devrait peut-être lui rabaisser son caquet, mais à quoi bon ?

— Enregistré.

— Alors on y va.

Paul descend et contourne la voiture. Il a les épaules basses. C'est bizarre comme, tout à coup, il lui semble ordinaire. Minable, presque. Il ne le regarde pas, non plus. On dirait que quelque chose de physique lui interdit de s'associer à la joie de son élève, à sa victoire. Ça doit être dur, tout de même, lorsque quelqu'un qu'on a formé vous rattrape, vous devance. Mais c'est la logique de l'action, la logique du combat. Chacun à son poste. Paul est un instructeur, un pédagogue. Ça n'a pas l'éclat du terrain, mais c'est nécessaire. S'il voit que l'entretien devient pénible pour son formateur, il est bien décidé à prendre sa défense.

Paul a inspecté tranquillement à gauche, puis à droite. Ensuite, il a appuyé sur l'une des planches rouges de la palissade, assez haut. Il repère bien l'endroit exact. Tout un pan a basculé et Paul a disparu en dessous. En une seconde, les planches ont retrouvé leur verticalité de départ. Belle astuce, comme les portes dérobées, derrière les rideaux, dans les films de mousquetaires.

C'est son tour. Il descend de voiture, referme la portière sans la claquer. À droite. À gauche. Personne. Il reproduit le geste de Paul. Même cause, même effet : le

panneau bascule. Il se jette dans l'ouverture et l'entend se rabattre dans son dos. Il vient enfin de pénétrer dans le saint des saints.

Là, tout le surprend.

D'abord, il s'attendait à trouver un immeuble derrière la palissade. Au moins un chantier. C'est un terrain vague. Abandonné depuis pas mal de temps, apparemment. Devant lui, des matelas éventrés, des réfrigérateurs rouillés, des buissons sauvages. Sur les trois côtés, de hauts murs sans fenêtres. L'ensemble forme une sorte de cour aveugle où tout le quartier doit venir, la nuit, se débarrasser de ses déchets. Un dépotoir.

Immédiatement à gauche, un grand trou rectangulaire. Un mètre sur deux, peut-être. On n'en voit pas le fond, mais il a dû être creusé très récemment parce que la terre du monticule qui le borde semble fraîche et une pelle à long manche est plantée dedans, comme si le travail était en cours.

Et tout contre lui, Paul. Si près qu'il a presque sauté en le découvrant. Paul qui ne sourit toujours pas. Qui a même l'air angoissé. Et un peu dangereux, aussi. On pourrait le croire devenu fou. Il tient dans la main droite quelque chose de brillant, comme un petit miroir.

Il va lui demander où peut bien se cacher, au milieu de ce chaos, l'entrée de la planque du Conseil lorsque, tout à coup, le miroir lui passe très vite sous le menton. Aussitôt après, presque dans le même mouvement, dans la même seconde, à l'intérieur de la même respiration, Paul lui donne un violent coup d'épaule et il tombe dans le trou.

Il a atterri lourdement sur le dos et sa tête a heurté le fond en produisant un bruit terrible, comme une cloche fausse. Mais il n'a pas perdu connaissance. Il voit Paul, penché au-dessus du trou, qui le regarde. Ce n'est pas un miroir, ce qu'il tient à la main, c'est un rasoir. Un de ces vieux rasoirs qui se plient, avec la lame qui rentre dans le manche. Ça porte un nom. Comment les appelle-t-on, déjà? Des coupe-choux! C'est ça, un coupe-chou! Paul tient un coupe-chou couvert de sang à la main!

Il essaie de crier, mais tout ce qu'on entend, c'est un chuintement qui s'échappe de la gorge; un pneu qui se dégonfle. Il essaie de se relever, mais ses membres ne lui obéissent plus. Toute son énergie le quitte, s'évade de lui avec ce sang qui lui coule du cou. Il voudrait dormir.

Là-haut, Paul essuie le rasoir avec un mouchoir de papier blanc qu'il jette, tout taché de rouge, dans le trou. Le mouchoir se pose sur sa poitrine après avoir un peu tourné avec une lenteur de feuille morte. Puis Paul replie lentement son rasoir, le glisse dans la poche intérieure de sa veste, et saisit la pelle.

La terre ne lui pleut pas tout de suite dans les yeux, mais il ne voit plus Paul très distinctement. La nuit a pris de l'avance comme ce jour d'éclipse de soleil où les oiseaux se fracassaient contre les murs. Il est exténué. Tout s'estompe : le ciel au-dessus; le crissement de la pelle qui mord la terre; la parution devant le Conseil; les missions futures; l'instruction des nouvelles recrues; la fierté de papa.

Je crois bien que, lorsque les pompiers sont arrivés sur le quai, je n'avais pas encore bougé. J'étais assis. Oui, je me souviens bien du casque brillant, de l'épaisse veste de cuir, de l'espèce de Chevalier de la Table ronde qui se penchait vers moi.

— Ça va, monsieur, vous n'avez rien ?

J'entendais clairement chacun des mots qu'il prononçait, je reconnaissais qu'il les avait parfaitement agencés pour former une phrase interrogative et sans doute pertinente, mais je ne comprenais pas du tout ce qu'elle signifiait. J'ai dû le regarder comme un benêt parce qu'il a insisté doucement, avec la grande patience des preux.

— Vous n'êtes pas blessé ?

— Non, c'est dans le tunnel.

— Très bien. Ne restez pas là.

J'ai hoché la tête et il s'est éloigné. Je ne savais pas très bien comment me lever ni comment traverser tout ce champ de bataille gris de poudre jusqu'à la sortie, là-bas, près des panneaux lumineux sur lesquels on venait de

jeter un voile, comme on aveugle les miroirs dans la maison d'un défunt.

Quelqu'un d'autre s'est approché et m'a demandé mon nom et mon adresse. Sans casque ni armure, celui-ci. Il avait plutôt l'air d'un agent de police. D'ailleurs, c'en était un. Il a noté sur un petit carnet tout ce que je lui disais.

— Vous serez convoqué.

— Pour quoi faire ?

— Comme témoin.

— Mais je ne suis témoin de rien, je n'ai rien vu du tout.

— Vous serez convoqué.

C'était bien un agent de police. Il est parti avant que je lui pose une nouvelle question très importante qui me brûlait les lèvres et dont je ne parvenais pas à me souvenir. Je l'ai vu s'arrêter près d'une autre statue de cendre, un peu plus loin.

*

J'ai regagné la surface. En haut des marches se tournait un film catastrophe. Il y avait des camions partout. Des ambulances blanches, d'autres rouges. Des voitures aussi, mais toutes équipées d'un gyrophare sur le toit. Leurs innombrables rayons bleus se perdaient dans le vide de la place comme des appels au secours. Ce qui s'emparait de vous, surtout, c'était le son. On s'attendait à entendre des cris, des gémissements, des sirènes, mais il ne régnait par-

tout qu'un grondement continu assez bas qui vous plongeait dans une impression surprenante de silence.

Il fallait que je parle à quelqu'un.

Ou plus exactement il fallait que je parle à Sandrine. J'étais obsédé par le sentiment flou que nous étions responsables de ce malheur. Si nous ne nous étions pas donné rendez-vous à cet endroit, cet accident n'aurait pas eu lieu. Alors tant pis si je l'importunais au milieu de ses préparatifs. Je m'estimais dégagé de tout devoir de discrétion, d'éloignement.

Et je me souviens que je me suis senti brusquement libéré d'un poids.

Seulement, avant de lui téléphoner, il fallait que je sache ce qui s'était exactement passé. Je me suis approché d'une des voitures aux quatre portes grandes ouvertes. Le policier en civil m'a regardé comme on regarde un fan-tôme et il a répondu à ma question par une autre.

— Vous étiez là-dedans ?

— Oui, mais je n'ai rien vu.

— On a pris vos coordonnées ?

— Oui, mais...

— C'est une bombe. On ne sait rien de plus.

J'ai bredouillé un remerciement.

Le coup de téléphone à Sandrine ne s'imposait plus. Il n'y avait pas eu d'accident. Le mauvais sort n'y était pour rien. Nous non plus, par conséquent.

Je tirai tout de même la porte en verre de la première cabine. Il y en avait trois groupées, imbriquées les unes dans les autres. Et aucune n'était occupée. J'ai trouvé

étrange que personne n'ait éprouvé l'envie — le besoin — de téléphoner dans un moment pareil. J'ai alors pensé que je rêvais peut-être. Assez bêtement, je me suis pincé la joue pour me réveiller, mais je ne dormais pas. D'ailleurs, plantées sur l'esplanade, à intervalles presque réguliers, comme de petits arbres, plusieurs personnes parlaient toutes seules, le portable à l'oreille.

Au bout de deux sonneries, je suis tombé sur moi. Nous n'étions pas là, ni Sandrine ni moi, et je m'invitais à laisser mes coordonnées pour que nous puissions me rappeler dès notre retour. J'ai dit que c'était moi, j'ai lancé plusieurs fois le nom de Sandrine pour qu'elle abandonne sa mise à sac et vienne décrocher, puis j'ai imaginé ma voix qui voletait dans la maison vide. En remplaçant le récepteur sur sa fourche, j'ai pris la décision de passer chez moi. Sandrine serait furieuse de me voir débarquer. Tant pis. Elle avait dû s'absenter quelques minutes, peut-être juste le temps de descendre jusqu'à la voiture. Ou, au contraire, elle jugerait très pratique que je sois là et elle m'enrôlerait pour saccager le décor de vingt ans de vie.

*

Je ne trouvais pas Sandrine à l'appartement. Elle n'y était même pas venue. Rien n'avait changé de place depuis que nous avions refermé la porte, le matin.

Je vis grossir une bulle d'espoir qui éclata presque aussitôt.

Un peu de colère le disputait au désarroi. Je lui en ai

voulu, je crois, de n'avoir rien deviné, rien senti de l'expérience traumatisante que j'avais traversée, même si je m'en tirais sans dommages. Était-ce fini à ce point-là, nous deux ?

Cette désertion décevante réclamait une riposte. Je résolus d'occuper le terrain, me déshabillai en semant mes vêtements un peu partout, au hasard, sur les sièges, et allai prendre une douche.

En sortant de la salle de bains, j'avais faim. J'ai cassé deux œufs dans une poêle puis je me suis installé devant la télévision. Il y avait une de ces émissions spéciales où rien ne se passe et où le journaliste meuble en s'accrochant d'une main à son micro et en triturant son oreillette de l'autre. Il n'a rien à dire et il parle à des millions de gens qui se figurent apprendre quelque chose.

— Il semblerait, affirmait péremptoirement celui-ci, qu'il s'agisse d'un attentat. Mais nous attendons confirmation d'une minute à l'autre. J'en savais plus long que lui.

— Très bien, lui lançait-on depuis le studio. Conservez l'antenne.

Et le malheureux hochait la tête, reprenant tout au début.

— Comme je vous l'expliquais, les secours continuent d'affluer sur la place de la Nation, à laquelle nous n'avons toujours pas accès. C'est pourquoi nous avons planté notre caméra sur l'un des boulevards adjacents où, comme vous pouvez le constater, les curieux sont de plus en plus nombreux...

Les images étant diffusées en direct, il n'y avait aucune chance pour que j'apparaisse à l'écran. Et pourtant, j'avais été là un peu plus tôt, on m'avait considéré comme témoin, j'étais tout de même sorti de terre, pour ainsi dire rescapé, du lieu du drame. Aussi me cherchais-je inconsciemment dans la foule qui se pressait derrière le journaliste.

Ils ont fini par se décourager et par nous inviter à regarder un téléfilm en attendant de nouvelles informations. J'ai éteint le poste et allumé la radio.

Là, ils avaient mené une meilleure enquête et, après avoir confirmé la thèse de l'attentat — une bombe, sans doute de fabrication artisanale, avait été déposée dans la deuxième voiture —, ils ont donné le bilan humain : cinq morts et vingt-trois blessés. Ils précisaient qu'aucun des blessés n'était atteint grièvement et que tous étaient soignés sur place. On déplorait la mort de trois femmes et de deux hommes. L'une des trois femmes, venait-on d'apprendre de source policière, était une très jeune fille.

Une très jeune fille dans la deuxième voiture. J'ai revu cette presque enfant en jean, avec ses grosses chaussures militaires et ses cheveux courts. Je l'ai revue traversant le quai au pas de course, comme invitée à mourir par l'homme au blouson jaune qui lui avait tenu ouverte la porte de l'enfer avant de s'éloigner, nonchalant, vers la vie.

Des sentiments contradictoires se bouscullaient en moi. Je me sentais en même temps glacé d'horreur, frôlé par cet événement effroyable, mais, et j'aurais dû en avoir

honte, animé aussi par une espèce d'exaltation. Oui, quelque chose comme de l'enthousiasme coulait bien dans mes veines. Ce même enthousiasme qui avait dû soulever la jeune fille, justement, lorsqu'elle avait atteint la rame : celui que suscitent toujours les réussites très étroites.

Je me disais vaguement que j'avais échappé de justesse à un attentat très meurtrier. Et je refusais de reconnaître qu'en réalité je n'avais échappé à rien du tout. Je n'avais jamais eu le projet de monter dans ce métro. Même si Sandrine était venue à notre rendez-vous, je n'y serais pas monté. C'est elle qui en serait descendue. Et c'est elle qui, alors, aurait pu à bon droit se sentir miraculée.

J'éprouvais donc une sorte de joie qui non seulement était malsaine mais encore n'avait aucun fondement.

Mais doit-on vraiment parler de joie ? Il s'agissait plutôt de soulagement. La satisfaction du survivant, rien de plus. Une sensation plutôt flasque qui s'accompagnait d'une grande faiblesse. Je me suis assoupi.

*

Le téléphone sonnait. J'ai tendu la main vers la table de nuit, mais je n'étais pas dans ma chambre. De toute façon, la sonnerie provenait de l'entrée. Quelqu'un insistait. Sandrine, sans doute, qui ne retrouvait pas sa clé. Je me souviens qu'alors un accès d'émotion, d'impatience, m'a embrasé. J'ai eu envie de la serrer dans mes bras. Plus que du désir. De l'amour, oui. De l'amour à nouveau ? Non, de l'amour encore.

- Si, elle fait partie des victimes.
- Mais non, elle n'y était pas. Moi, j'y étais.
- Vous y étiez?

Celui aux cheveux courts a sorti un carnet de sa poche et l'a feuilleté.

— Ah oui, en effet, on a relevé votre identité sur le quai.

Il a refermé son calepin, puis s'est tourné vers son collègue. C'est le collègue qui a parlé.

— Pourquoi vous y étiez?

On aurait pu penser qu'ils me soupçonnaient. Je leur ai expliqué tout notre scénario, à Sandrine et à moi. Et, au fur et à mesure que je la racontais, cette histoire m'apparaissait un peu idiote. Pas très plausible, en tout cas. Et j'ai bien vu qu'ils me regardaient bizarrement.

J'étais mal à l'aise. Je regrettais déjà d'avoir livré mes petits secrets à des inconnus. À des policiers, en plus. C'est sans doute pour cette raison que je ne les ai pas renseignés lorsqu'ils m'ont posé cette question à laquelle il m'aurait pourtant été facile de répondre :

— Il est bien sûr trop tôt pour ouvrir des pistes sérieuses, mais plusieurs personnes ont évoqué un voyageur qui avait un comportement étrange sur le quai de Vincennes, avant de monter dans la rame, justement dans la deuxième voiture. Comme aucun individu ne correspondait à son signalement parmi les passagers évacués, nous pensons qu'il est descendu à Nation. Donc, vous auriez pu le voir. C'était un homme jeune, de haute taille, vêtu d'un blouson jaune vif, avec à la main un sac de sport bleu.

*

Sur le palier, il y avait deux hommes au visage grave. Ils ont dit qu'ils venaient au sujet de Sandrine.

- Elle est sortie.
- Oui, monsieur, c'est pourquoi nous sommes ici. Est-ce que nous pouvons entrer?
- Mais je ne sais pas si...

Le brun aux cheveux longs a avancé la tête, comme s'il voulait se jeter à l'eau.

— D'après son agenda, vous êtes la personne à prévenir en cas d'accident, a-t-il dit très vite.

- En cas d'accident?
- Est-ce que nous pouvons entrer, monsieur?
- Quel accident?
- Vous n'êtes pas obligé de nous laisser entrer, mais ce serait mieux.

Je les ai conduits au salon. J'ai ramassé mes vêtements couverts de poussière et je suis allé dans la salle de bains où le panier à linge les a avalés.

— Quel accident? ai-je répété en revenant.

*

Ils sont restés longtemps. Ils ont dû, je crois, me dire plusieurs fois que Sandrine était morte dans l'attentat, dans l'attentat du métro.

— Mais elle n'y était pas.

C'était lui. Je m'en souvenais parfaitement. Le sac de sport, il ne l'avait plus en descendant. C'était bien lui. Il suffisait que je dise un mot, un seul et leurs soupçons se transformeraient en certitudes, leur piste en traque. Oui. Il suffisait que je dise oui.

Seulement voilà, j'appartiens à une génération qui a accumulé en plus de trente ans bien des renoncements, bien des mollesses, mais pour laquelle certains principes demeurent non négociables. Par exemple : on n'aide pas la police. Jamais.

— Non, je n'ai rien remarqué.

*

Je ne sais plus ce qui s'est passé ensuite. Comment ni quand ils sont partis. Je me suis juste retrouvé seul. Je m'étais résigné à une rupture et il fallait maintenant que je surmonte un deuil.

— Et pour l'identification ? a questionné cheveux-longs.

— Plus tard... C'est possible, plus tard ?

— Oui... Vous serez convoqué... Sauf si vous connaissez un signe particulier... Alors, vous ne seriez pas obligé de voir le corps, parce que... Eh bien, n'est-ce pas... C'est une bombe, vous comprenez...

Je comprenais.

— Elle avait une tache de vin sur la nuque, à la racine des cheveux. Une sorte de fleur à trois pétales. Une fleur de lys.

Il notait. Il écrivait que Sandrine avait une tache sur la nuque. Si la nuque de Sandrine était reconnaissable au milieu de la bouillie de chairs qu'était sans doute Sandrine, je ne serais pas convoqué. Sinon... Sinon quoi ? Si elle n'était pas reconnaissable, comment pourrais-je la reconnaître ?

— J'espère que ça suffira, dit-il gentiment en rempochant son carnet.

Au fond, ils se montraient plutôt bienveillants, plutôt compatissants. À cet instant, s'ils avaient repris leur interrogatoire, je leur aurais tout dit pour le jeune homme au blouson jaune, mais ils s'étaient déjà levés pour partir.

*

C'est quelques minutes plus tard, je crois, que ma vie a commencé à me filer entre les doigts. Tout s'est mis à se mélanger, à dériver.

Je venais de refermer la porte sur mes visiteurs et j'avais l'intention de retourner au salon pour réfléchir à tout ça, pour essayer de comprendre, mais je n'ai pas pu faire un pas et je me suis adossé à la plaque métallique du blindage. Mais ça n'a pas suffi. Je n'ai même pas été capable de tenir debout. Je me suis laissé glisser par terre et je suis resté là longtemps. Des heures entières peut-être, puisque, à un moment, la clarté du jour est tombée devant mes pieds, depuis la porte ouverte de la cuisine. Il se peut aussi que j'aie dormi, assis, le menton sur la poitrine, comme un poivrot.

Je me suis pourtant lavé, rasé, préparé. Je suis allé travailler. J'accomplissais les gestes de tous les jours sans difficulté, mais une partie de moi était demeurée dans le couloir de l'appartement, à se demander comment il était possible que Sandrine fût morte alors qu'elle n'était pas venue à notre rendez-vous. Pourtant, elle était morte, tout le monde le savait, même la presse écrite le savait qui publiait la liste terrible, même mes collègues qui avaient tous un journal à la main et sur le visage une expression contrite, fuyante, et pour tout dire cléricale, dont je ne m'expliquais pas qu'elle ne me fit pas éclater de rire.

La jeune fille s'appelait Sophie. Ils avaient trouvé d'elle une photographie où elle semblait encore engluée dans l'enfance, avec ses tresses terminées par de petits rubans noués ; mais où son regard et son sourire se projetaient déjà résolument vers autre chose. Autre chose qui n'advendrait plus.

Sandrine aussi me fixait, amusée. Belle, tout simplement.

Et, pendant des jours, peut-être des semaines, les yeux rivés à l'écran de mon ordinateur, j'ai continué à réaliser les mêmes opérations comptables qu'avant, exactement comme si rien ne s'était passé. Et cela sans flancher.

Jusqu'à hier soir.

Le plus difficile, au bout de cette routine, c'était de rentrer à la maison. Je repoussais l'épreuve. Je dînais dehors, traînais un peu dans les rues, dans les bars, ne revenant qu'à la nuit pour me coucher sans allumer trop de lampes. Le désordre gagnait du terrain et je ne faisais

rien pour le contrarier, car il me rendait peu à peu les lieux méconnaissables.

Je souffrais davantage de l'absence de Sandrine que de sa mort. Au fond, sa mort, je n'y croyais pas. Elle m'avait quitté et tout le reste était quelque mauvaise fiction, destinée uniquement à me forcer la main sur le chapitre du chagrin ; mais c'était raté, parce que du chagrin, je n'en avais pas. En tout cas pas celui qu'on peut ressentir lorsqu'un proche disparaît. Non, je ne pense pas que j'avais du chagrin. De la colère, peut-être. Contre Sandrine. Contre moi. Contre cette idée idiote de se fixer rendez-vous à cet endroit, à cette heure. Contre ZEUS aussi, qui m'avait tant séduit sur le moment. On devrait toujours se méfier de la séduction des dieux.

J'ai eu envie de l'éprouver, ce chagrin qui se refusait à moi. J'avais l'impression qu'il pouvait m'aider à sortir de ce déséquilibre dont je devais me contenter. J'ai composé le numéro que m'avaient laissé les policiers. Au bout de quelques relais entrecoupés d'une musique guillerette, j'ai reconnu la voix de cheveux-courts. Au terme de notre conversation, je l'ai remercié et j'ai raccroché. Après quoi, j'ai essayé de donner un sens à ce qu'il venait de me dire.

À ma première question, n'avait-il pas répondu :

— Nous ne vous avons pas rappelé parce que la famille de la victime nous a contactés dès la lecture des journaux et que son frère s'est présenté spontanément pour l'identification. D'ailleurs, celle-ci a été possible surtout grâce à la tache que vous nous aviez indiquée et dont ce monsieur a confirmé l'existence.

Et à la deuxième :

— Le corps a été réclamé. L'enterrement devait avoir lieu en province, dans le caveau familial.

J'ai imaginé Sandrine couchée auprès de ces ombres dont elle ne voulait plus entendre parler, escortée par la tribu entière, toutes larmes dehors. Ceux-là, mêmes qui lui avaient claqué la porte au nez lors de ce qu'elle qualifiait, rieuse, de « grand schisme de mes dix-huit ans », sans toutefois livrer le moindre indice sur la blessure que cachait cette désinvolture.

C'est à ce moment-là, me semble-t-il, que j'ai vraiment pris conscience de la mort de Sandrine. De la corruption de son corps. De la vaporisation de son esprit. C'est là que mon deuil a commencé.

Et, ce soir-là, j'ai éprouvé le désir de redescendre dans le métro.

En sortant du bureau, au lieu de marcher, au lieu d'entamer ma tournée quotidienne des bars, je me suis dirigé vers la station Nation du RER et, parvenu sur le quai, je me suis assis sur le siège que j'occupais le jour où j'ai vu Sandrine pour la dernière fois ; sans la voir puisqu'elle n'était pas venue à notre rendez-vous ; mais en la voyant tout de même puisqu'elle était là, au bout du compte. Puisqu'elle était venue là. Qu'elle était venue mourir là. Sous mes yeux, presque. Pour me reprocher quoi ?

Et, pour la première fois depuis que tout s'était arrêté, j'ai ressenti quelque chose. J'ai eu l'impression d'avoir trouvé ma place. Je respirais mieux. Cette lassitude qui

me collait aux semelles s'allégeait. Ma vie reprenait son cours normal.

J'ai pleuré. Longtemps, j'ai pleuré.

Je suis resté jusqu'à la fermeture à regarder les voyageurs arriver, attendre, monter dans les rames, en descendre, rire, parler... comme si Sandrine n'était pas morte. Comme si, un après-midi, un jeune homme vêtu d'un blouson jaune n'avait pas posé une bombe dont le souffle n'avait pas encore fini de mettre mes pensées sens dessus dessous.

*

Je suis revenu le lendemain, et tous les autres jours. Me retrouver là était une nécessité, comme dormir quand on en a besoin. Je m'asseyais et c'était un peu comme si je devenais invisible.

Et ça a duré comme cela jusqu'à hier soir. Ça aurait pu durer beaucoup plus. Des années. Mais sans doute fallait-il qu'il y ait un terme, à un moment ou à un autre. C'était hier soir.

Un soir comme les autres, pourtant. Comme tous les autres depuis que l'enquête était close.

Depuis que l'enquête était close, je ne me satisfaisais plus de venir m'asseoir là à regarder les gens monter dans les trains et en descendre, j'avais pris le relais de la police.

Parce que moi, je savais. Moi, j'avais vu le jeune homme sortir de la rame à la toute dernière seconde, sans son sac. Ce jeune-homme-avec-un-sac-de-sport, il avait

les mains vides, en s'éloignant sur le quai. C'était lui. Et il allait peut-être recommencer, pourquoi pas ?

Dans un communiqué de trente secondes à la radio et de dix lignes dans les journaux, la police annonçait comme une victoire sa certitude que le poseur de bombe du RER avait été lui-même tué par son engin, qui avait sans doute explosé plus tôt que prévu, l'empêchant de s'échapper à temps. L'enquête de la balistique concluait en effet que l'explosion avait eu lieu entre les pieds de l'une des victimes. Or, cet homme, un universitaire, était déjà connu des services de police pour son appartenance à un groupe d'intervention urbaine d'inspiration situationniste jusque-là considéré comme peu dangereux. Interpellés et longuement interrogés, ses camarades avaient finalement tous été relâchés. Le terroriste avait, semblait-il, agi seul à la suite d'une dérive psychologique sans doute due au surmenage. Pour bien montrer que rien n'avait été laissé au hasard, on précisait qu'une investigation poussée avait aussi été menée dans les milieux homosexuels de la capitale que fréquentait l'individu.

Évidemment, situationniste, universitaire et homosexuel constituaient un tableau chargé et l'aubaine d'un profil à endosser n'importe quelle culpabilité. Mais c'était compter sans ce que j'avais vu. C'était compter sans moi. C'était compter, tout simplement, sans la vérité.

J'aurais tant voulu remonter à cette seconde où le jeune homme était encore là, à quelques mètres de moi. Je l'aurais rattrapé, plaqué au sol, livré aux vigiles. J'aurais

tout arrêté. La jeune fille rirait, l'universitaire ne serait pas injustement traîné dans la boue, Sandrine m'aimerait.

À force de l'espérer, ce poseur de bombe, je me suis mis à l'attendre. Certain que tôt ou tard il céderait à l'envie de revenir sur le lieu de son crime, jour après jour je suis descendu le guetter sur ce quai. Jour après jour, jusqu'à hier. Et hier, hier soir, tout a basculé.

*

Il était là.

Nous n'en étions plus aux déclarations définitives, aux « nous avons acquis la certitude que », « c'est l'acte isolé d'un intellectuel surmené qui a décroché du réel », « il ne fait plus le moindre doute que », puisque l'autre était là. Le vrai. Sous mes yeux, avançant dans ma direction. L'homme au blouson jaune !

D'abord, je ne l'ai pas reconnu puisqu'il est entré sur le quai par le fond, comme la jeune fille qui courait, ce jour-là. Et il s'est approché, en tirant un peu la patte. C'est drôle, ce qui m'a retenu d'abord, ce n'est pas son blouson jaune, mais sa façon de marcher. J'avais associé cette raideur à la terreur, à l'angoisse, à l'horreur de l'acte qu'il venait de commettre, et voici que je la retrouvais. Peut-être s'apprêtait-il à recommencer, à placer une autre bombe, dans le même métro ? Un peu plus loin, cette fois, puisqu'il embarquait là où il avait débarqué ? Et aujourd'hui, il n'avait pas dissimulé l'engin dans un sac de sport, mais dans cette mallette de cuir qu'il tenait au

bout du bras comme n'importe quel employé rentrant du travail.

Immuable au bord du quai, il me tournait maintenant le dos. C'était lui ! Son image se superposait exactement à celle de ma mémoire. Celle de l'homme qui s'éloignait, avec sa drôle de démarche.

Je me suis levé. J'allais le suivre. Cette fois, je ne le laisserais pas massacrer les gens. S'il abandonnait sa mallette, je la ramasserais, sortirais derrière lui et la jetterais sur les voies après le départ du train. S'il descendait à la toute dernière seconde, comme l'autre fois...

... parce que je venais de comprendre pourquoi il y avait eu deux sonneries : il avait attendu le plus possible avant de descendre et il avait fait en sorte que la pauvre jeune fille monte dans la rame pour ne pas se retrouver avec elle sur le quai en risquant qu'elle l'identifie par la suite...

... eh bien, s'il recommençait, je pourrais toujours alerter les voyageurs pour que nous nous regroupions tous à l'autre extrémité de la voiture.

Et puis je crois que je n'ai même pas réfléchi à tout cela. Je l'ai suivi, voilà tout.

Une fois dans le train, il a posé sa mallette entre ses pieds. Je pouvais enfin détailler son visage. Il regardait devant lui, avec l'air de ne rien voir. Un voyageur parmi d'autres. Un jeune homme banal, à la mine sereine, presque distraite.

Gare-de-Lyon, il a repris sa mallette et je l'ai suivi sur le quai. Je me souviens d'un petit pincement de décep-

tion. Non que je me sois mis à douter. L'homme au blouson jaune restait l'homme au blouson jaune. Mais peut-être n'allait-il rien tenter aujourd'hui.

Il emprunta le couloir de sortie. Je marchais à une vingtaine de mètres derrière lui. Je ne savais plus très bien dans quel but je le suivais. J'aurais voulu l'aborder pour lui demander pourquoi il avait tué Sandrine.

Sur le boulevard, au-delà de la place, son grand dos jaune avançait lentement, un peu instable à chaque pas. Il devait tout bonnement rentrer chez lui. Son adresse ne représentait-elle pas une information de premier ordre pour déjouer ses crimes futurs ?

Il tourna dans la petite rue, à droite, et entra dans le deuxième immeuble après le coin. C'était une de ces belles bâtisses en pierre dont Haussmann a doté Paris aux alentours des gares. Là, il fallait que je me décide à lui parler ou que je déclare forfait. Je m'en suis remis au sort : si le code fonctionnait aussi dans la journée, je ne pourrais pas aller plus loin et c'était tant pis. J'avais son adresse. Rien ne m'empêchait de revenir flâner par ici et de lui adresser la parole, un autre jour, chez un commerçant du quartier.

Mais si la porte s'ouvrait, j'entrerais.

La porte s'ouvrit. Au fond du hall, une seconde porte, vitrée celle-ci, se refermait lentement. Il venait de la franchir. Je débouchai dans une cour où il composait un code pour pénétrer dans le second immeuble. Ici, je n'aurais pas la même chance.

J'allais battre en retraite en le voyant disparaître à l'in-

térieur quand, remarquant ma présence au milieu de la cour, il retint le vantail pour moi. Je traversai promptement les quelques mètres qui me séparaient de lui.

— Merci.

Et maintenant ?

J'aurais pu lui parler dans le mouvement, mais il me tourna aussitôt le dos pour presser le bouton de l'ascenseur. Nous restâmes côte à côte sans trop oser nous regarder. Je fixais la grille en fer forgé noir. Une image est passée très vite derrière mes yeux : celle de l'enclos où ma mère attendait nos visites, au cimetière du Soleil. Puis la cabine est arrivée. Je l'ai laissé entrer le premier dans la boîte de verre et de bois vernis. Le doigt sur le bouton du cinquième, il m'interrogea du menton.

— Cinquième aussi, dis-je alors que je cherchais encore comment faire face à cette situation.

Il appuya une deuxième fois sur le même bouton, comme si c'était un autre que le sien. Lui non plus n'avait pas prévu cette réponse.

— Vous allez chez Mme Rippert ? demanda-t-il.

Il n'y avait que deux portes à chaque étage, l'une à droite, l'autre à gauche. Cette Mme Rippert devait être loin de se douter qu'elle partageait son palier avec un terroriste.

— Oui.

— Je ne pense pas qu'elle soit déjà rentrée, à cette heure.

— Ah zut. Il faudra que je revienne, alors.

— Je peux lui faire un message...

— Non, je vous remercie, c'est confidentiel.

Il tourna la tête et contempla la petite lampe encastrée dans le plafond. Il devait me prendre pour un assureur ou un huissier. Je redoutai qu'il veuille en savoir plus.

La cabine s'immobilisa. À nouveau, je m'effaçai devant lui. Il alla aussitôt à sa porte et fouilla dans sa mallette en quête de ses clés.

De mon côté, il fallait bien que je sonne à la porte de Mme Rippert. Et si elle était chez elle ? En congé ? Grip-pée ? Je sonnai.

Pas de réponse. Je sonnai une deuxième fois. Toujours rien.

— Elle n'est pas rentrée, je vous l'avais dit.

Il souriait en refermant sa mallette. Il tenait son trou-seau de clés à la main. Il en sélectionna une et l'introduisit dans la serrure de sûreté.

Je voyais sa nuque courbée. Son dos jaune. Il me semble que c'est l'image du dos jaune que je n'ai pas pu supporter. Il allait ouvrir sa porte, entrer, se barricader. Il allait réussir à s'échapper une seconde fois.

Mon esprit aurait pu accepter l'intolérable, mais pas mon corps. Et je ne préméditai rien de ce qui se passa. Ce fut mon corps seul qui traversa le palier comme un boulet de canon.

Mains en avant, je me ruai en poussant un cri qui me parut terrible mais qui, peut-être, resta au fond de ma gorge. Mes doigts se plaquèrent à son crâne qui alla frapper le battant de la porte en produisant un bruit effroyable. Il glissa verticalement au sol, d'un bloc, comme si je venais de lui couper les jarrets.

Je me penchai vers lui. Il n'avait même pas saigné. Le coup devait être moins fort que je ne l'avais cru. Cependant, il était inconscient. Je n'en demandais pas plus.

Je tournai la clé dans la serrure, ouvris la porte, le tirai à l'intérieur par les chevilles et refermai sur nous. Voilà, j'étais à l'abri.

Un seul danger subsistait : une épouse. Ou même une fiancée, des enfants, un colocataire... autant d'importuns qui risquaient de surgir à tout moment. La légende veut que les terroristes soient des loups solitaires, mais c'est la légende. Je fis rapidement le tour de l'appartement. C'était un vaste espace presque vide, avec beaucoup d'appareils informatiques posés sur des bureaux de fortune. Aucune trace d'enfants, aucun vêtement féminin dans les placards. Un seul lit. J'avais affaire à un célibataire. Si une fiancée se présentait, il faudrait improviser.

D'ailleurs, n'avais-je pas commencé à improviser ? Pas vraiment. Il me semblait que j'exécutais un programme établi en dehors de moi. Mais par moi. Oui, celui à qui j'obéissais, qui me dirigeait froidement, entre les mains de qui je me remettais entièrement, aveuglément, en renonçant à mon libre arbitre, c'était moi.

J'avais trouvé dans une commode une paire de gants. Je les enfilai et essayai tout ce que j'avais touché, jusqu'au trousseau de clés que je replaçai dans la mallette. Comme dans les romans policiers. Et comme dans les romans policiers, j'étais bien résolu à mener mon interrogatoire dès que l'homme au blouson se réveillerait.

Il n'était plus tout à fait l'homme au blouson, puisque je le lui avais ôté pour le suspendre à la patère de l'entrée, à côté d'une veste de laine et d'un imperméable. Je lui avais aussi enlevé ses chaussures.

J'allais l'interroger, oui. Puis, après l'avoir à nouveau assommé, je l'abandonnerais à sa peur et à ses remords. S'il portait plainte, on ne remonterait pas jusqu'à moi puisque je n'aurais laissé ni traces ni empreintes et que personne ne m'aurait vu avec lui. De toute façon, est-ce que ces gens-là portent plainte ?

*

Vers neuf heures, il s'est agité. Je me suis baissé vers lui et je lui ai demandé :

— Pourquoi tu as fait ça ?

Il a soulevé les paupières. Difficilement, parce qu'il avait le visage tout noir et tout gonflé, bien qu'il n'ait même pas saigné du nez. Il allait en avoir pour des jours à souffrir.

— Fait quoi ? a-t-il réussi à articuler d'une voix pâteuse.

— La bombe dans le métro, pourquoi ?

Il m'a regardé longtemps, comme s'il essayait de m'arracher un masque, puis il a fermé les yeux et murmuré :

— Vous êtes fou.

Mais pas comme une question, non. Plutôt comme une constatation. Ou comme une exclusion, oui. Il refusait de parler avec moi. Il ne me considérait pas comme

un interlocuteur valable. J'ai compris que rien de ce que j'avais projeté n'allait être possible.

Je suis passé dans la cuisine, à la recherche de quelque chose de lourd. Je n'ai rien trouvé de mieux qu'un poêlon, sous l'évier. Quand je suis revenu il avait rouvert les yeux et, me voyant approcher et lever le bras, il a voulu dire quelque chose mais c'était trop tard. Le coup était déjà parti.

*

Après avoir rincé et rangé le poêlon, je m'étais mis à réfléchir calmement. J'avais envisagé toutes les solutions. C'était la meilleure, il n'y avait pas à en douter. Il suffisait pour cela d'attendre le cœur de la nuit. Je m'étais assis dans un fauteuil et j'avais laissé filer le temps.

Maintenant, il devait être plus de trois heures du matin. Il fallait que je me décide. Il fallait que je sorte d'ici avant le jour si je ne voulais pas rencontrer des locataires dans l'ascenseur ou dans la cour. Ou même que quelqu'un me voie quitter l'immeuble.

Alors, je devais le faire tout de suite, quels que soient les risques d'être surpris.

J'ouvris la fenêtre. En bas, c'était le puits noir de la cour silencieuse. Je saisis à nouveau le terroriste par les chevilles pour l'amener au plus près. Là, je dus le hisser pour le poser en équilibre sur le rebord ; tête, épaules et bras dehors. Il était lourd. Très lourd. Il gémit un peu mais ne se réveilla pas. Parfait. On aurait dit qu'il se penchait pour

regarder en dessous. Ou qu'il vomissait. À nouveau les chevilles. Vers le haut, cette fois, d'un coup. Voilà. Quelques secondes. Le bruit d'un gros sac tombé d'un camion.

Je restai dans l'embrasure, prêt au pire. Quelqu'un aurait entendu le choc et se précipiterait à la fenêtre. J'ignorais encore comment je réagis, alors. Mais rien ne se passa. On peut bien vous jeter du cinquième étage dans votre cour, les Parisiens s'en fichent.

Je n'avais plus qu'à partir. Tirer la porte derrière moi. Je n'étais jamais venu ici. Jamais. La police conclurait à un suicide. Le blouson jaune pendu dans l'entrée ne leur mettrait même pas la puce à l'oreille. L'enquête était close. Ça ne les concernait plus.

Je n'avais pas obtenu les éclaircissements auxquels j'aspirais. Je ne savais toujours pas pourquoi Sandrine était morte, mais au moins je connaissais un peu de soulagement. Justice était faite.

... Non?...

Non. Cette paix n'aura duré qu'un court moment. Cette sérénité.

Comme je m'apprêtais à ranger les gants dans leur commode, j'ai longé une table de travail. À côté de l'ordinateur étaient disposés, bien en évidence, quelques feuillets et plusieurs enveloppes libellées. Qu'est-ce qui m'a poussé à m'arrêter pour lire cette paperasse? L'espoir, peut-être, d'y découvrir des aveux.

Il s'agissait de *curriculum vitae* : ainsi, le tueur cherchait du travail! Il donnait le détail de ses compétences. De ses références.

Instantanément mon corps entier s'est couvert de sueur. Même mes cheveux se sont mouillés, comme sous une averse.

Il rentrait juste d'un stage de formation d'un an aux États-Unis. Le jour de l'attentat, il ne se trouvait pas à Paris. Même pas en France.

Ce n'était pas lui.

Et moi je glissais du statut de justicier à celui d'assassin.

Je ne me rappelle plus ce que j'ai fait pendant plusieurs secondes — plusieurs minutes ? Il me semble bien que j'ai couru à la fenêtre avec le dessein idiot de le rattraper, de le remonter. À moins que je n'aie eu l'intention de sauter à mon tour, pour l'accompagner.

Je me suis tout de même ressassé. Je suis allé ranger les gants et j'ai utilisé mon mouchoir pour ouvrir la porte palière que j'ai laissé se refermer toute seule derrière moi.

J'ai traversé la cour en regardant droit devant.

Une fois dans la rue, je ne voulais pas rentrer chez moi. J'avais l'impression que quelque chose de désagréable m'y attendait. Un reproche, peut-être. Un remords. J'ai marché.

Longtemps, j'ai marché.

Je suis descendu au bord de la Seine. J'aurais volontiers disparu dans l'eau noire. Mais le garçon au blouson jaune m'en a empêché. Pas celui de cette nuit, non. L'autre, le vrai. Il se promenait toujours et je finirais bien par le retrouver.

J'avais pris la décision de le retrouver et je le retrouvais.

À l'heure de l'ouverture des grilles, je suis retourné dans le métro et suis monté dans la première rame qui conduisait à Nation. Là, j'ai emprunté escaliers et couloirs pour gagner l'autre quai. J'ai réintégré ma place. Il y avait déjà beaucoup de monde mais personne sur les sièges. Le train est arrivé.

Quelques instants, j'ai été tout seul sur le quai. À cette heure-là, on n'attend pas. On se règle sur les horaires. D'autres voyageurs sont apparus, mais aucun ne s'est assis. Il me restait encore plus de deux heures avant d'aller travailler. Plus d'une heure si je voulais passer chez moi pour me raser et me changer. J'éprouvais une vague nau-sée et une sorte d'engourdissement.

*

— Gabichou, tu es là ?

Je ne reconnais pas la voix de maman, mais je sais que c'est elle qui me parle. Elle avait inventé ce petit nom que jamais personne d'autre n'a employé.

Le cimetière du Soleil a changé. Ou bien j'ai changé. Ou bien ma mémoire me joue des tours. J'en ai tellement fréquenté, des cimetières... En revanche, le petit enclos en fer forgé de maman a conservé tout son éclat avec sa peinture noire laquée et ses motifs argentés. En face, à la tête, il y a toujours la grosse croix ouvragée, et en son centre le cœur sur lequel le nom de maman est écrit en

relief au-dessus de deux dates. Toute sa vie. Une si courte vie. Je pourrais bien, aujourd'hui, être le père de ma mère.

Papa aurait dû venir. J'aurais été content de l'embrasser. La dernière fois que je l'ai vu, il allait mourir. Il mourait. Je me suis penché vers lui pour entendre ce qu'il essayait de me dire. De ses lèvres entrouvertes s'échappait déjà l'odeur de la mort.

— Souviens-toi, petit, des femmes, on en croise beaucoup, mais on n'en aime qu'une. Et encore, si on a de la chance. Moi, j'ai eu cette chance : j'ai aimé ta mère. J'aurais dû m'en aller avec elle, en plein amour. Il faut savoir partir.

— Il faut savoir partir, Gabichou, dit maman, tout près.

Si j'ouvrais les yeux, je suis sûr que je la verrais.

*

Je me suis réveillé en sursaut, la bouche mauvaise. J'ai regardé ma montre. J'avais dormi près de trois heures. Il était trop tard pour le bureau. Trop tard pour bien des choses. Mon chagrin avait disparu ; il ne restait plus que de la fatigue. C'est là que j'ai pensé pour la première fois que je n'irais peut-être plus nulle part, ni au bureau ni chez moi.

À la fermeture des grilles, je remonterais marcher dans les rues et je redescendrais pour le premier métro. Et je dormirais ici, comme tout à l'heure. Maman n'aurait plus de mal à me retrouver, maintenant.

Un jour, à bout de lassitude, je n'arriverais pas jusqu'ici, je m'assois par terre dans le couloir pour me reposer. Seulement pour reprendre souffle. Mais quelqu'un laisserait tomber une pièce à mes genoux et ce serait le début d'une autre vie. Une vie sans bouger, sans parler. Une vie sans comptes à rendre.

J'étais résigné à cela. Impatient presque.

Et puis je l'ai vu.

Il était là, devant moi. Au bord du quai. Je le voyais de dos. C'était lui. Il ne boitillait pas, mais c'était lui. Il ne portait pas de blouson jaune, mais quelle importance ? C'était lui. J'en étais sûr.

Il était venu me délivrer.

En une seconde, j'ai échafaudé mon plan. J'allais m'approcher de lui, par-derrière, et attendre. Le train entrerait dans la station, longerait le quai. Et au dernier moment, hop, un coup d'épaule. Il ferait un beau soleil sur les rails. Le conducteur freinerait, épouvanté, mais trop tard. Le gentil jeune homme, ce salaud, serait broyé.

Mais on allait m'arrêter, m'interroger. Il faudrait que je me justifie. Je ne voulais plus rien expliquer. Je ne voulais plus parler. À personne. Jamais.

Puis, j'ai trouvé la solution et maintenant je me tiens prêt : le coup d'épaule, je le lui donne et je plonge derrière lui. On sera soulagés tous les deux. C'est une dette dont je m'acquitte envers Sandrine. La raison de sa présence dans ce métro, ce jour-là, reste une énigme. Mais je veux la rejoindre. Je n'ai que trop tardé. « Il faut savoir partir », a dit maman. Je ne suis plus vraiment certain

non plus que ce jeune homme, là-bas, soit bien celui que j'ai vu descendre de la rame avec son blouson jaune. Et alors ? J'ai une conviction : il est temps d'en finir. Oui, il est temps que cela finisse. Le jeune homme me tourne toujours le dos. Le train est annoncé. Je me lève.

*Composition Interligne.
Achevé d'imprimer sur Roto-Page
par l'imprimerie Floch
à Mayenne, le 4 septembre 2003.
Dépôt légal : septembre 2003.
1er dépôt légal : juin 2003.
Numéro d'imprimeur : 58054.
ISBN 2-7152-2420-6 / Imprimé en France.*

Pierre Charras signe avec *Dix-neuf secondes* un bouleversant roman sur le thème de la séparation amoureuse et du surgissement apocalyptique de la mort au cœur du quotidien. Rencontre avec le deuxième lauréat du prix du Roman Fnac 2003.

Que représente pour vous l'obtention du Prix Roman Fnac ?

J'y suis extrêmement sensible parce que si la Fnac est un magasin, c'est également un lieu de lecture. C'est un endroit où l'on voit des gens rester pendant des heures devant des livres ouverts, où l'on voit des enfants assis par terre dévorer des bandes dessinées. Ça me rappelle ma jeunesse, lorsque je n'avais pas de sous et que j'allais à la librairie. Il n'y avait pas de Fnac à l'époque, et j'avais un libraire complice. Nous venions à plusieurs, tous les jours, pendant une heure environ, et nous lisions les livres parce que nous ne pouvions pas les acheter. Certains exagéraient, ils faisaient des marques pour retrouver leurs pages le lendemain... Donc la Fnac c'est un peu ça, c'est le symbole de la lecture. Pour moi, c'est primordial.

Êtes-vous sensible au fait que ce prix soit décerné par un jury n'appartenant pas au monde de l'édition ?

C'est important parce que contrairement à certains jurys, celui-ci est exclusivement composé de lecteurs. Comme ils n'ont rien à gagner, cela donne à ce prix une tout autre saveur.

Quelle est la genèse de *Dix-neuf secondes* ? Êtes-vous particulièrement attaché à la thématique de l'attentat ?

Je ne suis pas attaché à la thématique de l'attentat, mais à celle du deuil. Mes livres sont sur le manque, sur l'absence, sur le deuil. Il est vrai que lorsque l'on écrit un livre, il s'agit souvent d'une terreur, d'une peur ou d'une angoisse que l'on a eue plusieurs années auparavant. *Dix-neuf secondes* correspond à l'attentat du RIF Saint-Michel. J'ai pensé à cette mort-là, non pas à la mienne, mais à la mort de l'autre. Ce qu'on n'a plus le temps de se dire. Mon livre présente des gens qui ont dix-neuf secondes à vivre et qui ne les vivent pas. Ils se souviennent d'avant, ils se projettent après, mais ils ne vivent pas le présent. C'est quelque chose qui me semble nouveau. Dans les temps anciens il y avait l'agonie, la maladie ou la vieillesse, on avait le temps. Là, il y a une telle violence que cela vous prend par surprise. Cela m'intéressait d'écrire là-dessus, sur ces gens qui ne vivent pas. Il se trouve que j'ai perdu beaucoup d'amis ces dernières années et ces amis, qui étaient malades, savaient vivre. Il leur restait six mois, un an, deux ans à l'époque, et ils les vivaient entièrement. Mes personnages, et c'est là la grande injustice en dehors de la violence, ne vivent pas leur vie jusqu'au bout. Mourir est une chose terrible, mais si la mort est prévue, il est au moins possible de s'organiser, de faire un tout avec sa vie. De la même manière que pour un écrivain, on peut faire un tout avec son œuvre.

Est-ce la principale réflexion que vous souhaitez provoquer chez vos lecteurs ?

Qui, c'est ce que je souhaite partager avec eux. Je veux partager cette sorte d'inquiétude très nouvelle qui fait qu'il ne faut pas perdre de temps. Je pense fondamentalement qu'il n'y a plus d'avenir. Il en existe peut-être un, mais peut-être pas. Il faut commencer à voir la vie autrement.